

แนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงาน  
ของกองบัญชาการกองทัพไทย

โดย

พลตรี พงศ์เทพ แก้วไชโย  
รองเจ้ากรมกิจการชายแดนทหาร  
กรมกิจการชายแดนทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร  
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒  
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓

## หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย” ลักษณะวิชา การทหาร ของ พลตรี พงศ์เทพ แก้วไชโย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๒ – ๒๕๖๓

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมเอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร  
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

## บทคัดย่อ

**เรื่อง** แนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย

**ลักษณะวิชา** การทหาร

**ผู้วิจัย** พลตรี พงศ์เทพ แก้วไชโย      **หลักสูตร** วปอ.      **รุ่นที่** ๖๒

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาแนวทางการดำเนินงานและปัญหาข้อขัดข้องของการทูตฝ่ายทหารไทยของกองบัญชาการกองทัพไทย ผ่านการวิเคราะห์เข้ากับแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและเปรียบเทียบกับกรณีดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพนานาชาติ เพื่อกำหนดออกมาเป็นแนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทยต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาแนวความคิดทฤษฎีและกระบวนการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทยและกองทัพนานาชาติ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ปฐมภูมิ ผ่านการสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศ ผู้ช่วยทูตทหารต่างประเทศประจำประเทศไทยและผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย รวมถึงประสบการณ์ตรงของผู้ทำวิจัยเอง ประมวลผลออกมาเป็นความคิดรวบยอดเพื่อเสนอแนะแนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย

ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาการดำเนินการด้านการทูตฝ่ายทหารไทยในปัจจุบัน กองบัญชาการกองทัพไทยไม่ได้จัดทำแผน หรือกำหนดเป็นนโยบายเฉพาะด้าน ขาดการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนจนส่งผลกระทบต่อการบูรณาการการดำเนินงาน ทำให้ไม่สามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์ชาติ และกองทัพได้อย่างแท้จริง จึงได้เสนอแนะให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร โดย สนผ.กท. ขว.ทหาร ขว.เหล่าทัพ และกระทรวงการต่างประเทศ ควรเข้ามาร่วมมือกันในการศึกษาวิเคราะห์และกำหนดแนวทางการใช้เครื่องมือด้านการป้องกันประเทศ ในงานด้านการต่างประเทศอย่างรวมถึงการพัฒนาและใช้ขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหารเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ชาติไทยต่อไป

## Abstract

**Title** The Guideline on Implementing Defence Diplomacy for the Support of the Royal Thai Armed Forces Head Quarters' missions.  
**Field** Military  
**Name** Major General Pongtep Gaewchaiyo **Course** NDC **Class** 62

The objective of this research is to study the implementation methods and hindrances of the Royal Thai Armed Forces Head Quarters' Defence Diplomacy, through analyses of related theories and a comparison of international armed forces defence diplomacy, in order to establish a a Guideline on Implementing Defence Diplomacy for the Support of the Royal Thai Armed Forces Head Quarters' missions.

A qualitative methodology is used in this research by studying the concepts, theories and implementation methods of both the Thai and international Guideline on Implementing Defence Diplomacy for the Support of the Royal Thai Armed Forces Head Quarters' missions ; collecting and analyzing primary data through in-depth interviews with Thai Defence Attachés abroad, foreign Defence Attachés in Thailand and operators of Thai Defence Diplomacy as well as the first-hand experience of the researcher. All of which are evaluated in order to formulate the Royal Thai Armed Forces Head Quarters' defence diplomacy policy. The results show that there is a lack of a clear direction in the Thai Defence Diplomacy, which impedes the implementation of its missions, failing to bring about national interests. Therefore, it is recommended that national defence diplomacy strategy should be established and a reformation of the Thai Defence Diplomacy should be conducted through the Office of Policy and Planning, the Directorate of Joint Intelligence, the Directorate of Intelligence of the three services, and the Ministry of Foreign Affairs should establish a cooperation in order to study, analyze and set up a guideline on the application of national defence tools in the field of foreign affairs, as well as capability development and utilization of the defence diplomacy in support of the 20-year National Strategy (2018-2037), which will bring about Thailand's national interests.

## คำนำ

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๒ – ๒๕๖๓

โลกได้พัฒนาเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอนโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยี ได้นำมาซึ่งการเคลื่อนย้ายและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐ องค์กร และบุคคลหรือผู้มีบทบาทที่มีอิทธิพลที่เพิ่มขึ้น จนส่งผลให้การดำเนินงานด้านการต่างประเทศ รวมถึงด้านการทูตฝ่ายทหาร มีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ โดยที่ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ก็ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง เพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของกองบัญชาการกองทัพไทย ยังคงขาดกรอบนโยบายและทิศทาง ที่ชัดเจนว่าควรจะดำเนินการเช่นไร เพื่อให้งานด้านการทูตฝ่ายทหารสามารถบูรณาการเข้ากับทุกหน่วยงานและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาซึ่งการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในแต่ละระดับตามยุทธศาสตร์ชาติอย่างแท้จริง ผู้วิจัยเห็นว่า การผสมผสานองค์ความรู้ทางทฤษฎีและข้อมูลในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะประสบการณ์ของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศ ผู้ช่วยทูตทหารต่างประเทศประจำประเทศไทย ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร และประสบการณ์ตรงของผู้ทำวิจัยเอง รวมถึงโอกาสที่ได้รับจาก วปอ. ในการดูดซับองค์ความรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้เข้ารับการศึกษาคงจะช่วยทำให้เกิดความคิดรวบยอดในการกำหนดแนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทยขึ้นมาได้อย่างเป็นระบบ และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้เข้ามาศึกษา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะได้นำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาและปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทยในอนาคตต่อไป

พลตรี

(พงศ์เทพ แก้วไชโย)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๒

ผู้วิจัย

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
<b>บทที่ ๑ บทนำ</b>	<b>๑</b>
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๒
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๓
คำจำกัดความ	๔
<b>บทที่ ๒ แนวความคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง</b>	<b>๖</b>
แนวความคิด ทฤษฎี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	
ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน	๖
แนวความคิด ทฤษฎี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	๖
แนวความคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการทูตฝ่ายทหาร	๑๖
การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของต่างประเทศ	๒๓
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	๒๘
ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐)	๓๐
สาระสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)	๓๐
นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๔)	๓๔
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๘
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๓๙
สรุป	๔๐
<b>บทที่ ๓ การดำเนินการด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย</b>	<b>๔๑</b>
วิวัฒนาการการทูตฝ่ายทหารของไทย	๔๒
สถานะแวดล้อมโลกที่แปรปรวน ไม่แน่นอน และซับซ้อนยิ่งขึ้น	๔๔
การทหารไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์	๔๘
การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยในปัจจุบัน	๕๒
การกำหนดนโยบายด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย	๖๖
การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร	๖๙

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ปัญหา ข้อขัดข้อง	๗๒
สรุป	๗๕
<b>บทที่ ๔ วิเคราะห์และประมวลข้อมูลเกี่ยวกับการใช้การทูตฝ่ายทหาร ของกองทัพไทย</b>	<b>๗๘</b>
การใช้พลังอำนาจทางทหารเพื่อการสันติ	๗๙
สภาพปัจจุบันของการใช้การทูตฝ่ายทหารของกองทัพ	๘๐
บทบาทในการแก้ปัญหาภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นจากภายนอกประเทศ	๘๑
บทบาทของกองทัพต่อการเผชิญปัญหาที่มีใช้ทางทหาร	๘๑
การทูตโดยฝ่ายทหารจากภายนอกประเทศไทย	๘๑
การทูตโดยฝ่ายทหารจากภายในประเทศไทย	๘๓
หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	๘๔
ผลการสัมภาษณ์	๘๔
ผลการวิเคราะห์และประมวลข้อมูลเกี่ยวกับการใช้การทูตโดยฝ่ายทหาร ของกองทัพไทย	๘๖
<b>บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ</b>	<b>๘๗</b>
สรุป	๙๗
ข้อเสนอแนะ	๙๐
<b>บรรณานุกรม</b>	<b>๙๔</b>
<b>ภาคผนวก</b>	<b>๙๙</b>
ผนวก ก แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทย เรื่อง “การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย”	๑๐๐
ผนวก ข แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร เรื่อง “การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย”	๑๐๔
ผนวก ค แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ช่วยทูตทหารต่างประเทศ เรื่อง “การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย”	๑๐๖
ผนวก ง In-depth Interview Questionnaire for the Foreign Defence Attachés On “Defence Diplomacy”	๑๐๘
<b>ประวัติย่อผู้วิจัย</b>	<b>๑๑๐</b>

## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อศึกษาถึงวิชาการเมืองระหว่างประเทศ คำว่า Defense Diplomacy หรือการทูตโดยฝ่ายทหาร นั้น หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ตามกรอบนโยบายของรัฐ โดยการใช้ทรัพยากรและขีดความสามารถทางทหารที่รัฐนั้น ๆ มีอยู่อย่างสันติหรือ Soft Power ทั้งนี้กองทัพสหราชอาณาจักรเป็นต้นกำเนิดของการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารอย่างกว้างขวาง โดยได้บรรจุแนวคิดดังกล่าวไว้ในยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศหลังสงครามเย็น (Strategic Defense Review 1998) โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้ประเทศตะวันตกบรรลุวัตถุประสงค์แห่งความสงบและสันติสุขในภูมิภาค ภายใต้สถานะและสถานการณ์ด้านความมั่นคงในยุคใหม่หลังสงครามเย็นโดยพยายามที่จะทำลายกำแพงกันและความตึงเครียดของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศต่าง ๆ ในยุโรป โดยทั่วไปแล้ว แนวนโยบายดังกล่าวพยายามที่จะใช้มาตรการในการสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสของประเทศต่าง ๆ มุ่งสู่วัตถุประสงค์หลักคือการเสริมสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เคยเป็นศัตรูกันมาก่อนให้มีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น และลดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ดังนั้นการทูตโดยฝ่ายทหารจึงเป็นเครื่องมือทางนโยบายที่รวมเอาพลังอำนาจทางทหารและขีดความสามารถทางการทูตเข้าไว้ด้วยกันเพื่อตอบสนองกลยุทธ์หยุดความขัดแย้งและลดความรุนแรงของวิกฤติการณ์ระหว่างชาติต่าง ๆ ได้ หากเราได้ศึกษาแนวคิดนี้อย่างลึกซึ้งโดยให้ความสำคัญต่อบริบทของแนวความคิดและการปฏิบัติ โดยไม่จำเพาะที่จะศึกษา แต่แนวทางการปฏิบัติของกองทัพชาติตะวันตกเท่านั้น หากแต่แนวคิดนี้ก็ยังสามารถได้รับความสนใจจากกลาโหม และกองทัพไทยอยู่บ้างก็ตามแต่ความชัดเจนของแนวทางการปฏิบัติ รวมทั้งผลที่คาดหวังจะได้รับ รวมทั้งเป้าหมายของการดำเนินการนั้นยังคงเลื่อนราง

การดำเนินงานด้านการต่างประเทศหรืองานด้านการทูต จึงกลายเป็นสิ่งหนึ่งที่ทุกหน่วยงานจะต้องพิจารณาทบทวน เพื่อให้สามารถตอบสนองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๕๒ ที่ได้กำหนดให้ “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย” เพื่อตอบรับต่อสถานการณ์ปัจจุบัน และเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๖๕ ที่ได้กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ จึงได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ขึ้นพร้อมไปกับที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดทำยุทธศาสตร์แบบคู่ขนานกันไป โดยในประเด็นยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของยุทธศาสตร์นี้ได้กำหนดให้มี “การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติรวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อเสริมสร้างความสงบ สันติสุข



ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้า ให้กับประเทศชาติ ภูมิภาค และโลก อย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่จะรองรับปัญหาาร่วมกันได้” ซึ่งก็คือการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการบูรณาการงานด้านการทูต โดยเฉพาะการทูตฝ่ายทหาร ที่จะต้องมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ แนวความคิด ทฤษฎี และการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ที่เป็นการผสมผสานแนวความคิดทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์ พลังอำนาจแห่งชาติและความมั่นคง เข้าไว้ด้วยกัน ยังคงเป็นสิ่งใหม่โดยเฉพาะกับสังคมไทย จนส่งผลให้การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยยังขาดความชัดเจน ทั้งในด้านการกำหนดทิศทางและนโยบาย การบูรณาการและการบริหารจัดการร่วมกันของหน่วยงาน หรือภายในหน่วยงานเดียวกันเอง ซึ่งอาจต่างไปจากอีกหลาย ๆ ชาติ ที่ได้เริ่มมีการจัดทำยุทธศาสตร์นโยบายหรือแผนการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร (Defence Diplomacy) ขึ้นอย่างเป็นระบบตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

การขาดการกำหนดแนวทางการดำเนินการด้านการทูตฝ่ายทหารดังกล่าว ได้ส่งผลต่อความชัดเจนในการปฏิบัติของหน่วยงานที่รับผิดชอบการทูตฝ่ายทหาร และทำให้การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ขาดการสอดรับและประสานสอดคล้องในการปฏิบัติงานร่วมกัน ทั้งในส่วนของหน่วยงานภายในกองบัญชาการกองทัพไทยเอง กับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอื่น ๆ จนส่งผลกระทบต่อการทำงานเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติไทยโดยรวมและปัญหาดังกล่าวจะยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ของกองทัพมิตรประเทศและองค์กรที่เพิ่มขึ้นมาอย่างรวดเร็วภายใต้โลกที่เชื่อมต่อกัน และแต่ละชาติในโลกต่างก็มุ่งที่จะใช้การมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวไปในทิศทางเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชาติของตนเป็นสำคัญ

การวางแผนทางการดำเนินการด้านการทูตฝ่ายทหารของกองบัญชาการกองทัพไทย จึงเป็นความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างมาก ในอันที่จะตอบสนองและรองรับยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ซึ่งจะนำมาซึ่งความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของชาติไทยต่อไป

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการดำเนินการด้านการทูตโดยฝ่ายทหารของไทยและต่างประเทศ
๒. เพื่อศึกษา ปัญหา ข้อขัดข้องในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทย
๓. เพื่อเสนอแนะ แนวความคิดในการปรับปรุงบทบาท ความรับผิดชอบ และโครงสร้างของหน่วยงานที่รับผิดชอบภายในกองบัญชาการกองทัพไทย

## ขอบเขตของการวิจัย

### ๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๑ การวิจัยนี้เน้นการศึกษาวิเคราะห์ กระบวนการและรูปแบบการดำเนินการทูตโดยฝ่ายทหารเท่านั้น

๑.๒ การวิจัยนี้จะเน้นเฉพาะการให้แนวทางในการดำเนินการด้านการทูตฝ่ายทหารของกองบัญชาการกองทัพไทยเท่านั้น

## ๒. ขอบเขตด้านหน่วยงาน

๒.๑ หน่วยงานด้านการทูตฝ่ายทหารทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบแนวคิด กระบวนการ และรูปแบบในการดำเนินงานด้านการทูต

๒.๒ การสัมภาษณ์ มีขอบเขตอยู่ที่ผู้ช่วยทูตและอดีตผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยที่ไปประจำการในต่างประเทศ และผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารต่างประเทศที่มาประจำการในประเทศไทย รวมถึงผู้บังคับบัญชาหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

## วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

### ๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จาก เอกสารแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ผ่านมา โดยค้นคว้าข้อมูล หนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุด วปอ.สปท. เว็บไซต์ และเอกสารทางการของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ รวมถึงข้อมูล เอกสาร หลักฐานจากการบรรยาย ผลการประชุม การสัมมนา และการดูงานของหลักสูตร วปอ.รุ่นที่ ๖๒

๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จาก การสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้ช่วยทูตและ อดีตผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยที่ไปประจำการในต่างประเทศ และผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารต่างประเทศที่มาประจำการในประเทศไทย รวมถึงผู้บังคับบัญชาหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารและ ประสบการณ์ตรงของผู้ทำวิจัย ที่เคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกไทยประจำกรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร

### ๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ แล้วนำมาจัดทำเป็นคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติงาน ก่อนที่จะนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลรวมกับข้อมูลทุติยภูมิ เกิดเป็นความคิดรวบยอดในการกำหนดแนวความคิด และรูปแบบของแนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของ กองบัญชาการกองทัพไทย

### ๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากการศึกษาวิจัย

## ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบแนวทางการดำเนินการด้านการทูตโดยฝ่ายทหารของไทยและต่างประเทศ
๒. ทำให้ทราบปัญหา ข้อขัดข้องในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทย
๓. ทำให้ทราบแนวความคิดในการปรับปรุงบทบาท ความรับผิดชอบ และโครงสร้างของหน่วยงานที่รับผิดชอบภายในกองบัญชาการกองทัพไทย ผลของการวิจัยจะทำให้กองบัญชาการกองทัพไทย มีแนวทางการกำหนดนโยบายและแนวทางการใช้ศักยภาพด้านการทูตฝ่ายทหารให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติรวมทั้งสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วย และนโยบายด้านการต่างประเทศของรัฐบาลได้อย่างเป็นรูปธรรม จากการศึกษาตัวอย่าง และแนวคิดด้านการทูตโดยฝ่ายทหารของมิตรประเทศ คาดว่าผลที่จะได้รับจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ผู้บริหารระดับสูงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการใช้พลังอำนาจอ่อน ในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศ และยกระดับการดำเนินการด้านการทูตโดยฝ่ายทหารให้มีความเด่นชัดในระบบงานด้านการต่างประเทศของกองทัพโดยมีความสอดคล้องกับนโยบายด้านการต่างประเทศของรัฐบาลให้มากยิ่งขึ้น

## คำจำกัดความ

การทูต	หมายถึง	วิถีทางปกติที่ประเทศใช้ในการติดต่อกับต่างประเทศ ซึ่งรูปแบบได้มีการปรับเปลี่ยนวิวัฒนาการตามลักษณะแห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	หมายถึง	การแลกเปลี่ยนและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นข้ามเขตพรมแดนของรัฐ ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยรัฐหรือตัวแสดงอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รัฐซึ่งส่งผลถึงความร่วมมือหรือความขัดแย้งระหว่างประเทศต่าง ๆ ในโลกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หรือสังคมซึ่งเกิดขึ้นข้ามขอบเขตของกลุ่มสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ ในกรณีความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยด้วยกัน หรือกลุ่มคนไทยด้วยกันในประเทศไทยไม่ใช่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับคนลาวถือว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือ และความขัดแย้งระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมโลก

การทูตโดยฝ่ายทหาร	หมายถึง	ความพยายามทั้งปวงเพื่อเป้าประสงค์ของนโยบาย การต่างประเทศของรัฐ โดยการใช้เครื่องมือและขีดความสามารถทางทหารอย่างสันติ
ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร	หมายถึง	ผู้ชำนาญการทางด้านทหารซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงกลาโหมให้ไปปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานเอกอัครราชทูตประจำต่างประเทศ โดยส่วนใหญ่จะแต่งตั้งจากนายทหารระดับสูงซึ่งยังคงดำรงตำแหน่งอยู่ในกองทัพในขณะที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศ
ความมั่นคง	หมายถึง	ความรู้สึกลดภัยจากอันตรายต่าง ๆ นานา ทั้งทางกายภาพ และ ทางจิตใจ เช่น ความเสี่ยง อันตราย ความกลัว ความวิตกกังวล และสิ่งทั้งปวงที่จะมากระทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัย
ผลประโยชน์แห่งชาติ	หมายถึง	ความต้องการหรือความปรารถนาอันสำคัญยิ่งของประชาชนส่วนรวม ความต้องการนั้นจึงมีลักษณะกว้างและค่อนข้างถาวรและเมื่อได้พิจารณากำหนดขึ้นแล้ว ก็จะต้องมุ่งกระทำโดยต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุผล คำว่า ความต้องการ มีความหมายรวมทั้งความต้องการ (Want) โดยทั่วไป และความจำเป็น (Need) ที่ขาดเสียไม่ได้ ส่วนคำว่า ประชาชนส่วนรวม มีความหมายว่า ชาติ คือ ประชาชนส่วนรวมไม่ใช่บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใด โดยเฉพาะ
ยุทธศาสตร์	หมายถึง	เป็นคำที่เริ่มกำเนิดมาจากคำศัพท์เฉพาะในทางทหาร แต่ปัจจุบันได้มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในภาคส่วนต่าง ๆ และสิ่งที่สำคัญยิ่งของยุทธศาสตร์คือในยุทธศาสตร์จะต้องมีองค์ประกอบหลัก ๆ ๓ องค์ประกอบคือ ๑) เป้าหมาย (Ends) ๒) วิธีการไปสู่เป้าหมาย (Ways) และ ๓) เครื่องมือ (Means) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยเป้าหมายของยุทธศาสตร์ นั้น จะมีความ สอดคล้อง และมี ห้วงระยะเวลาที่เหมาะสม ไม่ไกลจนเกินไป และที่สำคัญคือมีความเป็นไปได้ในทาง รวมถึงจะต้องไม่นำไปใช้สับสนกับ คำว่า ยุทธวิธีเพราะยุทธวิธีมุ่งไปที่การปฏิบัติอย่างไรให้สัมฤทธิ์ผลส่วนยุทธศาสตร์ จะมุ่งเน้นไปที่การกำหนดเป้าหมายระยะยาวพร้อมทั้งวิธีการและทรัพยากรที่จะทำ ให้เป้าหมายดังกล่าวบรรลุผล



## บทที่ ๒

### แนวความคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตั้งแต่อดีต - ปัจจุบัน

ระยะที่ ๑ ระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ ได้มีการศึกษาค้นคว้าหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์อย่างแท้จริง ทำให้การศึกษาความสัมพันธ์มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

ระยะที่ ๒ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ จนถึงสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเมืองระหว่างประเทศ มุ่งศึกษาถึงเหตุการณ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ แต่มิได้มีการพิจารณาศึกษาถึงปัญหาทางการเมือง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในการทำให้เกิดสงครามหรือสันติภาพ

ระยะที่ ๓ เป็นระยะที่มีการศึกษาถึงสถาบันระหว่างประเทศ เช่น ทูตและกงสุล ควบคู่กับการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ และการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศตลอดจนศึกษาความคิดในเรื่องดุลแห่งอำนาจ

ระยะที่ ๔ ระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ถึงปัจจุบัน การศึกษาได้มีการพัฒนาเป็นลำดับ เริ่มการศึกษาเรื่องกำลังและอิทธิพลต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม มีการศึกษาปรับปรุงข้อขัดแย้งต่าง ๆ ศึกษาเรื่องการดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและผลประโยชน์ของชาติ ตลอดจนทำการศึกษาสงครามและการเมืองที่มีอิทธิพลต่อกฎหมายการเมืองระหว่างประเทศ ปัจจุบันการศึกษามุ่งเน้นในเรื่องการวิจัยพฤติกรรมระหว่างประเทศโดยอาศัยสถิติ ตัวเลข และการทดสอบ ผลคือทำให้มีการสร้างทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้น

#### แนวความคิด ทฤษฎี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

แนวความคิด ทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นการศึกษาวิกฤตการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมโลก โดยเน้นไปที่ความขัดแย้ง สงคราม และกระบวนการในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น จนเกิดเป็นองค์ความรู้ให้ผู้กำหนดนโยบาย สามารถนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของรัฐต่อรัฐ และรัฐต่อตัวแสดงอื่น ๆ ในสังคมโลก เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ของรัฐนั้น ๆ ซึ่งก็คือการกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ด้านการทูตนั่นเอง จนเกิดเป็นทฤษฎีและสาขาวิชาเฉพาะที่แยกออกมาจากวิชาทางสังคมศาสตร์ในห้วงปี พ.ศ.๒๔๗๓ - ๒๔๘๓ โดยเป็นการมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเผ่าพันธุ์ อาณาจักร นครรัฐ และรัฐชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (Michael Nicholson, 1996 : 24) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วอยู่ในรูปของสงครามเพื่อการขยายอาณาเขตและตอบสนองต่อความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี จนเกิด Treaty of Westphalia อันเป็นที่มาของรัฐชาติ (Nation State) ขึ้น เมื่อปี พ.ศ.๒๑๙๑ ซึ่งเป็นความพยายามในการสร้างสันติภาพและยุติสงครามในยุโรป อย่างไรก็ตาม สงครามก็ยังคงดำรงอยู่ต่อไป จนเกิดลัทธิชาตินิยม แนวความคิด

ประชาธิปไตย คอมมิวนิสต์ และกระบวนทัศน์อีกมากมายที่ถูกนำมาเสนอ เพื่อกำหนดแนวทางดำเนินกิจกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในอันที่จะสามารถยุติความขัดแย้งและสงครามได้ โดยมีกระบวนทัศน์ที่ทรงอิทธิพล คือ Realism และ Liberalism/Idealism ที่ผ่านกาลเวลาของการถกเถียงกันมาจนกลายเป็น Neo-Realism และ Neo-Liberalism ในปัจจุบัน รวมถึงยังมีกระบวนทัศน์ย่อยอื่น ๆ เช่น Marxist Theories, Reflectivist และ Constructivist Theories ที่เป็นอีกทางเลือกด้วย

## ๑. พัฒนาการแนวความคิด ทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

**๑.๑ ยุคก่อนรัฐชาติ** สังคมโลกตัดสินกันด้วยสงคราม โดยมีกำลังอำนาจด้านการทหาร เป็นเครื่องมือสูงสุดในการบังคับให้ศัตรูปฏิบัติตามสิ่งที่เราต้องการ ดังเช่นที่ Carl Von Clausewitz กล่าวไว้ “สงครามเป็นเครื่องมือของรัฐที่จะกระทำต่อรัฐอื่น ต่อเนื่องไปจากการใช้นโยบายหรือเครื่องมืออื่นแล้วยังไม่ประสบผล ทั้งนี้ ก็เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่รัฐตนได้กำหนดไว้” (Michael Howard and Peter Paret, 1984 : 87) อาณาจักรต่าง ๆ จึงมุ่งที่จะสั่งสมกำลังอำนาจด้านการทหาร และพยายามพัฒนากองทัพของตนให้เทียบเท่าหรือเหนือกว่าอาณาจักรอื่น ๆ จนเกิดเป็นการแข่งขันกันสะสมพลังอำนาจ อันเป็นที่มาของแนวความคิดดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ขึ้น และถ้าพลังอำนาจของตนยังไม่อาจทัดเทียมกับคู่แข่งได้ ก็จะพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับอาณาจักรที่มีอุดมการณ์ เป้าหมาย วัฒนธรรม ประเพณี หรือวิถีที่คล้ายคลึงกับตน (Collective Behavior) จนเป็นพันธมิตรต่อกันเพื่อต่อต้านกับข้าศึก ศัตรู หรือคู่แข่งที่แตกต่างกัน อันเป็นแนวความคิดในแบบ Collective Security พร้อม ๆ กับเกิดแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างอาณาจักรต่าง ๆ ควบคู่ไปกับความสัมพันธ์ด้านการทหาร เพื่อนำมาซึ่งพลังอำนาจที่ทัดเทียมกับอาณาจักรคู่แข่ง (John Baylis and Steve Smith, 2001 : 35 - 50)

**๑.๒ ยุครัฐชาติ** ที่เกิดขึ้นในยุโรป ผู้ปกครองรัฐต่างก็มีเอกสิทธิ์ในการตัดสินใจกิจการภายในของตน โดยไม่ถูกแทรกแซงจากสันตะปาปาจากกรุงโรมเช่นในอดีต จนเป็นพื้นฐานของรัฐชาติ (Nation State) และอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) ที่นำมาซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐชาติเช่นปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ในห้วงเวลาดังกล่าวรัฐชาติในยุโรปก็ยังคงขัดแย้งกันอยู่ พร้อมเร่งสะสมศักยภาพด้านการทหาร ด้วยการขยายอำนาจของตนออกไปยึดครองดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลกให้เข้ามาอยู่ใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐชาติมหาอำนาจในยุโรป โดยการใช้การดำเนินงานด้านการทูต หรือการค้าไปพร้อม ๆ กับกำลังอำนาจด้านการทหารที่สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และพร้อมที่จะใช้ความก้าวหน้าด้านการทหารที่เหนือกว่าเข้าไปยึดครองในดินแดนต่าง ๆ หรือบีบบังคับให้รัฐชาติอื่น กระทำตามที่ตนปรารถนา อันเป็นแนวความคิดการทูตด้วยกำลังติดอาวุธ (Armed Diplomacy) เช่น นโยบายเรือปืนที่ฝรั่งเศสเคยใช้กับสยามในยุคล่าอาณานิคม ขณะที่ในยุโรป ต่างก็เร่งสะสมกำลังอำนาจด้านการทหารของตนจากผลประโยชน์ที่ดึงมาจากอาณานิคม จนเกิดเป็นการแข่งขันดุลอำนาจขึ้นในยุโรป โดยมี อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรีย สวีเดน สเปน รัสเซีย และรัสเซีย เป็นรัฐมหาอำนาจหลัก ภายใต้การเมืองโลกในระบบหลายขั้ว (Multi-polar System) (ประภัสสร เทพชาตรี, ๒๕๕๑ : ๒)

**๑.๓ ยุคสงครามโลก** หลังการปฏิวัติฝรั่งเศส ห้วงปี พ.ศ.๒๓๓๒ - ๒๓๓๕ ได้ก่อให้เกิดลัทธิชาตินิยมขึ้น สงครามที่เคยเป็นเครื่องมือตัดสินความขัดแย้งของกษัตริย์ ผู้ปกครอง อาณาจักรหรือรัฐชาติ ได้พัฒนาไปเป็นสงครามเพื่อรัฐชาติ ที่มีประชาชนทุกภาคส่วนได้รับรู้และร่วมรับผิดชอบ สภาพแวดล้อมทางการเมืองภายในประเทศและระหว่างประเทศ การทูตระหว่างประเทศและการทหารของรัฐชาติต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป ขณะเดียวกัน ได้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ที่นำมาซึ่งความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ อันมีผลต่อขีดความสามารถในการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น จนเกิดการสะสมกำลังอำนาจด้านการทหารที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐชาติในยุโรปต่างเร่งสร้างพันธมิตรของตนและต่อต้านกับอีกฝ่ายจนเกิดเป็น The Triple Entente ของ ฝ่ายฝรั่งเศส อังกฤษ (บริเตน) และรัสเซียฝ่ายหนึ่ง กับ The Triple Alliance ของฝ่ายเยอรมนี ออสเตรีย-ฮังการี และอิตาลี ขึ้น ซึ่งในที่สุดทั้งสองฝ่ายก็ขาดความยับยั้งชั่งใจจนก่อให้เกิดสงครามเบ็ดเสร็จที่เป็นสงครามโลกครั้งแรกขึ้น ในปี พ.ศ.๒๔๕๗ ตามมาด้วยสงครามโลกครั้งที่สองในปี พ.ศ.๒๔๘๘ (John Baylis and Steve Smith, 2001 : 53 - 55)

ในห้วงนี้เช่นกัน ได้เกิดแนวความคิดเสรีประชาธิปไตยและแนวความคิดมาร์กซิสต์ของคอมมิวนิสต์ที่ได้กลายเป็นกระแสหลักในระบอบการปกครองประเทศจนถึงปัจจุบัน พร้อม ๆ กับการพยายามของกลุ่มนักวิชาการและผู้กำหนดนโยบาย ที่พยายามศึกษาปัญหาความขัดแย้ง สงครามและสันติภาพกันอย่างจริงจัง เพื่อหาทางยุติสงครามที่เกิดขึ้น จนเป็นที่มาของสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภายใต้อิทธิพลนักคิดในค่ายของ Idealism ที่มองว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้จากสงครามที่ผ่านมาและจะทำให้ดีขึ้นได้ด้วยการสร้างสันติภาพ ผ่านแนวความคิด Collective Security ร่วมกันจัดตั้งสันนิบาตชาติ (League of Nations) ขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง แต่ความคิดดังกล่าวก็ต้องถูกลบลงไปด้วยการเกิดขึ้นของสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ทำให้นักคิดในค่ายของ Realism เช่น Hans J. Morgenthau ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำในการเสนอทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภายใต้ความคิดหลักว่า “การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจจึงจะเป็นปัจจัยหลักของการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แท้จริง” (Michael Nicholson, 1996 : 13)

**๑.๔ ยุคสงครามเย็น** หลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สองและการเกิดขึ้นของสหประชาชาติทดแทนสันนิบาตชาติ พร้อมกับความพยายามในการกู้ชาติจากเจ้าอาณานิคม ได้ทำให้แนวความคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปอีกครั้งหนึ่ง ความเป็นรัฐชาติของทุกชาติในโลกเริ่มมีความทัดเทียมกัน มิได้เป็นแค่รัฐชาติในยุโรปกับชาติภายใต้อาณานิคมอีกต่อไป สงครามแบบเดิมได้ถูกเพิ่มด้วยรูปแบบของสงครามกองโจรในการกู้ชาติจากมหาอำนาจซึ่งมีพลังอำนาจที่เหนือกว่า ในขณะที่ แนวความคิดในระบอบประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์ ได้เผยแพร่และกระจายไปทั่วโลกและกลายเป็นระบอบการปกครองทางเลือกของชาติต่าง ๆ ในโลก ที่มหาอำนาจใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐอเมริกาเสนอให้เข้ามาอยู่ในค่ายประชาธิปไตย ขณะที่รัสเซียเสนอให้เข้าเป็นคอมมิวนิสต์ จนโลกถูกแบ่งออกเป็นสองขั้ว (Bipolar System) อย่างชัดเจน นำไปสู่สภาพสงครามเย็น จนถึงปี พ.ศ.๒๕๓๒ การใช้กำลังอำนาจด้านการทหารในการสงคราม มิได้เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างเดี่ยวเช่นที่ผ่านมา แนวความคิดของ Realism ในเรื่องพลังอำนาจที่รัฐชาติต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มา และนำไปใช้ในการกระทำต่อรัฐชาติอื่น ได้ขยายตัวออกไปสู่การใช้กำลังอำนาจด้านการทูต ขีดความสามารถและกำลังอำนาจด้านเศรษฐกิจ รวมถึงกำลังอำนาจ



ด้านสังคมจิตวิทยา จนเกิดเป็นแนวความคิดในลักษณะ Comprehensive Security ขึ้น อีกทั้งยังเกิดแนวความคิดมากมายแตกแขนงมาจาก Realism และ Idealism ไม่ว่าจะเป็น Balance of Power, Collective Security, Behavioral International Relation หรือแม้แต่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเชิง Economic Technology, Mathematics, Computer จนถึง Natural Science (Michael Nicholson, 1996 : 13 - 16)

**๑.๕ ยุคโลกาภิวัตน์** ที่เกิดขึ้นหลังการทลายของกำแพงเบอร์ลินเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๒ ได้นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านการขนส่ง การสื่อสาร และข้อมูลข่าวสาร ได้เปลี่ยนแปลงสภาพของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไปอย่างสิ้นเชิง รัฐบาลกำลังถูกท้าทายด้วยการขึ้นมาของตัวแสดงใหม่ ๆ เช่น องค์กรเอกชน องค์กรข้ามชาติ นักวิชาการ และสื่อมวลชน ที่ขึ้นมาเมื่อมีอิทธิพลต่อการดำเนินการใด ๆ ทั้งในรัฐชาติและในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผ่านกำลังอำนาจด้านข้อมูลข่าวสารที่มีอิทธิพลเพิ่มขึ้น ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร นักคิดในค่าย Idealism ได้พินิจกลับมาเสนอแนวความคิดในการสร้างสันติภาพให้กับระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐชาติ โดยพยายามเปลี่ยนมุมมองของรัฐชาติจากการมีปฏิสัมพันธ์แบบ Zero Sum Game ที่มีผู้ได้ประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มาเป็น Positive Sum Game หรือ Non-zero Sum Game ที่อธิบายว่าการมีปฏิสัมพันธ์ของรัฐชาติสามารถที่จะทำให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ อันเป็นที่มาของแนวความคิดเช่น Cooperative Security และ Common Security ซึ่งพยายามเข้ามาทดแทน Balance of Power และ Collective Security โดยหวังที่จะเกิดเป็นระเบียบโลกใหม่ ด้วยความพยายามของสหประชาชาติกำหนดออกมาเป็น Agenda for Peace และสร้างค่านิยมสังคมโลกขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นเสรีด้านการค้า การพิทักษ์สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และการควบคุมอาวุธ (Joe Sill, 2002 : 2) ขณะที่รัฐชาติและภูมิภาคต่าง ๆ ได้พยายามสร้างความไว้วางใจ สร้างความร่วมมือกันระหว่างประเทศ และร่วมมือกันรักษาความมั่นคงร่วมกันเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในห้วงศตวรรษที่ผ่านมา ได้เกิดเหตุการณ์ของความขัดแย้ง ความรุนแรง และสงครามในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงสงครามการก่อการร้าย ที่กระจายไปทั่วโลก ที่สวนทางกับแนวความคิดและความหวังของ Idealism จนทำให้ความเชื่อของ Realism กลับเข้ามา มีอิทธิพลต่อแนวความคิดผู้กำหนดนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศใหม่ ซึ่งต่อมาแนวความคิดทั้งสองค่ายได้มีการถกแถลง พัฒนาและปรับตัวมาตามลำดับ จนเกิดแนวความคิดร่วมสมัยในปัจจุบันขึ้นมามากมาย ไม่ว่าจะเป็น Neo-Realism และ Neo-Liberalism อีกทั้งยังมีแนวความคิดทางเลือกและแนวความคิดร่วมสมัยในยุคโลกาภิวัตน์อีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น Marxism, Reflectivism และ Social Constructivism ที่พยายามเสนอตัวเข้ามาทดแทน Neo-Realism และ Neo-Liberalism ซึ่งกำลังถูกท้าทายจากกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่กำลังเข้ามาเปลี่ยนแปลงกระแสโลกในปัจจุบัน

## ๒. Realism และ Neo-Realism

Realism ถือเป็นแนวความคิดกระแสหลักด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาเป็นเวลานาน โดย Realism เชื่อว่าระบบสังคมโลกอยู่ในสภาพอนาธิปไตยหรือไร้ระเบียบ (Anarchy) ทุกชาติต้องพึ่งพาตนเองเพื่อความอยู่รอดของตน จึงต้องมีการพัฒนาและแสวงหาขีดความสามารถ

หรือพลังอำนาจแห่งชาติให้เท่าเทียมหรือมากกว่ารัฐชาติอื่น จึงจะสามารถรักษาอำนาจอธิปไตยของรัฐชาติตนได้ โดยมีเป้าหมายสูงสุดในการเป็นเจ้าผู้ปกครองโลก (Hegemony) ซึ่งต่อมาแนวความคิด Realism ได้พัฒนาขึ้นมาเป็น Neo-Realism ที่พยายามอธิบายระบบสังคมโลกที่ไร้ระเบียบเป็นสิ่งที่ทุกรัฐชาติจะต้องเผชิญและต้องดิ้นรนเพื่อรักษาสถานภาพของตน โดยอาศัยพลังอำนาจแห่งชาติที่เป็นตัวกำหนดสถานภาพในสังคมและนำมาซึ่งระบบสังคมโลก และแม้ว่าพลังอำนาจแห่งชาติจะมาจกหลายแหล่ง แต่กำลังอำนาจด้านการทหารถือเป็นขีดความสามารถหลักของชาติ ดังนั้น การสร้างดุลอำนาจ (Balance of Power) จึงเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในการสร้างสันติภาพ การสิ้นสุดของสงครามเย็น ทำให้เกิดการเสียดุลอำนาจ และนำมาซึ่งความไม่แน่นอนและไม่มั่นคงในระบบสังคมโลก ที่แม้ว่าจะมีองค์การสหประชาชาติและนาโต้ กับหลักการเข้าแทรกแซง แต่ก็ไม่ได้ช่วยอะไรมา เพราะองค์การดังกล่าวมีมหาอำนาจอยู่เบื้องหลังคอยควบคุมทิศทางเพื่อสร้างระเบียบโลกตามแนวทางของตน

การแสวงหาความร่วมมือของรัฐชาติต่าง ๆ ในโลกปัจจุบัน Neo-Realism มองว่า แม้ไม่ใช่ Zero Sum Game แต่ก็จะมีบางรัฐชาติที่ได้มากกว่าหรือน้อยกว่าจากความร่วมมือดังกล่าว โดยเชื่อว่ารัฐชาติต่าง ๆ ไม่ใช่แค่มองว่าตนจะได้อะไรบ้างจากความร่วมมือ แต่จะมองว่ารัฐอื่น ๆ ได้อะไรไปด้วย และจะมีการโงกกันเกิดขึ้น บางครั้งความร่วมมือกันในเรื่องหนึ่ง เช่น การทำสัญญาไม่ผลิตและใช้นิวเคลียร์ แต่นิวเคลียร์อาจเป็นแค่สิ่งเดียวที่จะป้องกันรัฐชาตินั้นไว้ก็ได้ ในขณะที่คูกรณีอาจมีพลังอำนาจด้านอื่นที่สามารถนำมาใช้บีบบังคับรัฐชาตินั้นได้ในอนาคต ดังนั้น การมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐชาติต่าง ๆ ในระบบสังคมโลก จึงต้องกำหนดความเป็นศัตรูและมิตรกับรัฐชาตินั้น ๆ สำหรับชาติที่เป็นพันธมิตรก็ใช้แนวความคิดแบบ Liberalism หรือ Idealism ในขณะที่รัฐที่มองว่าเป็นศัตรูก็ใช้แนวความคิดในการมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบ Realism ไป จนเกิดเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐชาติต่าง ๆ แบบสองมาตรฐานหรือสองแนวทาง (Dual Moral Standard/Dual Track Approach)

จากแนวความคิดดังกล่าว ทำให้รัฐชาติต่าง ๆ ตกอยู่ภายใต้สภาพที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออก (Dilemma) ในโลกที่ไร้ระเบียบ ซึ่งความขัดแย้งเป็นเรื่องที่เลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกับความร่วมมือ ดังนั้น รัฐต่าง ๆ จึงต้องเตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่สงคราม การลดอาวุธเป็นสิ่งที่โง่เขลาที่จะนำไปสู่สงคราม จะต้องพัฒนาและสร้างพลังอำนาจสัมพัทธ์ (Relative Power) ที่เป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยทำให้พลังอำนาจของข้าศึกอ่อนแอและดำรงรักษาพลังอำนาจสัมพัทธ์ของตนให้เหนือกว่ารัฐชาติอื่นเสมอ อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางแนวความคิด Neo-Realism ดังกล่าว ก็ยังมีแนวความคิดที่มองโลกในแง่ดีคล้าย ๆ Neo-Liberalism อยู่ เรียกว่า Defensive Neo-Realism ที่มองว่า ในโลกปัจจุบัน การใช้กำลังทหารในการรุกรานเป็นสิ่งล้าสมัยที่ทุกคนเข้าใจและยอมรับ การสร้างสถาบันด้านความมั่นคงและสร้างความร่วมมือ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างและรักษาความมั่นคงได้ แต่อย่างไรก็ตาม ก็จะไม่สามารถป้องกันการเกิดสงครามได้ เนื่องจากยังคงมีรัฐชาติที่นิยมใช้ความรุนแรงหรือมีความจำเป็นต้องรักษาผลประโยชน์ชาติตน ที่ถือว่าเป็นสิ่งสูงสุดของชาตินั้น ๆ และเห็นว่า ภัยคุกคามมิใช่มาจากด้านการทหารหรือมาจากรัฐเท่านั้น แต่อาจเป็นภัยคุกคามในด้านอื่น ๆ รวมถึงภัยคุกคามไม่ตามแบบ เช่น การก่อการร้าย การแบ่งแยกดินแดน หรือภัยคุกคามข้ามชาติต่าง ๆ อันอาจนำมาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกันของแต่ละรัฐชาติ แต่การชักชวนให้รัฐชาติเหล่านั้นมาร่วมมือกันก็มีใช้เรื่องง่าย และแม้ว่าจะร่วมมือกันแล้ว ก็อาจมีการโงกกันได้ (John Baylis and Steve Smith, 2001 : 141 - 161)

กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักการสำคัญของ Neo-Realism ประกอบไปด้วย

๑. ธรรมชาติและตัวแสดงอื่น ๆ ในระบบสังคมโลก มีปฏิสัมพันธ์ในสภาพของโลกที่ไร้ระเบียบ ไม่มีรัฐบาลกลางที่คอยบังคับใช้กฎเกณฑ์ได้กับทุกตัวแสดงในโลก
๒. โครงสร้างของโลกที่ไร้ระเบียบนี้ เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดบทบาทตัวแสดง
๓. ธรรมชาติจะยึดถือผลประโยชน์ชาติของตนเป็นสำคัญ จนเกิดการแข่งขันกันในโลกที่ไร้ระเบียบ ทำให้รัฐชาติต่าง ๆ มีพฤติกรรมในการพึ่งพาตนเองมากกว่าแสวงหาความร่วมมือกัน
๔. รัฐชาติต่าง ๆ เป็นตัวแสดงที่มีเหตุผล ที่มุ่งที่จะวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ กำหนดมาเป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งตอบสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติของตนเองให้มากที่สุดพร้อมกับลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นให้เหลือน้อยที่สุด
๕. ผลประโยชน์สูงสุดของรัฐชาติอันเป็นเรื่องวิกฤติที่สุดในสภาพของระบบโลกที่ไร้ระเบียบ คือ ความอยู่รอด (Survival)
๖. รัฐชาติมักมองว่ารัฐชาติอื่นสามารถเป็นศัตรูกับตน หรือส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐชาติตนได้ทุกเมื่ออันนำมาซึ่งความกลัวและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จนเกิดสภาพ Security Dilemma ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดนโยบายด้านการต่างประเทศของรัฐชาติส่วนใหญ่ (John Baylis and Steve Smith, 2001 : 185 - 187)

### ๓. Liberalism/Idealism และ Neo-liberalism

Liberalism เป็นเสมือนทฤษฎีเพื่อเลือก โดยมักจะมีอิทธิพลทางความคิดในห้วงที่สังคมโลกกว้างเว้นสงครามและไยในนามของ Idealism มีพื้นฐานสำคัญมาจากเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคลรัฐชาติดำรงอยู่ในฐานะผู้ดำรงและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของบุคคลที่อาจถูกละเมิดจากบุคคลหรือตัวแสดงอื่นหรือจากรัฐชาติเอง รัฐชาติเป็นเพียงแค่ผู้รับใช้ โดยมีสถาบันประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ Liberalism มีแนวความคิดหลักในเรื่องความยับยั้งชั่งใจ ความเป็นกลาง ความอ่อนอ่อนผ่อนตามและสันติภาพ โดยเชื่อว่า พฤติกรรมของรัฐชาติสามารถเปลี่ยนแปลงจากที่มีแนวโน้มในการสร้างความขัดแย้งมาเป็นการสร้างสันติภาพและความร่วมมือได้ นักคิด Liberalism จะพยายามแสวงหาคำตอบว่า ทำไมสงครามถึงเกิดขึ้น เป็นเพราะแนวความคิดดุลยภาพ (Balance of Power) และรัฐบาลที่ไม่เป็นประชาธิปไตยใช่หรือไม่ เป้าหมายของระบบโลก คือ สันติภาพ หรือความเป็นระเบียบ ทำเช่นไรจึงจะไปถึงเป้าหมายดังกล่าว ใช่ Collective Security ความผูกพันด้านการค้า หรือการจัดตั้งรัฐบาลโลกหรือไม่ รัฐชาติที่เป็นประชาธิปไตย ควรทำเช่นไรกับรัฐชาติที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ใช้การเข้าไปยึดครอง หรือเปลี่ยนให้เป็นประชาธิปไตย หรือต้องอดทนสำหรับการสร้างสันติภาพ Liberalism มองว่ามีปัจจัยหลัก คือ เสรีภาพส่วนบุคคล การค้าเสรี ความมั่นคง การพึ่งพาซึ่งกันและกัน การกำหนดใจตนเอง (Self-determination) และการมีรัฐบาลโลกที่สามารถเป็นตัวกลางในการดำเนินการ และสามารถบังคับการตัดสินใจของรัฐต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ Liberalism สามารถแบ่งออกได้เป็นสามรูปแบบแตกต่างกันไปตามกรอบความคิด โดย Liberal Internationalism มุ่งความสนใจไปที่ธรรมชาติของมนุษย์ Idealism มุ่งความสนใจไปที่รัฐชาติ และ Liberal Institutionalism ซึ่งมุ่งความสนใจไปที่โครงสร้างสังคม

**๓.๑ Liberal Internationalism** มองว่าสันติภาพจะเกิดขึ้นได้ด้วยการปรับเปลี่ยนสามัญสำนึกของบุคคล ต้องมีกฎหมายสาธารณะและข้อตกลงรัฐชาติเพื่อขัดขวางสงคราม ต้องไม่ใช่อำนาจบังคับจากอภิมหาอำนาจโลกหรือรัฐบาลโลก และต่อมาแนวความคิดได้เปลี่ยนไปเป็น Neo-liberal Internationalism ที่พยายามเสนอแนวคิดสร้างโลกให้เป็นประชาธิปไตยทั้งหมด จะได้ไม่เกิดสงคราม เสนอให้กำหนดนโยบายสองมาตรฐานในการมีปฏิสัมพันธ์กับชาติที่เป็นประชาธิปไตยด้วยกันกับที่ไม่เป็นประชาธิปไตย แนวความคิดดังกล่าวนี้ ถูกนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยเฉพาะแนวความคิด Democratic Peace ที่ชาติมหาอำนาจตะวันตกเช่น EU ต่อรองกับชาติยุโรปกลางและยุโรปตะวันออกที่เคยเป็นคอมมิวนิสต์ให้เข้ามาเป็นประชาธิปไตยและยอมรับค่านิยมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมตะวันตก แลกกับสิทธิทางการค้าและความช่วยเหลือต่าง ๆ เช่นเดียวกัน สหรัฐอเมริกาก็ได้ใช้ยุทธศาสตร์ทางการทูตในการบังคับ ให้รางวัลและลงโทษ เพื่อขยายแนวความคิดเสรีนิยมออกไปในประเทศที่ไม่เป็นเสรีนิยม โดยแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น เงินยืมและการลงทุน ซึ่งต่อมาการแลกเปลี่ยนได้ขยายวงไปสู่ประเด็น Good Governance และการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนด้วย โดยแนวความคิดดังกล่าว ได้ถูกวิจารณ์อย่างมากว่า กลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองของมหาอำนาจตะวันตก และส่งผลต่อการล่มสลายและการแบ่งแยกดินแดนของชาติต่าง ๆ เช่น โซมาเลีย ยูโกสลาเวีย อิรัก หรือแม้แต่การแยกตัวของติมอร์ตะวันออกจากอินโดนีเซีย

**๓.๒ Liberal Idealism** มองว่าการบังคับและควบคุมประชาชนและทรัพยากรเป็นต้นเหตุของสงคราม การค้าเสรี การพึ่งพาทางเศรษฐกิจและทุนนิยม ส่งผลต่อการขาดแคลนทรัพยากรและนำมาซึ่งการสร้างอาณานิคม และแข่งขันกันจนเกิดสงครามขึ้น เช่นสงครามโลกครั้งที่สอง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างสถาบันโลกขึ้นมาจัดระเบียบโลกที่ไร้ระเบียบ โดยสังคมโลกก็เช่นเดียวกับสังคมประเทศที่จะต้องมีระบบรัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตยมาแก้ปัญหาความขัดแย้งและต้องมีกองกำลังไว้แก้ปัญหาการเจรจาที่ล้มเหลว ต่อมาแนวความคิดได้พัฒนามาเป็น Neo-Idealism ที่เสนอแนวความคิดในการสร้างสภาพในระดับภูมิภาคแล้วขยายตัวเป็นองค์กรในระดับภูมิภาค เช่น EU ต้องมีการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม โดยมีกฎหมายและหน่วยงานที่คอยควบคุม ต้องมีการปฏิรูปองค์การสหประชาชาติหรือจัดตั้งสภาโลกที่เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงขึ้น รวมทั้งจะต้องมีการนำเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้าไปสู่สังคมในระดับรากหญ้าผ่านองค์กรสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ

**๓.๓ Liberal Institutionalism หรือ Pluralism** ปฏิเสธหลักการที่ว่ารัฐชาติเป็นหน่วยการเมืองหลัก โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มผลประโยชน์ การสร้างความร่วมมือกันของสถาบันนานาชาติ สถาบันในภูมิภาค และรัฐชาติ รวมถึงตัวแสดงอื่นๆ ที่จะช่วยแก้ปัญหาพร้อมต่าง ๆ ได้ จนเป็นที่มาของแนวความคิดภูมิภาคนิยม และ Common Security ที่เน้นการบริหารจัดการสถาบันต่าง ๆ ในแต่ละระดับให้มีความร่วมมือกันและผลแห่งความร่วมมือจะขยายตัวออกไปในทุกมิติจนรัฐต่าง ๆ เข้ามาบูรณาการร่วมกันและไม่อยากที่จะก่อสงครามกันขึ้น โดยแนวความคิดนี้ ถือได้ว่าสามารถถกแถลงกับ Realism และ Neo-Realism ได้อย่างสมน้ำสมเนื้อ สำหรับ Neo-Liberal Institutionalism จะมุ่งเน้นชี้ให้เห็นว่าตัวแสดงด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในโลกปัจจุบันมีความหลากหลายมากขึ้น โดยต่างฝ่ายก็มีปฏิสัมพันธ์และส่งผลกระทบซึ่งกันและกันมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะ Non-state Actors ที่นำมาซึ่งการพึ่งพาและเชื่อมต่อกันของตัวแสดงที่เป็นรัฐ

และมีใช้รัฐมากขึ้น เกิดปัญหาใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองทุกระดับ และมีช่องทางในการมีปฏิสัมพันธ์กันของตัวแสดงต่าง ๆ ข้ามเขตแดนของรัฐชาติมากขึ้น จนส่งผลให้กำลังทางทหารลดความสำคัญลงไป ทั้งนี้ Neo-Liberal Institutionalism ยอมรับว่าโลกไร้ระเบียบ แต่รัฐชาติและองค์กรระดับโลกและระดับภูมิภาคสามารถที่จะร่วมมือกันในการสร้างค่านิยมมาตรฐานพร้อมบทลงโทษขึ้น เพื่อสร้างให้เกิดความเป็นระเบียบได้ ทั้งนี้ เมื่อรัฐเห็นว่าการร่วมมือกันจะนำมาซึ่งความมั่นคงและประโยชน์ของตน รัฐดังกล่าวก็จะเข้ามามีความร่วมมือเอง (John Baylis and Steve Smith, 2001 : 162 – 81, 188 - 190)

#### ๔. การถกเถียงและปรับแนวความคิดเข้าหากันของ Neo-Realism และ Neo-Liberalism เกิดเป็นประเด็นที่สำคัญดังนี้

๔.๑ ทั้งสองทฤษฎียอมรับว่าโลกปัจจุบันอยู่ในสภาพไร้ระเบียบ ซึ่ง Neo-Realism อธิบายว่าเป็นสภาพที่บังคับให้รัฐชาติต่าง ๆ กำหนดนโยบายด้านการต่างประเทศที่แตกต่างกันไป และต้องให้ความสำคัญกับการอยู่รอดของรัฐชาติให้มาก ขณะที่ Neo-Liberalism จะให้ความสำคัญกับการพึ่งพากันในสังคมโลก โลกาภิวัตน์ และการสร้างระเบียบโลกมากกว่า

๔.๒ Neo-Realism สนใจที่จะศึกษาปัญหาความมั่นคง พลังอำนาจ การทหาร และการอยู่รอดเป็นหลัก ขณะที่ Neo-Liberalism จะศึกษาปัญหาการเมือง ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสิทธิมนุษยชน โดยไม่สนใจด้านการทหาร

๔.๓ Neo-Realism ให้ความสำคัญกับเรื่องพลังอำนาจ หรือขีดความสามารถของรัฐชาติ มากกว่า เจตนาธรรมและผลประโยชน์ชาติที่อาจไม่แน่นอน แปรเปลี่ยนตามสถานการณ์ แต่พลังอำนาจแห่งชาติสามารถนำมาซึ่งความมั่นคง เสรีภาพ และเป้าหมายใด ๆ ก็ได้ที่ชาติต้องการ ขณะที่ Neo-Liberalism จะเน้นไปที่เจตนาธรรมและความต้องการของรัฐชาติเป็นหลัก

๔.๔ Neo-Realism มองว่าความร่วมมือระหว่างรัฐยากจะเกิดขึ้นและยากที่จะรักษาไว้ได้ ขณะที่ Neo-Liberalism มองว่าความร่วมมือเกิดขึ้นได้ ถ้ารัฐต่าง ๆ มีผลประโยชน์ร่วมกัน และยังสามารถพัฒนาให้ก้าวหน้ามากขึ้นได้

๔.๕ Neo-Realism เชื่อว่าในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน รัฐต่าง ๆ สนใจแต่ผลประโยชน์เชิงเปรียบเทียบของตนที่จะได้รับ (Relative Gain) มากกว่าที่จะสนใจผลประโยชน์แท้จริงที่ได้รับ (Absolute Gain) เพื่อให้ตนเหนือกว่าชาติอื่นเสมอ ขณะที่ Neo-Liberalism เชื่อว่ารัฐสนใจผลประโยชน์แท้จริง (Absolute Gain) มากกว่า (John Baylis and Steve Smith, 2001 : 191 - 199)

อย่างไรก็ตาม ได้มีอีกหลายประเด็นที่ทั้ง Neo-Realism และ Neo-Liberalism ให้ความสำคัญไม่มากนัก เช่น ประเด็นคุณธรรมและจริยธรรมในการเมืองระหว่างประเทศ และการมองโลกปัจจุบัน จะต้องมองให้ครบถ้วนทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และภายในประเทศ และต้องมีประเด็นวัฒนธรรมทางการเมือง ขณะที่ประสบการณ์ทางการเมืองจะช่วยให้รัฐเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการเห็นแก่ประโยชน์ตนเอง มาเป็นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมได้ ทั้งนี้ การเมืองในยุคปัจจุบัน ได้เปลี่ยนจากการเมืองของรัฐชาติ ไปเป็นระบบการเมืองเครือข่ายข้ามชาติ

## ๕. ทฤษฎีทางเลือก และทฤษฎีร่วมสมัย

**๕.๑ Marxism** เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่พยายามเปิดเผยเบื้องหลังของทุนนิยมทั่วโลก ที่สร้างความมั่นคงและมั่นคงให้กับประเทศมหาอำนาจภายใต้การสูญเสียของชาติที่ยากจนและไร้พลัง โดยชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของชาติในโลก พร้อมเสนอให้การศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ต้องศึกษาในองค์รวมทั้งประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งถ้าองค์ประกอบใดเปลี่ยน ก็จะทำให้สิ่งอื่นเปลี่ยนไปด้วย เช่นระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนก็จะทำให้ระบบสังคมเปลี่ยนไปด้วย โดย Marxist เชื่อว่าระบบทุนนิยมจะถูกเปลี่ยนไปเป็นระบบสังคมนิยมในที่สุด ปัญหาในปัจจุบันเกิดจากมหาอำนาจที่ใช้ทุนนิยมอำนาจที่เหนือกว่าและการครอบงำทางจริยธรรม การเมือง วัฒนธรรมและค่านิยมผ่านการผลิตซ้ำและเผยแพร่ในสื่อสิ่งพิมพ์ กระบวนการด้านการศึกษา และการครอบงำทางศาสนาต่อกลุ่มที่ด้อยกว่า จนการครอบงำดังกล่าวเข้าไปเป็นจิตใต้สำนึกของกลุ่มด้อย ดังนั้นกลุ่มชาติที่ด้อยกว่าจะต้องต่อต้านด้วยการสร้างจริยธรรม การเมือง วัฒนธรรม และค่านิยมที่เข้มแข็งของตนขึ้นมา

ทฤษฎีตามแนวทาง Marxism ที่น่าสนใจ ก็เช่น World Order ของ Robert W. Cox ชาวแคนาดา ที่ชี้ให้เห็นว่า “Theory is always for someone, and for some purpose.” โดยเขาได้อธิบายให้เห็นว่าทฤษฎีในแนวทาง Realism ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือของชาติที่พัฒนาแล้ว ครอบงำชาติด้อยพัฒนา เช่น การใช้แนวความคิดการค้าเสรี เข้ามาสร้างอำนาจที่เหนือกว่าชาติด้อยพัฒนา ด้วยการผลิตซ้ำและเผยแพร่ จนคนเข้าใจว่าการค้าเสรีให้ประโยชน์กับทุกคน การค้าเสรีและทุนนิยมดังกล่าว จะนำมาซึ่งวิกฤติเศรษฐกิจเช่นที่เกิดในเอเชียและยุโรป ซึ่ง Cox ได้เสนอทฤษฎีทางเลือกไว้คือ Critical Theory ที่ต้องการให้เกิดความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคนในโลก มิใช่แค่ความเท่าเทียมกันของคนในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ ยังมีแนวความคิดตามแนวทาง Marxism อื่นๆ อีก เช่น New-Marxism เป็นต้น (John Baylis and Steve Smith, 2001 : 200 - 223)

**๕.๒ แนวความคิดร่วมสมัย** นักคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันได้พยายามทำความเข้าใจแนวความคิดทฤษฎีที่ผ่านมา และพยายามจัดแบ่งกลุ่มทฤษฎีออกเป็น ๓ แนวทาง คือ Rationalism, Reflectivism, และ Social Constructivism โดย Rationalism (Positivist) ก็คือทฤษฎีในกลุ่ม Neo-Realism และ Neo-Liberalism ในขณะที่ทฤษฎีในกลุ่ม Reflectivism (Post-positivist) จะประกอบไปด้วย Normative Theory ที่มุ่งศึกษาค่านิยม และความเชื่อ Feminist Theory ที่มุ่งศึกษาเรื่องเพศ Critical Theory ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้กับอำนาจ Historical Sociology ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชนชั้น ขณะที่ Post-modernism จะมุ่งศึกษาการสร้างองค์ความรู้

**๕.๒.๑ Normative Theory** มุ่งแสวงหาวิธีทำให้ชีวิตดีขึ้น โดยการสร้างค่านิยม และความเชื่อที่เป็นความพอดี คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นพื้นฐานของสิทธิ ระเบียบ และกฎเกณฑ์ของมนุษยชาติเป็นรายบุคคล มนุษยชาติทั้งหมด และรัฐชาติในจุดที่เหมาะสมที่สุด โดยผู้ปกครองของรัฐชาติจะต้องมีค่านิยมทางจริยธรรม ซึ่งถ้ามีการละเมิดสิทธิของมนุษย์เป็นรายบุคคล ก็อาจถูกแทรกแซงได้ภายใต้พื้นฐานของสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญ จนเกิดเป็นแนวทาง Humanitarian Intervention ขึ้น สำหรับ Feminist Theory พยายามผลักดันเพื่อให้เพศหญิง

เท่าเทียมเพศชายและให้ความสำคัญกับเพศที่สาม Critical Theory มองว่าความรู้กับอำนาจ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด บทบาทของตัวแสดงต่าง ๆ ต่างเป็นผลผลิตมาจากแรงผลักดันทาง ประวัติศาสตร์และสังคม Historical Sociology ศึกษาประวัติศาสตร์ของการก่อกำเนิดรัฐชาติ พร้อม แบ่งรัฐชาติออกเป็นสามยุค คือ ในช่วงของชนเผ่าที่รวมตัวกันเป็นอาณาจักร ช่วงที่เกิดระบบแยกตัว เป็น City-state และยุคของรัฐชาติ (Nation State) เช่นปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลจากพัฒนาการของชนชั้น ที่เปลี่ยนไปทำให้สภาพของรัฐชาติเปลี่ยนไปด้วย จากการศึกษาพัฒนาการของรัฐชาติ Historical Sociology เสนอแนวความคิดว่ารัฐชาติเกิดขึ้นมาจากการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งพลังอำนาจ ที่แบ่งออกเป็น กำลังอำนาจด้านอุดมการณ์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการทหาร และด้านการเมือง

**๕.๒.๒ Post-modernism** ถกแถลงในเรื่อง ความสัมพันธ์ของพลังอำนาจ กับองค์ความรู้ ยุทธศาสตร์เนื้อหาใจความและวาทกรรม โดยมองว่าอำนาจเป็นผลผลิตจากองค์ความรู้ เช่น รัฐชาติที่เป็นจริงขึ้นมาได้ ก็เพราะองค์ความรู้และวาทกรรมที่นำสู่สังคม จนสังคมเชื่อว่าเป็นจริง จึงเกิดเป็นจริงขึ้นมา แต่จะเป็นจริงเฉพาะบริบท เฉพาะช่วง และเฉพาะเวลานั้น ดังนั้น จึงได้มีการศึกษาว่าวาทกรรมชุดหนึ่งที่น่าเข้าสู่สังคม ทำให้ถึงมีอิทธิพลเหนือวาทกรรมชุดอื่น ซึ่งเกิด คำตอบออกมาว่าอำนาจเข้ามามีอิทธิพลต่อการผลิตและทำซ้ำชุดความรู้ดังกล่าวเข้าสู่สังคมจนเกิด เป็นจริงขึ้น และผลที่ตามมาคือวาทกรรมดังกล่าวก็จะช่วยส่งเสริมพลังอำนาจได้ด้วย ดังนั้น จึงเกิด ยุทธศาสตร์ในการถ่ายทอดเนื้อหาใจความขึ้นสองแนวทาง แนวทางแรกเป็นการกำหนดแนวความคิด ที่ใช้สร้างวาทกรรม ให้นักแน่น รู้สึกเป็นธรรมชาติ ไม่มีอคติ สร้างความสัมพันธ์ของภาษาที่ใช้ และ จัดเรียงอย่างเป็นระบบและให้มีความรู้สึกที่น่าเชื่อถือเหนือกว่าวาทกรรมอื่นที่แตกต่างไป อีกแนวทางคือ การอ่านซ้ำในงานเขียนต่าง ๆ โดยอ่านเที่ยวแรกเพื่อสำรวจสาระหลัก รวมถึงความ เชื่อมโยงของสาระ และเที่ยวที่สองมุ่งสำรวจความขัดแย้งกันเองในบทความดังกล่าว ซึ่งจะพบเห็น ความแตกต่างกันเสมออันเป็นผลจากการตีความจากการอ่านแต่ละครั้ง

**๕.๒.๓ Social Constructivism** เป็นแนวความคิดที่พยายามจะเชื่อมต่อ อยู่ตรงกลางระหว่าง Rationalism และ Reflectivism โดยเห็นด้วยกับ Rationalism ที่ให้ความสำคัญกับ ทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประเด็นที่ว่าพฤติกรรมของรัฐชาติเป็นผลกระทบบมาจาก โครงสร้างของระบบ (Realism) หรืออาจเกิดขึ้นจากกระบวนการ การมีปฏิสัมพันธ์ และการศึกษา (Liberalism) แต่ไม่เห็นด้วยกับสมมุติฐานของ Rationalism ที่มองว่าอัตลักษณ์และผลประโยชน์ของ รัฐชาติหรือตัวแสดงต่าง ๆ นั้นเป็นสิ่งค่อนข้างถาวรและเกิดขึ้นมาแต่แรกแล้ว และธรรมชาติในการ ช่วยตนเองในสภาพสังคมโลกที่ไร้ระเบียบเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และได้เสนอให้การศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนาคต ควรเป็นการศึกษาว่า ตัวแสดงแต่ละตัวในโลกกำลัง ทำอะไร และพวกเขาเป็นใครมากกว่า (John Baylis and Steve Smith, 2001 : 224 - 252)

## ทฤษฎีและแนวความคิด เกี่ยวกับการทูตฝ่ายทหาร

การทูตฝ่ายทหารคือความพยายามที่ขังปวงเพื่อเป้าประสงค์ของนโยบาย การต่างประเทศของรัฐ โดยการใช้เครื่องมือและขีดความสามารถทางทหารอย่างสันติ สมาชิก ผู้แทนราษฎร Jim Murphy พรรคฝ่ายค้าน แห่งสหราชอาณาจักรได้กล่าวถึงความสำเร็จของ การปฏิบัติการทางทหารของกองทัพอังกฤษในประเทศอัฟกานิสถานไว้ว่า ความสำเร็จของ การปฏิบัติการทางทหารในอัฟกานิสถาน และในพื้นที่อื่น ๆ นั้นต้องอาศัยการสื่อสารระหว่าง แนวหน้ากับแนวหลังที่ดีกว่าเดิม เพื่อให้ได้มาซึ่งการสื่อสารที่ดี ที่ว่านี่เราจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง ทำลายกำแพงที่ขวางกั้นระหว่างการทูต การทหาร และพลเรือนออกไปให้สิ้น ซึ่งในสภาวะของโลก ยุคโลกาภิวัตน์ที่เราอาศัยอยู่ในขณะนี้ ได้มีภัยคุกคามชนิดใหม่อุบัติขึ้นอย่างมากมาย ประกอบกับ แรงกดดันด้านเงินทุนและงบประมาณที่จำกัดของทุกประเทศนั้น เป็นผลทำให้ในปัจจุบันการสร้าง พันธมิตร และความร่วมมือระหว่างประเทศกลายเป็นประเด็นหลักที่ได้รับความสนใจของนโยบาย ด้านการป้องกันประเทศของนานาประเทศ การมีนโยบายป้องกันประเทศแบบพหุภาคีโดยอาศัย การคบหาหุ้นส่วนใหม่ ๆ และความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนจากทั่วโลกจึงมีความสำคัญยิ่งเพื่อให้ ได้มาซึ่งขีดความสามารถในการเข้าถึงประชาคมโลกและอำนาจในการต่อรองในเวทีโลก

การทูตฝ่ายทหารเป็นงานหรือหน้าที่ที่มีมานานแต่โบราณ ควบคู่ไปกับการสร้างความร่วมมือทางทหารที่มีมาแต่อดีตเช่นกัน พันธมิตรทางทหาร กองทัพร่วมผสม และกองกำลัง นานาชาติถือเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วในประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม แนวความคิด ทฤษฎี ด้านการทูตฝ่ายทหารเพิ่งจะแยกออกมาศึกษาโดยเฉพาะอย่างแท้จริงช่วงหลังการสิ้นสุดของสงคราม เย็นนี้เอง โดยขยายออกมาจากแนวความคิด ทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือแนวความคิด ด้านการทูต (Vinod Bhatia, LTG., Vijai S Chaudhari, RADM., and Ranjit Singh, BG., 2016 : 1)

การทูตฝ่ายทหาร ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือของชาติในลักษณะของพลังอำนาจในแบบ Soft Power ที่ผสมผสานกับพลังอำนาจแห่งชาติในด้านอื่น ๆ ในระดับยุทธศาสตร์ โดยเห็นได้ชัดจาก การดำเนินงานของสหรัฐอเมริกาในลิเบีย อัฟกานิสถาน อิรัก และซีเรีย ที่ชี้ให้เห็นว่าความเข้มแข็ง ทางทหารประการเดียว ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ที่จะนำมาซึ่งชัยชนะได้ในความขัดแย้งยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในสงครามต่อสู้กับการก่อการร้ายที่ความสำเร็จขึ้นกับการสร้างการยอมรับ และสามารถ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของพันธมิตร ข้าศึก และที่สำคัญคือประชาชนที่เกี่ยวข้องได้ จนส่งผลให้ พลังอำนาจด้านการทหารไม่ได้ขึ้นอยู่กับอาวุธแต่อย่างใด แต่ขึ้นกับความสามารถในการ ผสมผสานการใช้กำลังในการบังคับกับการใช้เครื่องมืออื่นเช่นงานด้านการทูตฝ่ายทหาร เพื่อนำมา ซึ่งผลประโยชน์ชาติ โดยการทูตฝ่ายทหาร จะครอบคลุมในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนอกเหนือ การสงครามที่ดำเนินการโดยฝ่ายทหารหรือหน่วยงานด้านความมั่นคง โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา ทัศนคติในทางบวกและความเชื่อถือ ความเคารพจากสังคมนานาชาติ โดยเฉพาะการกำจัดความเป็น ปรปักษ์และไม่เป็นมิตร พร้อมไปกับการสร้างและดำรงรักษาความเชื่อถือ การมีส่วนร่วมใน การป้องกันความขัดแย้ง และช่วยกันแก้ไขปัญหา (Vinod Bhatia, LTG., Vijai S Chaudhari, RADM., and Ranjit Singh, BG., 2016 : 18 – 19)



**๑. นิยามความหมาย การทูตฝ่ายทหาร** มีอยู่หลากหลาย และอาจแตกต่างกันไปตามความกว้างหรือแคบของกิจกรรม ระดับ และรูปแบบของการทูตฝ่ายทหาร เช่น หมายถึง การดำเนินกิจกรรม โครงการ หรือนโยบายด้านการต่างประเทศใด ๆ ที่ไม่ใช่ความรุนแรง ที่รัฐชาตินำมาใช้เพื่อเป้าหมายในการป้องกันภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ ที่จะมีต่อความมั่นคงของรัฐชาติ ซึ่งเป็นความหมายในเชิงกว้าง โดยรวมถึงการทูตทางวัฒนธรรมด้วย สำหรับความหมายที่แคบลงมา ก็เช่น การทูตฝ่ายทหาร หมายถึง กิจกรรมของทหารและเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของกระทรวงกลาโหมที่มีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านการต่างประเทศ ที่ไม่ใช่ความรุนแรงในการดำเนินการ โดยอยู่ในกรอบของงานด้านการทูตของรัฐชาตินั้น ๆ และความหมายที่แคบที่สุดคือ กิจกรรมทางการทูตของกระทรวงกลาโหม ที่ดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติ ในกรอบของนโยบายด้านความมั่นคง ซึ่งหมายถึงกิจกรรมด้านการทูตที่มีเป้าหมายในการแก้ไขความขัดแย้ง หรือการจัดระเบียบหลังสงคราม และการป้องกันก่อกองสงคราม ซึ่งความหมายแคบนี้ สามารถที่จะแยกแยะประเด็นต่าง ๆ ของการทูตฝ่ายทหารได้ดังนี้

**๑.๑ ตัวแสดง** ในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร โดยหลักแล้วคือ กำลังพลของกองทัพและเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนในกระทรวงกลาโหม ซึ่งในกรณีพิเศษอาจมีผู้ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามนโยบายด้านความมั่นคงในต่างประเทศจากรัฐบาล

**๑.๒ ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ตามนโยบายการต่างประเทศ** ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับความมั่นคงจากภัยคุกคามภายนอก และการป้องกันประเทศ และความร่วมมือของกองทัพแห่งชาติในเวทีนานาชาติ

**๑.๓ แนวทางในการดำเนินกิจกรรม** มิได้มีพื้นฐานมาจากการใช้กำลังทหารในการบังคับ แต่เป็นการใช้เครื่องมือและวิธีการทางการทูตที่ไม่ใช่ความรุนแรง

จากแนวคิดดังกล่าว เราอาจนิยามความหมายของการทูตฝ่ายทหารว่าเป็น “การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยเจ้าหน้าที่หรือผู้แทนที่ส่วนใหญ่แล้วอยู่ภายใต้กระทรวงกลาโหม รวมถึงจากสถาบันอื่นของรัฐชาติ ที่มีเป้าหมายในการตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติ ด้านการต่างประเทศ ในมิติของความมั่นคงและมิติด้านการป้องกันประเทศ โดยการใช้การเจรจา และเครื่องมือด้านการทูตในการดำเนินงาน” (Erik Pajtinka, 2016 : 184)

## **๒. บทบาท และกิจกรรมในการดำเนินงานด้านการทูต ฝ่ายทหาร**

### **๒.๑ บทบาทของการทูตฝ่ายทหาร มีหลายประการดังนี้**

**๒.๑.๑ การรวบรวมและวิเคราะห์ข่าวกรอง** ด้านการป้องกันประเทศและความมั่นคง เพื่อป้องกันความขัดแย้ง สร้างความสัมพันธ์อันดี และที่สำคัญคือ การรักษาความมั่นคงและการป้องกันประเทศจากภัยคุกคามภายนอก ทั้งนี้ ก็ด้วยการให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ละเอียดและแม่นยำในเรื่องกองกำลังของรัฐชาติที่เป็นเป้าหมาย จากข้อมูลข่าวสารสาธารณะ เช่น สื่อมวลชน การแถลงข่าว การปราศรัย จากตัวบุคคล เช่น การพูดคุย หรือมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญในกองทัพ ฝ่ายความมั่นคง หรือเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการเข้าไปเยี่ยมเยียน เข้าร่วมหรือสังเกตการณ์การฝึกทางทหาร หน่วยทหารหรือหน่วยงานความมั่นคงต่าง ๆ เป็นต้น

**๒.๑.๒ การสร้าง พัฒนา และดำรงความร่วมมือการสื่อสาร และการมีปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์** ระหว่างกองทัพและรัฐชาติของตน กับกองทัพและรัฐชาติเป้าหมาย ซึ่งอาจดำเนินการโดยการเจรจาความร่วมมือด้านการทหารและความมั่นคง จนถึงการทำข้อตกลง และบันทึกความเข้าใจในความร่วมมือด้านการทหารและความมั่นคง ช่วยเชื่อมต่อกองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคง พัฒนาการฝึกซ้อม การแลกเปลี่ยนทางทหาร เป็นต้น

**๒.๑.๓ การวางแผน เตรียมการ และบริหารจัดการ** เพื่อให้ความร่วมมือด้านการทหาร ด้านความมั่นคง และกิจกรรมต่าง ๆ ที่รวมถึงการแลกเปลี่ยนการเยือน ในการยกระดับการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา การฝึกซ้อมฝึกผสม การประชุม สัมมนา ร่วม และกิจกรรมตามข้อตกลงต่าง ๆ ที่ได้ทำไว้ เพื่อให้ความร่วมมือและการมีปฏิสัมพันธ์เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ และสามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์ชาติเป็นสำคัญ

**๒.๑.๔ สนับสนุนการดำเนินงานทางด้านอาวุธยุทธโปกรณ์** โดยอาจอยู่ในบทบาทของการสนับสนุนการดำเนินงานด้านการทูตทางเศรษฐกิจ สำหรับการเผยแพร่ และกระจายสินค้าด้านการป้องกันประเทศและความมั่นคง หรืออาจดำเนินการเพื่อให้การจัดซื้ออาวุธยุทธโปกรณ์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยสามารถตอบสนองต่อกองทัพ และผลประโยชน์ชาติได้อย่างแท้จริง เช่นอาจช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ ด้วยการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการป้องกันประเทศจากชาติอื่น

**๒.๑.๕ เป็นผู้แทนของกองทัพ กระทรวงกลาโหม หรือประเทศ** ในการติดต่อมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐชาติอื่น (Erik Pajitinka, 2016 : 187 - 193)

**๒.๒ กิจกรรมด้านการทูตฝ่ายทหาร** ซึ่งโดยปกติแล้วเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านการทูตฝ่ายทหาร จะดำเนินงานผ่านกิจกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ เช่น ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร กิจกรรมความร่วมมือที่ได้ทำข้อตกลงกันในหลายรูปแบบ การสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือด้านอาวุธยุทธโปกรณ์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ ถูกผนวกเข้ากับยุทธศาสตร์หรือนโยบายด้านการทูตฝ่ายทหาร ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ และยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันประเทศ ที่อยู่ในกรอบของยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งนี้ เป้าหมายที่สำคัญของการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารจะสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติ มากกว่าที่จะสนับสนุนเพียงกองทัพเท่านั้น โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

**๒.๒.๑ การมีปฏิสัมพันธ์ทั้งในรูปแบบพหุภาคี และทวิภาคี** ระหว่างข้าราชการพลเรือนกลาโหมระดับสูงและนายทหารระดับสูงของกองทัพ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของการพบปะเจรจาด้านการป้องกันประเทศ ความมั่นคง หรือการเมือง (Political, Security and Strategic Defence Dialogues)

**๒.๒.๒ การแลกเปลี่ยนหรือการแต่งตั้งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ไปประจำการ หรือรับผิดชอบในต่างประเทศ**

**๒.๒.๓ ข้อตกลงความร่วมมือด้านความมั่นคงและการป้องกันประเทศ** ในระดับทวิภาคี ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของ Defence agreements, MoUs หรือ Treaties

**๒.๒.๔ การฝึกกำลังพลทหารและข้าราชการกลาโหมพลเรือนของกองทัพ** ต่างชาติ รวมถึงการแลกเปลี่ยนด้านการฝึก ศึกษา

๒.๒.๕ การสร้างความเป็นทหารอาชีพ การให้ความรู้ และคำแนะนำในการบริหารจัดการด้านการป้องกันประเทศและเทคนิคทางทหาร

๒.๒.๖ การติดต่อมีปฏิสัมพันธ์หรือการแลกเปลี่ยนกำลังพลหรือหน่วย รวมถึงการเยือนของเรือรบ

๒.๒.๗ การแลกเปลี่ยนกำลังพลทหารหรือข้าราชการกลาโหมพลเรือนให้เข้าไปทำงานในกระทรวงกลาโหมหรือกองทัพมิตรประเทศ

๒.๒.๘ การเคลื่อนย้ายกำลังที่ฝึกเข้าไปประจำการหรือไปสนับสนุนกองทัพมิตรประเทศ

๒.๒.๙ การจัดเตรียมความช่วยเหลือด้านยุทธโศปกรณ์ และเครื่องมืออื่น ๆ ให้มิตรประเทศ เพื่อยกระดับความสัมพันธ์และการเข้าไปมีอิทธิพล

๒.๒.๑๐ การเผยแพร่เอกสาร ข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ นโยบายด้านการป้องกันประเทศ เพื่อความโปร่งใสด้านการทหาร และสร้างความไว้วางใจ

๒.๒.๑๑ การช่วยเหลือรักษาความมั่นคงปลอดภัยให้กับรัฐบาลและประชาชนผ่านการเข้าไปรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ

๒.๒.๑๒ การเข้าไปช่วยเหลือเพื่อนมนุษยธรรม ค้นหา ช่วยชีวิต ในกรอบของสหประชาชาติ

๒.๒.๑๓ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนคติ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผ่านการแลกเปลี่ยนการเยือนในแต่ละระดับ การสัมมนา การเข้าร่วมประชุม และแลกเปลี่ยนการเยือนหน่วยงานด้านการข่าว การศึกษา และปฏิบัติการ

๒.๒.๑๔ การพัฒนาขีดความสามารถด้านการป้องกันประเทศของตน โดยแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และความร่วมมือด้านยุทธโศปกรณ์ การค้นคว้าวิจัยและพัฒนาจากชาติต่าง ๆ รวมถึงความพยายามในการพัฒนาให้อุตสาหกรรมด้านการป้องกันประเทศและการวิจัยของตนให้มีประสิทธิภาพ คุ่มค่ากับงบประมาณในการดำเนินการ

๒.๒.๑๕ ช่วยเหลือมิตรประเทศในการพัฒนาขีดความสามารถด้านการทหารผ่านการให้การฝึก ศึกษา และช่วยเหลือด้านอาวุธยุทธโศปกรณ์ ทั้งนี้ จะต้องมั่นใจว่าจะไม่กระทบต่อความมั่นคงของตน

๒.๒.๑๖ การมีปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมทหารนานาชาติ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถกองทัพของตนเอง โดยเข้าร่วมกิจกรรมด้านการทหาร ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี

๒.๒.๑๗ การส่งเสริมการปฏิบัติการร่วมทั้งในระดับทวิภาคีและ พหุภาคี เช่น การเข้าร่วมปฏิบัติการลาดตระเวนร่วม การจัดทำกำลังไปรักษาสันติภาพ

๒.๒.๑๘ การฝึกร่วมทางทหารทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อความมุ่งหมายในการฝึก (Vinod Bhatia, LTG., Vijai S Chaudhari, RADM., and Ranjit Singh, BG., 2016 : 21) (KA Muthanna, 2011 : 3 - 8)

กิจกรรมตามที่ได้กล่าวข้างต้นอาจจัดเข้ามาอยู่ในรูปแบบการดำเนินงานใน ๖ ด้านด้วยกัน คือ การดำเนินงานด้านนโยบาย ด้านขีดความสามารถ ด้านอาวุธยุทธโปกรณ์ ด้านกำลังพล หรือการศึกษา ด้านการฝึก และด้านปฏิบัติการ (Vinod Bhatia, LTG., Vijai S Chaudhari, RADM., and Ranjit Singh, BG., 2016 : 38)

### ๓. รูปแบบ และการใช้งานด้านการทูตฝ่ายทหาร

**๓.๑ รูปแบบ** ของงานด้านการทูตฝ่ายทหาร อาจแบ่งออกเป็นสองแง่ ในแง่แรก เป็นรูปแบบของการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่มุ่งดำรงรักษาสถานภาพหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพคงเดิมของความสัมพันธ์ที่เคยดำรงกันมา โดยอาศัยข้อตกลงความร่วมมือต่าง ๆ ที่ได้ทำไว้ หรือแนวทางการมีปฏิสัมพันธ์แบบปกติที่เคยมีต่อกัน ทั้งนี้ ก็เพื่อดำรงรักษาสถานภาพที่มีต่อกันไว้ อีกแง่หนึ่ง ก็คือ รูปแบบของการดำเนินงานที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสถานภาพหรือเงื่อนไขที่มีต่อกัน ทั้งนี้ ก็ด้วยการเพิ่มหรือลดการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ด้วยเหตุผลของความพยายามสร้างความร่วมมือ หรือเป็นพันธมิตรกันมากขึ้น เพื่อต่อต้านหรือป้องกันภัยคุกคามร่วมกันหรือเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันที่อาจมีเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังอาจเป็นการลดการมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการตีจาก ลดความช่วยเหลือ ไม่สนับสนุนหรือขายยุทธโปกรณ์ให้เช่นเคย ทั้งนี้ เพื่อผลทางการเมือง เช่น ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในบางด้าน เป็นต้น

**๓.๒ การใช้งานทูตฝ่ายทหารในฐานะเครื่องมือหรือส่วนหนึ่งของกำลังอำนาจ** โดยที่การทูตฝ่ายทหาร ถือเป็นเครื่องมือของรัฐชาติอันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ชาติ หรือการนำมาใช้เพื่อให้รัฐชาติอื่นทำตามที่ต้องการ โดยอาจกล่าวได้ว่าการทูตฝ่ายทหาร เป็นการผสมผสานกำลังอำนาจด้านการทูตกับกำลังอำนาจด้านการทหารไว้ด้วยกัน สำหรับพลังอำนาจด้านการทหารนั้น เราอาจจัดกลุ่มในการใช้ได้เป็นสี่กลุ่ม คือ อาจใช้แบบ Hard Power, Economic Power, Soft Power และ Smart Power โดยที่ Hard Power เป็นการใช้งำลังอำนาจด้านการทหารที่มีมาตั้งแต่โบราณ โดยการพัฒนาและสั่งสมกำลังกองทัพและอาวุธยุทธโปกรณ์ทันสมัย และนำมากดดัน บีบบังคับ หรือเข้ายึดครองเพื่อให้รัฐชาติอื่นทำตามที่ต้องการ โดยอาจดำเนินการโดยใช้การทูตเชิงบังคับ หรือการใช้งำลังทหาร การใช้แบบ Economic Power เป็นการใช้ขีดความสามารถของกองทัพเข้าให้การสนับสนุนทั้งในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือทางทหาร การขายหรือสนับสนุนอาวุธยุทธโปกรณ์ให้ การให้ทุนการศึกษา หรือแม้แต่การให้คำมั่นที่จะสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับชาตินั้น ๆ

การใช้แบบ Soft Power เป็นการดำเนินการเพื่อสร้างอิทธิพลต่อรัฐบาล เพื่อให้ดำเนินการใด ๆ ตามที่ต้องการโดยไม่ต้องใช้การบังคับ แต่เป็นการจูงใจจนทำให้เชื่อว่าสิ่งที่ต้องการให้ทำนั้น คือสิ่งที่ดีและเหมาะสมอยู่แล้ว โดยอาจมีแนวทางในการใช้ Soft Power อยู่สองแนวทาง คือ การเข้าไปสร้างอิทธิพลต่อสาธารณะ หรือประชาชนโดยรวมของรัฐชาตินั้น ๆ เช่น โครงการพัฒนา และช่วยเหลือประชาชน โครงการเพื่อนมนุษยธรรม โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือการเยือนเมืองท่าของเรือ เป็นต้น เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หรือเพื่อให้ประชาชนในชาตินั้น ๆ สนับสนุนหรือกดดันรัฐบาลของตนเพื่อให้ดำเนินการตามความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดี อีกแนวทาง คือ การเข้าไปสร้างอิทธิพลต่อผู้นำในรัฐบาลและกองทัพ ด้วยการแลกเปลี่ยนกำลังพล การฝึกกรรมการแลกเปลี่ยนความร่วมมือด้านการฝึก การแลกเปลี่ยนผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร รวมทั้งการเยือนท่าเรือ

ของเรือ เป็นต้น ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ผู้นำหรือผู้ที่จะขึ้นเป็นผู้นำมีพฤติกรรมในการบริหารจัดการกองทัพหรือประเทศ สอดรับกับเป้าหมายที่ต้องการซึ่งจะตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติตน

แนวทางสุดท้ายคือ การใช้แบบ Smart Power ซึ่งเป็นการผสมผสานการใช้กำลังอำนาจในสามรูปแบบที่กล่าวไปแล้ว อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับเวลาและสถานการณ์ เช่น สหรัฐฯ ได้กำหนดแนวทางการใช้ Smart Power ไว้ในกรอบการดำเนินงานในเรื่องพันธมิตร การพัฒนา การทูตสาธารณะ การบูรณาการทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Vinod Bhatia, LTG., Vijai S Chaudhari, RADM., and Ranjit Singh, BG., 2016 : 22 - 26)

**๔. วัตถุประสงค์ การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร** มุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ในทางบวกที่แต่ละฝ่ายจะได้รับจากการมีปฏิสัมพันธ์ด้านการทูตฝ่ายทหารระหว่างกัน โดยตอบสนองต่อวัตถุประสงค์เฉพาะในด้านการต่างประเทศ และด้านความมั่นคงของชาติ นอกจากนี้แล้ว การใช้การทูตฝ่ายทหารในลักษณะของ Soft Power ยังนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่ดีกว่าการใช้ Hard Power เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ด้านการเมือง ซึ่งอาจเป็นความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ภูมิภาค หรือโลก เสถียรภาพของสถานการณ์และสภาพแวดล้อม การเข้าไปมีอิทธิพลทางความคิดและการปฏิบัติ ทั้งนี้ มีหลายความมุ่งหมายของการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกองทัพด้วยกันหรือระหว่างกองทัพกับหน่วยงานพลเรือน

๔.๑ เพื่อลดความตึงเครียดหรือความรู้สึกเป็นศัตรูและขัดแย้งต่อกัน

๔.๒ เป็นการส่งสัญญาณความหวังดีที่จะทำงานร่วมกัน และมีความเชื่อถือซึ่งกันและกัน

๔.๓ เพื่อพัฒนากองทัพให้มีความสามารถเป็นมืออาชีพ ภายใต้ขั้นตอนที่ถูกต้อง

๔.๔ เพื่อความโปร่งใสในด้านขีดความสามารถและความตั้งใจของแต่ละฝ่าย

๔.๕ เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

๔.๖ เพื่อการแลกเปลี่ยนแนวความคิดและทัศนคติระหว่างกัน

๔.๗ เพื่อสร้างความไว้วางใจ

๔.๘ เพื่อการสร้างเชื่อมั่นผ่านการจูงใจ และการให้รางวัล

๔.๙ เพื่อสร้างขอบเขตของการดำเนินการของกองทัพขึ้น

สิ่งสำคัญที่จะต้องระลึกถึงเสมอสำหรับการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร คือ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มิใช่เป้าหมายสุดท้ายที่แท้จริง รัฐบาล และกองทัพที่ดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร จะต้องพร้อมที่จะดำเนินการต่อไปด้วยการทำให้การทูตฝ่ายทหารดังกล่าว สามารถแปลงผลการปฏิบัติของความสัมพันธ์และความไว้วางใจให้กลายเป็นผลผลิตที่รัฐชาติต้องการ ซึ่งก็คือ ผลประโยชน์ชาติ วัตถุประสงค์ของชาติ ในแต่ละด้าน แต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการนั้นๆ (Vinod Bhatia, LTG., Vijai S Chaudhari, RADM., and Ranjit Singh, BG., 2016 : 33 - 34)

## ๕. สิ่งท้าทาย และทางแก้ไขในการดำเนินงานด้านการทูต ฝ่ายทหาร

### ๕.๑ สิ่งท้าทาย

๕.๑.๑ สิ่งท้าทายที่สำคัญ คือ ความต้องการของแต่ละฝ่ายในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่จะเข้ามาร่วมกันเป็นพันธมิตร ที่จะต้องทำให้แต่ละฝ่ายไม่รู้สึกรู้ว่ามีใครได้ หรือใครเสีย หรือได้มากกว่าน้อยกว่ากัน ความรู้สึกว่าเป็นผลประโยชน์ร่วมกันที่เท่าเทียมกันจะกลายเป็นสิ่งสำคัญ

๕.๑.๒ แต่ละฝ่ายมักมีขีดความสามารถที่แตกต่างกันออกไปอย่างชัดเจน ทั้งสองฝ่ายต้องเข้าใจหรือรู้สึกว่าการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ แต่ถ้าฝ่ายที่เหนือกว่าพยายามที่จะมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบที่ตนเองเป็นใหญ่ การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารครั้งนั้น ก็มักประสบความล้มเหลวได้ง่าย

๕.๑.๓ มีความจำเป็นที่จะต้องบูรณาการความต้องการของแต่ละฝ่ายให้ไปด้วยกันได้ แต่ละฝ่ายต้องเปิดพื้นที่ให้ความต้องการของอีกฝ่ายประสบผลด้วย มิฉะนั้นอีกฝ่ายจะมีความรู้สึกถูกบีบบังคับ หรือหลอกลวง

๕.๑.๔ ปัญหาของความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ จะส่งผลต่อการตีความหมายในการมีปฏิสัมพันธ์ หรือมีกิจกรรมร่วมกันแตกต่างกันไป ถึงแม้กองทัพจะมีความรู้สึกของการเป็นทหารร่วมกันก็ตาม

๕.๑.๕ การจัดลำดับความเร่งด่วนในการจับคู่กับพันธมิตร และการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จในการพัฒนาความร่วมมือด้านการทหาร อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างกันอย่างมากรวมถึงเรื่องของความเร่งด่วนในผลประโยชน์ชาติ ก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้แผนการดำเนินงานล้มเหลวได้

๕.๑.๖ การปฏิเสธที่จะเข้าใจทัศนคติของคู่พันธมิตร และขาดความเห็นใจซึ่งกันและกันจะส่งผลต่อความล้มเหลวในความร่วมมือ อันเป็นผลมาจากที่แต่ละฝ่ายมักนำประเด็นของตนเองขึ้นมาในความร่วมมือ เช่น การเข้าแทรกแซงในรัฐอื่น หรือระดับการรักษาความลับในแต่ละเรื่อง ซึ่งอาจทำให้อีกฝ่ายไม่สบายใจได้ ดังนั้น การเข้าใจถึงการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องของแต่ละฝ่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญ

๕.๑.๗ การทูตฝ่ายทหารโดยส่วนใหญ่แล้ว คือ การดำเนินกิจกรรมความร่วมมือกัน ซึ่งต้องมีการปฏิบัติงานร่วมกันในระดับผู้ปฏิบัติ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับขีดจำกัดในขีดความสามารถของอีกฝ่าย ดังนั้น การสร้างความร่วมมือจะต้องส่งผลในทางปฏิบัติและสอดคล้องกับขีดความสามารถแต่ละฝ่ายด้วย

๕.๑.๘ ปัญหาของภาษาที่แตกต่างกัน รวมถึงการใช้ภาษากลางที่มีความเข้าใจแตกต่างกันไปย่อมนำมาซึ่งความเข้าใจผิดกันได้

๕.๑.๙ ปัญหาของการยึดถือผลประโยชน์ชาติเป็นหลัก นำมาซึ่งความลำบากของการสร้างความร่วมมือกัน

ทั้งนี้ ในการพัฒนาความร่วมมือผ่านการทูตฝ่ายทหารนั้น มักมีคำถามที่แต่ละชาติจะคำนึงถึง เช่น จะบูรณาการความร่วมมือกันอย่างไร จะต้องมีการพึ่งพา ผูกพัน ยึดติดอะไรกันหรือไม่ มีข้อจำกัดอะไรบ้าง อันจะส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการดำเนินการใด ๆ ของรัฐชาติ และ

ถ้ามีจะยอมรับได้หรือไม่ โดยเฉพาะถ้าเกี่ยวข้องกับการจัดหาเงินทุน และการใช้ขีดความสามารถของกองทัพ โดยผลดีและผลเสียในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจะถูกนำมาซึ่งน้ำหนัก เช่น ความร่วมมือในการพัฒนา การจัดหาและซ่อมแซมอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มาพร้อมกับการให้การศึกษา และการฝึกสอน หรือการพึ่งพาต่าง ๆ ซึ่งจะมาพร้อมกับข้อจำกัดของชาติ ยกตัวอย่าง เดนมาร์ก ที่ตัดสินใจไม่มีเรือดำน้ำในกองทัพ เบลเยียมและเนเธอร์แลนด์ ตัดสินใจไม่มีรถถังหลักเป็นของตนเอง และใช้กองทัพเรือร่วมกัน ไอร์แลนด์ไม่มีกำลังป้องกันประเทศเลย โดยทั้งหมดพึ่งพากองกำลังนาโต้เป็นหลัก หรือในกรณีที่การจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ผูกติดกับชาติใดชาติหนึ่ง ถ้าชาติดังกล่าวไม่สนับสนุนอีกต่อไป โดยบีบบังคับให้รัฐชาตินั้น ๆ ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก็จะทำให้รัฐชาติขาดเสรีในการดำเนินการใด ๆ ได้ และตกเป็นรองกับชาติที่คอยควบคุมอยู่

**๕.๒ แนวทางแก้ไข** สามารถดำเนินการได้โดยการเตรียมการวางแผน และกำหนดยุทธศาสตร์ และแนวทางอย่างระมัดระวัง มีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนเพื่อให้การทูตฝ่ายทหารดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ จะต้องคำนึงเสมอว่าในโลกที่ยึดถือรัฐชาติเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง (State Centric) ทำให้ในสถานการณ์ที่รัฐชาติเห็นว่าผลประโยชน์ร่วมของแต่ละฝ่าย หรือผลประโยชน์ในภูมิภาค หรือโลก อาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ชาติที่สำคัญของตน ก็อาจทำให้รัฐชาติดังกล่าว กำหนดแนวทางของตนเองโดยไม่พึ่งพาหรือมีปฏิสัมพันธ์กับชาติต่าง ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม การทูตฝ่ายทหารมีข้อดีที่เป็นโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ ดังนี้

๕.๒.๑ การทูตฝ่ายทหาร สามารถดำเนินการได้ในลักษณะเรียบง่าย และเงียบ ๆ โดยไม่เป็นที่พึงเล็งของสื่อมวลชนมากนัก

๕.๒.๒ ในบางประเทศ การทูตฝ่ายทหารสามารถเข้าถึงผู้ตกลงใจระดับสูงอย่างไม่เป็นทางการได้เกินกว่าระดับที่น่าจะเป็น

๕.๒.๓ ทหารเองมักมีความเข้าใจความต้องการในความร่วมมือด้านการทหารด้วยตนเอง ลงไปจนถึงในระดับผู้ปฏิบัติ

๕.๒.๔ วัฒนธรรมของกองทัพทุกชาติมีความคล้ายคลึงกัน จนช่วยให้เกิดความง่ายในการพัฒนาความสัมพันธ์กันอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะปฏิสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการในการยกระดับความร่วมมือเป็นไปได้อย่างราบรื่น (Vinod Bhatia, LTG., Vijai S Chaudhari, RADM., and Ranjit Singh, BG., 2016 : 34 - 39)

## การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของต่างประเทศ

การทูตโดยฝ่ายทหารเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมระหว่างประเทศซึ่งมีงานด้านการทหารเข้ามาเกี่ยวข้อง การทูตโดยฝ่ายทหารกำเนิดขึ้นในยุคหลังสงครามเย็นด้วยความพยายามของกระทรวงกลาโหมสหราชอาณาจักรในการที่จะทำให้ประเทศในโลกตะวันตกทั้งหลายยอมรับสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงของนานาชาติ ถึงแม้ว่าคำจำกัดความของการทูตโดยฝ่ายทหารได้ถูกกำหนดขึ้นในประเทศตะวันตกก็ตาม แต่การปฏิบัติได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันยังไม่มีที่ยอมรับคำจำกัดความของคำว่า การทูตโดยฝ่ายทหารอย่างเป็นทางการก็ตาม เราสามารถเข้าใจถึงกรอบแนวคิดดังกล่าวได้ว่า การทูตโดยฝ่ายทหารนั้นเป็นการใช้ทรัพยากร

ด้านการทหารทั้งหมดเพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์เชิงบวก ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบพหุภาคีของประเทศต่างๆ ทั้งนี้การทูตโดยฝ่ายทหารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการทางทหาร หากแต่ควรรวมไปถึง การแลกเปลี่ยนกำลังพล การเยือนของเรือรบและเครื่องบิน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูง การประชุมสองฝ่ายหรือการประชุมของฝ่ายเสนาธิการ การแลกเปลี่ยนการฝึก การประชุมด้านความมั่นคงระดับภูมิภาค การประชุมกำหนดมาตรการเสริมสร้างความมั่นคงและความมั่นใจ และกิจกรรมจำกัดขอบเขตการสะสมอาวุธ เป็นต้น

กองทัพสหราชอาณาจักรได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการทูตโดยฝ่ายทหาร โดยได้กำหนดการดำเนินการการทูตโดยฝ่ายทหารไว้ใน ๑ ใน ๘ ภารกิจของกองทัพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะ ขจัดภัยคุกคาม สร้างและดำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่น พร้อมทั้งให้ช่วยเหลือในการพัฒนากองทัพให้เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือในวิธีทางแห่งประชาธิปไตยแก่มิตรประเทศ ด้วยความมุ่งหวังที่จะผลสำเร็จของการดำเนินการส่งผลต่อไปยังความพยายามในการป้องกันและแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น โดยมากแล้ว การดำเนินการการทูตโดยฝ่ายทหารมักเป็นความร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหม และกระทรวงการพัฒนาของประเทศนั้น ๆ เพื่อให้เกิดการประสานสอดคล้องในการทำงานของหน่วยงานของรัฐบาล หนึ่งในวัตถุประสงค์หลักของการกำหนดแนวคิดการทูตโดยฝ่ายทหารของกองทัพสหราชอาณาจักรนั้นเพื่อ ประสานรอยร้าวของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันออกซึ่งเกิดขึ้นหลังจากสหภาพโซเวียตล่มสลาย โดยมีกรอบแนวคิดอย่างกว้าง ๆ ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างประเทศที่เคยเป็นศัตรูกันมาก่อน ซึ่งมาตรการหนึ่งในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับนานาชาติของประเทศเหล่านั้น

พลอากาศตรี Ng Chee Khem อดีตผู้บัญชาการทหารอากาศของสิงคโปร์ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อกล่าวถึงการทูตโดยฝ่ายทหารแล้วนั้น มีความมุ่งหวังที่จะได้มาซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกองทัพมิตรประเทศเพื่อที่จะสามารถเอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดสถานะความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาค ทั้งนี้การทูตโดยฝ่ายทหารมักจะเกี่ยวข้องกับการป้องกันความขัดแย้ง โดยมีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับการทูตเรือปืน ซึ่งมีความมุ่งหมายหลักในการที่จะแสดงกำลังเพื่อสร้างหวั่นเกรงต่อประเทศที่แสดงตนเป็นศัตรู กล่าวโดยสรุป การทูตโดยฝ่ายทหารนั้นอาจเรียกได้ว่าเป็นเครื่องมือทางนโยบายของรัฐซึ่งบูรณาการพลังอำนาจทางทหารและการทูตเข้าด้วยกัน เพื่อป้องกันความขัดแย้ง และขจัดวิกฤตการณ์ระหว่างประเทศที่อาจเกิดขึ้น ถึงแม้ว่าการทูตโดยฝ่ายทหารได้ถูกกำเนิดขึ้นด้วยความพยายามในการที่จะเสริมสร้างความร่วมมือของประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกก็ตาม แต่หากวิเคราะห์ลึกลงไปแล้ว แนวคิดและการปฏิบัตินั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกองทัพของกลุ่มประเทศในภูมิภาคอื่นได้

### สาธารณรัฐสิงคโปร์

แนวความคิดในด้านการป้องกันประเทศของสิงคโปร์ได้ถูกออกแบบด้วยสภาพแวดล้อมสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ การป้องกันเอกราช และข้อจำกัดทางด้านภูมิศาสตร์ของประเทศ ด้วยความที่เป็นประเทศที่มีขนาดเล็ก ทำให้สิงคโปร์ขาดแคลนซึ่งทรัพยากรและความได้เปรียบทางธรรมชาติ เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ในขณะที่ประเทศทั่วโลกได้เปิดแนวทางการค้าเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจการค้าโลกด้วยเหตุนี้เพื่อความอยู่รอดของประเทศจึงทำให้สิงคโปร์ต้องพึ่งพาสถานะที่มั่นคงและสงบสุขของภูมิภาคเป็นอย่างมาก สิงคโปร์มีความคิดว่าการมี การป้องกันประเทศที่เข้มแข็งนั้นมีความจำเป็น



อย่างยิ่งในการได้มาซึ่งความมั่นคงและสงบสุข และเอกราช อธิปไตยของประเทศได้รับการคุ้มครอง และปกป้องในเวลาเดียวกัน

นโยบายการป้องกันประเทศของสิงคโปร์มีพื้นฐานอยู่บนสองเสาหลักได้แก่ การป้องปราม และการทูต ความสำเร็จของการป้องปรามนั้นได้มาจากการที่มีกองทัพที่มีประสิทธิภาพประกอบกับความสามารถในการฟื้นตัวที่รวดเร็วของประเทศภายใต้การบริหารจัดการแบบการป้องกันเบ็ดเสร็จ โดยยึดถือแนวทางการใช้จ่ายด้านการป้องกันประเทศอย่างรอบคอบและมั่นคง สำหรับเสาหลักทางการทูตนั้นได้มาจากการสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งผ่านช่องทางความร่วมมือทางทหารต่าง ๆ ที่สามารถกระทำได้นอกจากนั้น สิงคโปร์ยังได้แสดงตนเป็นสมาชิกที่ดีของประชาคมระหว่างประเทศ ในการก่อร่างสร้างระบบการบริหารองค์กรซึ่งประเทศสมาชิกอื่นให้การยอมรับ

กองทัพสิงคโปร์ต้องการที่จะสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์แบบทวิภาคีที่แข็งแกร่งกับประเทศในภูมิภาคและนานาชาติทั่วโลก การมีปฏิสัมพันธ์กับกองทัพมิตรประเทศนับเป็นการกิจสำคัญอย่างหนึ่งของกองทัพซึ่งอาจรวมถึง การแลกเปลี่ยนการเยือน การฝึกซ้อม ไปจนถึงการแลกเปลี่ยนที่นึ่งการศึกษาในสถาบันวิชาการทหาร การที่มีเครือข่ายของความสัมพันธ์ด้านการทหารเช่นนี้จะส่งผลให้เกิดความมั่นคงในภูมิภาค โดยอาศัยความเข้าใจซึ่งกันและกัน การสร้างความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุนความร่วมมือทางทหารเพื่อขจัดความท้าทายด้านความมั่นคงร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสดีที่กำลังพลของกองทัพสิงคโปร์จะได้เรียนรู้ และได้รับการฝึกฝนจากมิตรประเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากโครงการแลกเปลี่ยนการฝึก และความร่วมมือด้านเทคโนโลยีการป้องกันประเทศ ประเทศสิงคโปร์มีนโยบายที่จะสนับสนุนให้เกิดและดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงระหว่างประเทศ ถึงแม้ว่าจะจำกัดด้วยทรัพยากรบุคคลก็ตาม สิงคโปร์พร้อมที่จะสนับสนุนความชำนาญการณ์ในเรื่องจำเพาะซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากมิตรประเทศ จากความพยายามเหล่านี้เป็นผลทำให้เกิดความมั่นคงของสิงคโปร์เองด้วย

### ราชอาณาจักรสเปน

จัดทำโดยกระทรวงกลาโหมในลักษณะของเอกสารคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันประเทศ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ด้านการทูตฝ่ายทหาร เพื่อใช้เป็นหลักยึดและกรอบการทำงาน โดยในเอกสารจะเอ่ยถึงลำดับความเร่งด่วน เครื่องมือ และกระบวนการที่จะนำมาซึ่งเป้าหมาย เอกสารแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกเป็นการกล่าวถึงปัจจัยทั่วไป และส่วนที่สองเป็นแผนการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร และยังมีภาคผนวกที่เป็นรายละเอียดของการทูตฝ่ายทหาร รวมถึงข้อตกลงความร่วมมือ และลำดับความเร่งด่วนต่าง ๆ

รูปแบบการจัดทำแผนการทูตฝ่ายทหารของสเปนนั้น มีกระบวนการที่ใกล้เคียงกับการกำหนดยุทธศาสตร์ หรือนโยบายด้านการทูตฝ่ายทหาร ในการกำหนดกระบวนการในการบริหารจัดการเครื่องมือ และกำหนดความเร่งด่วน เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งก็คือ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยุติธรรม ภายใต้กรอบความคิดที่ว่า ในโลกยุคปัจจุบันไม่มีชาติใดชาติหนึ่งสามารถตอบรับต่อภัยคุกคามและความเสี่ยงได้ จะต้องมีการบูรณาการกระบวนการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ภายใต้ความคิดริเริ่มร่วมกัน นอกจากนี้แล้ว ประเด็นความมั่นคง และการป้องกันประเทศ ยังเป็นมิติพื้นฐาน และเป็นเสาหลักของนโยบายด้านการต่างประเทศของสเปน โดยในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน สงครามตามแบบมีไม่มากนัก แต่การเผชิญหน้ากันและความขัดแย้งในระดับต่ำถึงกลางยังมีอยู่ การขยายตัว

ของความขัดแย้งที่ไม่สมดุล และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ข้ามพรมแดน จนทำให้ทุกชาติต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ไข

**ส่วนที่ ๑** ปัจจัยทั่วไป เป็นการอธิบายประเด็นพื้นฐานของงานการทูต ฝายทหาร โดยเริ่มจากรากฐานงานการทูตฝายทหาร ทั้งที่มา นิยามความหมาย เป้าหมาย และปัจจัยหลักในการปฏิบัติงาน และช่องทางเครื่องมือหลักของงานด้านการทูตฝายทหาร รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างช่องทางกับเป้าหมายในการดำเนินการ ซึ่งจะเป็พื้นฐานในการกำหนดแผนการดำเนินการต่อไป

**๑. รากฐานการทูตฝายทหารในสเปน** เป็นการอธิบายที่มาของงานด้านการทูตฝายทหารของสเปนที่เริ่มมาพร้อมกับการตั้งประเทศ เพื่อการเสริมสร้างผลประโยชน์ชาติด้วยการใช้กำลังทหารบังคับชาติอื่นให้ทำตาม หรือป้องกันขัดขวางความทะเยอทะยานทั้งทางการเมือง การเข้ายึดครองดินแดน หรือด้านเศรษฐกิจ ซึ่งต่อมาเมื่อศตวรรษที่แล้ว การใช้กำลังทหารดังกล่าวได้ขยายออกเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่มั่นคงและป้องกันผลประโยชน์ชาติในทีใด ๆ ของโลก ส่งผลให้มีการส่งเสริมขีดความสามารถทางทหารทั้งตนเองและประเทศที่เป็นมิตร ด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ กระบวนการ เทคนิค และอาวุธ ยุทธโธปกรณ์ ที่ส่งผลให้เกิดพันธมิตรในแนวหน้าร่วมกันต่อสู้กับศัตรูหรือภัยคุกคามร่วม แต่ละชาติจึงเริ่มขยายขอบเขตและความเข้มข้นในการดำเนินงานด้านการทูตฝายทหารกับเพื่อนบ้าน พันธมิตร และประเทศอื่น ๆ มากขึ้นตามลำดับ

การสิ้นสุดสงครามเย็นและการล่มสลายของสหภาพโซเวียตกับภัยคุกคามและความเสี่ยงรูปแบบใหม่ ทำให้เกิดเป้าหมายในการสร้างสันติภาพและความมั่นคงของโลกมากขึ้น จนนำมาซึ่งการเพิ่มขึ้นของกิจกรรมความร่วมมือของหน่วยงานในกระทรวงกลาโหม กองทัพ และกระทรวงอื่นระหว่างรัฐต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น มิใช่เฉพาะกับประเทศที่เป็นมิตร พันธมิตร และผู้ที่คิดเหมือนกันเท่านั้น แต่รวมถึงผู้ที่เคยเป็นศัตรูด้วย ทำให้งานการทูตฝายทหารขยายตัวไปบูรณาการกับกิจกรรมอื่น ๆ ของสังคมไปด้วย พร้อม ๆ กับการสอดรับกับนโยบายด้านการต่างประเทศ ที่ครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลายโดยไม่ยึดติดกับการให้ได้มาซึ่งสันติภาพและสภาพแวดล้อมที่มั่นคงเช่นในอดีตอย่างเดียวนแล้ว

การทูตฝายทหารของสเปน ถูกบันทึกในเอกสารอย่างเป็นทางการในการประเมินสภาพแวดล้อมด้านการป้องกันประเทศ พ.ศ.๒๕๔๖ (2003 Strategic Defence Review) และต่อมาเข้ามาอยู่ในเจตนารมณ์ผู้นำด้านการป้องกันประเทศ ๑/๒๕๕๑ (National Defence Directive 1/2008) และเจตนารมณ์ผู้นำด้านนโยบายการป้องกันประเทศ (Defence Policy Directive 1/2009) จนได้มีการกำหนดนิยามความหมายของการทูตฝายทหารว่า คือ “กิจกรรมนานาชาติที่หลากหลาย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการเจรจาและความร่วมมือ ในแบบทวิภาคีโดยกระทรวงกลาโหมกับพันธมิตร หุ้นส่วน และมิตรประเทศอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการนำมาซึ่งวัตถุประสงค์ ที่สนับสนุนต่อนโยบายด้านการต่างประเทศของสเปน” กิจกรรมนานาชาติดังกล่าว มุ่งเน้นไปที่การป้องกันความขัดแย้ง ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ในมิติการป้องกันประเทศเพื่อยกระดับความโปร่งใส เพิ่มความเชื่อมั่น และกำหนดผลประโยชน์ร่วมกัน การกระตุ้นให้มีการปฏิรูปมิติตามความมั่นคงและการป้องกันประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องการควบคุมนโยบายการป้องกันประเทศและกองทัพโดยพลเรือน กฎหมายสิทธิมนุษยชน และข้อตกลงของสังคมต่อการป้องกันประเทศ และช่วยส่งเสริมความมั่นคงและขีดความสามารถด้านการป้องกันประเทศของรัฐบาล และองค์กรภูมิภาค

การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของสเปน เพื่อให้ได้มาและดำรงรักษาผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ของชาติ มีเป้าหมายห้าประการ คือ การดำรงรักษาการเจรจาวิภาคิ์ และพหุภาคีกับชาติต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจ ความรู้ และความเชื่อมั่นกัน เป้าหมายประการที่สอง เพื่อช่วยสถาบันและสร้างความเป็นหนึ่งด้านเสถียรภาพของระบบโลกผ่านความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศกับประเทศต่าง ๆ เป้าหมายประการที่สาม สนับสนุนความพยายามของชาติอื่นในด้านการป้องกันประเทศเพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยและกฎหมาย อันจะนำมาซึ่งการควบคุมและป้องกันความขัดแย้งต่อไป เป้าหมายที่สี่ การจัดเตรียมกรอบงานทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนและพัฒนาการป้องกันประเทศ ความสัมพันธ์วิภาคิ์ การเจรจาทางการเมือง และความร่วมมือด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และเป้าหมายที่ห้า การสนับสนุนอุตสาหกรรมการป้องกันประเทศของสเปนที่สัมพันธ์กับผลประโยชน์ชาติ

การทูตฝ่ายทหารของสเปน ยังต้องดำเนินการตามองค์ประกอบพื้นฐานอีกหลายประการ เช่น การสร้างระบบ และมาตรฐานในทอมน และแนวความคิด ที่จะทำให้มีแนวทางในการออกแบบ การวางแผน การบริหารจัดการ การนำไปสู่การปฏิบัติ การประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตรงกัน มีการกำหนดนิยามเป้าหมายทั้งหมด หลักของการสนับสนุนกิจกรรมที่กระจายออกไป ต้องมีการพิสูจน์ทราบและจำแนกช่องทางเครื่องมือการทูตฝ่ายทหารที่สามารถแปลงเป้าหมายต่าง ๆ ไปสู่กิจกรรมได้อย่างแท้จริง จากกรอบดังกล่าว แผนการทูตฝ่ายทหารจะต้องทำรายละเอียดที่กระจ่าง และสอดคล้องกับสถานการณ์ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนที่ชัดเจน ต้องกำหนดขอบเขต การปฏิบัติหรือรูปแบบกฎเกณฑ์ สำหรับความเร่งด่วนในความพยายามบนพื้นฐานของเจตนารมณ์ด้านการป้องกันประเทศ และการประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศ ต้องพิสูจน์ทราบจุดเน้นในเรื่องทรัพยากรเงินและบุคคลที่หลากหลายในช่องทางของการทูตฝ่ายทหารและตามภูมิภาคที่ตอบรับกับผลประโยชน์ชาติ

เมื่อกระทรวงกลาโหม ได้วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและความพยายามในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร พร้อมกับพิสูจน์ทราบจุดเน้นที่ต้องการแล้ว จะต้องดำเนินการในการแปลงนโยบายในระดับกระทรวงไปสู่แนวทางทั่วไปในการดำเนินกิจกรรมในหน่วยงานต่าง ๆ และตั้งเป้าหมายที่จะทำให้กิจกรรมเหล่านี้ ต้องยังคงสอดคล้องกับความพยายามในการดำเนินการด้วยเครื่องมือของชาติด้านอื่นที่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์ชาติ ต้องยังคงสอดคล้องกับความพยายามในการใช้เครื่องมือและช่องทางทูตฝ่ายทหารเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และสุดท้ายแผนทั้งหมดจะต้องตรวจสอบได้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งแผนตามโครงการสองปีจะมีข้อมูลการทูตฝ่ายทหารสนับสนุนอยู่และจะถูกนำไปสู่การติดตาม และตรวจสอบแผนการดำเนินงาน

### อินเดีย

กองทัพอินเดียได้ให้ความสำคัญกับการทูตโดยฝ่ายทหารตั้งแต่ปี ๑๙๙๒ ทั้งนี้กรอบความคิดของกองทัพอินเดียต้องการที่จะเพิ่มพูนความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ โดยการเปลี่ยนแปลง ทศนคติ และแนวความคิด หรืออีกนัยหนึ่ง การทูตโดยฝ่ายทหารคือวิธีการหนึ่งในการปลดอาวุธแนวความคิด กองทัพอินเดียมองว่าภาวะกิจการทูตโดยฝ่ายทหารควรประกอบไปด้วยกิจกรรมด้านการต่างประเทศต่าง เช่น

๑. โครงการแลกเปลี่ยนการฝึกและศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ที่นั่งการศึกษาในสถาบันวิชาการทหารกับกำลังพลจากมิตรประเทศ
๒. การแลกเปลี่ยนกำลังพลปฏิบัติงาน ชุดครูฝึกทางทหาร และการเยี่ยมตัวผู้ชำนาญการทางทหารเพื่อไปปฏิบัติงานให้กับรัฐบาลของมิตรประเทศ
๓. การแลกเปลี่ยนการเยือนของ เรือรบ เครื่องบิน และหน่วยทหาร
๔. การแลกเปลี่ยนการเยือนทางทหารในทุกระดับ
๕. การประชุม สัมมนา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเข้าใจความเข้าใจซึ่งกันและกัน

## รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มิได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งยังไม่ได้กำหนดการดำเนินงานด้านการทูตไว้มากนัก อย่างไรก็ตาม เราสามารถที่จะพิจารณาหลักการต่างๆ ที่อยู่ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร และงานด้านการต่างประเทศที่ต้องยึดถือไปปฏิบัติได้ดังนี้

หมวดที่ ๑ บททั่วไป ในมาตราที่ ๑ “ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้” และมาตราที่ ๔ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

หมวดที่ ๒ ว่าด้วยพระมหากษัตริย์ มาตราที่ ๖ “องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้” มาตราที่ ๘ “พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย” ทั้งหมดถือเป็นอัตลักษณ์ของชาติไทยที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูต และการทูตฝ่ายทหาร จะต้องยึดถือปฏิบัติ รวมทั้งจะต้องสร้างความเข้าใจกับนานาชาติถึงอัตลักษณ์ดังกล่าวนี้ รวมทั้งจะต้องดำรงรักษาและปกป้องต่อสิ่งทำลายภัยคุกคาม หรือแม้แต่การกระทำใด ๆ ที่จะส่งผลต่อความเป็นรัฐชาติไทยที่ได้กำหนดไว้ดังกล่าว

หมวดที่ ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา ๒๕ “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น” ถือเป็นกำหนัดความเร่งด่วนและถ่วงดุลความมั่นคงบุคคลในรูปแบบสิทธิเสรีภาพ กับความมั่นคงแห่งรัฐ และความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ

หมวดที่ ๔ หน้าที่ปวงชนชาวไทย ในมาตราที่ ๕๐ ที่กำหนดหน้าที่บุคคลในการ “(๑) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (๒) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย” อันเป็นสิ่งที่คนไทยทั้งในและต่างประเทศ พึงยึดถือดำเนินการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ด้านการทูต รวมถึงการทูตฝ่ายทหาร จะต้องสื่อสารให้นานาชาติได้เข้าใจในอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากสังคมอื่น

หมวดที่ ๕ หน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะในมาตราที่ ๕๒ “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ ในการพัฒนาประเทศด้วย” ถือเป็นหลักการในรัฐธรรมนูญที่สำคัญต่อการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่อยู่ในฐานะที่รัฐจัดให้ มีทั้ง การทหาร การทูต และการข่าวกรอง ซึ่งเมื่อผสมผสานกันแล้ว การทูตฝ่ายทหาร จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐจะต้องจัดให้มี เพื่อนำมาซึ่งผลประโยชน์สำคัญของรัฐชาติที่ได้รับไว้ ในมาตราที่ ๕๒ นี้ และในมาตรานี้ ยังเป็นแนวทางสำคัญ ที่การทูตฝ่ายทหารต้องยึดถือดำเนินการ และสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับนานาชาติ ถึงเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย

นอกจากในมาตราดังกล่าวนี้ การทูตฝ่ายทหาร ยังต้องดำเนินการให้สอดคล้องและเป็นไปตามข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญด้านการต่างประเทศที่กำหนดไว้ในหมวดเดียวกันนี้ มาตรา ๖๖ “รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาชาติโดยยึดถือหลักความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน และไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน ให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศและคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติและของคนไทยในต่างประเทศ” ที่การดำเนินงานด้านการทูต และการทูตฝ่ายทหารจะต้องยึดถือปฏิบัติ นอกจากนี้แล้ว ในมาตราที่ ๗๘ “รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข...” ยังสามารถที่จะสะท้อนให้งานด้านการทูตต้องพิจารณาให้นานาชาติได้เข้าใจในระบอบการปกครองของไทยที่อาจแตกต่างกันไป

นอกเหนือจากมาตราที่ได้กล่าวไปแล้ว รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการประเทศ เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติไว้ในมาตราต่างๆ ของหมวดที่ ๕ หน้าที่ของรัฐ หมวดที่ ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ และหมวดที่ ๑๖ การปฏิรูปประเทศ ที่งานด้านการทูต รวมถึงการทูตฝ่ายทหาร สามารถสนับสนุนเพื่อให้แนวทางเหล่านั้นสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ในหมวดที่ ๕ มาตรา ๕๗ “รัฐต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ ...” ที่การดำเนินงานด้านการทูต และการทูตฝ่ายทหารสามารถที่จะนำศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นไปสู่นานาชาติผ่านการนำไปแสดงในต่างชาติ หรือนำกำลังพลของต่างชาติเข้ามาศึกษาในไทยได้

กล่าวโดยสรุป ในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติตามที่รัฐธรรมนูญเอ่ยถึง มีมาตราหลักที่ยึดถืออยู่สองมาตราสำคัญ คือ ในหมวดที่ ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตราที่ ๕๒ ที่กำหนดแนวทางการใช้กำลังทหารไว้ และในมาตรา ๖๖ ที่กำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านการต่างประเทศ หรือการทูตไว้ ซึ่งอาจสรุปได้ว่า การทูตฝ่ายทหาร เป็นเครื่องมือที่รัฐบาลจะต้องจัดให้มีขึ้น พร้อมบูรณาการให้งานด้านการทหาร งานด้านการทูต และงานด้านการข่าวมีประสิทธิภาพ เพื่อการส่งเสริม พัฒนา ดำรงรักษาการมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับนานาชาติ ภายใต้หลักการความเสมอภาคของทุกฝ่ายต่างไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของอีกฝ่าย พร้อมไปกับการมีปฏิสัมพันธ์และร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายในการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช

อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต รวมถึงเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย ส่งเสริม พัฒนา และดำรงรักษาเกียรติภูมิของประเทศไทย ดำเนินการใด ๆ เพื่อนำมาซึ่ง หรือดำรงรักษาผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชนไว้ นอกจากนี้แล้ว การทูตฝ่ายทหารยังสามารถตอบสนองและสนับสนุนผลประโยชน์ชาติ อันเป็นไปตามข้อตกลงของรัฐธรรมนูญในแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

## ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา ๖๕ กำหนดให้ “รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การจัดทำกรกำหนดนโยบาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย”

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ ตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๗๙ ก ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ที่กำหนดไว้ในมาตราที่ ๕, ๙ และ ๑๑ ให้มียุทธศาสตร์ชาติในระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๒๐ ปี ทำเป็นประกาศพระบรมราชโองการที่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา ซึ่งเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา จะมีผลบังคับให้หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ และให้มีการทบทวนทุก ๕ ปี หรือเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงจนส่งผลกระทบต่อเป้าหมายหรือยุทธศาสตร์ที่มี ก็ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมภายใต้ความเห็นชอบของรัฐสภา โดยมีขั้นตอนเริ่มดำเนินการตั้งแต่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐ ในการแต่งตั้งคณะกรรมการ และจัดทำร่างยุทธศาสตร์ขึ้นมาแล้วเสร็จเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๖๑ จากนั้นเป็นการรับฟังความคิดเห็น และแก้ไขเพิ่มเติมก่อนที่จะนำเสนอคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาในเดือนพฤษภาคมถึง กรกฎาคม ๒๕๖๑ ก่อนที่จะนำทูลเกล้าและประกาศใช้ได้ในเดือนสิงหาคม ๒๕๖๑

## สาระสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)

ซึ่งจะต้องนำมาเป็นพื้นฐานการศึกษาด้านการทูตฝ่ายทหาร ประกอบด้วย

๑. ภาพรวมยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ถือเป็นกรอบแนวทางการบริหารจัดการพลังอำนาจของชาติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายวิสัยทัศน์ ๒๕๘๐ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยกำหนดภาพอนาคตไว้ ๔ แนวโน้มหลัก คือ สหรัฐฯ ยังคงเป็นตัวแสดงหลักของโลก กลุ่ม BRICS โดยเฉพาะจีนและอินเดีย จะมีบทบาทหลักขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกและโลกาภิวัตน์ใหม่ เกิดกระแสการเมืองอิสลามและการรื้อฟื้นรัฐเคาะลีฟะฮ์ กับปัญหาความมั่นคงยังคงเป็นที่กังวล โดยภูมิภาคยุโรป กำลังปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ และปฏิรูปโครงสร้าง แอฟริกาจะยังคงมีปัญหาค่าความมั่นคงต่อไป ตะวันออกกลางจะประสบความรุนแรงและไร้เสถียรภาพ เอเชีย – แปซิฟิก จะทวีความสำคัญ

โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ แต่ยังคงมีปัญหาข้อพิพาทดินแดน เอเชียกลางยังขาดความมั่นคง ไร้เสถียรภาพ เอเชียใต้ จะมีความสำคัญต่อความมั่นคงโลก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะรวมตัวกันมากขึ้นและเติบโตรวดเร็ว แต่ยังมีปัญหาการพัฒนา ขณะที่ตัวแสดงที่มีใช้รัฐ จะทวีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น

ประเด็นปัญหาความมั่นคงโลกมี ๕ ประเด็นหลัก คือ ปัญหาความขัดแย้งด้านเขตแดน ปัญหาความมั่นคงด้านอาหารและแหล่งน้ำ ปัญหาความมั่นคงไซเบอร์ ปัญหาความมั่นคงสาธารณสุข และปัญหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ขณะที่แนวโน้มความมั่นคงของไทยประกอบด้วย ปัญหาการเมืองจากความแตกแยกของสังคม ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาการก่อการร้าย และปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ

ผลการประเมินสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พบว่าจุดแข็งของไทย ได้แก่ สภาพที่ตั้งในการเป็นประตูสู่เอเชีย คนไทยมีการศึกษาและสุขภาพที่ดี ครอบครัวไทยเข้มแข็ง และมีความหลากหลายทางนิเวศน์ ขณะที่จุดอ่อน คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรแรงงานทรัพยากรธรรมชาติ ผลิตภาพการผลิตต่ำ ใช้นวัตกรรมน้อย การลงทุนด้านวิจัยน้อย ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความสามัคคี ขีดความสามารถทรัพยากรมนุษย์ต่ำ โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และบริการทางสังคมไม่เพียงพอ ระบบการบริหารราชการอ่อนแอ และยังมีสิ่งทำลายจากภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ สังคมสูงอายุ ความเท่าเทียมกันทางเทคโนโลยี ภัยพิบัติธรรมชาติ ความต้องการพลังงาน การเจริญเติบโตสังคมเมือง และการขัดหลักประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน

ยุทธศาสตร์ได้กำหนดเป้าหมายภาพอนาคตประเทศไทยไว้ โดยต้องการให้คนไทยมีคุณภาพ เป็นสากล รายได้สูง อยู่ดีมีสุข สังคมไทยมีความเป็นธรรม ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก มีการพัฒนาเชิงพื้นที่ ภาค และเมือง สังคมเศรษฐกิจเป็นมิตรสิ่งแวดล้อม มีบทบาทสำคัญในสังคมโลก มีความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน มีความปลอดภัยทุกระดับทุกด้าน ภาครัฐกระทัดรัด และทันสมัย

จากเป้าหมายดังกล่าว ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ๒๕๘๐ ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ” ที่ตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน เขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติ และประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประสานสอดคล้องกับด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยที่มีความมั่นคงเป็นรากฐานของทั้ง ๓ ประการที่จะทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนได้

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว จึงต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ ๖ ประการ คือ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียม

กันทางสังคม ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยการทูตฝ่ายทหารจะเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงเป็นหลัก และยังสามารถดำเนินการเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์อื่น ๆ ได้ด้วย

**๒. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง** มี ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ การรักษาความสงบภายในประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติรวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ และการพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบบูรณาการ

**๓. การทูตฝ่ายทหาร** จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติรวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อสร้างเสริมความสงบสันติสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้า ให้กับประเทศไทย ภูมิภาค และโลกอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่จะรองรับปัญหาร่วมกันได้ โดยมีประเด็นการดำเนินการที่สำคัญ ๓ ประเด็น คือ

ประเด็นแรก การเสริมสร้างและรักษาดุลยภาพสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดความสันติสุข มั่นคง และสมดุลสำหรับทุกฝ่าย ให้ทุกประเทศพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการประสานและปฏิบัติการกิจต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมุ่งแบ่งปันและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างราบรื่นและยั่งยืนโดยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ในทุกระดับและทุกด้านกับนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจและประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในมิติต่าง ๆ อย่างสมดุล พัฒนาและเสริมสร้างระบบ กลไกมาตรการ ตลอดจนถึงความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นประโยชน์ กับประเทศไทยให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงร่วมกันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ผลักดันการหารือทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีในทุกระดับอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ไปจนถึงความตระหนักรู้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้งลดความหวาดระแวงกัน โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับต่าง ๆ และการจัดเวทีสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนทำให้บรรยากาศการดำเนินการระหว่างประเทศในทุกเรื่องทุกขั้นตอน ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพอย่างแท้จริง

ประเด็นที่สอง การเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้อย่างสันติวิธี และร่วมมือกันเพื่อการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ โดยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของประชาคมอาเซียน และความเป็นแกนกลางของอาเซียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนในทุกระดับ ทำการแลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับมิตรประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด ประเทศสำคัญในภูมิภาค และนานาชาติ



ทั่วโลก ตลอดจนผลักดันและเผยแพร่การพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชา ให้เป็นที่เข้าใจและมีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องในภูมิภาค อันจะนำไปสู่ การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติร่วมกันต่อไป

ประเด็นที่สาม การร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก รวมถึงองค์กรภาครัฐ และที่มีใช้ภาครัฐ เพื่อให้ความมั่นคงในภาพรวมทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และโลก มีการพัฒนาไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริง เป็นรูปธรรม และยั่งยืน โดยผลักดันส่งเสริมให้การ ดำเนินการและความร่วมมือใด ๆ ระหว่างประเทศเป็นไปตามหลักการปฏิบัติสากล กฎหมาย และ ความตกลงระหว่างประเทศ พร้อมคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ระหว่างรัฐต่อรัฐ เอกชนต่อเอกชน และ ประชาชนต่อประชาชน สร้างเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันและระงับภัยคุกคาม ทุกรูปแบบ อาทิ การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ การโจมตีทางไซเบอร์ พร้อมพัฒนาความ ร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกระดับของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง อาเซียน รวมถึงระหว่างมิตร ประเทศในกรณีเกิดวิกฤตการณ์สำคัญ อาทิ ความอดอยาก ภัยพิบัติขนาดใหญ่ ฯลฯ ส่งเสริมบทบาท ของไทยในเวทีความมั่นคงระหว่างประเทศและการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติให้นานาประเทศ ตระหนักและให้การยอมรับถึงความสำคัญ รวมไปถึงการเสริมสร้างพลังบวกหรืออำนาจแบบนุ่มนวล ของไทย โดยอาศัยการส่งเสริมและเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีและวัฒนธรรมประเพณีไทย ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชา ความนิยมวิถีไทย สินค้าไทย ฯลฯ ผ่านความสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ทุกระดับและทุกช่องทาง พร้อมทั้งเน้นสิ่งที่ประเทศไทยโดดเด่นทั้งทางกิจกรรมวัฒนธรรม กีฬา ศาสนา และการบันเทิง ฯลฯ

นอกจากนี้ การทูตฝ่ายทหาร ยังเกี่ยวข้องกับประเด็นยุทธศาสตร์อื่นๆ ด้วย เช่น เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบภายในประเทศ โดยเฉพาะในประเด็นดำเนินการในการพัฒนาและ เสริมสร้างคนไทยในต่างประเทศให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมตระหนักในเรื่องความมั่นคง และ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของคนไทย ในต่างประเทศ การพัฒนาและเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพ และมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่า ประโยชน์ส่วนตนของคนไทยในต่างประเทศ

การทูตฝ่ายทหารเกี่ยวข้องกับประเด็นยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มี ผลกระทบต่อความมั่นคง โดยเฉพาะในประเด็นดำเนินการในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบัน โดยการสนับสนุนข้อมูลข่าวกรองยุทธศาสตร์ ประเมิน วิเคราะห์ และแสวงหาแนวทางในการแก้ไข ปัญหาผ่านความร่วมมือกับมิตรประเทศ ประเด็นดำเนินการในการติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน ชัดขวาง และแก้ไขปัญหาที่อาจอุบัติใหม่ โดยเป็นแนวทางในการเฝ้าระวัง ติดตาม ป้องกัน ชัดขวางปัญหา ที่มาจากภายนอกประเทศ รวมถึงการก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติ และประเด็นดำเนินการ ในการสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการ ติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน ชัดขวาง และแก้ไขปัญหาแต่เนิ่นจากความเคลื่อนไหวในต่างประเทศที่อาจ ส่งผลกระทบต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงสนับสนุนการสร้าง ความ “เข้าใจ” ตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อนานาชาติ เพื่อสร้างการสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาต่อไป

การทูตฝ่ายทหารเกี่ยวข้องกับประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของประเทศ ให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะในประเด็นดำเนินการในการพัฒนาระบบงานข่าวกรองแห่งชาติแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทูตฝ่ายทหารทำหน้าที่เป็นแนวหน้าในการติดตาม แจ้งเตือน ระวังภัยภัย ป้องกันปัญหาและภัยคุกคามแต่เนิ่นตั้งแต่อยู่ภายนอกประเทศ รวมทั้งยังสามารถสนับสนุนประเด็นดำเนินการพัฒนาระบบเตรียมพร้อมแห่งชาติและการบริหารจัดการภัยคุกคาม ให้มีประสิทธิภาพ โดยศึกษาและให้ข้อมูลแนวทางดำเนินงานของนานาชาติ

## นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๔)

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๔ เป็นนโยบายระดับชาติที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเพื่อเป็นกรอบด้านความมั่นคงระยะ ๗ ปี ที่เชื่อมโยงและต่อเนื่องกับทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๔) โดยนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ฉบับนี้ ประกอบไปด้วยกรอบความคิดหลักในการกำหนดนโยบาย สถานการณ์และบริบทด้านความมั่นคง วัตถุประสงค์ และนโยบายด้านความมั่นคง ๑๖ นโยบาย แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ การแบ่งมอบหน่วยรับผิดชอบหลัก และภาคผนวก

### ๑. กรอบความคิดหลักในการกำหนดนโยบาย

เป็นการกล่าวถึง ค่านิยมหลักของชาติ ๑๒ ประการ ผลประโยชน์ชาติ ๘ ประการ และวิสัยทัศน์ด้านความมั่นคง “ชาติมีเสถียรภาพและเป็นปึกแผ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต ประเทศมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปลอดภัยจากภัยคุกคามข้ามพรมแดน พร้อมเผชิญวิกฤติการณ์ มีบทบาทเชิงรุกในประชาคมอาเซียน และดำเนินความสัมพันธ์กับนานาชาติอย่างมีดุลยภาพ ” ซึ่งสะท้อนงานด้านการทูต และการทูตฝ่ายทหารไว้ด้วย

### ๒. ความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ไทย สถานการณ์ และบริบทความมั่นคงระยะ ๗ ปี

เป็นการวิเคราะห์สภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ไทยออกมาเป็นจุดแข็งของการเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของโลก จึงมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศมหาอำนาจ เอื้อต่อการเป็นศูนย์กลางโลกดิจิทัล เป็นฐานผลิตอุตสาหกรรมและสินค้าเกษตรหลายรายการรายใหญ่ของโลก สามารถออกทะเลได้สองด้านที่มีทรัพยากรธรรมชาติด้านการประมงและพลังงาน ไทยยังเป็นพื้นที่แย่งชิงอิทธิพลมหาอำนาจจีนและสหรัฐฯ การวางบทบาทและจุดยืนที่เหมาะสม จะช่วยเสริมผลประโยชน์ชาติไทย

สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคง พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๔ ประเมินการเปลี่ยนแปลงบริบทโลก บริบทความมั่นคงในระดับภูมิภาค บริบทความมั่นคงภายในประเทศ และบริบทความมั่นคงข้ามพรมแดน สอดรับกับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี โดยในระดับโลกเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพหลายขั้วอำนาจ ที่ส่งผลให้ไทยต้องดำเนินนโยบายด้วยความอ่อนตัว รักษาดุลยภาพทางความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ บริบทในภูมิภาค มุ่งไปที่ประเด็นการขยายอิทธิพลและบทบาทมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

เฉียดได้ การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ความขัดแย้งทางดินแดนและการใช้กำลังทางการทหารและความมั่นคงกับผลประโยชน์ทางทะเล

บริบทภายในประเทศ ให้ความสำคัญกับความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์ ความขัดแย้งของคนภายในประเทศ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความไม่เชื่อมั่นในการบริหารประเทศตามหลักนิติธรรม ปัญหาอาชญากรรม และความเสี่ยงภัยพิบัติตามธรรมชาติ ในส่วนบริบทความมั่นคงข้ามพรมแดน เป็นการประเมินปัญหาการเคลื่อนตัวของภัยคุกคามข้ามชาติ การย้ายถิ่นฐานของประชากร และบริบทการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ภัยคุกคามรูปแบบใหม่

### ๓. วัตถุประสงค์ของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๔

กำหนดออกมา ๙ ประการ มีประการที่ ๙ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการทูตโดยตรง คือ เพื่อส่งเสริมสภาวะแวดล้อมที่สร้างสรรค์และสันติในการอยู่ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มประเทศอาเซียน ประชาคมโลก บนพื้นฐานของการรักษาผลประโยชน์ และการดำรงเกียรติภูมิของชาติ ในขณะที่การทูตฝ่ายทหาร จะดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ประการที่ ๗ เพื่อพัฒนาศักยภาพการเตรียมความพร้อมของชาติในการเผชิญกับภาวะสงครามและวิกฤติการณ์ความมั่นคง อย่างมีเอกภาพและประสิทธิภาพ และประการที่ ๘ เพื่อส่งเสริมศักยภาพของกองทัพในการป้องกันประเทศ สนับสนุนภารกิจที่ไม่ใช่สงครามและสามารถผนึกกำลังของกองทัพกับทุกภาคส่วนในการเผชิญกับภัยคุกคามด้านการป้องกันประเทศในทุกรูปแบบ ในฐานะที่การทูตฝ่ายทหาร เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการป้องกันประเทศ ช่วยติดตาม ประเมิน และแจ้งเตือนภัยคุกคาม รวมถึงเป็นเครื่องมือเสริมการดำเนินการด้วยการร่วมมือกับชาติอื่น ๆ ในการเผชิญภัยคุกคามร่วมกัน ในขณะที่วัตถุประสงค์ประการอื่น ๆ นั้น การทูตฝ่ายทหารจะทำหน้าที่ในการสนับสนุนวัตถุประสงค์เหล่านั้น

### ๔. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๔

มีทั้งสิ้น ๑๖ นโยบาย แบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนที่ ๑ นโยบายเสริมสร้างความมั่นคงที่เป็นแก่นหลักของชาติ ๓ นโยบาย และ ส่วนที่ ๒ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทั่วไป ๑๓ นโยบาย โดยมีนโยบายที่ ๑๖ เสริมสร้างคุณภาพในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นนโยบายหลักด้านการต่างประเทศ รวมถึงการทูตฝ่ายทหาร ขณะที่ นโยบายที่ ๑๔ เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพการป้องกันประเทศ และนโยบายที่ ๑๕ พัฒนาระบบงานข่าวกรองให้มีประสิทธิภาพ เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทูตฝ่ายทหาร และ นโยบายอื่น ๆ การทูตฝ่ายทหารมีส่วนเข้าไปสนับสนุน โดยเฉพาะนโยบายที่ ๓ ป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นโยบายที่ ๔ จัดระบบการบริหารจัดการชายแดนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาข้ามพรมแดน นโยบายที่ ๕ สร้างเสริมศักยภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามข้ามชาติ นโยบายที่ ๖ ปกป้อง รักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล นโยบายที่ ๗ จัดระบบ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง นโยบายที่ ๘ เสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันความมั่นคงภายใน และนโยบายที่ ๑๑ รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔.๑ นโยบายที่ ๑๖ เสริมสร้างดุลยภาพในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ ๙ ประการ

๔.๑.๑ เสริมสร้างความไว้วางใจและป้องกันความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการพัฒนากลไกความร่วมมือให้เข้มแข็ง

๔.๑.๒ ส่งเสริมบรรยากาศที่นำไปสู่การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนและเส้นเขตแดนทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้านให้บรรลุผล โดยการกำหนดแนวทางและเป้าหมายที่ชัดเจน ดำรงความต่อเนื่องในการเจรจา ใช้เครื่องมือที่ทันสมัย เพิ่มความปลอดภัยในพื้นที่เสี่ยง ส่งเสริมขวัญกำลังใจเจ้าหน้าที่ และการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

๔.๑.๓ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ของภูมิภาค โดยเน้นความเชื่อมโยงในมิติทางวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันมายาวนาน สร้างสรรค์ความเป็นมิตร ลดอคติและความหวาดระแวง ส่งเสริมความสัมพันธ์ประชาชนในทุกระดับ โดยเฉพาะระดับท้องถิ่นและภาคประชาชน ภาควิชาการ สถาบันวิจัย และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ต่อกัน

๔.๑.๔ ส่งเสริมอาเซียนให้มีเอกภาพในการดำเนินความสัมพันธ์กับมหาอำนาจ เพื่อสร้างดุลยภาพความสัมพันธ์ไทยกับมหาอำนาจ

๔.๑.๕ สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกอาเซียนร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์รูปแบบใหม่

๔.๑.๖ ปรับตัวให้สอดคล้องอาเซียน องค์กรตามกฎหมายและกฎระเบียบมากขึ้น ภายใต้การรักษาผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญไว้

๔.๑.๗ เสริมสร้างความพร้อมในการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน โดยเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร กฎ ระเบียบ ปฏิบัติงาน รองรับผลข้างเคียงจากการเชื่อมโยงในอาเซียน เสริมสร้างความตระหนักรู้และทัศนคติที่ดีต่อการเป็นประชาคมอาเซียน ความเข้าใจและรู้สึกเป็นมิตรกับเพื่อนบ้าน

๔.๑.๘ รักษาดุลยภาพในการดำเนินความสัมพันธ์กับนานาชาติ โดยมีจุดยืนและท่าทีที่เหมาะสม เอื้อต่อผลประโยชน์ร่วมกัน และไม่ให้เกิดภัยคุกคามตึงเครียดในการแข่งขันอิทธิพล รวมถึงเข้าเป็นภาคีข้อตกลงที่เอื้อต่อผลประโยชน์ และเกียรติภูมิของชาติ

๔.๑.๙ เสริมสร้างปัจจัยที่เกื้อหนุนและสร้างภาวะที่ลดความหวาดระแวง พร้อมเสริมสร้างความไว้วางใจ โดยส่งเสริมบทบาทไทยในด้านความมั่นคงระหว่างประเทศใช้กลไกในทุกระดับให้เอื้อต่อการสร้างดุลยภาพและรักษาผลประโยชน์ชาติ (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๒๑ - ๒๒)

๔.๒ นโยบายที่ ๑๔ เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพการป้องกันประเทศ การทูตฝ่ายทหารเกี่ยวข้องกับดำเนินงานในประการที่ ๓ เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี และความร่วมมือในทุกระดับกับกองทัพประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มอาเซียน มิตรประเทศ บนพื้นฐานการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน และในประการที่ ๔ พัฒนาและนำศักยภาพของกองทัพในยามปกติเข้ามาสนับสนุนภารกิจนอกเหนือการสงคราม ซึ่งรวมถึงสนับสนุนภารกิจปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ และการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทั้งในกรอบสหประชาชาติและกรอบความร่วมมือต่าง ๆ

๔.๓ นโยบายที่ ๑๕ พัฒนาระบบงานข่าวกรองให้มีประสิทธิภาพ การทูตฝ่ายทหาร เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในประการที่ ๑ ในการเป็นเครื่องมือของการดำเนินงานข่าวกรองที่มีคุณภาพและแข็งแกร่งอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติและความเคลื่อนไหวที่สนับสนุนการเสริมสร้างความมั่นคงและผลประโยชน์ชาติ (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๑๙ - ๒๐)

๔.๔ นโยบายอื่น ๆ การทูตฝ่ายทหารยังได้เข้าไปช่วยสนับสนุนการดำเนินการ เช่น นโยบายที่ ๓ ป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การทูตฝ่ายทหาร ช่วยเสริมสร้างสภาวะแวดล้อมที่สันติสุขในต่างประเทศ โดยเฉพาะการสร้างความเข้าใจต่อนานาชาติ ช่วยส่งเสริมความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข โดยเฉพาะการพูดคุยกับผู้เห็นต่างในต่างประเทศ และช่วยสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ต่อสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อลดเงื่อนไขการนำไปแสวงประโยชน์ และแก้กู่ต่อการแก้ปัญหาของไทย

นโยบายที่ ๔ จัดระบบการบริหารจัดการชายแดนเพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาข้ามพรมแดน ในการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และกระชับความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการแก้ปัญหาข้ามพรมแดน อาทิ การลักลอบเข้าเมือง ปัญหา แรงงานข้ามชาติ การก่อการร้าย รวมถึงร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาและเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะการไม่นำประเด็นเส้นเขตแดนมาเป็นอุปสรรคในการพัฒนาและเสริมสร้างความเจริญเติบโตร่วมกัน บนพื้นฐานความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับความมั่นคง การทูตฝ่ายทหาร ช่วยสนับสนุนความร่วมมือและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อปรับปรุงกลไกและพัฒนาศักยภาพการตรวจคนเข้าเมือง ช่วยส่งเสริมการใช้มิติทางสังคมและวัฒนธรรม ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีทุกระดับกับประเทศเพื่อนบ้าน และพัฒนาความเข้มแข็งของชน ชุมชน และพื้นที่ชายแดนร่วมกัน ช่วยส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการจัดระเบียบการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ และการเป็นประตูเชื่อมโยงการค้า

นโยบายที่ ๕ สร้างเสริมศักยภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ข้ามชาติ ในการเสริมสร้างและพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับ รวมทั้งกับองค์กรระหว่างประเทศ และภายใต้กรอบอาเซียน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ บนพื้นฐานของการกำหนดท่าทีและจุดยืนที่เหมาะสมของไทยในประเด็นการก่อการร้าย

นโยบายที่ ๖ ปกป้อง รักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ในการพัฒนา ศักยภาพความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล ด้วยการส่งเสริมความสัมพันธ์ ความไว้วางใจระหว่างประเทศ และพัฒนาความร่วมมือและความเข้าใจอันดีกับหน่วยงานทางทะเลในทุกระดับ และการทูตฝ่ายทหาร ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ สนับสนุนประเด็นด้านความมั่นคงและความปลอดภัยทางทะเลในเวทีระหว่างประเทศ เพื่อคุ้มครองการใช้ประโยชน์ทางทะเลของไทย

นโยบายที่ ๗ จัดระบบ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาลูกหนีเข้าเมือง ในการ สนับสนุนนโยบายผู้หลบหนีเข้าเมือง ที่ให้อาศัยอยู่ชั่วคราวตามหลักมนุษยธรรมเพื่อรอการส่งกลับ โดยไม่ ยินยอมให้มีความเคลื่อนไหวใด ๆ ที่สร้างผลกระทบต่อประเทศไทยและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ช่วย สนับสนุนการแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองที่ตกค้างและยังไม่สามารถส่งกลับประเทศต้นทาง

นโยบายที่ ๘ เสริมสร้างความเข้มข้นและภูมิคุ้มกันความมั่นคงภายใน การทูต ฝายทหาร สนับสนุนการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน และสหประชาชาติ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสถียร

นโยบายที่ ๑๑ รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การทูตฝายทหารสนับสนุนส่งเสริมการรวมตัวกันในระดับภูมิภาคอาเซียน เพื่อเป็นภาคีด้านการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันอย่างใกล้ชิด รวมทั้งส่งเสริม การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๑๒ - ๑๘)

**๕. แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ** โดยการพัฒนากระบวนการ กลไก กฎหมาย กฎ ระเบียบ และการบริหารจัดการนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ สร้างความเชื่อมโยง ระหว่างนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ ยุทธศาสตร์และแผนงานที่เกี่ยวข้อง อย่างมีบูรณาการ พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลในระดับนโยบายอย่างต่อเนื่อง และเสริมสร้าง บทบาทภาคีความมั่นคง รวมถึงภาคีนอกภาครัฐ สนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายความมั่นคง แห่งชาติ ส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสนับสนุนหน่วยงาน ภาครัฐเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงมากขึ้น (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๒๓)

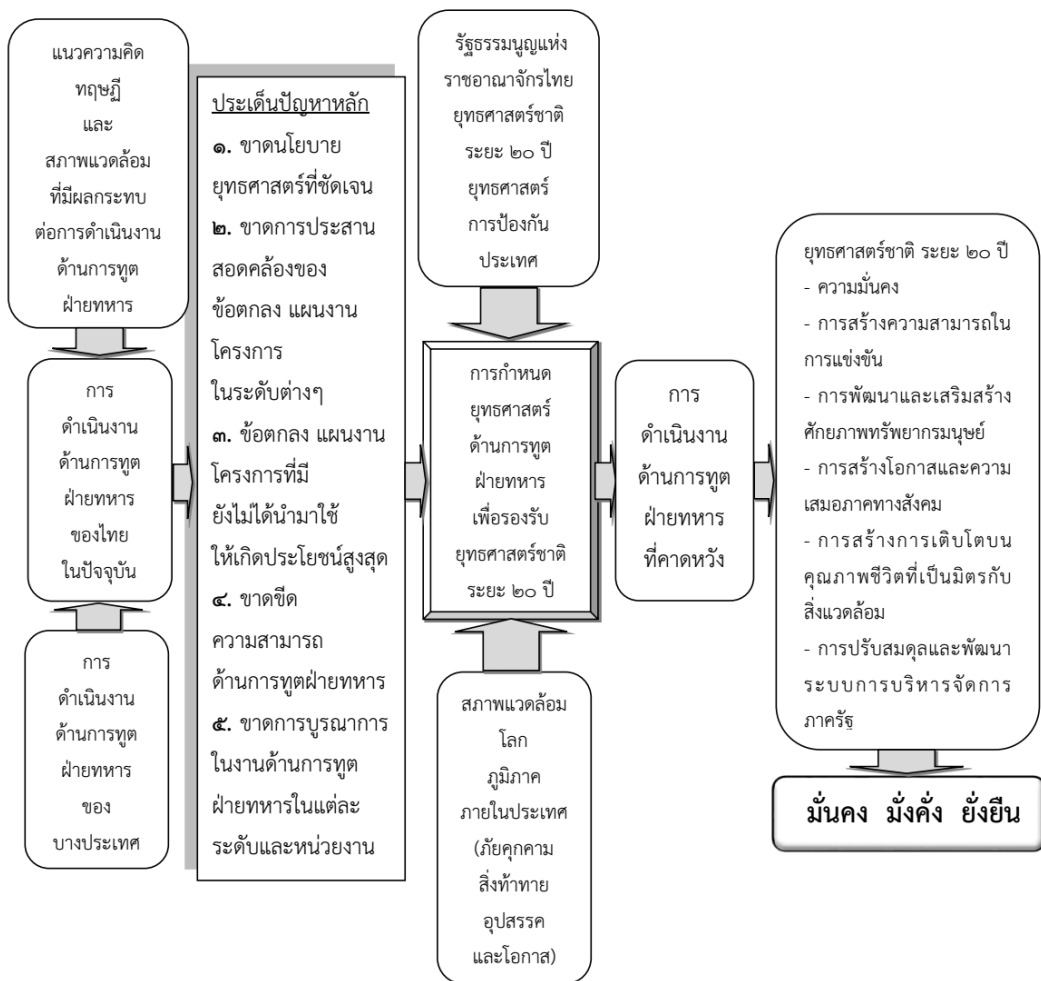
**๖. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ** ขึ้นกับการที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญและสนับสนุน การดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง กระทรวง กรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียม ความพร้อมในการดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และภาคประชาสังคม ยอมรับและให้การ สนับสนุน ทั้งนี้ ได้มีการแบ่งมอบความรับผิดชอบเพื่อให้มีการบูรณาการเชื่อมโยงหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดหน่วยงานระดับกระทรวงรับผิดชอบหลักเป็นผู้บูรณาการนโยบายในแต่ละข้อ (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๒๔ - ๒๖)

## งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทูตฝายทหาร ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร มีอยู่น้อยมาก โดยในช่วงสิบปีที่ผ่านมา ไม่มีนักศึกษาท่านใดสนใจที่จะทำเรื่องดังกล่าว อย่างเฉพาะเจาะจง และยังการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านการทูตฝายทหารในเชิงยุทธศาสตร์ แทบจะไม่มีใครเคยทำมาก่อนเลย สำหรับเอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่ใกล้เคียงก็จะมีของ พล.ต. อดิศักดิ์ รัตนรามา นักศึกษา วปอ. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐ เอกชน และการเมือง รุ่นที่ ๓ ที่จัดทำในเรื่อง การทูตฝายทหารของไทยในทศวรรษหน้า โดยชี้ให้เห็นถึงปัญหา โครงสร้างสำนักงานผู้ช่วยทูตฝายทหาร ที่ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมและพิจารณาปรับปรุง ควรมีการ พิจารณาจัดวางผู้ช่วยทูตฝายทหาร ณ ประเทศ หรือองค์กรต่าง ๆ ให้เหมาะสมและมีผลครอบคลุมต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านความมั่นคง นอกจากนี้แล้ว ควรจะได้มีการบริหารจัดการบุคลากร ที่ไปทำหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝายทหารอย่างมีระบบตามแนวทางการรับราชการ (อดิศักดิ์ รัตนรามา, ๒๕๔๙ : ๑๒๑)

การจัดทำวิจัยดังกล่าว เป็นการกำหนดกรอบของการทูตฝ่ายทหาร ที่ค่อนข้างแคบ โดยพิจารณาเฉพาะผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริง ตามนิยามความหมายของการทูตฝ่ายทหาร ซึ่งอาจใช้คำสองคำในภาษาอังกฤษ คือ Defence Diplomacy หรือ Military Diplomacy ที่อาจใช้ทับทิมกันได้ และความหมายที่แคบที่สุดของการทูตฝ่ายทหาร ยังหมายถึงกิจกรรมทางการทูตของกระทรวงกลาโหม ที่ดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติในกรอบของนโยบายด้านความมั่นคง ซึ่งหมายถึง กิจกรรมด้านการทูตที่มีเป้าหมายในการแก้ไขความขัดแย้ง หรือการจัดระเบียบหลังสงคราม และการป้องกันการเกิดสงคราม ซึ่งก็ยิ่งกว้างกว่าที่จะใช้ความหมายของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารแทนการทูตฝ่ายทหารได้ โดยงานวิจัยดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าควรมีการจัดระเบียบการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ทั้งทางด้านโครงสร้าง และการดำเนินงานอย่างเป็นระบบให้มากขึ้น ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวความคิดในการกำหนดแนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทยในการวิจัยครั้งนี้

### กรอบแนวคิดของการวิจัย



## สรุป

จากการศึกษาในบทที่ ๒ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา แนวความคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ และ การทูตฝ่ายทหาร ได้ข้อสรุปว่า สังคมโลกมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นับวันจะยิ่งรวดเร็วและหลากหลายมิติมากขึ้น จนส่งผลให้มนุษย์หรือกลุ่มของมนุษย์ ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ที่หมุนเวียนไปตามวัฏจักรของความขัดแย้ง สงคราม และ สันติภาพ จนเกิดแนวความคิดของความต้องการอยู่รอด และการดำรงอยู่ของมนุษย์หรือกลุ่มมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเผ่าพันธุ์ อาณาจักร และรัฐชาติในที่สุด

ความอยู่รอดดังกล่าวได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญและเป้าหมายสูงสุด ในนามของความมั่นคงแห่งชาติ แนวความคิดมากมายเพื่อไปให้ถึงความอยู่รอดหรือความมั่นคงแห่งชาติดังกล่าว ถูกนำเสนอโดยนักคิดที่เป็นต้นกำเนิดขององค์ความรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่ควบคู่กันไปกับการแตกแขนงออกมา ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของนักคิดแบบ Realism, Neo-Realism, Liberalism, Neo-Liberalism รวมถึงทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นมาในยุคปัจจุบัน เช่น Reflectivist และ Constructivist กับแนวความคิดยุทธศาสตร์จากอดีตถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะมาจากโลกตะวันออก เช่น ชุนวู หรือจากโลกตะวันตก เช่น มาเคียวเวลลี จนถึง Clausewitz ได้นำมาซึ่งอิทธิพลทางความคิดของผู้ปกครองในแต่ละยุค แต่ละสมัย ที่นำแนวความคิดดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติและส่งผลต่อโลกใบนี้ เช่น การเปลี่ยนแปลงสังคมยุโรปของนโปเลียน และความพยายามในการครอบครองโลกในยุคล่าอาณานิคม เป็นต้น

จากกรอบแนวความคิด ทฤษฎี ที่ได้กล่าวไปแล้ว รวมถึงแนวนโยบายการดำเนินงานตามร่างยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ได้กำหนดกรอบแนวความคิดด้านการต่างประเทศหรือด้านการทูต และการทูตฝ่ายทหารไว้อย่างกว้างๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และที่สำคัญคือ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจถึงแนวความคิดในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่สอดคล้องตรงกัน และสามารถดำเนินงานได้อย่างมีบูรณาการ และมีเอกภาพในความพยายามเพื่อไปให้ถึงวัตถุประสงค์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ด้านการทูต และการป้องกันประเทศ รวมถึงวัตถุประสงค์ และผลประโยชน์ชาติต่อไป

งานวิจัยด้านการทูตฝ่ายทหารที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นว่า ความเข้าใจในเรื่องการทูตฝ่ายทหาร ยังคงอยู่ในวงแคบ เฉพาะการดำเนินงานของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเท่านั้น ซึ่งถ้าศึกษาอย่างแท้จริงจะพบว่าการทูตฝ่ายทหาร (Defence Diplomacy หรือ Military Diplomacy) ถือเป็นเครื่องมือหรือส่วนหนึ่งของกำลังอำนาจที่ผสมผสานกำลังอำนาจด้านการทหารเข้ากับกำลังอำนาจด้านการทูตที่สำคัญยิ่ง ดังเห็นได้จากการกำหนดแผนการทูตฝ่ายทหารที่ชัดเจนของกองทัพสิงคโปร์ และกองทัพสเปน เป็นต้น ดังนั้น ความพยายามในการเสนอแนวทางกำหนดแนวความคิด นโยบาย หรือแนวทางการปฏิบัติด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยกองทัพไทย จึงเป็นสิ่งจำเป็นประการหนึ่งที่ควรดำเนินการ



## บทที่ ๓

### การดำเนินการด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย

การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยมีมาอย่างต่อเนื่องยาวนานและมีการพัฒนาตามลำดับ อย่างไรก็ตาม โลกได้พัฒนาเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ทั้งจังหวะอย่างก้าวและขอบเขต ซึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน กระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้นำมาซึ่ง การเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของผู้คน สินค้า และการบริการ ที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ความเชื่อมโยงที่กว้างขวางนี้ ได้ทำให้รัฐ องค์กร รวมถึงบุคคลหรือผู้มีบทบาทที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State Actors) ต่างก็เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ รวมทั้งจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารออกไปทั่วทุกมุมโลก พร้อมแนวความคิดและการดำเนินการในการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสาร เพื่อผลประโยชน์ของชาติและกลุ่มของตน จนนำมาซึ่งการแข่งขันและต่อสู้กันในสงครามแห่งทัศนคติ อันจะส่งผลให้เกิดสภาพของความไม่แน่นอน ยุ่งยากสลับซับซ้อนและความเสี่ยงที่เพิ่มมากขึ้น พร้อมไปกับพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและองค์กรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและยากที่จะคาดการณ์ได้

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ได้ทำให้การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความสำคัญมากขึ้นไปกว่ายุคเดิมเป็นอย่างมาก อันเป็นผลจากกระแสผลักดันและแนวโน้มต่าง ๆ ในสังคมโลกที่เปลี่ยนไป ความสำคัญของสงครามแห่งทัศนคติผ่านการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ การปฏิบัติการข่าวสาร การปฏิบัติการจิตวิทยาและการทูตสาธารณะ นำมาซึ่งโอกาสและสิ่งท้าทาย รวมทั้งภัยคุกคามที่ยังคงอยู่และที่เกิดขึ้นใหม่ ในขณะที่ภารกิจการดำเนินงานด้านการทหารก็ได้ปรับเปลี่ยนไปด้วย ส่งผลให้งานด้านการทูตฝ่ายทหาร (Defence Diplomacy) ของไทย จำเป็นต้องปรับตัวในการทำงาน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย การทบทวนครั้งนี จึงมุ่งไปที่การพัฒนาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานด้านการทูตของไทย เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และเพื่อตอบสนองต่อร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) โดยจะได้พยายามเสนอแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนการทูตฝ่ายทหารขึ้นมา

จากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี ทั้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์ ความมั่นคงแห่งชาติ และพลังอำนาจแห่งชาติ ในบทที่ ๒ ช่วยให้เข้าใจถึงองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานของการดำเนินงานด้านการทูตหรือการต่างประเทศ รวมถึงการทูตฝ่ายทหาร ในฐานะเครื่องมือหรือพลังอำนาจแห่งชาติที่สำคัญประการหนึ่ง ในอันที่จะนำมาซึ่ง ผลประโยชน์ชาติและวัตถุประสงค์แห่งชาติ ในขณะที่การศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี ด้านการทูตฝ่ายทหาร และการศึกษาแนวทางในการวางแผนและดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของต่างประเทศ ช่วยให้เข้าใจภาพของการทูตฝ่ายทหารในเชิงของการนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ซึ่งเมื่อประกอบกับการศึกษาตัวร่างยุทธศาสตร์ชาติ และร่างยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ระยะ ๒๐ ปี ก็บนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ช่วยให้เข้าใจในกรอบแนวความคิดที่จะจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารได้ต่อไป

ในบทที่ ๓ นี้ จะได้ศึกษาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ผ่านการพิจารณาวิวัฒนาการการทูตฝ่ายทหารของไทย ก่อนที่จะประเมินสภาพแวดล้อมปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ที่มีผลกระทบโดยตรงต่องานด้านการทูตฝ่ายทหาร พร้อมศึกษาการกำหนดนโยบายการทูตฝ่ายทหารของไทยที่มีผลต่อการดำเนินงาน จนกลายมาเป็นการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารไทยในปัจจุบัน ทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคี ในระดับนโยบาย ระดับอำนาจการ และระดับปฏิบัติการ ที่นำนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติภายใต้แผนงาน โครงการ และกิจกรรม และเพื่อให้เกิดความรอบคอบและได้ข้อมูลเชิงลึกของการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย จะได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ทั้งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจะได้เปรียบเทียบเข้ากับการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของต่างประเทศ ผ่านการสัมภาษณ์ผู้ช่วยทูตทหารต่างประเทศประจำประเทศไทย ผลจากการศึกษาดังกล่าว ผนวกกับประสบการณ์ตรงของผู้ทำวิจัยที่เคยปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกไทย ณ กรุงจาร์ตดา ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๔๘ – ๒๕๕๑ จะถูกรูปและประเมินออกมาให้ได้ว่า การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยเป็นเช่นไร มีปัญหาข้อขัดข้องใดบ้าง เพื่อที่จะได้วิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขกันต่อไป

## วิวัฒนาการการทูตฝ่ายทหารของไทย

แม้ไทยจะมีการดำเนินงานด้านการทูตและการทูตฝ่ายทหาร มาตั้งแต่ก่อตั้งประเทศ แต่การตั้งสถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศเพิ่งจะมีเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๒๔ ที่กรุงลอนดอน และการตั้งสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารก็เพิ่งเกิดขึ้นมาในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในปี พ.ศ.๒๔๕๖ ที่ได้มีการจัดส่ง ร.อ. หม่อมเจ้า อมรทัต กฤดากร ไปเป็นผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ในนามของ “ผู้ช่วยทูตในราชการทหารบก” ประจำในยุโรป รับผิดชอบอังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และอิตาลี โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานด้านการทูต เพื่อสานสัมพันธ์ไมตรีกับฝ่ายพันธมิตรเป็นหลัก ซึ่งเมื่อไทยจะเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ ก็ได้จัดส่งคณะทูตทหารที่มี พล.ต. พระยาพิไชยชาญฤทธิ์ (ผาด เทพหัสดิน ณ อยุธยา) เป็นหัวหน้าคณะ ไปติดต่อกับฝ่ายพันธมิตร (ขจร กลางสนาม, ๒๔๗๐, ๒๓ – ๒๔) จนมีการส่งทหารอาสาไปร่วมรบในดินแดนฝรั่งเศส เมื่อปี พ.ศ.๒๔๖๑ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ไทยยังคงดำรงการส่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไปประจำยุโรปอย่างต่อเนื่อง จนเมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำตามมาด้วยการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๕ ได้ทำให้การส่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไปประจำในยุโรปต้องยุติลง

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีการจัดคณะทูตทหารนำโดย พ.อ. พระยาอภัยสงคราม เสนาธิการทหารบก เป็นหัวหน้าคณะไปสังเกตการณ์ทางทหารในมลายู พม่า (เมียนมา) และอินเดีย (อาณานิคมอังกฤษ) จัดคณะทูตทหารนำโดย พ.อ. พระประจัน ปัจจนิก เป็นหัวหน้าคณะไปสังเกตการณ์ทหารในอินโดจีน (อาณานิคมฝรั่งเศส) เพื่อกระชับความสัมพันธ์ และสังเกตความก้าวหน้าทางทหารในประเทศที่ไปเยือน นอกจากนี้ ยังได้จัดคณะเสนาธิการทหารบกไปดูงาน ณ ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส เบลเยียม เยอรมนี และอิตาลี โดยมีนายทหารนักเรียนที่ไปเรียนในยุโรป ร่วมคณะด้วย

การจัดผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารในยุโรปกลับมาอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยส่ง พ.อ. หม่อมสนธิวงศ์เสนีย์ ไปประจำการรับผิดชอบประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี และ เบลเยียมซึ่งมีนายทหารไทยไปศึกษา โดยปฏิบัติหน้าที่ติดต่อด้านการศึกษาเป็นหลักและเป็นการทำงานแบบพึ่งตนเอง เนื่องจากขาดคำแนะนำจากกระทรวงกลาโหมไทย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ก็ได้มีการจัดส่ง พล.ท. หม่อมหลวง ขาบ กุญชร ไปเป็นผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ประจำกรุงวอชิงตัน ดีซี สหรัฐฯ ในช่วงเดียวกันนี้เอง กองทัพเรือได้จัดส่งกำลังพลไปศึกษา ณ ประเทศญี่ปุ่น จึงได้จัดส่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือไปประจำที่ญี่ปุ่น และต่อมาเมื่อมีการสั่งต่อเรือและจัดซื้อเรือรบจากประเทศในยุโรป กองทัพเรือก็ได้ส่งผู้ช่วยทูตทหารเรือไปประจำในยุโรปด้วย ในขณะที่กองทัพอากาศ ก็ได้จัดส่งผู้ช่วยทูตทหารอากาศออกไปด้วยเช่นกัน จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๘ มีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารของไทยไปประจำ ณ ต่างประเทศถึง ๑๔ นาย โดยมีวัตถุประสงค์ในการเชื่อมความสัมพันธ์ การศึกษา และการจัดหาอาวุธ ยุทโธปกรณ์

นอกเหนือจากการจัดผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ไปประจำการแล้ว ในห้วงดังกล่าว ยังได้มีการจัดคณะทูตฝ่ายทหารไปเยือนประเทศต่าง ๆ ๔ คณะ คือ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ จัดนายทหารติดต่อกองทัพบกอินโดจีน (อาณานิคมฝรั่งเศส) ไปเยือนและสังเกตการณ์กองทัพอินโดจีนปีละ ๒ - ๓ ครั้ง ครั้งละ ๑ เดือน เพื่อประเมินสถานการณ์การขยายอิทธิพลของฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๔๘๔ จัดนายทหารติดต่อกองทัพสิงคโปร์ พม่า (เมียนมา) และอินเดีย (อาณานิคมอังกฤษ) เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้บัญชาการทหารอังกฤษที่สิงคโปร์ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ จัดคณะทูตทหารพิเศษจำเริญ พระราชไมตรีกับญี่ปุ่น มี ร.มว.กท. เป็นหัวหน้าคณะ เพื่อกระชับความสัมพันธ์กับญี่ปุ่น

สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นเป็นผู้แพ้สงคราม ทำให้ไทยอยู่ในฐานะลำบาก จึงได้มีความพยายามในการดำเนินงานด้านการทูตและการทูตฝ่ายทหาร เพื่อมิให้ไทยอยู่ในฐานะผู้แพ้สงคราม โดยในห้วงปี พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๒๔๙๑ ได้มีการจัดคณะทูตไปเยือนฝ่ายสัมพันธมิตร ๗ คณะ คณะแรกในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ จัดคณะทูตทหารพิเศษ ในฐานะผู้แทนรัฐบาล มี พล.ท. ศักดิ์ เสนาณรงค์ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเจรจาสันติภาพกับฝ่ายสัมพันธมิตร คณะที่สองในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ - ๒๔๙๐ จัดคณะทูตทหารบก ซึ่งมี พล.ต. เนตร เขมะโยธิน เป็นหัวหน้าไปเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีและสังเกตกิจการทหารในอังกฤษและอเมริกา คณะที่สามและสี่ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ คณะทูตทหารเรือ ไปเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีและสังเกตกิจการทหารเรือที่อเมริกา คณะที่ห้าในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ - ๒๔๙๐ คณะทูตทหารอากาศ ไปเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีและสังเกตกิจการทหารอากาศและการบินทั่วไปที่อังกฤษและอเมริกา โดยคณะทูตทั้งห้าคณะที่กล่าวไป มีวัตถุประสงค์ให้ประเทศต่าง ๆ ยอมรับว่าการประกาศสถานะสงครามในสงครามโลกครั้งที่สองของไทยเป็นโมฆะ เพื่อไม่ต้องเป็นฝ่ายแพ้ในสงคราม พร้อมลดความกดดันที่ชาติมหาอำนาจจะส่งคณะทหารเข้ามาเป็นที่ปรึกษา (ควบคุม) ในกองทัพไทย

คณะที่หก ในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ คณะทูตทหารบก มีหลวงสุรณรงค์ เป็นหัวหน้าคณะไปเพื่อทำหน้าที่ปรับความเข้าใจกับต่างชาติ กรณีเกิดรัฐประหารในไทยในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ คณะที่ ๗ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ เป็นคณะทูตสันถวไมตรีเยือนอินโดจีน มี พล.ท. กาจ กาจสงคราม เป็นหัวหน้าคณะมีหน้าที่ไปฟื้นฟูมิตรภาพและประสานกิจการทหารระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพฝรั่งเศส (ศ.ศรารักษ์ นูชิต, ๒๔๙๑ : ๒๕ - ๓๐)

หลังปี พ.ศ.๒๕๕๑ ในยุคสงครามเย็น ทั้งฝ่ายประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์ต่างแสวงหาพันธมิตรเพิ่มเติมจากประเทศเกิดใหม่และประเทศกำลังพัฒนา ทำให้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงการทูตฝ่ายทหารขยายตัวอย่างรวดเร็ว เกิดการแลกเปลี่ยนผู้แทนทางทหารและกิจกรรมความร่วมมือระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพมิตรประเทศเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในขณะที่ไทยได้เห็นความสำคัญของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร จากกรณีการช่วยเหลือมิให้ไทยตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามในสงครามโลกครั้งที่สอง จึงได้จัดส่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไปประจำประเทศต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๐ - ๒๕๕๘ โดยเป็นสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ณ ประเทศสหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ฟิลิปปินส์ ปากีสถาน อินโดนีเซีย เมียนมา สปป.ลาว กัมพูชา อินเดีย เวียดนาม และไทเป ซึ่งต่อมา เมื่อไทยให้การรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงได้ยุบสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในไทเปไปตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๘ พร้อมส่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทย ไปประจำที่จีนแทนในปี พ.ศ.๒๕๒๑

อีกหลายประเทศที่ไทยได้จัดส่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไปประจำในเวลาต่อมาคือ มาเลเซีย เยอรมนี เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และรัสเซียที่ส่งไปประจำพร้อมกับจีนในปี พ.ศ.๒๕๒๑ อย่างไรก็ตามจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในปี พ.ศ.๒๕๔๐ ก็ได้ทำให้มีการยุบสำนักงาน และงดจัดส่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไปประจำในหลายประเทศ ซึ่งเมื่อเศรษฐกิจดีขึ้นแล้ว ก็ได้มีการส่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไปประจำใหม่จนถึงปัจจุบันมีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไปประจำประเทศต่างๆ ทั้งสิ้น ๒๕ ประเทศ รวม ๖๖ นาย (บัญชีรายชื่อผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกของ ขว.ทบ., ๒๕๖๑)

## สภาวะแวดล้อมโลกที่แปรปรวน ไม่แน่นอน และซับซ้อนยิ่งขึ้น

สถานการณ์โลกในอีกสองทศวรรษหน้า จะยังคงอยู่ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และไม่แน่นอน กระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้นำมาซึ่งการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของผู้คน สินค้าและบริการที่เพิ่มจำนวนขึ้นในอัตราที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ความเชื่อมโยงที่กว้างขวางนี้ได้ทำให้บุคคลหรือผู้มีบทบาทที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State Actor) ทั้งที่มีความมุ่งประสงค์ที่ดีหรือร้ายก็ตาม ต่างก็มีอิทธิพลมากขึ้นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค หรือภายในรัฐชาติหนึ่งรัฐชาติใดก็ตาม อันส่งผลให้เกิดความท้าทายต่อความเป็นรัฐชาติ รวมถึงองค์กรระหว่างประเทศ ซึ่งส่วนมากแล้วจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ก่อนหรือในยุคสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ภายใต้โลกแห่งรัฐชาติ (State Centric) ที่มีบรรยากาศของการเมืองระหว่างประเทศแตกต่างจากปัจจุบันอย่างมาก

นอกจากนี้ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ได้รับการกระตุ้นโดยเทคโนโลยีทันสมัย ถูกนำมาใช้ในการแสวงหาและนำมาซึ่งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ได้ช่วยบรรเทาความยากจนของประชากรและนำไปสู่ศูนย์อำนาจใหม่ของโลกหลายชาติ เช่น จีนและอินเดีย ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นทั้งในด้านความมั่นคงปลอดภัยและความกินดีอยู่ดี อย่างไรก็ตามการเร่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติก็ได้นำมาซึ่งผลในการทำลายสิ่งแวดล้อมและเร่งให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงตามมา ยิ่งไปกว่านั้น โลกที่เชื่อมต่อกันอย่างไม่เคยมีมาก่อน เหตุการณ์ในมุมหนึ่งของโลกย่อมถูกรับรู้และรับทราบได้จากในอีกมุมหนึ่ง ในขณะที่แต่ละจุดภายในรัฐชาติใดรัฐชาติหนึ่งยังได้รับผลกระทบจากภาวะและเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายนอกประเทศมากขึ้นเป็นทวีคูณ

โลกยังมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปในทิศทางที่จะเสี่ยงต่อผลกระทบด้านความมั่นคงเพิ่มมากขึ้น จากปัจจัยที่เป็นผลมาจากความเชื่อมโยงและเกี่ยวพันกันของปัญหาที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ การก่อการร้าย ความรุนแรงภายในของประเทศต่าง ๆ ในหลายภูมิภาค อิทธิพลในทางลบของเทคโนโลยีสารสนเทศ กระแสเศรษฐกิจเสรีและทุนนิยมสุดขั้ว และปัญหาความมั่นคงไม่ตามแบบ เป็นต้น และที่เห็นได้ชัดว่ากำลังทวีความสำคัญมากขึ้น ก็คือ กระแสชาตินิยม ที่กำลังขยายตัวมาจากยุโรปและลามเข้าไปในหลายพื้นที่ รวมถึงสหรัฐอเมริกา ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อสภาวะแวดล้อมโลก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจระหว่างประเทศ จนเกิดเป็นการแข่งขันอิทธิพลกันระหว่างมหาอำนาจที่สำคัญ เช่น สหรัฐฯ จีน และรัสเซียที่เริ่มชัดเจนและรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ในยุคของนาย Donald Trump ประธานาธิบดีสหรัฐฯ ที่กำหนดทิศทางทางการเมืองให้มุ่งไปสู่ความเป็นชาตินิยมมากขึ้น โดยเน้นการสร้างความเข้มแข็งทางทหารและความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ หันกลับไปให้ความสำคัญกับประเทศของตนเหนือสิ่งอื่นใด สภาพแวดล้อมในยุโรปก็กำลังจะย้อนเข้าไปสู่สภาพสงครามเย็นยุคใหม่ ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างยุโรปกับรัสเซีย อันนำมาซึ่งการเสริมสร้างกำลังทางทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ตามแนวชายแดนของทั้งสองฝ่าย จนทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกันอย่างรุนแรง ขณะที่จีนกำลังก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจโลกมีความได้เปรียบทางการค้าต่อสหรัฐฯ อย่างเด่นชัด จนมีพลังอำนาจพอที่จะกล้าท้าทายอิทธิพลทางทหารของสหรัฐฯ ได้ และยังมีอิทธิพลมากพอที่จะเป็นผู้กำหนดทิศทางการจัดระเบียบโลกใหม่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างและดุลความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของโลก

สถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ยังคงมีเสถียรภาพและความมั่นคง อย่างไรก็ตาม ในสองทศวรรษหน้า มีปัจจัยเสี่ยงที่อาจจะก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและสามารถบั่นทอนเสถียรภาพ อันเนื่องมาจากหลายปัจจัย อาทิ ปัญหาพิพาทหมู่เกาะ Kuril ระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่น ประเด็นปัญหาการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ที่กำลังเร่งพัฒนาระบบขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์ จนมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการย่อส่วนหัวรบนิวเคลียร์ เพื่อติดตั้งกับขีปนาวุธ อันอาจสามารถยกระดับกลายเป็นภัยคุกคามได้ในเวลาอันรวดเร็ว นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการที่สหรัฐฯ ได้ติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธ THAAD (Terminal High Altitude Area Defense) ในเกาหลีใต้ ท่ามกลางการคัดค้านของจีน รัสเซีย และเกาหลีเหนือ ประเด็นปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะ Senkaku/Diaoyu ในทะเลจีนตะวันออกระหว่างจีนกับญี่ปุ่น ประเด็นการขยายบทบาททางทหารของญี่ปุ่น ประเด็นปัญหาไต้หวันกับนโยบายจีนเดียวของจีน ประเด็นปัญหาความสัมพันธ์จีน - สหรัฐฯ ที่มีแนวโน้มจะตึงเครียดขึ้นมาได้ จากกรณีสหรัฐฯ ขาดดุลการค้าต่อจีนและพยายามทำสงครามเศรษฐกิจต่อกัน รวมทั้งยังวิจารณ์นโยบายจีนเดียวและการขยายอิทธิพลของจีนในทะเลจีนใต้

การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนได้ก่อให้เกิดการเป็นสมาคมที่ใกล้ชิดและเชื่อมโยงกันมากขึ้นและเกิดเป็นรูปธรรม เช่น โครงการเครือข่ายการคมนาคมทางรถไฟที่เชื่อมโยงจากจากจีนผ่านสปป.ลาว เข้าไทย ไปยังมาเลเซียและสิงคโปร์ อย่างไรก็ตาม อาเซียนยังคงต้องเผชิญความท้าทายในหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นประเด็นปัญหาการเมืองภายในของสมาชิกอาเซียน เช่น เมียนมา กัมพูชา มาเลเซีย และไทย ภัยการก่อการร้ายที่เกิดการขยายเครือข่ายของกลุ่ม IS ขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ปัญหาความมั่นคงไม่ตามแบบ เช่น ภัยพิบัติ

โรคระบาด ยาเสพติด อาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาผู้อพยพ ปัญหาการโจมตีทางไซเบอร์ และปัญหาโจรสลัด

นอกจากนี้ ยังมีความไม่เป็นเอกภาพของอาเซียนกรณีทะเลจีนใต้ รวมถึงความขัดแย้งระหว่างสมาชิกอาเซียนด้วยตนเอง เช่น มาเลเซีย – สิงคโปร์ ในกรณีเกาะ Pedra Branca ที่มาเลเซียอ้างว่ามีหลักฐานจากสหราชอาณาจักร ที่ยืนยันได้ว่าเกาะดังกล่าวเป็นของมาเลเซีย ความขัดแย้งระหว่างมาเลเซีย – เมียนมา กรณีชาวโรฮิงจาในรัฐยะไข่ และปัญหาเหล่านี้ ยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เมื่อเกิดการแข่งขันอิทธิพลระหว่างมหาอำนาจจีนกับสหรัฐ ฯ ในภูมิภาคขณะเดียวกัน มหาอำนาจหลายชาติทั้ง ญี่ปุ่น อินเดียและรัสเซีย ต่างก็เข้ามาขยายบทบาทในภูมิภาคอาเซียนมากขึ้น และยิ่ง สหรัฐ ฯ กำลังแข่งขันและต่อสู้กันทางเศรษฐกิจ ก็จะต้องส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาคได้

ในขอบเขตประเทศรอบบ้านของไทย จะยังคงมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดความขัดแย้งในระดับไม่รุนแรงไปจนถึงระดับที่รุนแรงต่ำในห้วงเวลาสั้น ๆ จากปัญหาเส้นเขตแดนทั้งทางบกและทางทะเล ที่ยังคงมีความไม่ชัดเจน และยังไม่สามารถปักปันเขตแดนกันได้หลายพื้นที่ โดยเฉพาะทางด้านกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา ทั้งนี้ ผลประโยชน์ชาติที่ขัดกันซึ่งอาจเกิดขึ้นได้กับทัศนคติที่ไม่ดีและความเข้าใจผิด ผสมผสานกับการดำเนินความสัมพันธ์ด้านการทูตที่ผิดพลาด อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งที่ทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับได้ นอกจากนี้ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาการเมืองภายในประเทศและระหว่างประเทศ ก็อาจนำมาซึ่งการกระทบกระทั่ง ซึ่งถ้าไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้แต่เน้นด้วยช่องทางทางการทูต ก็อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นได้

ส่วนด้านมาเลเซีย แม้จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยและสามารถแบ่งปันผลประโยชน์ทางทะเลได้อย่างลงตัว อย่างไรก็ตาม จากการที่มาเลเซียสามารถพัฒนาศักยภาพด้านการทหารไปสู่ความทันสมัยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนากำลังทางเรือ ซึ่งแม้ว่ายังไม่มีเจตนารมณ์ที่จะคุกคามต่อฝ่ายใด ก็อาจทำให้ความสมดุลด้านศักยภาพทางทหารในภูมิภาคเปลี่ยนไป จนเกิดความหวาดระแวง และนำไปสู่การแข่งขันการเพิ่มศักยภาพทางทหาร ทั้งนี้ การเสียดุลทางด้านศักยภาพสงครามของไทย อาจนำมาซึ่งความเสี่ยงต่อความมั่นคงของประเทศในระยะยาว ในการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติได้ ด้านเวียดนามที่กำลังพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการทหาร อาจนำมาซึ่งการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับไทยในอนาคต ในขณะที่การเพิ่มศักยภาพกำลังทางเรือของเวียดนามอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลโดยเฉพาะในพื้นที่ทับซ้อน (บทบรรยายสรุปสภากลาโหมและผบ.เหล่าทัพ ของ ขว.ทหาร, ๒๕๖๐)

ท่ามกลางกระแสโลกดังกล่าว ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับสิ่งท้าทายอันเป็นผลมาจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศ ช่วงต่อจากนี้ไป จะเป็นช่วงเวลาที่สำคัญของการเปลี่ยนผ่านตาม Road Map ของรัฐบาลที่วางไว้ ความเคลื่อนไหวทางการเมือง และกระแสความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยไม่ยอมรับความคิดเห็นของอีกฝ่าย อันเป็นสาเหตุของความแตกแยกในสังคมไทย จนเกิดวิกฤติทางการเมือง ซึ่งแม้ปัจจุบันได้มีการจัดการรับฟังความคิดเห็นของนักการเมืองและกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ไปแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงขึ้นได้อีก ทั้งในห้วงก่อนและหลังการเลือกตั้ง

ในสองทศวรรษหน้า การดำเนินงานของรัฐบาลตามแนวทางของรัฐธรรมนูญที่ผ่านการลงประชามติแล้ว และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีที่กำลังดำเนินการอยู่ รวมถึงนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๔) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) จะถูกทดสอบการนำไปสู่การปฏิบัติว่า จะสามารถนำพาประเทศไทยผ่านวิกฤติของความขัดแย้งทางความคิดของคนภายในชาติได้หรือไม่ ในเมื่อคนกลุ่มหนึ่งต้องการดำรงรักษาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พร้อมแนวความคิดที่เห็นความสำคัญของประเทศชาติและประชาชนโดยรวม ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งต้องการสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิมนุษยชนและเทิดทูนประชาธิปไตยเสรีทุนนิยม เหนือกว่าการปกครองในรูปแบบปัจจุบัน ทั้งนี้แม้แรงกดดันภายนอกจากผู้เล่นที่เป็นรัฐต่อรัฐบาลไทยในปัจจุบัน ในเรื่องเสรีประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนอาจจะลดลงไปตามกระแสโลก อย่างไรก็ตาม ผู้เล่นที่เป็นองค์กรเอกชนอิสระ ทั้งจากภายนอกประเทศและภายในประเทศ จะมีบทบาทมากขึ้น โดยผู้เล่นเหล่านี้สามารถกดดันการทำงานของรัฐบาล ผ่านช่องทางสื่อสารมวลชนสารสนเทศที่ทันสมัยในปัจจุบันอย่างได้ผล

จากการที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจและยอมรับว่า รัฐบาลไทยของเรากำลังอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมในการพัฒนาประเทศไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ ในบริบทของสังคมโลกภายใต้กระแสค่านิยมทุนนิยมและวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ของบุคคลมากกว่าส่วนรวม ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารได้นำมาซึ่งภัยคุกคามต่อสถาบันหลัก อันเป็นเสมือนเสาหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เช่นเดียวกัน กระแสสังคมโลกได้ทำให้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้รอบใหม่ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๗ มีความยุ่งยากซับซ้อนและได้นำมาซึ่งการสูญเสียกำลังพลในกองทัพและประชาชนผู้บริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก อีกทั้งรัฐบาลยังต้องทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในขณะที่ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ปัญหาสิ่งแวดล้อมและภัยธรรมชาติ ปัญหาโจรสลัดและความมั่นคงทางทะเลและปัญหาการก่อการร้ายในระดับโลกและระดับภูมิภาค ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงปัญหาภัยคุกคามทางไซเบอร์ ก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยอยู่ต่อไป (บทบรรยายสรุปสภาภิบาลใหม่และ ผบ.เหล่าทัพ ของ ขว.ทหาร, ๒๕๖๐)

เพื่อตอบรับต่อสิ่งท้าทาย ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีถูกกำหนดขึ้นมาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๖๕ ที่กำหนดให้ “รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย...” โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าว ได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยในปี ๒๕๘๐ ไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๖ ประเด็น คือ ความมั่นคง การสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาส และความเสมอภาค

ทางสังคม การสร้างการเจริญเติบโตบนคุณภาพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการปรับสมดุลและพัฒนา ระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

จากกรอบยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ไว้ ๕ ประเด็น คือ การรักษาความสงบภายในประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติรวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ และการพัฒนา กลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบบูรณาการ

## การทหารไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

จากสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ได้ส่งผลให้การทหารไทยมีขอบเขตภาระหน้าที่ รับผิดชอบที่เพิ่มมากขึ้น อันเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๕๒ “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพ แห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ชาติ ความมั่นคงของ รัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย” ซึ่งทำให้ การทหารของไทยมีบทบาทและขอบเขตความรับผิดชอบที่กว้างขวาง ทั้งงานในการสงครามตามภารกิจ การป้องกันประเทศ และงานนอกเหนือการสงครามที่รวมถึงการดำรงรักษา พัฒนาและความพยายาม ในการนำมาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ

เพื่อเผชิญกับภัยคุกคามทั้งในรูปแบบเดิมและในรูปแบบใหม่ ซึ่งต้องการความประสาน สอดคล้องกันและความมีเอกภาพในการพัฒนาขีดความสามารถของการทหารไทย เพื่อรองรับภารกิจ ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับกองทัพให้ไปสู่ความเป็นกองทัพ อเนกประสงค์ (Multi-role Force) เพิ่มขึ้น ทั้งในการเตรียมกำลังและการใช้กำลังร่วมกันระหว่าง เหล่าทัพได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

กระทรวงกลาโหมได้ประเมินภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติทั้งในรูปแบบเดิมและ ในรูปแบบใหม่ ทั้งในรูปแบบของภัยคุกคามทางทหารและมีไซเบอร์ ทั้งที่กำลังเผชิญอยู่และที่จะต้อง เผชิญในอนาคต อันถือว่าเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติและผลประโยชน์ชาติไทย ที่สำคัญ โดยจัดลำดับความสำคัญ และความเร่งด่วนไว้ คือ การทำลายระบอบการปกครองในรูปแบบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ด้วยการล่งละเมิดและพยายามทำลายสถาบัน พระมหากษัตริย์และสร้างความแตกแยกในสังคมไทย ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาความขัดแย้งตามแนวชายแดน ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและภัยธรรมชาติ ปัญหาการก่อการร้าย และปัญหาโรคระบาด

นอกเหนือไปจากนั้น เพื่อตอบรับต่อสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ภัยคุกคาม สิ่งท้าทาย และโอกาสที่เกิดขึ้น รวมถึงเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี กระทรวงกลาโหมได้ กำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ซึ่งมุ่งตอบสนองต่อวัตถุประสงค์มูลฐานด้านความมั่นคง ของประเทศ จำนวน ๔ ประการ คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การมีเกียรติและศักดิ์ศรีของชาติ ในประชาคมระหว่างประเทศ สถาบันหลักของชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี



พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขดำรงอยู่อย่างมั่นคง สถานการณ์ภายในประเทศมีความสงบเรียบร้อย ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขและประเทศมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยคุกคามทางทหาร รวมทั้งกำหนดออกมาเป็น ประเด็นยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๗๙ จำนวน ๖ ประเด็น คือ การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับต่างประเทศ การพิทักษ์รักษาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ การรักษาความมั่นคงของรัฐ การพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน และการปฏิบัติการทางทหารเพื่อรักษาอธิปไตยและผลประโยชน์แห่งชาติ (กระทรวงกลาโหม, ร่างยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ, ๒๕๕๙)

การดำเนินการของกองทัพในอันที่จะนำมาซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันประเทศ กำหนดภารกิจที่สำคัญไว้คือ การปกป้องอธิปไตยจากภัยคุกคามนอกประเทศ การแก้ปัญหาการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการแก้ปัญหาสำคัญของชาติ ได้แก่ ปัญหายาเสพติด การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การก่อการร้ายสากล การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ การแตกความสามัคคีของคนในชาติ ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง และภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยทั้งหมดเป็นภารกิจสำคัญที่กองทัพจะต้องเข้าไปช่วยเหลือ เพื่อความสงบสุขของประชาชนและของประเทศโดยรวม

กองทัพไทยต้องสนับสนุนการดำเนินการต่าง ๆ ในด้านการพัฒนาประเทศ ตามแนวทางโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การช่วยเหลือประชาชนเพื่อให้ประชาชนเกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อกองทัพ ตลอดจนดำรงไว้ซึ่งความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ ในการเสริมสร้างความมั่นคงในภูมิภาคและการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพภายใต้กรอบของสหประชาชาติ เพื่อให้กองทัพเป็นที่ยอมรับในเวทีนานาชาติ รวมทั้งสนับสนุนรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติ โดยเฉพาะการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความปรองดองของประชาชนทุกกลุ่มเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นองค์กรที่มีระบบการบริหารจัดการตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นค่านิยมร่วมสำหรับองค์กรและบุคลากรทุกคน ได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

จากภารกิจดังกล่าว กองทัพไทยได้กำหนด วิสัยทัศน์ และพันธกิจของกองทัพไทยไว้ในแผนปฏิบัติราชการ ๔ ปี ของกองทัพไทย พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๒ โดยมีวิสัยทัศน์ของกองทัพไทยคือ “กองทัพไทยเป็นกองทัพชั้นนำในภูมิภาคในการพิทักษ์รักษา ปกป้อง และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ การป้องกันประเทศ การรักษาผลประโยชน์ของชาติ การพัฒนาประเทศ และการช่วยเหลือประชาชน” พร้อมกำหนดพันธกิจไว้ ๖ ประการคือ ปกป้องเทิดทูนพิทักษ์รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาศักยภาพกองทัพในการป้องกันประเทศและเป็นกองทัพชั้นนำในอาเซียน เสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มประเทศอาเซียน มิตรประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ การปฏิบัติการเพื่อสันติภาพภายใต้กรอบของสหประชาชาติ เพื่อธำรงเกียรติและศักดิ์ศรีของกองทัพไทยในประชาคมโลก ค้ำครองและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งสนับสนุนการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติ

การปกป้อง เทิดทูนพิทักษ์รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยกำลังพลทุกนายต้องมีความจงรักภักดี เทิดทูน ปกป้อง พิทักษ์รักษา และยึดมั่นต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมทั้งน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพระราชดำริมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ให้ความสำคัญสูงสุดในการถวายความปลอดภัยแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ โดยถือเป็นกิจสำคัญที่หน่วยทหารต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทั้งยังรณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนรักษาและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันหลักของชาติ ด้วยการสนับสนุนการจัดกิจกรรมในทุกโอกาส รณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังต่อเนื่องให้เป็นไปตามแนวทางพระราชทาน

พัฒนาศักยภาพกองทัพในการป้องกันประเทศ โดยการเตรียมกำลัง/ใช้กำลัง ซึ่งกองทัพจะต้องมีขีดความสามารถในการรักษาอธิปไตยและคุ้มครองผลประโยชน์แห่งชาติทั้งในและนอกประเทศ โดยกำลังทางบกให้มีขีดความสามารถในการเคลื่อนที่ได้ทุกสภาพภูมิประเทศ สามารถปฏิบัติการเป็นอิสระและสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่ กำลังทางเรือต้องมีขีดความสามารถคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับกำลังทางอากาศต้องมีขีดความสามารถในการปฏิบัติการทางอากาศที่ได้เปรียบฝ่ายตรงข้ามในทุกกรณี จะต้องมี การปรับการจัดวางกำลังของกองกำลังป้องกันชายแดนให้เหมาะสม มีการพัฒนาระบบการเตรียมความพร้อมของกองทัพไทยเพื่อรับมือกับภัยคุกคามในด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ

มีการปรับปรุงโครงสร้างกองทัพไทยให้มีความกะทัดรัด เหมาะสม และอ่อนตัว พร้อมเผชิญภัยคุกคามในทุกรูปแบบ มีการบูรณาการระบบงานด้านการข่าวของกองทัพไทย โดยมุ่งเน้นความสำคัญของการวางระบบเชื่อมโยงข้อมูลและการจัดเก็บฐานข้อมูลด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ให้สามารถตอบสนองต่อผู้ใช้ข่าวได้อย่างถูกต้อง ปลอดภัย และทันเวลา ให้มีการขยายผลการฝึกร่วมกับกองทัพมาเลเซียไปยังกองทัพประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนและมิตรประเทศ มีการพัฒนาสนามฝึกต่างๆ ให้มีความพร้อมในการสนับสนุนการฝึกของกองทัพไทยและการฝึกร่วมกับมิตรประเทศ โดยให้มีแผนงาน/โครงการพัฒนาสนามฝึกอย่างชัดเจน รวมทั้งบูรณาการการใช้งบประมาณในการพัฒนาสนามฝึก และการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากมิตรประเทศอย่างเป็นระบบมีการพัฒนาความพร้อมด้านการส่งกำลังบำรุง ให้สามารถสนับสนุนการปฏิบัติการร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการส่งเสริมบทบาทและขีดความสามารถของตำรวจตระเวนชายแดน ให้ใช้เวทีของคณะผู้บัญชาการทหารให้เป็นประโยชน์ในการเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในเรื่องการเตรียมกำลังและการใช้กำลังทหาร รวมทั้งใช้เวทีของที่ประชุมสภากลาโหม ในการพิจารณาเรื่องที่เป็นนโยบายสำคัญ

เสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับมิตรประเทศโดยให้ความสำคัญต่อแนวความคิดทางยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มประเทศอาเซียนและมิตรประเทศโดยใช้การทูตฝ่ายทหาร (Defence Diplomacy) ส่งเสริมการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงและความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในกลุ่มอาเซียน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้โดยสันติวิธีและให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงร่วมกัน เพื่อมุ่งไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ให้เร่งฟื้นฟูความสัมพันธ์และพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีปัญหาความขัดแย้งโดยใช้กลไกความร่วมมือในทุกระดับเตรียมความพร้อมของกองทัพในการเข้าร่วมเป็นประชาคมอาเซียน ให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือน

ทางทหารในทุกกระดับ ให้มีการแลกเปลี่ยนที่นึ่งทางการศึกษาและขยายผลการฝึกร่วม/ผสมระหว่างกันให้ครอบคลุมประเทศสมาชิกอาเซียน ให้ส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพภายใต้กรอบสหประชาชาติของกองทัพไทยให้มีความพร้อม อันจะส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับของประชาคมระหว่างประเทศและให้มีการบูรณาการกลไกความร่วมมือด้านการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพในระดับนโยบาย การประชุมเครือข่าย และการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างศูนย์ปฏิบัติการเพื่อสันติภาพในกรอบอาเซียน

ส่วนการบูรณาการด้านการข่าวกรองจะให้ความสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ด้านการข่าวให้สามารถตอบสนองต่อผู้ใช้ข่าวได้อย่างถูกต้อง ทันเวลา และมีประสิทธิภาพ ให้มีการพัฒนาขีดความสามารถเครื่องมือหาข่าวให้สามารถหาข่าวในทางลึกได้ พัฒนาระบบการส่งกำลังบำรุงและจัดให้มีการฝึก จนนำไปสู่ระบบการส่งกำลังบำรุงที่สามารถสนับสนุนร่วมกันระหว่างเหล่าทัพได้ พัฒนาขีดความสามารถของศูนย์บัญชาการทางทหารในการเป็นกองบัญชาการร่วม ที่สามารถอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการร่วมได้อย่างแท้จริง พัฒนาระบบสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ระบบสารสนเทศ และระบบควบคุมบังคับบัญชา (C4I) ให้สามารถใช้ในการควบคุมอำนวยความสะดวก และสั่งการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นรูปธรรม เพื่อมุ่งไปสู่ระบบการปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric Operations (NCO))

การปฏิบัติการเพื่อสันติภาพภายใต้กรอบของสหประชาชาติ อาศัยกลไกการฝึกผสม การฝึกร่วม/ผสมกับมิตรประเทศ ให้พัฒนาการฝึกอย่างเป็นระบบและขยายไปสู่การฝึกในระดับพหุภาคี รวมทั้งแสวงประโยชน์ในการนำเทคนิคทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการฝึกและการพัฒนาหลักนิยมของกองทัพไทยให้ทันสมัย มุ่งไปสู่การเตรียมความพร้อมของกำลังพลให้สามารถปฏิบัติการร่วมกับนานาชาติและการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพภายใต้กรอบของสหประชาชาติ

คุ้มครองและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ โดยการบริหารจัดการกองทัพที่ยึดมั่นในค่านิยมหลักและจริยธรรม ความเป็นทหารอาชีพ รวมทั้งดำรงตนอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ส่งเสริมและสนับสนุนกำลังพลให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างทหารอาชีพ ในการปกป้องและพิทักษ์รักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตลอดจนเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ มีการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลของกองทัพด้วยการวิเคราะห์หัตถ์กำลังพลให้สอดคล้องกับภารกิจ การจัดทำมาตรฐานกำหนดตำแหน่งและขีดสมรรถนะของกำลังพล รวมทั้งพัฒนาระบบการปฏิบัติงานมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ มีความโปร่งใสเป็นธรรมและสามารถตรวจสอบได้ เตรียมกำลังพลให้มีความพร้อม ด้วยการพัฒนากำลังพลในด้านการศึกษาและฝึกอบรมให้มีขีดความสามารถตรงกับงานในหน้าที่ โดยปรับปรุงระบบการพัฒนากำลังพลให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาหน่วยงานไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนาและปรับปรุงสวัสดิการสิทธิประโยชน์และค่าตอบแทนต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของกำลังพลแต่ละประเภทในแต่ละระดับ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สร้างความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของกำลังพลและครอบครัว รวมทั้งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้สามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

การพิจารณาปรับย้ายกำลังพล ให้ยึดหลักคุณธรรม ความรู้ และความสามารถ เป็นลำดับแรก การจัดซื้อจัดจ้างและการซ่อมบำรุงยุทธโศปกรณ์ต้องดำเนินการอย่างโปร่งใส มีความยุติธรรม และสามารถสนับสนุนร่วมกันระหว่างเหล่าทัพได้ โดยการพึ่งพาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศเป็นหลัก

ให้หน่วยที่เกี่ยวข้องดูแลพื้นที่ที่รับผิดชอบโดยไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มเติม สำหรับการแก้ไขปัญหาพื้นที่ที่ถูกบุกรุก ให้ดำเนินการไปตามกฎหมาย ให้ทุกหน่วยดำเนินการด้านงบประมาณ การบริหารทรัพยากร และการพัฒนาระบบราชการอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ประหยัด คุ่มค่า และเป็นไปตามระเบียบของทางราชการ ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพงานตรวจสอบภายในให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์การประกันคุณภาพงานตรวจสอบภายในของรัฐ เพื่อให้การตรวจสอบภายในเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บังคับบัญชาในการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยต่าง ๆ ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการในกองทัพไทย โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติราชการตามภารกิจ เพื่อวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของส่วนราชการ รวมทั้งการตรวจการปฏิบัติราชการตามระเบียบของทางราชการ เพื่อป้องกันและป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่จะส่อไปในทางทุจริตและประพฤติมิชอบ อีกทั้งส่งเสริมให้เกิดจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

การพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน โดยช่วยเหลือและสนับสนุนรัฐบาลในการพัฒนาประเทศและให้ความช่วยเหลือประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ได้ในทันที โดยคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นสำคัญ รวมทั้งสามารถตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ใช้ขีดความสามารถของหน่วยทหารพัฒนาและขีดความสามารถของเหล่าทัพในการปฏิบัติการณ์ร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในทุกรูปแบบ พัฒนาขีดความสามารถของกองทัพไทยในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติและการช่วยเหลือประชาชน ให้สามารถรองรับภัยพิบัติที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้มีการร่วมมือกับมิตรประเทศในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ รวมถึงส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกองทัพและประชาชน (กองบัญชาการกองทัพไทย, แผนปฏิบัติราชการ ๔ ปี กองทัพไทย พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๒)

## การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยในปัจจุบัน

การทูตฝ่ายทหาร เป็นการดำเนินงานของทหารไทยในงานด้านการต่างประเทศ ที่มุ่งตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ประเทศไทย ๒๕๘๐ ในอันที่จะนำพาประเทศไปสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญปัจจุบันในหมวด ๕ มาตรา ๕๒ ที่กำหนดหน้าที่การทหารไทยไว้และมีเป้าหมายตามวัตถุประสงค์มูลฐานด้านความมั่นคงของประเทศ ที่ต้องการให้ประเทศไทยสามารถอยู่ร่วมกับชาติอื่น ๆ ในสังคมโลกอย่างมีสันติสุข เป็นประเทศที่มีเกียรติ ศักดิ์ศรี ได้รับการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ ก็ด้วยการดำเนินการตามประเด็นยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับต่างประเทศ ที่มีเป้าหมายในปี ๒๕๖๕ ทำให้ประเทศไทยมีความร่วมมือกับชาติต่าง ๆ ไปด้วยดี มีบทบาทสำคัญในอาเซียนและมีการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ เป้าหมายปี ๒๕๘๐ ประเทศไทยสามารถร่วมมือกับชาติต่าง ๆ ได้อย่างดีมาก มีความสำคัญมากในอาเซียน และมีการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กลไก ขีดความสามารถ และเครื่องมือด้านการทหารในการสร้างความสัมพันธ์ การพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงและความร่วมมือทางทหาร การสร้างความมั่นคงให้อาเซียน การปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ การแก้ไขปัญหาความไม่ชัดเจนของเส้นเขต

แดนและการพัฒนาพื้นที่ข้ามชายแดน การทูตฝ่ายทหาร ยังต้องดำเนินงานเพื่อให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์มูลฐานด้านความมั่นคงของประเทศอีกสามประการด้วย ไม่ว่าจะเป็น สถาบันหลักของชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง ดำรงรักษาให้สถานการณ์ภายในประเทศมีความสงบเรียบร้อย ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และประเทศมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยคุกคามทางทหาร

การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ยึดถือพันธกิจที่สำคัญสองประการคือ การเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับมิตรประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มประเทศอาเซียน มิตรประเทศอื่น ๆ และองค์การระหว่างประเทศ และการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพภายใต้กรอบสหประชาชาติ เพื่อธำรงเกียรติและศักดิ์ศรีของกองทัพไทยในประชาคมโลก นอกจากนี้ ยังมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในพันธกิจอื่น ๆ อีกสี่ประการด้วยกัน โดยการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารจะต้องนำมาซึ่งการปกป้องเทิดทูน พิทักษ์รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นำมาซึ่งผลประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพกองทัพในการป้องกันประเทศ รักษาอธิปไตย และคุ้มครองผลประโยชน์ชาติทั้งในและต่างประเทศ เช่น การเรียนรู้จากกองทัพมิตรประเทศ และนำมาซึ่งการพัฒนากองทัพไทย การขยายการฝึกร่วม/ฝึกผสมกับเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย ไปยังกองทัพประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน และมิตรประเทศอื่น ๆ เพื่อให้กำลังพลในกองทัพสามารถพัฒนาขีดความสามารถของตน ควบคู่ไปกับการสร้างความคุ้นเคยกับกำลังพลของมิตรประเทศ

การทูตฝ่ายทหาร ยังต้องนำมาซึ่งการป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงช่วยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่มีกับประเทศและองค์กรต่าง ๆ และสามารถนำมาซึ่งความร่วมมือกันแก้ไขปัญหาภัยคุกคามที่มีร่วมกัน พื้นฟูและพัฒนาความสัมพันธ์กับมิตรประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน สร้างการแลกเปลี่ยนการเยือน การศึกษา และพัฒนาการฝึกร่วมให้ครอบคลุมประเทศสมาชิกอาเซียน สร้างเครือข่ายด้านการข่าว และการปฏิบัติการสันติภาพ ให้ความร่วมมือกับมิตรประเทศในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาสาธารณภัยและที่สำคัญคือ จะต้องสามารถคุ้มครองและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และพัฒนาประเทศช่วยเหลือประชาชนของไทยได้

เพื่อนำมาซึ่ง เป้าหมายตามวัตถุประสงค์ และพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ตามที่ได้กล่าวไป มีกลไกการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ดังนี้

## ๑. กลไกทวิภาคี

๑.๑ กลไกความร่วมมือในระดับนโยบาย เป็นกลไกในระดับรัฐบาล อันเกิดขึ้นมาจากการทำข้อตกลงของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลมิตรประเทศ หรือเป็นการจัดทำโครงการความร่วมมือ หรือ คณะกรรมการในระดับกระทรวงกลาโหม โดยโครงการหรือข้อตกลงเหล่านี้ ในบางกรณีเกิดขึ้น ภายหลังจากที่กองทัพได้มีความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ อยู่แล้ว ทั้งในระดับกองทัพ หรือเหล่าทัพ จึงทำให้หลายประเทศที่อาจจะยังไม่ได้มีข้อตกลงในระดับรัฐบาลนี้ แต่ก็ได้มีความร่วมมือกันในหลายระดับ และหลายมิติ และในทางกลับกัน มีหลายประเทศที่ต้องการสร้างความร่วมมือกับประเทศไทยในด้านการทหาร โดยเข้ามาทำความร่วมมือในระดับรัฐบาล หรือกระทรวงกลาโหม โดยอาจยังไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติในระดับกองทัพ หรือเหล่าทัพมากนัก โดยความร่วมมือในระดับนโยบายมีดังนี้

### ๑.๑.๑ ความร่วมมือในระดับรัฐบาล

๑.๑.๑.๑ ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศ ระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Agreement on Defence Cooperation Between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the French Republic)

๑.๑.๑.๒ ความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลยูเครนว่าด้วยความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศ (Agreement Between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of Ukraine on Cooperation in the Field of Defence)

๑.๑.๑.๓ ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศ ระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลกาตาร์ (Agreement Between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the State of Qatar on Defence Cooperation)

๑.๑.๑.๔ บันทึกความเข้าใจระหว่าง สมช. กับ สมช.สหพันธรัฐรัสเซีย (Memorandum of Understanding Between the Office of the National Security Council of the Kingdom of Thailand and the Executive Office of the National Security Council of the Russian Federation)

๑.๑.๑.๕ บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทางทหาร ระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินเดีย (Memorandum of Understanding on Defence Cooperation Between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Republic of India)

๑.๑.๑.๖ บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการสนับสนุนการส่งกำลังบำรุง ระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน (Memorandum of Understanding on Logistics Support Between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of Islamic Republic of Pakistan)

๑.๑.๑.๗ บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลฟิลิปปินส์ ว่าด้วยความร่วมมือทางทหาร (Memorandum of Understanding Between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Republic of Philippines)

๑.๑.๑.๘ คณะกรรมการพิจารณาปัญหาเขตแดนร่วม ไทย – เมียนมา (Joint Boundary Committee: JBC)

๑.๑.๑.๙ การประชุมหารือยุทธศาสตร์ไทย – สหรัฐฯ (Thailand – US Strategic Dialogue)

๑.๑.๑.๑๐ การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับอินเดีย (Thailand – India Joint Working Group on Security Cooperation)

๑.๑.๑.๑๑ การประชุมทวิภาคีด้านการเมือง และความมั่นคงประจำปีระหว่างไทย – ญี่ปุ่น (Politico-Military/Military-Military Consultations Between Thailand and Japan: PM/MM)

### ๑.๑.๒ ความร่วมมือในระดับกระทรวงกลาโหม

๑.๑.๒.๑ บันทึกความเข้าใจระหว่าง กท. – กท.เยอรมนี เรื่องการคุ้มครองความลับทางทหาร (Memorandum of Understanding on Mutual Protection of Classified Military Information)

๑.๑.๒.๒ บันทึกความเข้าใจระหว่าง กท.ไทย – กท.อิตาลี ว่าด้วยความร่วมมือด้านกิจการอวกาศ (Memorandum of Understanding Between the Ministry of Defence of the Government of the Kingdom of Thailand and the Ministry of Defence of the Republic of Italy on Cooperation in Aerospace Technology)

๑.๑.๒.๓ บันทึกความเข้าใจระหว่าง กท.ไทย – กท.สาธารณรัฐเกาหลี ว่าด้วยความร่วมมือทางทหาร (Memorandum of Understanding Between the Ministry of Defence of the Government of the Kingdom of Thailand and the Ministry of National Defence of the Republic of Korea Concerning Cooperation in the Field of Defence)

๑.๑.๒.๔ บันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการส่งกำลังบำรุงและอุตสาหกรรมป้องกันประเทศระหว่าง กท. – กท.ฟิลิปปินส์ (Memorandum of Understanding on Logistics and Defence Industry Between the Ministry of Defence of the Government of the Kingdom of Thailand and the Ministry of Defence of the Republic of Philippines)

๑.๑.๒.๕ ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศระหว่าง กท. และ กท.เวียดนาม (Agreement on Defence Cooperation Between the Ministry of Defence of the Kingdom of Thailand and the Ministry of National Defence of the Socialist Republic of Vietnam)

๑.๑.๒.๖ คณะกรรมการชายแดนทั่วไป ไทย – กัมพูชา / ไทย – มาเลเซีย (General Border Committee, GBC)

๑.๑.๒.๗ คณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไป ไทย – ลาว (General Border Committee, GBC)

๑.๑.๒.๘ คณะกรรมการส่งกำลังบำรุงร่วมระหว่าง กท. กับ กท. ปากีสถาน (Joint Logistics Committee)

๑.๑.๒.๙ การประชุมหารือยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันประเทศ กท.ไทย – กท.สหรัฐฯ (Thailand – US Defence Strategic Dialogue)

๑.๑.๒.๑๐ การประชุมคณะกรรมการนโยบายดำเนินงานความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่าง กท. กับ กท.สาธารณรัฐประชาชนจีน (Sino – Thai Defence and Security Consultation)

๑.๑.๒.๑๑ การประชุมคณะกรรมการอำนวยการและประสานงานตามโครงการความร่วมมือทางทหารระหว่าง กท. – กท.ออสเตรเลีย (Thai – Australia Staff Meeting on Defence Cooperation Program)

๑.๑.๒.๑๒ การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมระหว่างไทย – ญี่ปุ่น (Senior-Level Officials Meeting Between Thailand and Japan)

๑.๑.๒.๑๓ การประชุมทวิภาคีด้านความมั่นคงระหว่าง กท. – กท.นิวซีแลนด์ (Thailand – New Zealand Bilateral Defence Talks)

๑.๑.๒.๑๔ การประชุมหารือด้านความมั่นคงเจ้าหน้าที่ฝ่ายเสนาธิการ กท. – กท.เยอรมนี (Politico-Military Staff Talks)

๑.๑.๒.๑๕ การประชุมเพื่อพิจารณาโครงการความร่วมมือทวิภาคีระหว่าง กท. กับ กท.เยอรมนี (Bilateral Annual Cooperation Programme Talks)

**๑.๒ กลไกความร่วมมือในระดับอำนวยการ** เป็นกลไกในระดับกองทัพซึ่งดำเนินการตามแผนงาน โครงการหรือกิจกรรม อันเป็นไปตามกรอบข้อตกลงและแนวทางที่ระดับนโยบายทั้งในระดับรัฐบาลและกระทรวงกลาโหมไทยได้ทำไว้กับรัฐบาลมิตรประเทศนั้น ๆ หรืออาจเป็นแผนงาน โครงการ หรือข้อตกลงความร่วมมือ หรือจัดตั้งเป็นคณะกรรมการที่กองทัพไทยได้ทำความร่วมมือกับกองทัพมิตรประเทศ ภายใต้กรอบนโยบายด้านการต่างประเทศ ทั้งนี้ ถ้ามีประเด็นที่อ่อนไหว และมีผลต่อการดำเนินงานในวงกว้างที่เกินขอบเขตของกองทัพออกไป กองทัพจะนำเรื่องเหล่านั้นนำเสนอระดับนโยบาย เพื่อขอความเห็นชอบก่อนการนำข้อตกลงของกองทัพไปสู่การปฏิบัติต่อไป และเมื่อดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญไปแล้ว กองทัพจะได้รายงานให้ระดับนโยบายทราบ

**๑.๒.๑ ความร่วมมือในระดับกองบัญชาการกองทัพไทย** เป็นกลไกในการดำเนินการเพื่อการส่งเสริมความร่วมมือและร่วมกันรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกัน รวมถึงกลไกอันจะนำมาซึ่งความเข้าใจอันดี การเสริมสร้างความรู้ความสามารถ พัฒนาขีดความสามารถไปด้วยกัน รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกันกับมิตรประเทศเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองกองทัพ โดยมีกลไกที่สำคัญคือ

๑.๒.๑.๑ คณะกรรมการระดับสูงหรือ กรส. (High Level Committee : HLC) เป็นกลไกความร่วมมือแบบทวิภาคีของกองทัพไทยกับกองทัพมาเลเซีย กองทัพไทยกับกองทัพเมียนมา และกองทัพไทยกับกองทัพอินโดนีเซีย โดยมี ผบ.ทสส. ของกองทัพไทยกับกองทัพประเทศดังกล่าวร่วมกันเป็นประธาน ในการประชุมที่แต่ละฝ่ายจะผลัดกันเป็นเจ้าภาพในแต่ละปี เพื่อพิจารณาผลการพัฒนาความสัมพันธ์ในรอบปีที่ผ่านมาทั้งในมิติทางการข่าว ยุทธการ ปฏิบัติการ การฝึกศึกษาการส่งกำลังบำรุง การรักษาสันติภาพ การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ธรรมและเรื่องอื่น ๆ ที่ทั้งสองฝ่ายกำหนดขึ้นมา ซึ่งจะรวมถึงการดำเนินการของในระดับเหล่าทัพและระดับผู้ปฏิบัติด้วย และยังเป็นการวางแผนที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ รวมทั้งการทำงานร่วมกันในแต่ละมิติและระดับต่อไป



๑.๒.๑.๒ การประชุมประสานงานฝ่ายเสนาธิการระดับสูง (Senior Staff Talk) เป็นการประชุมหารือในระดับกองทัพไทยกับกองทัพมิตรประเทศ เป็นกลไกความร่วมมือทวิภาคีของกองทัพไทยกับกองทัพมิตรประเทศ เช่น มาเลเซีย เมียนมา กัมพูชา สปป.ลาว บรูไน ปากีสถาน เวียดนาม โดยมีความมุ่งหมายในการประชุมเพื่อประสานงานในการวางแผน อำนวยความสะดวกให้ความร่วมมือของกองทัพทั้งสองเป็นไปตามที่ผู้นำทั้งในระดับกองทัพและระดับรัฐบาลของทั้งสองประเทศ ได้กำหนดความร่วมมือกันไว้

๑.๒.๑.๓ การประชุมความร่วมมือทางทหารระหว่างไทย – สหรัฐฯ (THAI - TAC)

๑.๒.๑.๔ การพบปะหารือทวิภาคีของผู้นำกองทัพไทยกับผู้นำกองทัพมิตรประเทศ จากการมาเยือนของผู้นำกองทัพมิตรประเทศ หรือการไปเยือนกองทัพมิตรประเทศ หรือการพบปะหารือทวิภาคีกันในเวทีต่าง ๆ ที่ผู้นำทั้งสองกองทัพเข้าร่วม โดยที่ผ่านมาผู้นำกองทัพไทย ได้มีโอกาสพบปะกับผู้นำกองทัพชาติอาเซียนเกือบทุกปี พบกับผู้นำกองทัพมิตรประเทศอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำกองทัพสหรัฐฯ จีน รัสเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย ศรีลังกา อินเดีย ปากีสถาน กองทัพประเทศยุโรป หรือแม้แต่ในแอฟริกา โดยผู้นำทั้งสองกองทัพจะพบกันภายใต้หัวข้อการหารือที่จะมีการประสานกันล่วงหน้า โดยเฉพาะในประเด็นที่จะทำความร่วมมือกันได้ในระดับทวิภาคี และพหุภาคี หรือแม้แต่การแสวงหาความร่วมมือในการร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงของทั้งสองประเทศ หรือของภูมิภาคหรือของโลก ซึ่งต่อประเด็นดังกล่าว จะมีกรมข่าวทหารและกรมยุทธการทหาร เป็นหน่วยงานหลักที่จัดเตรียมเนื้อหาและทำทีในการพบปะหารือดังกล่าว

**๑.๒.๒ ความร่วมมือในระดับเหล่าทัพ** เป็นกลไกความร่วมมือในระดับรองลงมาจากระดับกองทัพ แต่ยังคงมีลักษณะของกลไกในระดับอำนวยการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเหล่าทัพของตน ภายใต้กรอบความร่วมมือในระดับรัฐบาล และกองทัพ โดยเป็นการประชุม Army to Army Talks / Navy to Navy Talks / Airman to Airman Talks ซึ่งในบางประเทศอาจมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป แต่มีความมุ่งหมายในอันที่จะจัดการพบปะของผู้นำเหล่าทัพเป็นประจำทุกปี เช่น Army to Army Talks กองทัพบกไทย – กองทัพบกอินโดนีเซีย / ฟิลิปปินส์ / มาเลเซีย / สหรัฐฯ / สิงคโปร์ / อยู่ระหว่างดำเนินการ อินเดียและกัมพูชา / Navy to Navy Talks กองทัพเรือไทย – กองทัพเรืออินโดนีเซีย / ฟิลิปปินส์ / สิงคโปร์ / เมียนมา / มาเลเซีย / อินเดีย / สหรัฐฯ / ญี่ปุ่น / เกาหลีใต้ Airman to Airman Talks กองทัพอากาศไทย – กองทัพอากาศสหรัฐฯ สำหรับกองทัพประเทศที่มีได้มีข้อตกลงในการพบปะรายปีดังกล่าว ก็จะสามารถพบปะหารือทวิภาคีของผู้นำเหล่าทัพของไทยกับผู้นำเหล่าทัพมิตรประเทศในโอกาสที่ไปเยือนหรือมาเยือน หรือการพบปะหารือทวิภาคี ในโอกาสไปเข้าร่วมกิจกรรมเดียวกัน

**๑.๓ กลไกความร่วมมือในระดับปฏิบัติการ** เป็นกลไกความร่วมมือในระดับผู้ปฏิบัติ โดยเป็นแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่หลากหลายมิติ มีความมุ่งหมายในอันที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับมิตรประเทศ เพื่อตอบสนองต่อความมุ่งประสงค์แห่งชาติ ผลประโยชน์แห่งชาติ วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์แห่งชาติ โดยเฉพาะด้านความมั่นคง รวมถึงพันธกิจของกองทัพไทย

**๑.๓.๑ กลไกความร่วมมือด้านการข่าว** เป็นกลไกความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข่าวกรอง โดยร่วมมือกันในการประเมิน วิเคราะห์สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผล

ต่อความมั่นคงของสองชาติ หรือความมั่นคงในภูมิภาคและโลก ซึ่งจะมีทั้งในระดับผู้บังคับบัญชา ลงไปจนถึงระดับผู้ปฏิบัติหรือนักวิเคราะห์ โดยในระดับกองบัญชาการกองทัพไทยจะมีการประชุม แลกเปลี่ยนข่าวกรอง (Intelligence Exchange / Intellex) กับมิตรประเทศจำนวน ๑๔ ประเทศ คือ จีน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ศรีลังกา สิงคโปร์ สหรัฐฯ มาเลเซีย บรูไน เกาหลีใต้ กัมพูชา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย อินโดนีเซีย เมียนมา การประชุมดังกล่าว จะมีเจ้ากรมข่าวทหารของทั้งสองฝ่าย เป็นประธานร่วม

๑.๓.๑.๒ ประเทศที่มีการประชุม กรส. (มาเลเซีย เมียนมา และ อินโดนีเซีย) ยังมีกลไกการประชุมคณะอนุกรรมการร่วมด้านการข่าว ที่มีเจ้ากรมข่าวทหารทั้งสอง กองทัพเป็นประธานร่วมด้วย และยังมีการประชุมแลกเปลี่ยนนักวิเคราะห์ (Analyst-to-Analyst Exchange: ATAX) กับมิตรประเทศจำนวน ๔ ประเทศ คือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม

๑.๓.๑.๓ กองทัพบก มีการแลกเปลี่ยนข่าวกรองกับกองทัพบก มิตรประเทศ จำนวน ๖ ประเทศ คือ เกาหลีใต้ ปากีสถาน สิงคโปร์ ญี่ปุ่น สหรัฐฯ ฟิลิปปินส์

๑.๓.๑.๔ กองทัพเรือ มีการแลกเปลี่ยนข่าวกรองกับกองทัพเรือ มิตรประเทศจำนวน ๑๑ ประเทศ คือ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น เยอรมนี อินเดีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม เมียนมา กัมพูชา

๑.๓.๑.๕ กองทัพอากาศ มีการแลกเปลี่ยนข่าวกรองกับ กองทัพอากาศมิตรประเทศ จำนวน ๗ ประเทศ คือ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น สหรัฐฯ เกาหลีใต้

๑.๓.๑.๖ ในทางปฏิบัติ หน่วยรอง ๆ ลงไปของกองทัพ ยังมีการ แลกเปลี่ยนข่าวกรอง ข้อมูล ข่าวสาร กับหน่วยงานข่าวกองทัพมิตรประเทศภายใต้กรอบที่กองทัพได้ ทำความร่วมมือต่อกันด้วย ในส่วนของสหรัฐฯ เอง ยังมีโครงการ Intelligence Roadmap ที่สหรัฐฯ และไทยร่วมกันพัฒนางานด้านการข่าวให้กับกองทัพไทยในแต่ละมิติ

**๑.๓.๒ กลไกความร่วมมือด้านยุทธการและปฏิบัติการ** เป็นกลไก ความร่วมมือเพื่อเผชิญกับภัยคุกคามร่วมกัน รวมถึงความพยายามในการพัฒนากองทัพของแต่ละฝ่าย

๑.๓.๒.๑ ในระดับกองบัญชาการกองทัพไทยภายใต้กรอบ กรส. จะมีการประชุมคณะอนุกรรมการร่วมด้านยุทธการกับมาเลเซีย เมียนมา และอินโดนีเซีย

๑.๓.๒.๒ ในระดับเหล่าทัพ มีการประชุมคณะกรรมการชายแดน ส่วนภูมิภาค (Regional Border Committee: RBC) ที่อยู่ภายใต้กรอบ GBC กับประเทศเพื่อนบ้าน มาเลเซีย เมียนมา กัมพูชา มีแม่ทัพภาค เป็นประธานร่วม รวมทั้งยังมีการประชุมคณะกรรมการ ชายแดนส่วนท้องถิ่น (Township Border Committee: TBC) เช่นกับเมียนมา ที่เป็นความร่วมมือ ของหน่วยทหารในระดับท้องถิ่นด้วย และยังมีปฏิบัติการร่วม เช่น การลาดตระเวนร่วมทางทะเล ระหว่าง ทร. กับ ทร. ของอินโดนีเซีย อินเดีย มาเลเซีย เวียดนาม ความร่วมมือกับลาวในการปักปันเขต แแดน ความร่วมมือในการแก้ปัญหาเสพติดและอาชญากรรมข้ามชาติกับประเทศเพื่อนบ้าน การเก็บกู้ ทุ่นระเบิดร่วมกัน เป็นต้น

**๑.๓.๓ กลไกความร่วมมือด้านการฝึก** เป็นกลไกความร่วมมือที่นำมาใช้สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความเข้าใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทั้งในระดับกองทัพ หน่วยที่เข้ามาฝึก และตัวบุคคล อีกทั้งยังเป็นการช่วยพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลแต่ละฝ่ายไปด้วย เช่น

๑.๓.๓.๑ การฝึกปฏิบัติการพิเศษ/การต่อต้านการก่อการร้ายในชนบท (DAY PANTHER) การฝึกกร่วม/ผสมเชิงสัมมนาเพื่อรักษาสันติภาพ (PIRAB JABIRU) การฝึกปฏิบัติการทางยุทธวิธีของกองร้อยในกรอบกองทัพ (CHAPEL GOLD) การฝึกปฏิบัติการพิเศษของหน่วยรบพิเศษ (NIGHT PANTHER) การฝึกแปรขบวนเรือ (AUSTHA) การฝึกผสม THAI-BOOMERANG การฝึกผสม PITCH BLACK กับกองทัพออสเตรเลีย

๑.๓.๓.๒ การฝึก FALCON STRIKE และ BLUE STRIKE กับกองทัพจีน

๑.๓.๓.๓ การฝึกผสม PASS EXERCISE (PASSEX) กับกองทัพฝรั่งเศส กองทัพเกาหลีใต้

๑.๓.๓.๔ การฝึกผสม MAITREE กับกองทัพอินเดีย

๑.๓.๓.๕ การฝึกกร่วม หน่วยรบพิเศษของกองทัพบก (TIGER JOINT EXERCISE) การฝึกผสมของ ทร. ภายใต้รหัส SEA GARUDA การฝึกผสมของ ทอ. ภายใต้รหัส ELANG THAINESIA กับกองทัพอินโดนีเซีย

๑.๓.๓.๖ การฝึกผสมทางบก ภายใต้รหัส LAND EX THAMAL การฝึกผสมการปฏิบัติการทางเรือผิวน้ำ ภายใต้รหัส THALAY LAUT การฝึกผสมหมู่เรือลาดตระเวนร่วมภายใต้รหัส SEA EX THAMAL การฝึกผสมทางอากาศ ภายใต้รหัส AIR THAMAL การฝึกกร่วม/ผสมไทย - มช. เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ กับกองทัพมาเลเซีย

๑.๓.๓.๗ การฝึกผสม MTWS (Marine Tactical Warfare Simulation System) การฝึกผสม MARSEA - EX (Maritime Surveillance Exercise) การฝึกผสม SEA-CAT (South East Asia Cooperation Against Terrorism) กับกองทัพฟิลิปปินส์

๑.๓.๓.๘ การฝึกผสมทางบก ภายใต้รหัส KOCHA SINGA (คชสีห์) การฝึกผสมทางทะเล ภายใต้รหัส SING - SIAM การฝึก AIR COMBAT MANEUVERING INSTRUMENT (ACMI) กับกองทัพสิงคโปร์

๑.๓.๓.๙ การฝึกอบรม ภายใต้รหัส VECTOR BALANCE TORCH การฝึกภายใต้รหัส FLASH TORCH การฝึกผสมภายใต้รหัส BALANCE/TEAK TORCH การฝึก CARAT (Cooperation Afloat Readiness and Training) การฝึก SEA SURVEX การฝึก UNDERSEAL การฝึก TITP (THAILAND INCREMENTAL TRAINING PROGRAM) การฝึก PASSEX การฝึก SEA - CAT การฝึก RED FLAG ALASKA การฝึก COPE TIGER กับกองทัพสหรัฐฯ

**๑.๓.๔ กลไกความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา** เป็นอีกกลไกความร่วมมือหนึ่งที่นำมาใช้สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความเข้าใจ ไว้วางใจ และความคุ้นเคยของกำลังพลในระดับตัวบุคคลของกองทัพ อีกทั้งยังเป็นการช่วยพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลแต่ละฝ่ายไปด้วย โดยมีการแลกเปลี่ยนการศึกษาในหลายระดับ ตั้งแต่การแลกเปลี่ยนนักเรียนนายร้อย การแลกเปลี่ยนทุนการศึกษาทั้งในหลักสูตรทางทหาร ทั้งระดับผู้บังคับหน่วยชั้นต้น หลักสูตร

ส่งทางอากาศ จูโจวม หลักสูตรเสนาธิการ จนถึงหลักสูตรในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร และยังมีหลักสูตรทางพลเรือน เช่น ปริญญาโทด้านยุทธศาสตร์ ความมั่นคง เป็นต้น

๑.๓.๔.๑ การแลกเปลี่ยนในหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรเสนาธิการเหล่าทัพ เสนาธิการทหาร กับ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ จีน เกาหลีใต้ ปากีสถาน มาเลเซีย ลาว อินโดนีเซีย เวียดนาม อินเดีย ญี่ปุ่น สหรัฐฯ ออสเตรเลีย กัมพูชา เมียนมา รัสเซีย

๑.๓.๔.๒ การแลกเปลี่ยนการศึกษาในหลักสูตรภาษากับเวียดนาม เมียนมา อินโดนีเซีย กัมพูชา จีน รวมถึงการไปศึกษาภาษาอังกฤษในบรูไน สิงคโปร์ ออสเตรเลีย สหรัฐฯ

๑.๓.๔.๓ การให้ความรู้กับเมียนมาและกัมพูชา ในเรื่องของการพัฒนาทางการเกษตรตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

**๑.๓.๕ กลไกความร่วมมือด้านการส่งกำลังบำรุง** เป็นกลไกในการสนับสนุนซึ่งกันและกันทางด้าน การส่งกำลังบำรุง เพื่อความสัมพันธ์ที่ดี และผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย โดยเป็นการส่งกำลังบำรุงทางด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ การจัดหาหรือบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีมิตรประเทศ หรือไทยมีให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง

๑.๓.๕.๑ ความตกลงว่าด้วยการจัดหาและบริการต่าง ๆ ระหว่างไทย – สหรัฐฯ กรณีเรือไทยไปฝึกต่างประเทศ และขอใช้สิ่งอำนวยความสะดวกจากท่าเรือในฐานทัพสหรัฐฯ ในประเทศนั้น ๆ

๑.๓.๕.๒ ความตกลงกับจีนในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งกำลังบำรุง การตั้งคณะทำงานจัดตั้งศูนย์ซ่อมสร้างยุทโธปกรณ์จากจีน

๑.๓.๕.๓ โครงการจัดหาเรือฟรีเกต โครงการจัดหาอะไหล่และบริการซ่อมท่า ฮ. AH-1H และโครงการจัดหาเครื่องบินฝึกขับไล่ไอพ่น T-50 กับเกาหลีใต้

๑.๓.๕.๔ กองทัพอากาศไทยสนับสนุน บ. OV – 10 ให้ฟิลิปปินส์ ในขณะที่กองทัพอากาศฟิลิปปินส์ให้การสนับสนุนให้เครื่องบินกองทัพอากาศไทยที่ผ่าน่านฟ้าฟิลิปปินส์ไปสหรัฐฯ ฯ แวะเติมน้ำมันเชื้อเพลิงและใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในฐานทัพอากาศในมะนิลา

๑.๓.๕.๕ กองทัพอากาศไทยสนับสนุนพื้นที่การฝึกให้สิงคโปร์ที่จังหวัดกาญจนบุรี

๑.๓.๕.๖ ไทยให้ญี่ปุ่นใช้สนามบินอู่ตะเภาในภารกิจช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมที่เนปาลและภารกิจรักษาสันติภาพในตะวันออกกลางและแอฟริกา

๑.๓.๕.๗ กองกำลังป้องกันตนเองทางเรือญี่ปุ่น ส่งเรือมารับทหารไทยและอุปกรณ์ไปกาดาร์ เพื่อเข้าไปช่วยซ่อมบำรุงฐานทัพอากาศบากรัม อัมกานิสถาน

๑.๓.๕.๘ กองทัพอากาศไทยอนุญาตให้สหรัฐฯ ฯ และออสเตรเลียใช้ท่าอากาศยานอู่ตะเภา

**๑.๓.๖ กลไกความร่วมมือด้านการรักษาสันติภาพและการช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม** เป็นกลไกในการเข้าไปให้ความช่วยเหลือที่กองทัพให้กับกองทัพประเทศเพื่อนบ้านที่กำลังประสบกับภัยคุกคามจากความขัดแย้งภายใน

๑.๓.๖.๑ กองทัพอากาศส่งกำลังไปช่วยรักษาสันติภาพในอาเจห์ของอินโดนีเซีย ในห้วงปี พ.ศ.๒๕๔๕ - ๒๕๔๖ และ ๒๕๔๘ - ๒๕๔๙

๑.๓.๖.๒ กองทัพจัดเรือหลวงสีซิง ส่งของบรรเทาทุกข์และชุดแพทย์เคลื่อนที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ศรีลังกา

๑.๓.๖.๓ กองทัพไทยเข้าไปก่อสร้างโรงเรียนและที่หลบภัยในพื้นที่บ้านกะดงกะนิ อ.โบกาเลย์ อีระหวดี เมียนมา หลังเหตุพายุไซโคลนนาร์กีส ปี พ.ศ.๒๕๕๑

๑.๓.๖.๔ กองทัพไทยจัด บ.C-130 สองลำ นำสิ่งของพระราชทานไปช่วยประชาชนญี่ปุ่น ที่ประสบภัยพิบัติแผ่นดินไหวและสึนามิ เมื่อ ๑๑ มี.ค.๒๕๕๔

๑.๓.๖.๕ กองทัพไทยส่งชุดแพทย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวที่รัฐชวากลาง อินโดนีเซีย เมื่อ มี.ย.๒๕๕๙

### ๑.๓.๗ กลไกความร่วมมือด้านอื่นๆ

๑.๓.๗.๑ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การฝึก ศึกษา และการเยือนของหน่วยต่อต้านการก่อการร้ายของไทยกับสหรัฐฯ จีน ปากีสถาน อินโดนีเซีย

๑.๓.๗.๒ การแลกเปลี่ยนการเยือนนักเรียนนายร้อยกับนักเรียนนายร้อยรวมเหล่าญี่ปุ่น

๑.๓.๗.๓ การสนับสนุนกิจกรรมทางการแพทย์ของกองทัพสหรัฐฯ ต่อกองทัพไทย

๑.๓.๗.๔ สหรัฐฯ สนับสนุนยุทโธปกรณ์และการอบรมการปฏิบัติการทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม ซึ่งให้ความช่วยเหลือผ่านไทยไปยังลาว กัมพูชา เมียนมา

๑.๓.๗.๕ การเฉลิมฉลองวัน ANZAC DAY ที่อนุสรณ์สถานช่องเขาขาด กาญจนบุรี

๑.๓.๗.๖ WAR MEMORIAL OF KOREA เป็นอนุสรณ์การส่งทหารไทยไปร่วมรบในสงครามเกาหลี

๑.๓.๗.๗ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการต่อต้านการก่อการร้ายกองทัพไทยกับศรีลังกา

๑.๓.๗.๘ โครงการแลกเปลี่ยนการเยือนกำลังพลกองทัพไทย - กองทัพเวียดนาม โครงการค้นหา พิสูจน์ทราบและส่งกลับกระดูกชาวเวียดนาม กองทัพเวียดนาม มอบ บ. MIG-21 มาแสดง ณ พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศไทย

๑.๓.๗.๙ กองทัพไทยฝึกอบรมและสัมมนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสำหรับประเทศเพื่อนบ้านให้กับทหาร เกษตรกร และเจ้าหน้าที่ของเมียนมา รวมถึงไปจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และให้การอบรมด้านการเกษตรที่เมียนมา

๑.๓.๗.๑๐ การประชุมประสานงานด้านการแพทย์ทหารไทย - อินโดนีเซีย

## ๒. กลไกพหุภาคี

### ๒.๑ กรอบความร่วมมือในระดับกระทรวงกลาโหม

๒.๑.๑ การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (ASEAN Defence Ministers' Meeting : ADMM) เป็นการประชุมของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมชาติสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ด้านความมั่นคง โดยชาติที่เป็นประธานอาเซียนในแต่ละปีเป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุม ล่าสุดเป็นการประชุมที่ฟิลิปปินส์ ครั้งต่อไปจะจัดประชุมในไทย ผลการประชุมจะออกมาในรูปแบบของกรอบความร่วมมือ เช่น แนวความคิดว่าด้วยการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการสันติภาพในกรอบอาเซียน แนวความคิดว่าด้วยการส่งกำลังบำรุงอาเซียน แนวความคิดว่าด้วยกองกำลังเตรียมพร้อมอาเซียน แนวความคิดว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์แพทย์ทหารอาเซียน

๒.๑.๒ การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับรัฐมนตรีกลาโหมคู่เจรจา (ASEAN Defence Ministers' Meeting - Plus: ADMM - Plus) เป็นการประชุมที่สมาชิกอาเซียนประชุมร่วมกับประเทศคู่เจรจา ๘ ประเทศ ออสเตรเลีย จีน อินเดีย ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ รัสเซีย สหรัฐ ฯ โดยจัดประชุมต่อจากการประชุม ADMM เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความร่วมมือกับชาตินอกกรอบอาเซียน เช่น ความร่วมมือด้านการให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ ด้านความมั่นคงทางทะเล ด้านการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ ด้านการต่อต้านการก่อการร้าย ด้านการแพทย์ทหาร และด้านการปฏิบัติการทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม

๒.๑.๓ การจัดประชุม ASEAN Regional Forum (ARF) เป็นการประชุมอาเซียน ว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก เพื่อส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๒.๑.๔ การประชุมพหุภาคี นอกกรอบอาเซียน เช่น การประชุม IISS Shangri-La Dialogue ที่จัดขึ้นโดย สถาบัน International Institute for Strategic Studies (IISS) ของสหราชอาณาจักร มี กห.สิงคโปร์ ให้การสนับสนุนและจัดในสิงคโปร์ การประชุม Putrajaya Forum ณ กัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย (มาเลเซียเป็นเจ้าภาพ) การประชุม Berlin Security Conference ณ กรุงเบอร์ลิน เยอรมนี (เยอรมนีเป็นเจ้าภาพ) การประชุม Xiangshan Forum ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน (จีนเป็นเจ้าภาพ) การประชุม Tokyo Defence Forum ณ กรุงโตเกียว ญี่ปุ่น (ญี่ปุ่นเป็นเจ้าภาพ)

### ๒.๒ กรอบความร่วมมือในระดับกองทัพไทย

#### ๒.๒.๑ การรักษาสันติภาพในกรอบสหประชาชาติ

๒.๒.๑.๑ ภารกิจ UNC (United Nations Command)/ กองบัญชาการสหประชาชาติในคาบสมุทรเกาหลี

๒.๒.๑.๒ ภารกิจ UNIKOM (United Nations Iraq - Kuwait Observation Mission : UNIKOM) หรือกองกำลังสังเกตการณ์ของสหประชาชาติประจำชายแดน อิรัก - คูเวต

๒.๒.๑.๓ ภารกิจ UNGCI (United Nations Guard Contingent in Iraq) หรือกองกำลังรักษาความปลอดภัยของสหประชาชาติในอิรัก

๒.๒.๑.๔ ภารกิจ UNTAC (United Nations Transitional Authority in Cambodia) ในกัมพูชา

๒.๒.๑.๕ ภารกิจ UNAMSIL (United Nations Observer Mission in Sierra Leone) หรือ กองกำลังสังเกตการณ์ของสหประชาชาติในเซียร์ราลีโอน

๒.๒.๑.๖ ภารกิจ INTERFET (International Forces in East Timor) UNTAET (United Nations Transitional Administration in East Timor) และ UNMISSET (United Nations Mission of Support in East Timor) ในติมอร์ตะวันออก

๒.๒.๑.๗ การจัดคณะผู้สังเกตการณ์ตรวจสอบกระบวนการสันติภาพในอาเจะห์ ประเทศอินโดนีเซีย

๒.๒.๑.๘ การจัด ร้อย.ช.ฉก.ปฏิบัติการกิจเพื่อสันติภาพในอัฟกานิสถาน

๒.๒.๑.๙ การจัด กกล.ปฏิบัติการเพื่อมนุษยธรรม ไทย/อิรัก

๒.๒.๑.๑๐ การปฏิบัติการกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวในอิหร่าน

๒.๒.๑.๑๑ ภารกิจ ONUB (United Nations Operations in Burundi) หรือ กองกำลังสังเกตการณ์ของสหประชาชาติ ณ สาธารณรัฐบรุนดี

๒.๒.๑.๑๒ ภารกิจสังเกตการณ์กระบวนการสันติภาพในอาเจะห์ (Aceh Monitoring Mission : AMM)

๒.๒.๑.๑๓ การปฏิบัติการกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวในอินโดนีเซีย

๒.๒.๑.๑๔ ภารกิจ UNMIS (United Nations Mission in Sudan : UNMIS)

๒.๒.๑.๑๕ ภารกิจทางการเมืองของสหประชาชาติในเนปาล (United Nations Political Mission in Nepal : UNMIN)

๒.๒.๑.๑๖ ภารกิจรักษาสันติภาพผสมสหประชาชาติ – สหภาพแอฟริกาในดาร์ฟูร์ (United Nations – African Union Hybrid Operations in Darfur : UNAMID)

**๒.๒.๒ การประชุมผู้บัญชาการทหารสูงสุดกองทัพชาติอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ (ASEAN Chiefs of Defence Forces Informal Meeting ACDFIM)** เป็นการประชุมอย่างไม่เป็นทางการของผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพชาติอาเซียนที่จัดขึ้นประจำปี โดยก่อนการประชุมจะมีการประชุมในด้านยุทธการและปฏิบัติการ ASEAN Military Operations Informal Meeting (AMOIM) และประชุมในด้านการข่าว ASEAN Military Intelligence Informal Meeting (AMIIM) เพื่อปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในประเด็นความมั่นคงและภัยคุกคามในภูมิภาคที่มีผลกระทบต่อสันติภาพและความสงบสุขของภูมิภาค รวมถึงการพิจารณาถึงแนวทางความร่วมมืออันจะนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งและภัยคุกคามที่เกิดขึ้น ผลการประชุม AMIIM และ AMOIM จะถูกนำเสนอและกลายเป็นข้อตกลงอย่างไม่เป็นทางการในการประชุม ACDFIM

**๒.๒.๓ การปราบปรามโจรสลัดในอ่าวเอเดน** เป็นความร่วมมือพหุภาคีที่กองทัพไทยมีบทบาทในการสนับสนุนการป้องกันภัยคุกคามจากโจรสลัดในอ่าวเอเดน โดยจัดหมู่เรือปราบปรามโจรสลัด จำนวน ๒ ชุด เข้าประจำการ Combined Maritime Force: CMF 151

**๒.๒.๔ การลาดตระเวนร่วมทางเรือและทางอากาศในช่องแคบมะละกา**  
ที่มีไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย เข้าร่วมในการลาดตระเวน

**๒.๒.๔ การฝึกคอบร้าโกลด์** เป็นการฝึกซ้อมผสมทางทหารที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งกองทัพไทยและกองกำลังสหรัฐ ฯ ภาคพื้นแปซิฟิกร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดการฝึกในประเทศไทยเป็นประจำทุกปี โดยในปี พ.ศ.๒๕๖๐ เป็นการฝึกครั้งที่ ๓๖ มี**ประเทศที่เข้าร่วมการฝึกหลัก** จำนวน ๗ ประเทศประกอบด้วย ไทย สหรัฐ ฯ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ และมาเลเซีย **ประเทศในโครงการเสนาธิการผสมส่วนเพิ่มนานาชาติ** หรือ MPAT จำนวน ๑๐ ประเทศ ประกอบด้วยออสเตรเลีย บังกลาเทศ แคนาดา ฝรั่งเศส อังกฤษ มองโกเลีย เนปาล นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ และฟิจิ **ประเทศที่เข้าร่วมการฝึกเพิ่มเติม**ในโครงการช่วยเหลือประชาชน จำนวน ๒ ประเทศ ประกอบด้วย จีน และอินเดีย

**๒.๒.๕ การประชุมผู้บัญชาการทหารบกอาเซียน (ASEAN Chief of Armies Multi-Lateral Meeting: ACAMM) การประชุมผู้บัญชาการทหารเรืออาเซียน (ASEAN Navy Chiefs' Meeting: ANCM) การประชุมผู้บัญชาการทหารอากาศอาเซียน (ASEAN Air Chiefs Conference: AACC)** เป็นการประชุมของ ผบ.ทบ. ผบ.ทร. และ ผบ.ทอ. ของกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศชาติสมาชิกอาเซียน ๑๐ ชาติ เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ในระดับเหล่าทัพของกองทัพชาติอาเซียน อีกทั้งยังเป็นโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านความมั่นคงในมิติของแต่ละเหล่าทัพ (สรุปข้อมูลด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สนผ.ภท., ๒๕๖๐)

**๓. เครื่องมือและบุคลากรด้านการทูตฝ่ายทหาร** ตามกลไกด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทยตามที่ได้กล่าวไปแล้ว จะอาศัยเครื่องมือและบุคลากรหลัก ๆ ดังนี้

**๓.๑ ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร** เป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการทหารที่ได้รับการคัดเลือกให้ไปปฏิบัติหน้าที่ ณ ต่างประเทศ โดยเข้าประจำการในภารกิจทางการทูต ณ สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ ต่างประเทศ ในขณะที่ยังคงดำรงยศทางทหารอยู่ ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารถือว่าอยู่ในฐานะผู้แทนของกองทัพไทยที่ทำหน้าที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านความมั่นคงกับประเทศที่ไปประจำการ รวมถึงประเทศอื่น ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ด้วยการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับกิจการทหารให้กับเอกอัครราชทูต อัครราชทูต หรืออุปทูตที่ประจำการอยู่ในสถานเอกอัครราชทูต รวมทั้งทำหน้าที่เป็นผู้แทนของกองทัพไปเข้าร่วมพิธีการที่จัดขึ้นโดยกองทัพหรือหน่วยงานด้านความมั่นคงของประเทศที่ประจำการ ตลอดจนเข้าร่วมพิธีการของชาติอื่นที่จัดขึ้นและได้รับเชิญเชิญให้ไปเข้าร่วม

ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารยังเป็นผู้สังเกตการณ์และประสานงานด้านกิจการทหารกับเจ้าหน้าที่ประเทศนั้น ๆ คอยช่วยควบคุม ดูแล และช่วยเหลือบุคคลในสังกัด กท. ที่ไปศึกษาดูกิจการ หรือเดินทางไป ณ ประเทศที่ตนประจำการอยู่ มีหน้าที่ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพประเทศที่ไปประจำการ รวมถึงเชื่อมความสัมพันธ์กับผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประเทศอื่นที่ไปประจำการประเทศเดียวกับตน เป็นผู้แทนกองทัพ หรือ กท. ในการจัดซื้อยุทธโปกรณ์ และสิ่งของเมื่อได้รับมอบหมาย และคอยติดต่อประสานงานในการขอหรือให้ความช่วยเหลือทางทหารในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่จำเป็นต้องขอหรือให้ความช่วยเหลือ อันเป็นไปตามนโยบายของ กท. และกองทัพ



ในปัจจุบัน กองทัพอากาศไทยได้มีการแลกเปลี่ยนผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารกับประเทศต่าง ๆ ในทุกภูมิภาค โดยมีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศทั้งสิ้น ๒๕ ประเทศ (สมาชิกอาเซียนมีครบ ทั้ง ๙ ประเทศ อยู่ในภูมิภาคอื่นของเอเชียอีก ๕ ประเทศ จีน อินเดีย ปากีสถาน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น อยู่ในยุโรป ๗ ประเทศ ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี รัสเซีย สเปน สวีเดน สหราชอาณาจักร ในแอฟริกา ๑ ประเทศ แอฟริกาใต้ ในอเมริกาเหนือ ๑ ประเทศ สหรัฐฯ อเมริกาใต้ ๑ ประเทศ บราซิล และออสเตรเลีย ๑ ประเทศ) ซึ่งบางนายต้องปฏิบัติหน้าที่ในประเทศอื่นด้วย ทำให้มีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารปฏิบัติหน้าที่ใน ๓๑ ประเทศ (ทำหน้าที่เพิ่มเติมในประเทศนิวซีแลนด์ ตุรกี นอร์เวย์ เดนมาร์ก สวิตเซอร์แลนด์ เบลเยียม) โดยมีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศรวม ๖๕ นาย และมีไปประจำการ ณ สหประชาชาติ อีก ๑ นาย รวมทั้งสิ้น ๖๖ นาย

ในขณะเดียวกัน มีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารต่างประเทศที่มาปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทย จาก ๔๐ ประเทศ โดยมีถิ่นพำนักในไทย ๒๕ ประเทศ (สมาชิกอาเซียนมีครบทั้ง ๙ ประเทศ จากในเอเชีย ๗ ประเทศ จีน อินเดีย ปากีสถาน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อิสราเอล คูเวต จากยุโรป ๖ ประเทศ สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส เยอรมนี รัสเซีย สวีเดน สเปน จากอเมริกาเหนือ ๒ ประเทศ สหรัฐฯ แคนาดา จากออสเตรเลีย ๑ ประเทศ พำนักในต่างประเทศ ๑๕ ประเทศ (บังกลาเทศ เบลารุส บราซิล เช็ก อิตาลี เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ ไนจีเรีย ปาปัวนิวกินี โปแลนด์ รวันดา สโลวาเกีย สวิตเซอร์แลนด์ ตุรกี ยูเครน) รวมผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารต่างประเทศที่มีหน้าที่ทางการทูตในไทยทั้งสิ้น ๖๗ นาย (บัญชีรายชื่อผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทย ณ ต่างประเทศ ขว.ทหาร, ๒๕๖๑)

**๓.๒ ผู้บังคับบัญชาและผู้บังคับหน่วย** ทั้งในระดับผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการเหล่าทัพ รวมถึงผู้บังคับหน่วยในระดับต่าง ๆ ที่มีโอกาสในการพบปะหรือกับผู้นำทางทหารของกองทัพมิตรประเทศ ทั้งในโอกาสของการเดินทางไปเยือนหรือต้อนรับ โดยผู้บังคับบัญชาในแต่ละระดับเป็นเครื่องมือในทางตรงที่จะมีปฏิสัมพันธ์ รวมถึงยังเป็นผู้มีอำนาจในการตกลงใจที่จะปฏิบัติหรืองดเว้นปฏิบัติใด ๆ ในการสร้าง พัฒนา และระงับความสัมพันธ์กับกองทัพชาติต่าง ๆ โดยในทางปฏิบัติ ผู้บังคับบัญชามีเจ้าหน้าที่ทางฝ่ายเสนาธิการ ที่ช่วยให้ข้อเสนอแนะที่ที่ควรจะมีกับกองทัพชาติต่าง ๆ โดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานนโยบายในระดับรัฐบาล กรอบยุทธศาสตร์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สภาพแวดล้อมในทุกมิติ และทุกระดับ รวมถึงสภาพแวดล้อมของไทยกับชาติที่จะมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ทั้งนี้ จะออกมาในรูปแบบการพบปะกับผู้นำชาตินั้น ๆ ทำที่ที่จะแสดงออกถึงความสัมพันธ์เพื่อน และคู่สนทนาที่อาจแตกต่างกันไป บทสนทนาที่จะรวบรวมข้อมูลสำคัญของทั้งประเทศ กองทัพ และตัวบุคคลที่จะพบปะ ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับชาตินั้น ๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นหน้าที่ของกรมข่าวทหารในการรวบรวมข้อมูล และกำหนดทำที่ดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีผู้บังคับหน่วยที่อาจมีความสัมพันธ์ในระดับหน่วยกับกองทัพมิตรประเทศ เป็นผู้ปฏิบัติที่จะทำงานร่วมกันเฉพาะด้าน

**๓.๓ กำลังพลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** เป็นอีกเครื่องมือในด้านการทูตฝ่ายทหาร โดยมีหน่วยงานสำคัญ ๆ เช่น หน่วยทหารพัฒนา ที่นำมาเป็นเครื่องมือในการเข้าไปช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ให้กับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ศูนย์ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและความมั่นคง ที่ช่วยอบรมเจ้าหน้าที่ของประเทศเพื่อนบ้านในด้านการเกษตรทฤษฎีใหม่ ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ กรมยุทธการทหาร ที่ทำหน้าที่ในการเตรียมกำลังพลไปปฏิบัติการในการฝึกวิชาสันติภาพ และศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายสากล นอกจากนี้แล้วกำลังพล

ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะกำลังพลของกองทัพที่มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับกำลังพลของกองทัพมิตรประเทศ ภาพลักษณ์ ทักษะคนคิด และผลที่จะเกิดขึ้นในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะขึ้นอยู่กับกำลังพลดังกล่าวด้วย

## การกำหนดนโยบายด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย

### ๑. การกำหนดนโยบายของกระทรวงกลาโหม

สำนักนโยบายและแผน กระทรวงกลาโหม ได้พยายามกำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ในกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านความมั่นคงกับต่างประเทศ เพื่อให้ กท. และ กท.มิตรประเทศ ได้มีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคง โดยเน้นการเข้าร่วมประชุม สัมมนา และแลกเปลี่ยนการดูงานของฝ่ายการต่างประเทศและการทหาร รวมถึงการมีนโยบายการส่งเสริมความไว้วางใจใจ การพัฒนาการทูตเชิงป้องกัน การพัฒนากลไกสำหรับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและยุทธศาสตร์ในระดับกระทรวง รวมถึงการให้นำนโยบายความร่วมมือด้านความมั่นคงและยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

นโยบายดังกล่าว นำไปสู่การปฏิบัติโดยโครงการต่าง ๆ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยในระดับ กท. มีความร่วมมือทวิภาคีด้านความมั่นคงกับ กท สหรัฐฯ จีน เยอรมนี ญี่ปุ่น อินเดีย และ นิวซีแลนด์ และเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมพหุภาคีในการประชุม IISS Shangri-La Dialogue ณ สาธารณรัฐสิงคโปร์ การประชุม XiangShan Forum ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน การประชุม Seoul Defense Dialogue ณ สาธารณรัฐเกาหลี การประชุม The Putrajaya Forum ณ ประเทศมาเลเซีย และการประชุม Jakarta International Defence Dialogue ณ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

ในการกำหนดนโยบายดังกล่าว กท. พยายามที่จะประเมินสภาพแวดล้อมโดยมองว่าไทยกำลังเผชิญความท้าทายด้านความมั่นคงที่สำคัญ ได้แก่ การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนซึ่งจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งจะทำให้เกิดเสรีในการผ่านแดนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้อาจก่อให้เกิดการกระทำที่ผิดกฎหมายได้สะดวกขึ้น โดยเฉพาะเรื่องยาเสพติด การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ การหลบหนีเข้าเมือง และการค้ามนุษย์ พร้อมกำหนดแนวความคิดทางยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงตามยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กท. เป็นแนวคิดหลัก โดยพิจารณาใช้ทรัพยากรทางทหาร เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และเสริมสร้างความร่วมมือกับมิตรประเทศ รวมทั้งกลุ่มองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ตามแนวความคิดการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy)

จากแนวความคิดดังกล่าว จึงกำหนดกรอบ กท. ในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง อันประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนการเยือนกับมิตรประเทศในทุกระดับ การประชุมภายใต้กรอบความร่วมมือระดับทวิภาคีและพหุภาคีในรูปแบบคณะกรรมการต่าง ๆ การดำเนินกิจกรรมภายใต้กรอบประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน โดยเฉพาะการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (ASEAN Defence Ministers' Meeting: ADMM) และการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับรัฐมนตรีกลาโหมประเทศคู่เจรจา (ADMM - Plus) การให้และรับการสนับสนุน

ความร่วมมือและความช่วยเหลือทางทหารจากมิตรประเทศ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการร่วม/ผสมระหว่างประเทศ และการเข้าร่วมนิทรรศการด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และนิทรรศการการแสดงผลอาวุธและการบิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้กำหนดแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์กับมิตรประเทศของ กท. เป็นรายประเทศอีกด้วย

พร้อมกำหนดลำดับความสำคัญของกลุ่มประเทศในการพัฒนาความร่วมมือแบ่งเป็น ๒ กลุ่มประเทศ คือ ประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจา ได้แก่ ประเทศเพื่อนบ้าน โดยจัดลำดับความสำคัญให้กับประเทศที่มีพรมแดนทางบกติดกับประเทศไทย (รวมสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม) และประเทศสมาชิกอาเซียนที่เหลือ สำหรับประเทศคู่เจรจานั้น ได้จัดลำดับความสำคัญให้กับประเทศมหาอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน และญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศคู่เจรจาอื่น ๆ คือ สาธารณรัฐอินเดีย สหพันธรัฐรัสเซีย เครือรัฐออสเตรเลีย สาธารณรัฐเกาหลี และนิวซีแลนด์ อีกรุ่นประเทศคือ มิตรประเทศอื่น ๆ โดยแบ่งลำดับความสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือ ได้แก่ มิตรประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีอยู่แล้ว มิตรประเทศที่เป็นประเทศมุสลิม และมิตรประเทศที่มีความก้าวหน้าในด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ

เพื่อให้ประเทศไทยมีกระบวนการปฏิรูปประเทศที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตประเทศร่วมกันนั้น การกำหนดลำดับความสำคัญของประเทศเป้าหมายในการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคง อาจจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยนโยบายในภาพรวมของประเทศไทยจะพยายามรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับมิตรประเทศทุกประเทศ รวมทั้งการรักษาคุณภาพของการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ และประเทศที่มีบทบาทด้านความมั่นคง การเมือง และเศรษฐกิจ ตลอดจนการคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน อาเซียน และประเทศในภูมิภาค

การจัดทำแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับมิตรประเทศของ กท. จะทำให้สามารถกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงของ กท. กับมิตรประเทศให้มีความชัดเจน มีเอกภาพทั้งในด้านแนวความคิดและการปฏิบัติซึ่งจะทำให้หน่วยงานของ กท. มีการดำเนินงานความร่วมมือด้านความมั่นคงกับ กท. มิตรประเทศไปในทิศทางเดียวกัน ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของ กท. ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างคุ้มค่า ซึ่งร่างแนวทางฯ ได้ผ่านการพิจารณากลับกรองจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องของ กท. รวมทั้ง กต. และ สมช. ได้ร่วมพิจารณาให้ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพื่อให้ร่างแนวทางฯ ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและส่วนราชการ กท. สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงได้แจกจ่ายแนวทาง ให้ นขต.กท., เหล่าทัพ, อผศ. และ สทป. ใช้อัตถ์ถือเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์กับมิตรประเทศต่อไปแล้ว (สรุปข้อมูลด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สนผ.กท., ๒๕๖๐)

## ๒. การกำหนดนโยบายของกองทัพไทย

กองทัพไทย ก็ได้พยายามกำหนดแนวทางการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยต่อประเทศในกลุ่มอาเซียน ประเทศมหาอำนาจ และมิตรประเทศอื่น ๆ เพื่อให้ส่วนราชการใน บก.ทท. และเหล่าทัพ ใช้อัตถ์เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงกับ

กองทัพมิตรประเทศให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยยึดถือผลประโยชน์ชาติ และรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ พร้อมกำหนดเป้าหมายไว้หลายประการ อาทิ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศในกลุ่มอาเซียน ประเทศมหาอำนาจ และมิตรประเทศอื่น ๆ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง โดยให้ความสำคัญต่อการเป็นหุ้นส่วนที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดร่วมกัน โดยเฉพาะการรักษาสมดุลในด้านความสัมพันธ์กับบรรดาประเทศมหาอำนาจ รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมที่เอื้อต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในภูมิภาค และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ภายในประเทศ อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขของประชาชน และเกื้อกูลต่อความเจริญของประเทศเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติแก่ประเทศสมาชิกอาเซียนและมิตรประเทศเมื่อเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์อันดี เพื่อสนับสนุนภารกิจและการดำเนินกิจกรรมเพื่อสันติภาพและมนุษยธรรมในกรอบของสหประชาชาติ อันจะนำมาซึ่งการยอมรับของนานาชาติต่อประเทศไทย และการอยู่อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีในเวทีระหว่างประเทศ และเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ

เพื่อไปถึงเป้าหมายดังกล่าว ได้กำหนดแนวทางการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยต่อประเทศต่าง ๆ ออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ประเทศในกลุ่มอาเซียน ซึ่งสามารถแยกย่อยได้เป็นประเทศอาเซียนที่มีพรมแดนทางบกหรือทางทะเลติดต่อกับไทย จำนวน ๖ ประเทศ ได้แก่ เมียนมา สปป.ลาว กัมพูชา มาเลเซีย เวียดนาม และอินโดนีเซีย ซึ่งกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไทยต้องให้ความสำคัญและความเร่งด่วนเป็นลำดับแรกในการสร้างความสัมพันธ์ เพราะเป็นประเทศที่มีผลประโยชน์ร่วมกันโดยตรงทั้งในปัจจุบันและในอนาคต กลุ่มประเทศอาเซียนที่เหลือจำนวน ๓ ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ บรูไน และฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นประเทศที่ถึงแม้พรมแดนจะไม่ติดต่อกับไทย แต่ก็มีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะในการเข้าสู่เป็นประชาคมอาเซียนที่กำลังจะมาถึง ซึ่งประเทศเหล่านี้จะเป็นพันธมิตรที่สำคัญของไทยในการสร้างสรรค์ผลประโยชน์ร่วมกันได้เป็นอย่างดี

กลุ่มประเทศมหาอำนาจ ทั้งในระดับโลกและภูมิภาค ได้แก่ สหรัฐฯ จีน รัสเซีย ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีบทบาทในการขึ้นนำทิศทางของโลก รวมทั้งพยายามใช้อิทธิพลครอบงำประเทศต่าง ๆ ให้ต้องคล้อยตามในหลากหลายมิติ ซึ่งประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยต้องพยายามปรับตัวและรักษาสมดุลความสัมพันธ์ เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ และกลุ่มมิตรประเทศอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในระดับที่สามารถมีผลประโยชน์ร่วมกันกับไทยไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง รวมทั้งการเป็นมิตรที่ดี พร้อมทั้งจะเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น มิตรประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ มิตรประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตฝ่ายทหารกับกองทัพไทย กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (EU) และองค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) เป็นต้น (สรุปนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ขว.ทหาร, ๒๕๖๐)

การกำหนดนโยบายดังกล่าว เป็นความพยายามพื้นฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร อย่างไรก็ตาม ยังคงขาดรายละเอียดที่จะใช้เป็นกรอบการดำเนินงานให้กับผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร รวมถึงจะต้องมีความเชื่อมโยง และการแปลงผลประโยชน์ตามยุทธศาสตร์ชาติ มาเป็นวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึง

จะต้องมีภาพรวมของรัฐบาลในการมีปฏิสัมพันธ์กับนานาชาติ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร สอดรับกับการดำเนินงานด้านการต่างประเทศของหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ และในการกำหนดประเด็น ยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ก็จะต้องลงไปรายละเอียดอย่างน้อยที่สุด วัตถุประสงค์ กิจกรรม และความเร่งด่วนทั้งในเรื่องของภูมิภาค ประเทศ และกิจกรรมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

## การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

เพื่อให้เห็นภาพการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารในทางปฏิบัติ การอธิบาย การเตรียมบุคลากรด้านการทูตฝ่ายทหารที่สำคัญเช่นผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร รวมถึงการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์การดำเนินงานของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยที่ประจำในต่างประเทศ จะช่วยให้เห็นถึงการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่แท้จริงของไทยได้

### ๑. การเตรียมบุคลากรด้านการทูตฝ่ายทหาร

กำเนิดของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศ เริ่มต้นจากการดำเนินการเอง ของเหล่าทัพ เช่นเดียวกับหลาย ๆ ชาติ จนส่งผลให้แต่ละเหล่าทัพ ต่างมีกระบวนการในการคัดเลือก และการเตรียมตัวผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารของตนเอง รวมถึงต่างก็มีการกำหนดประเทศที่จะไปประจำการ แผนงาน โครงการ และกิจกรรม ที่เหล่าทัพเป็นผู้พิจารณา ซึ่งต่อมา เมื่อแนวความคิด Defence Attaché ได้ขยายตัวไปในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร จึงได้เกิดความพยายามที่จะบูรณาการงาน ด้านการทูตฝ่ายทหาร ในส่วนของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารขึ้น โดยให้ บก.ทท. รับผิดชอบในการจัดเตรียม ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม บก.ทท. สามารถจัดเตรียมผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารได้เพียง ๓ ประเทศ กับที่ปรึกษาทางทหารประจำคณะผู้แทนถาวรไทย ประจำสหประชาชาติ ส่วนที่เหลืออีก ๒๒ ประเทศ ต้องให้ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเหล่าทัพ ทำหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทย ในต่างประเทศเอง โดยมีการ จัดแบ่งให้ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบก ทำหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารด้วย ๑๑ ประเทศ ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือ ทำหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารด้วย ๕ ประเทศ และผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารอากาศ ทำหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ด้วย ๖ ประเทศ และสายการบังคับบัญชา รวมถึงแผนงาน โครงการ กิจกรรม และงบประมาณโดย ส่วนใหญ่ยังคงขึ้นอยู่กับแต่ละเหล่าทัพเป็นหลัก ทำให้การดำเนินงานยังขาดการบูรณาการกันอย่าง แท้จริง

นอกจากนี้ โดยรวมแล้วกระบวนการคัดเลือกบุคลากรที่จะไปปฏิบัติงานในประเทศ ต่าง ๆ ยังมีได้ให้ความสำคัญกับการปูพื้นฐานผู้ที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานความรู้ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ความรู้ในเรื่องยุทธศาสตร์ พลังอำนาจ ความมั่นคง และความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ ยังขาดการเตรียมตัวที่เฉพาะเจาะจงในการไปปฏิบัติงานในประเทศใดประเทศหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความคิด และความเชื่อของประเทศนั้น ๆ

### ๒. การปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศ

จากการสัมภาษณ์ผ่านการตอบแบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก ของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทย ในต่างประเทศ ๑๘ นาย เกี่ยวกับความรู้พื้นฐานด้านการทูตฝ่ายทหาร ความเข้าใจในเรื่องการทูต นโยบายในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ข้อตกลง แผนงาน โครงการ และกิจกรรม

ที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารแต่ละนายรับผิดชอบอยู่ รวมถึงการนำนโยบาย และกิจกรรมเหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติและที่สำคัญ คือ ปัญหา ข้อขัดข้อง และข้อเสนอแนะ ที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารแต่ละนายได้ให้ข้อมูลมาโดยตรง สามารถที่จะสรุปได้ ดังนี้

**๒.๑ ความรู้พื้นฐานด้านการทูตฝ่ายทหาร** ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การอบรมผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารทั้งในระดับเหล่าทัพ บก.ทท. และกระทรวงการต่างประเทศ นำมาเป็นพื้นฐานความรู้ในการปฏิบัติงานได้ แต่ควรเพิ่มเติมความรู้พื้นฐานด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศที่จะไปประจำการ ควรมีความรู้ในการเจรจาต่อรองในระดับยุทธศาสตร์และที่สำคัญคือ การปรับตัวให้เข้ากับภาษา วัฒนธรรม และประเพณีที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบางส่วนยังคงมีความเข้าใจว่า การทูตฝ่ายทหาร เกี่ยวข้องกับเฉพาะผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเท่านั้น โดยไม่มีตัวแสดงอื่น ๆ ที่รับผิดชอบ และบางส่วนมีความเข้าใจในบทบาทด้านการทูตฝ่ายทหารในเชิงแคบ ที่เจาะจงหน้าที่เฉพาะการสร้างความสัมพันธ์ การอำนวยความสะดวกในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และการติดตามข้อมูลข่าวสารเท่านั้น โดยยังไม่ได้เอ่ยถึงการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร เพื่อตอบสนองต่อภาพรวมด้านการต่างประเทศ และตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติไทย

**๒.๒ ความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์และนโยบายด้านการทูต** ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยส่วนใหญ่ ยังไม่ค่อยเข้าใจในความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศและยุทธศาสตร์ทหาร กับงานด้านการทูตฝ่ายทหารเท่าที่ควร ยังคงมองกรอบการปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารของตนในวงแคบ โดยมุ่งเน้นไปที่นโยบายและสั่งการของเหล่าทัพ หรือ บก.ทท. ที่เป็นผู้คัดเลือกตนไปเป็นผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเป็นสำคัญ โดยมีได้คำนึงถึงยุทธศาสตร์ชาติ และยุทธศาสตร์หรือแผนแม่บทด้านการต่างประเทศเท่าที่ควร

**๒.๓ ข้อตกลง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมด้านการทูตฝ่ายทหาร** ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศ มีความเข้าใจในงานที่ตนเองต้องรับผิดชอบ ที่ต้องอยู่ภายใต้กรอบข้อตกลงต่าง ๆ ทั้งในระดับกระทรวงกลาโหม กองทัพอากาศ และเหล่าทัพ และเข้าใจในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ในประเทศที่มีผู้ช่วยทูตทหารอยู่หลายเหล่าทัพ มักจะไม่มีมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเท่าที่ควร จนส่งผลให้ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารมักจะรู้ เข้าใจ และปฏิบัติหน้าที่เฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล่าทัพของตนเท่านั้น นอกจากนี้แล้ว ความสัมพันธ์ของข้อตกลงในระดับประเทศ ระดับกระทรวงกลาโหม ระดับกองทัพอากาศ และระดับเหล่าทัพ อาจไม่สอดคล้องกัน

**๒.๔ การปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร** ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศ มักมีแผนงาน และกิจกรรมตามงบประมาณที่ได้รับมาจากกองทัพอากาศ หรือเหล่าทัพเอง ส่งผลให้แผนงาน และกิจกรรมเหล่านั้น มุ่งตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของแต่ละเหล่าทัพ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยรวมของกองทัพอากาศ กท. และระดับประเทศได้ นอกจากนี้แล้ว ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารแต่ละท่านมักประสบกับปัญหาของการกำหนดความเร่งด่วนของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรให้ความสำคัญมากน้อยต่างกันไป การปฏิบัติงานจึงมักเป็นไปในลักษณะของการดำเนินงานเพื่อให้เสร็จสิ้นไปในแต่ละภารกิจ หรือเป็นไปตามนโยบายหรือสั่งการของผู้บังคับบัญชาของตนที่ให้มาเป็นครั้งคราว จนอาจทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในการทำงานด้านการทูตฝ่ายทหารในประเทศนั้น ๆ และที่สำคัญคือ อาจส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการต่างประเทศโดยรวมได้

การปฏิบัติงานของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารร่วมกับทีมไทยแลนด์ ภายใต้การบูรณาการของกระทรวงการต่างประเทศ ยังคงเป็นปัญหาอันเนื่องมาจากสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในหลายประเทศ มีสถานที่ตั้งแยกออกมาจากสถานเอกอัครราชทูตไทย ส่งผลให้การประสานงานและการทำงานร่วมกันไม่แน่นแฟ้นเท่าที่ควร โดยอาจมีการจัดประชุมเดือนละหนึ่งครั้งหรือหลายครั้งเพื่อการประสานงานเท่านั้น ส่งผลให้ทิศทางของการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร อาจไม่สอดคล้องกับการดำเนินงานด้านการต่างประเทศโดยรวมได้ นอกจากนี้แล้ว ในบางประเทศยังมีปัญหาของการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ด้านการต่างประเทศในแต่ละฝ่าย อันเป็นผลจากวัฒนธรรมขององค์กรที่ต่างกัน พฤติกรรม ทัศนคติ ความรู้ความสามารถ และทัศนคติ ที่แตกต่างกันไปของแต่ละบุคคล และแต่ละหน่วยงาน โดยเฉพาะในส่วนของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทย ณ ต่างประเทศ ที่กำหนดให้เหล่าทัพเป็นผู้คัดเลือก บ่อยครั้งที่รุ่นน้องที่มีอาวุโสและอายุน้อยกว่าไปทำหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ขณะที่รุ่นพี่ที่มีอาวุโสและอายุมากกว่าไปทำหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเหล่าทัพ และรองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร จนอาจมีผลกระทบต่อการทำงานที่ได้เช่นกัน

**๒.๕ ปัญหา ข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน และข้อเสนอแนะ** ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศ ได้นำเสนอปัญหาข้อขัดข้องที่สำคัญ คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างแต่ละหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในต่างประเทศกับหน่วยงานในประเทศไทยมีน้อยมาก จนผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ขาดความรู้ความเข้าใจสถานการณ์และการดำเนินงานของหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกัน จนส่งผลต่อความไม่เข้าใจในเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในภาพรวมของประเทศ นอกจากนี้แล้ว การดำเนินกิจกรรมด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย บ่อยครั้งที่ มิได้มีการกำหนดกิจกรรมล่วงหน้าชัดเจน และขาดการกำหนดความเร่งด่วนของการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม ส่งผลให้ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประสบความสำเร็จยากลำบากในการประสานกับประเทศที่ไปประจำการ ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารหลายนายยังประสบปัญหาการปรับตัวเข้ากับประเทศที่ไปประจำการ ทั้งปัญหาด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไป

ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารหลายนาย ได้ให้ข้อเสนอแนะในหลายด้าน เช่น ให้มีการกำหนดแนวนโยบายเฉพาะในแต่ละประเทศที่ดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารให้มีความชัดเจน จนผู้ปฏิบัติงานสามารถนำนโยบายดังกล่าวไปกำหนดความเร่งด่วนในการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่แต่ละประเทศได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกันไปในระดับเหล่าทัพ กองทัพอากาศ และตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของงานด้านการทูตฝ่ายทหารในระดับ กห. และระดับรัฐบาล นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการต่อการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารกับในแต่ละประเทศ เพื่อให้สามารถดำเนินงานไปสู่ผลลัพธ์ดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม มีหลายนายที่เน้นย้ำความสำคัญในการเตรียมการด้านภาษาและการเตรียมความพร้อมให้ครอบครัวของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารสามารถสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารได้

มีการเสนอแนะให้ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร และผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเหล่าทัพ รวมถึงผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารอื่น ๆ ได้มีการพบปะหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันก่อนที่จะปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ พร้อมกับมีการประเมินผลการปฏิบัติร่วมกัน มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และแบ่งปันทรัพยากรในการทำงานด้วยกัน

ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบางท่านเสนอให้มีการกำหนดหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารและผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเหล่าทัพให้ชัดเจนและรัดกุม เพื่อให้มีการปฏิบัติหน้าที่ไปตามกฎระเบียบและตามสายการบังคับบัญชาที่เคร่งครัด เพื่อมิให้ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารที่มีอาวุโสน้อยกว่า ต้องลำบากใจกับการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเหล่าทัพที่ทำหน้าที่รองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารที่มีอาวุโสมากกว่า รวมถึงยังได้เสนอให้มีการคัดเลือกผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารอย่างเป็นระบบและขั้นตอนที่สามารถคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมได้อย่างแท้จริง โดยอาศัยระบบคุณธรรมและความเหมาะสมที่จะให้บุคคลนั้น ๆ ไปปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศได้อย่างแท้จริง

มีข้อเสนอให้ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารทุกนาย จัดทำบทเรียนในการปฏิบัติงานและรวบรวมเป็นคู่มือผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ที่ประกอบไปด้วย ระเบียบปฏิบัติ ประสบการณ์ และเทคนิคการดำเนินงานเมื่อต้องเผชิญปัญหาเฉพาะต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ แต่ละประเทศ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีขึ้น อันจะส่งผลดีต่อผลประโยชน์ชาติไทย

นอกจากนี้ ยังมีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบางท่าน ได้เสนอให้มีการอบรมผู้ที่จะต้องปฏิบัติงานด้านการต่างประเทศให้สามารถร่วมงานกันได้ และมีการดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติได้อย่างแท้จริง

## ปัญหา ข้อขัดข้อง

การทำงานใด ๆ รวมถึงการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ย่อมมีอุปสรรคและปัญหาข้อขัดข้องเป็นเรื่องธรรมดา การยอมรับในการดำรงอยู่ของปัญหา เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ในอันที่จะเป็นบทเรียนอันจะนำมาซึ่งการแก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ก็เพื่อประเทศชาติในภาพรวมและเพื่อหน่วยงาน หรือองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในภาพที่เฉพาะเจาะจงลงไป โดยการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย มักจะเข้าใจว่าขึ้นอยู่กับ การดำเนินงานของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร กรมข่าวทหาร และกรมข่าวของเหล่าทัพเท่านั้น แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว ขอบเขตของการทำงานจะต้องเกี่ยวข้องกับเกือบทุกหน่วยงานที่มีปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและการป้องกันประเทศ ทั้งที่เป็นหน่วยในกองทัพเอง และนอกกองทัพ ทั้งกับหน่วยงานภายในประเทศ และหน่วยงานในต่างประเทศ จึงย่อมต้องมีปัญหา และข้อขัดข้องตามมาเป็นจำนวนมาก และถ้ายังต้องปฏิบัติงานในขอบเขตที่กว้างขวางมากเพียงใด ก็ย่อมมีอุปสรรคมากเป็นเงาตามตัวไปด้วย

เพื่อนำมาซึ่งบทเรียน และการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารต่อไปในอนาคต การวิจัยในครั้งนี้ จึงได้รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ประเด็นปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ ทั้งปัญหาในระดับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ด้านการทูตฝ่ายทหาร โดยเฉพาะผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ทั้งในเรื่อง การปฏิบัติงาน ปัญหาด้านธุรการ ปัญหาระบบการปฏิบัติงานด้านการทูตของไทยในต่างประเทศ โดยประเด็นปัญหาที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ มีพื้นฐานมาจากข้อมูลการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยที่ได้ นำเสนอไปในบทนี้ รวมถึงข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในปัจจุบันและประสบการณ์ตรงที่ผู้ทำวิจัยเคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกไทย ประจำกรุงจาการ์ตา นำมาวิเคราะห์ เข้ากับแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทูตฝ่ายทหารที่ได้กล่าวถึงในบทที่ ๑ รวมถึง แนวความคิดในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของต่างชาติ โดยเฉพาะสหรัฐฯ



และสเปน พร้อมกับข้อมูลปฐมภูมิที่ได้รับจากผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารต่างประเทศ ประจำประเทศไทย กลับกรองออกมาเป็นปัญหา ข้อขัดข้อง ซึ่งมีได้มีความมุ่งหมายที่จะตำหนิ หรือกล่าวโทษบุคคล หรือหน่วยงานใดๆ แต่เป็นการมุ่งเน้นที่จะนำเสนอให้เห็นถึง ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาสู่การแก้ไข ทั้งนี้ ก็ด้วยจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การดำเนินงานด้านการทูต โดยเฉพาะการทูตทางฝ่ายทหาร ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันจะตอบสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติต่อไป

## ๑. ปัญหา ข้อขัดข้อง ในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

### ๑.๑ ปัญหาการบริหารจัดการภายในสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร

๑.๑.๑ ปัญหาด้านบุคลากร เป็นปัญหาที่เกิดจากการเตรียมบุคลากรที่มีความเหมาะสมในการส่งไปปฏิบัติหน้าที่ด้านการทูตฝ่ายทหาร ในฐานะผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร รวมถึงตำแหน่งอื่นๆ ในสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร อันเป็นผลมาจากระบบในการเตรียมและการคัดเลือกบุคคล รวมถึงการวางแผนทางการรับราชการของผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารโดยที่ บก.ทท. รับผิดชอบในการคัดเลือกผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไปปฏิบัติหน้าที่ใน ๓ ประเทศ กับที่ปรึกษาทางทหารประจำคณะผู้แทนถาวรไทย ประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ขณะที่ กองทัพบกคัดเลือกผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยไปประจำ ๑๑ ประเทศ กองทัพเรือคัดเลือกผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไปประจำ ๕ ประเทศ และกองทัพอากาศคัดเลือกผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไปประจำ ๖ ประเทศ นอกจากนี้ แต่ละเหล่าทัพยังได้คัดเลือกบุคลากรของตน ให้ไปทำหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ ประจำในต่างประเทศร่วมกับผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร รวมทั้งสิ้น ๖๖ นาย ใน ๒๕ ประเทศ รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารใน ๓๑ ประเทศ

แต่ละเหล่าทัพต่างก็มีแนวทางในการจัดเตรียมกำลังพล และการคัดเลือกที่แตกต่างกันไป เช่น กองทัพอากาศมีคัดเลือกนายทหารที่เคยดำรงตำแหน่งผู้บังคับกองบิน และมักเป็นนักบินเครื่องบินรบไปทำหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเป็นหลัก ขณะที่กองทัพเรือและกองทัพบกจะมีการสอบคัดเลือกทั้งในทางวิชาการและการสัมภาษณ์ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมักเป็นนายทหารที่ปฏิบัติงานอยู่ในส่วนกลางเป็นหลัก โดยบุคลากรที่ได้รับการคัดเลือกเหล่านี้ มิได้มีหลักประกันได้ว่า จะมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร รวมถึงจะมีความรู้ในด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และความคุ้นเคยกับประเทศที่จะไปประจำการ และแม้ว่าจะมีหลักสูตรผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารที่แต่ละเหล่าทัพจัดขึ้น รวมถึงมีการอบรมร่วมกันในระดับกองทัพบก และกระทรวงการต่างประเทศ ก็เป็นการยากที่จะพัฒนาบุคลากรเหล่านี้ ให้มีความรู้ความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหารกับประเทศที่จะไปประจำการอย่างดีได้ นอกเหนือจากนี้แล้ว เสนีย์นทูตก็เช่นเดียวกัน ที่จะต้องมีการเตรียมการและคัดเลือกตัวบุคคลที่ไปปฏิบัติหน้าที่ให้ได้มีความรู้พื้นฐานด้านการทูตฝ่ายทหาร พอเพียงที่จะไปปฏิบัติงานได้ด้วย

๑.๑.๒ ปัญหาด้านธุรการ จากการดำเนินงานของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารที่ต้องไปปฏิบัติงานในต่างประเทศ ส่งผลให้ระบบงานด้านธุรการ มักประสบปัญหาจากความล่าช้าของการประสานงานตามสายการบังคับบัญชา และยังระบบการทำงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยที่ยังไม่เป็นในลักษณะของการบูรณาการงานการทูตฝ่ายทหารไว้ที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารอย่างแท้จริง ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารของแต่ละเหล่าทัพ ต่างมุ่งทำงานตอบสนองต่อนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่ถูกกำหนดโดยเหล่าทัพตนเอง ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือขาดการดำเนินงานที่เหมาะสม และมักเกิด

ความสับสนต่อประเทศที่ไปประจำการในการประสานงาน นอกจากนี้ ยังอาจเกิดความซ้ำซ้อนในการใช้งบประมาณที่เหมาะสมด้วย

## ๑.๒ ปัญหาการปฏิบัติงานร่วมกันในต่างประเทศ

### ๑.๒.๑ การปฏิบัติงานร่วมกันของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศ

เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ซึ่งจะต้องมีการทำงานร่วมกันและประสานงานกันอย่างต่อเนื่องของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารกับผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเหล่าทัพ ซึ่งอาจประกอบไปด้วยเหล่าทัพเดียวหรือครบทุกเหล่าทัพในบางประเทศ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมองค์กรของแต่ละเหล่าทัพ ระบบการจัดเตรียมบุคลากรที่ต่างกันและบุคลิกส่วนตัวของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารแต่ละท่าน บ่อยครั้งที่ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีก่ประสบปัญหาในการประสานงาน และไม่มีกรอบแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติ ตามยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ และยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศได้อย่างแท้จริง เนื่องจาก ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารทั้งที่มาจาก บก.ทท. กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ต่างก็ดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมของหน่วยตน

๑.๒.๒ การปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ด้านการทูตของไทยในต่างประเทศ ยิ่งเป็นสิ่งสำคัญในการผสมผสานพลังอำนาจแห่งชาติแต่ละด้าน ในการมีปฏิสัมพันธ์กับชาติต่าง ๆ เพื่อนำมาซึ่งผลประโยชน์ชาติ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกันไปของแต่ละกระทรวงการขาดการกำหนดแนวทางและประสานงานด้านการต่างประเทศเท่าที่ควร ได้ทำให้การดำเนินงานในต่างประเทศของเจ้าหน้าที่ด้านการทูตที่รับผิดชอบงานแต่ละด้าน ต่างมุ่งตอบสนองแต่วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานเป็นหลัก ซึ่งบางครั้งก็สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ด้านการต่างประเทศ และผลประโยชน์ชาติ แต่บ่อยครั้งที่เกิดความขัดแย้งกันเอง จนส่งผลเสียต่อประเทศชาติได้ นอกจากนี้ การแข่งขันกันเอง เพื่อผลงานของหน่วยงานตนในต่างประเทศ ก็อาจทำให้ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ชาติได้เช่นกัน

## ๒. ปัญหาเชิงนโยบาย

### ๒.๑ ปัญหาการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนการทูตฝ่ายทหาร

เป็นปัญหาหลักในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย โดยไทยยังไม่มีเอกสารในลักษณะยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ดังที่หลายชาติ เช่น สหราชอาณาจักรมี หรือยังไม่มีแผนการทูตฝ่ายทหารที่ชัดเจนเช่นที่สเปนและออสเตรเลียมี อันเนื่องมาจากการขาดการทำงานร่วมกันของ กท. และ กต. ในด้านการต่างประเทศและด้านความมั่นคงอย่างแท้จริง ขาดการวางแผนร่วมกันของหน่วยงานด้านการทูตฝ่ายทหารของ กท. ในขณะที่โครงสร้าง และความสัมพันธ์ในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ก็ยังคงเป็นไปในลักษณะแยกส่วนมากกว่า

๒.๒ ปัญหาการพัฒนาและเตรียมบุคลากร เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งในเชิงนโยบาย ที่จะต้องพิจารณาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การเตรียมตัวแต่เนิ่น ในด้านภาษา วัฒนธรรม และอาจรวมถึงการสร้างเครือข่าย ในการทำงานด้านการทูตฝ่ายทหารในประเทศที่วางแผนจะให้ไปประจำการด้วย ในขณะที่การคัดเลือกบุคลากรไปประจำ ณ ประเทศต่าง ๆ ก็จะต้องคัดเลือกบุคคลให้ไปทำงานได้อย่างแท้จริง เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติให้ได้มากที่สุด

**๒.๓ ปัญหาการบูรณาการงานด้านการต่างประเทศ** เป็นปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตทั้งในส่วนของ กต. กท. และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ยังขาดการเข้ามาร่วมกันพิจารณาวางแผน และกำหนดแนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติในภาพรวม จนส่งผลต่อการบูรณาการการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการทูตไทยในต่างประเทศไปด้วย นอกจากนี้แล้ว การปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานในต่างประเทศของไทย ยังขาดการคำนึงถึงภาพรวมของการดำเนินงานระดับประเทศ โดยให้ความสำคัญกับเฉพาะงานของตนเท่านั้น

**๒.๔ ปัญหาการแปลงความสัมพันธ์ด้านการทูตฝ่ายทหาร เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ชาติ** โดยที่ความสัมพันธ์กับต่างประเทศด้านความมั่นคง และการป้องกันประเทศนั้นมีข้อตกลง บันทึกความเข้าใจ คณะกรรมการ การประชุม โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ อยู่อย่างมากมายหลากหลาย อย่างไรก็ตาม ข้อตกลง และกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้น แต่ละระดับในส่วนของ กต.กท.บก.ทท. และเหล่าทัพ ยังไม่มีการสอดรับกันอย่างแท้จริง อันเนื่องมาจากข้อตกลงต่าง ๆ เหล่านั้น มักดำเนินการกันเองในระดับเหล่าทัพ และ บก.ทท. จนเกิดเป็นผลประโยชน์เฉพาะเวลาหรือเป็นผลประโยชน์เฉพาะในส่วนของเหล่าทัพเท่านั้น โดยยังไม่ได้นำมาสู่การพิจารณาดำเนินการเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในระดับชาติ ทั้งนี้ ข้อตกลงทั้งหลายเหล่านั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการดำเนินงานเชิงรุกของพันธมิตรที่ต้องการร่วมมือกับไทย เพื่อผลประโยชน์ชาติของเขาคือได้กำหนดไว้โดยชัดเจนแล้ว

**๒.๕ ปัญหาการขาดเครือข่ายการดำเนินงานด้านการทูต** อันเนื่องมาจากการทำงานแบบแยกส่วนของแต่ละกระทรวง ทบวง กรม ทำให้ในระดับประเทศไม่มีการประสานงานกันอย่างแท้จริงของแต่ละกระทรวงที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ ในระดับภายในกระทรวงกันเอง เช่น กท. หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น สนผ.กท. กรมข่าวของ บก.ทท. และเหล่าทัพ หน่วยงานเช่น ศรภ. ศตภ. หน่วยส่งกำลังบำรุงต่าง ๆ ก็ยังปฏิบัติงานอย่างแยกส่วนอยู่ด้วยเช่นกัน

### **๓. สรุปประเด็นปัญหาข้อขัดข้องหลักในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร**

- ๓.๑ การขาดนโยบายยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน
- ๓.๒ ขาดการประสานสอดคล้องของข้อตกลงแผนงาน โครงการ ในระดับต่าง ๆ
- ๓.๓ ข้อตกลง แผนงาน โครงการที่มี ยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์สูงสุด
- ๓.๔ การขาดขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหารอย่างแท้จริง
- ๓.๕ ขาดการบูรณาการในงานด้านการทูตฝ่ายทหารในแต่ละระดับและหน่วยงาน

## **สรุป**

การศึกษา และวิเคราะห์การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยในบทที่ ๓ นี้ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อ ๑ และ ๒ ในการศึกษากระบวนการในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยที่ใช้มาอยู่จนถึงปัจจุบัน และวิเคราะห์ออกมาเพื่อให้ทราบปัญหาข้อขัดข้อง โดยเริ่มจากการศึกษาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ตั้งแต่เริ่มต้นจนเข้าสู่สภาพแวดล้อมโลกที่ไม่แน่นอน และแปรปรวน ในยุคโลกาภิวัตน์ อันส่งผลให้การดำเนินงานด้านการทหารจะต้องปรับตัวและนำมาซึ่งงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่เพิ่มพูนความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ ทำให้ต้องสำรวจการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยอย่างละเอียดว่าได้มีการ

ปรับตัวให้ประสานสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และแนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ของไทยมากขึ้นเพียงใด

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยเริ่มขึ้นมาจากงานด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพบก ที่มีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติที่ค่อนข้างชัดเจน นั่นคือ ความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศไทยในยุคล่าอาณานิคม ที่ไทยต้องเผชิญกับการขยายอิทธิพลของอังกฤษมาทางด้านตะวันตกและฝรั่งเศสมาทางด้านตะวันออก จนมาถึงในยุคสงครามโลกครั้งที่ ๑ ต่อเนื่องสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่รัฐชาติไทยต้องการการยอมรับจากนานาชาติ จึงพยายามพัฒนากองทัพของตนให้ทันสมัย พร้อมกับส่งกำลังเข้าไปมีส่วนร่วมในสงครามโลกครั้งที่ ๑ และเมื่อถึงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ไทยต้องยอมให้ญี่ปุ่นใช้ไทยเป็นฐานผ่านเข้าไปยึดประเทศในภูมิภาค ซึ่งเมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม ทำให้ไทยตกอยู่ในที่นั่งลำบาก การทูตฝ่ายทหารอย่างเข้มข้นในห้วงเวลาดังกล่าว จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่ง ที่ช่วยให้ไทยมีต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สงคราม จนต้องเสียอำนาจอธิปไตยไป

ผลสำเร็จดังกล่าว ผนวกกับความพยายามในการพัฒนากองทัพเรือและกองทัพอากาศ ได้ส่งผลให้แต่ละเหล่าทัพจัดส่งผู้แทนของตน ไปทำหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเหล่าทัพในประเทศที่เหล่าทัพมีปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการประสานงาน เพื่อการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ และเพื่อการศึกษาแบบอย่างในการพัฒนากองทัพ รวมถึงดูแลนายทหารที่ไปศึกษาในประเทศนั้น ๆ จนทำให้เกิดการขยายตัวของสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะช่วงสิบปีแรกหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ และมีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่นั่นอน และซับซ้อนยิ่งขึ้น จากกระแสโลกาภิวัตน์ที่นำทุกส่วนของโลกเข้ามาเชื่อมต่อกัน ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการทหารได้แปรเปลี่ยนไปจากภารกิจที่มุ่งเน้นไปเฉพาะที่การสงคราม กลายเป็นกองทัพที่มีหน้าที่หลากหลายขึ้น ทั้งงานการสงคราม และนอกเหนือการสงคราม ยิ่งทำให้งานด้านการทูตฝ่ายทหารมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ ทั้งการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารในรูปแบบกลไกทวิภาคีและกลไกพหุภาคี ทั้งในระดับนโยบายที่มีรัฐบาลและ กห. เป็นผู้กำหนด ระดับอำนาจการที่มีกองทัพไทยและเหล่าทัพเป็นผู้ดำเนินการ รวมถึงในระดับปฏิบัติการ ที่มีหน่วยงานหลากหลายเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ด้านความมั่นคงและการป้องกันประเทศกับชาติต่าง ๆ

การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารในแต่ละระดับ ต่างก็มีการจัดทำข้อตกลงร่วมมือกับต่างประเทศทั้งในระดับรัฐบาล กระทรวงกลาโหม กองทัพ และเหล่าทัพกับพันธมิตรของตน โดยที่ในแต่ละระดับ ต่างมุ่งเน้นไปไปที่วัตถุประสงค์ในส่วนของตนเป็นสำคัญ จนส่งผลทำให้ข้อตกลงแผนงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ยังไม่สอดคล้องกันไปในแต่ละระดับ เช่น รัฐบาลทำข้อตกลงความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศกับฝรั่งเศส แต่ในระดับกระทรวงกลาโหม ระดับกองทัพ และเหล่าทัพ ยังไม่มีข้อตกลงหรือกิจกรรมใด ๆ ที่รองรับมากนัก ขณะที่ในระดับเหล่าทัพ และกองทัพ มีความร่วมมือมากมายอยู่กับเหล่าทัพและกองทัพอินโดนีเซีย แต่ยังไม่มีความร่วมมือในกรอบของรัฐบาล เป็นต้น

เมื่อพิจารณาไปถึงเครื่องมือในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารแล้ว พบว่าผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ถือเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ผู้บังคับหน่วยต่าง ๆ รวมถึงกำลังของหน่วยซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ ก็เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานด้านการ

ทูตฝ่ายทหารด้วย และยังเป็นส่วนสำคัญในการนำนโยบายที่ถูกกำหนดโดย กท. กองทัพ และเหล่าทัพ ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง แต่เมื่อสอบถามสัมภาษณ์ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศ หลายคนก็ยังมีความเข้าใจว่า การทูตฝ่ายทหารดำเนินการโดยผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเท่านั้น จากการตอบแบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารดังกล่าว ทำให้เห็นภาพเชิงปฏิบัติอย่างแท้จริงของการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศ

การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยกับต่างประเทศ ผ่านการตอบแบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารต่างประเทศประจำประเทศไทย ทำให้เห็นปัญหา ข้อขัดข้องในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นของความประสานสอดคล้องของยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กับการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่หลาย ๆ ชาติให้ความสำคัญถึงขั้นที่จะต้องจัดทำเป็น ยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารขึ้นในรูปแบบการเรียกที่อาจแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารต่างประเทศประจำประเทศไทย ยังให้ข้อคิดในการพัฒนาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยไว้หลายประการ สามารถสรุปปัญหา ข้อขัดข้อง ในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยออกมาได้หลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการบริหารบุคคล ปัญหาด้านธุรการ ปัญหาในการบูรณาการงานด้านการทูต และปัญหาที่สำคัญก็คือ การขาดนโยบาย ยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ที่จะต้องถูกจัดทำอย่างเป็นระบบให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ และยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ รวมทั้งยังมีปัญหาระบบในการพัฒนาและเตรียมบุคลากรด้านการทูตฝ่ายทหาร และปัญหาของการแปลงความสัมพันธ์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ให้เกิดเป็นผลประโยชน์ชาติอย่างแท้จริง โดยปัญหาดังกล่าวนี้ สามารถสรุปออกมาได้ ๕ ประการ คือ การขาดนโยบายยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ขาดการประสานสอดคล้องของข้อตกลง แผนงาน โครงการ ในระดับต่าง ๆ ข้อตกลง แผนงาน โครงการที่มี ยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์สูงสุด การขาดขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหารอย่างแท้จริง และขาดการบูรณาการในงานด้านการทูตฝ่ายทหารในแต่ละระดับและหน่วยงาน

## บทที่ ๔

# วิเคราะห์และประมวลข้อมูลเกี่ยวกับการใช้การทูต ฝ่ายทหารของกองทัพไทย

จากการศึกษาในบทที่ ๓ พบว่ากำเนิดของการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไไทยนั้นมีเป้าหมายที่ชัดเจน กล่าวคือ การนำพาประเทศไทยให้รอดพ้นจากการล่าอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศส โดยทำให้มหาอำนาจในยุโรปเห็นถึงความสำคัญของประเทศไทย ในฐานะพันธมิตรเข้าร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่ ๑ พร้อมไปกับความพยายามที่จะพัฒนากองทัพ ด้วยการจัดส่งบุคลากรไปศึกษาวิชาการทหารในประเทศต่างๆ ทั้งในยุโรป สหรัฐ ฯ และญี่ปุ่น นอกจากนี้ ยังมีการจัดส่งคณะทูตทหารไปกระชับความสัมพันธ์และศึกษาความก้าวหน้าทางทหารกับชาติต่าง ๆ ด้วย ซึ่งต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ การทูตฝ่ายทหารของไทยก็ยังถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งเพื่อมิให้รัฐชาติไทยต้องอยู่ในสภาพผู้แพ้สงครามร่วมกับญี่ปุ่น ความสำคัญดังกล่าวส่งผลให้ต่อมาได้มีการขยายการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารมากขึ้น โดยแต่ละเหล่าทัพต่างจัดส่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเหล่าทัพไปประจำประเทศต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมีการพัฒนาต่อ ๆ มา จนเกิดเป็นสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยในต่างประเทศถึง ๒๕ ประเทศ โดยมีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารรวม ๖๖ นาย

ด้วยสภาพแวดล้อมปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ ที่โลกเชื่อมต่อกันด้วยเทคโนโลยี ผู้คนสินค้า และการบริการเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี เกิดตัวแสดงสำคัญใหม่ ๆ เช่น ผู้มีบทบาทที่มีใช้รัฐ (Non-state Actors) เข้ามามีบทบาทในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้น ทำให้งานด้านการทูต รวมถึงงานด้านการทหารต้องปรับตัวตามไปด้วย โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ.๒๕๖๐ หมวด ๕ มาตรา ๕๒ ได้ย้ำให้เห็นความสำคัญของการทหารและการทูต รวมถึงการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ ขณะที่รัฐบาลก็ได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ที่มีประเด็นยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง กำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านการทูตและการป้องกันประเทศไว้ และยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ระยะ ๒๐ ปี ก็ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงในต่างประเทศ อันเป็นงานด้านการทูตฝ่ายทหารไว้ด้วยเช่นกัน เพื่อตอบสนองต่อนโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าว กองทัพไทยได้กำหนดพันธกิจในด้านการทูตฝ่ายทหารไว้ด้วย

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารในปัจจุบัน ทั้งกลไกการดำเนินงานในรูปแบบทวิภาคีหรือพหุภาคี ทั้งในระดับนโยบาย ระดับอำนาจการ และระดับปฏิบัติการ รวมถึงการศึกษาโครงสร้างในการดำเนินงาน ไปจนถึงการสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้ปฏิบัติงาน เช่นผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทย รวมถึงประสบการณ์ตรงของผู้ทำวิจัยเอง พบว่า การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ยังมีปัญหาข้อขัดข้องหลายประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเชิงนโยบายที่ขาดการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ไปจนถึงปัญหาการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติและปัญหาในระดับปฏิบัติการเอง โดยปัญหาเหล่านี้ สามารถแยกออกได้เป็น ๕ ประเด็นหลัก คือ การขาดนโยบายยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การขาดการประสานสอดคล้องของข้อตกลง แผนงาน

โครงการในระดับต่าง ๆ การขาดการแปลงผลจากการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร เพื่อให้ตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติที่แท้จริง การขาดการเตรียมการ และการพัฒนาบุคลากร และหน่วยงานให้พร้อมปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร และการขาดการบูรณาการงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่แท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความต้องการศึกษาถึงสถานะปัจจุบันของภารกิจทูตโดยฝ่ายทหารของกองทัพไทย และสำรวจเครื่องมือต่างๆของกองทัพไทยที่สามารถนำมาใช้งานในด้านการทูตฝ่ายทหาร และวิเคราะห์ถึงความท้าทายของการทูตโดยฝ่ายทหารของกองทัพไทยที่รออยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมปัจจุบัน เพื่อเสนอแนะแนวความคิดในการพัฒนาแนวทางการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารสนับสนุนภารกิจของกองทัพไทย จึงได้ทำการสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและได้ทำการศึกษาเอกสารตำราทางวิชาการ หลักนิยม เอกสาร นโยบายและคำสั่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินการศึกษาวิจัยดังนี้

## การใช้พลังอำนาจทางทหารเพื่อการสันติ

เพื่อที่จะเข้าใจถึงจุดนี้ เราควรที่จะได้พิจารณาถึงแนวทางการดำเนินการด้านการต่างประเทศของสหราชอาณาจักร และสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยการนำการทูตโดยฝ่ายทหารมาใช้ โดยที่ทั้งสองประเทศนี้ต่างใช้การทูตโดยฝ่ายทหารมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับรัฐบาลต่างชาติ หากแต่อยู่ในบริบทที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้รัฐบาลสหราชอาณาจักรใช้การทูตโดยฝ่ายทหารเพื่อจุดประสงค์ในการกระชับความสัมพันธ์ทางทหารกับกองทัพต่าง ๆ ในอันที่จะรักษาและดำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยในภูมิภาคยุโรป ในขณะที่รัฐบาลปักกิ่งใช้ความพยายามผ่านทางการทูตโดยฝ่ายทหารเพื่อเปิดช่องทางทางการค้ารวมทั้งการรักษาผลประโยชน์และสิทธิในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติต่าง ๆ ในต่างแดน จากตัวอย่างของแนวทางการดำเนินการด้านการต่างประเทศของทั้งสองประเทศข้างต้นนี้ ได้ใช้หน่วยงานทางทหารในการเข้าถึงระดับผู้นำที่สามารถตกลงใจได้ของต่างประเทศเพื่อแสวงความร่วมมือตามที่รัฐบาลของทั้งสองต้องการ ในขณะที่มุ่งมองความร่วมมือของรัฐบาลต่างประเทศนั้นที่อังกฤษและจีนเข้าไปปฏิสัมพันธ์ด้วยอาจเป็นเพียงเพื่อผลประโยชน์ส่วนบุคคลก็เป็นได้ ตัวอย่างการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารในลักษณะ Soft Power อันที่สำคัญ ๆ ได้แก่การรวมตัวกันของกลุ่มประเทศสมาชิกหุ้นส่วนเพื่อสันติภาพ NATO และความพยายามของสหภาพโซเวียตในการเสนอแผนการให้ความช่วยเหลือด้านการฝึกทางทหาร โดยมีเป้าประสงค์ในการแพร่กระจายลัทธิมาร์คซิส การทูตโดยฝ่ายทหารถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาลต่างชาติโดยตรงเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ หากเราสามารถมองการทูตโดยฝ่ายทหารเป็นหนึ่งในแนวทางการดำเนินการทูตหลักของประเทศ แทนที่จะมองเป็นเพียงแค่การดำเนินการด้านการต่างประเทศโดยฝ่ายทหาร เราก็จะสามารถกล่าวได้ว่าการทูตโดยฝ่ายทหารนั้นเป็นการใช้พลังอำนาจแบบละมุน (Soft Power) ได้อย่างหนึ่ง

## สภาพปัจจุบันของการใช้การทูตฝ่ายทหารของกองทัพ

นโยบายและความมุ่งหมายของกระทรวงกลาโหม ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหม ได้กำหนดภัยคุกคามที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. ภัยคุกคามแบบดั้งเดิมเป็นภัยคุกคามทางทหารที่ต้องใช้กองทัพเป็นกลไกในการแก้ปัญหา ซึ่งภัยคุกคามนี้ยังไม่ปรากฏขึ้นชัดเจน แต่จากความขัดแย้งระหว่างประเทศที่มีอยู่ หากไม่ได้แก้ไขอย่างรวดเร็วและเหมาะสม อาจขยายลุกลามจนถึงขั้น ใช้กำลังทหารขนาดใหญ่ได้

๒. ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ปัจจัยภายในประเทศเป็นภัยคุกคามที่มีการก่อตัวมายาวนาน และกำลังขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ คือ ปัญหาการล่องละเมิดพระบรมเดชานุภาพ ปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาความแตกแยกของคนในชาติ ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาโรคระบาดจากภัยคุกคามดังกล่าวกระทรวงกลาโหมจึงได้กำหนดแนวความคิดยุทธศาสตร์ไว้ดังนี้

๒.๑ แนวความคิดการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง

๒.๒ แนวความคิดการผนึกกำลังป้องกันประเทศ

๒.๓ แนวความคิดการป้องกันเชิงรุก

ดังนั้นเราจึงสามารถสรุปบทบาทของกองทัพไทยต่อการแก้ปัญหาด้านความมั่นคงของชาติได้ดังนี้

## บทบาทในการแก้ปัญหาภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นจากภายนอกประเทศ

โดยเฉพาะต้องให้ความเร่งด่วน ในประเด็นข้อพิพาทที่เกิดจากปัญหาเส้นเขตแดนที่ไม่ชัดเจน โดยกองทัพจะต้องแสดงออกความจริงใจในการสนับสนุน การแก้ปัญหาแบบสันติวิธี โดยใช้กลไกทางทหารที่มีอยู่ โดยเฉพาะการทูต โดยฝ่ายทหาร (Defense Diplomacy) สนับสนุนรัฐบาล ทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี อย่างไรก็ตาม กองทัพจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านกำลังพล และยุทธโธปกรณ์ที่เพียงพอและพึ่งตนเองได้ สามารถป้องปรามทางยุทธศาสตร์และสามารถใช้กำลังในการป้องปรามการคุกคาม ด้วยกำลังจากภายนอกประเทศได้ตลอดเวลา และต้องให้ได้ชัยชนะ

## บทบาทของกองทัพต่อการเผชิญปัญหาที่มีใช้ทางทหาร

นอกจากตามที่กล่าวไว้ในกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง กองทัพยังต้องให้ความสำคัญต่อเรื่องเร่งด่วนในเรื่องการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การป้องกันการล่องละเมิดสถาบันพระมหากษัตริย์ การสกัดกั้นการเข้ามาของยาเสพติดและแรงงาน ต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองตามแนวชายแดน การสร้างความปรองดองของคนในชาติให้เกิดขึ้นในสังคมโดยเร็ว ทั้งนี้ในการเผชิญภัยคุกคามทางทหารที่มีใช้สงครามกองทัพจะต้องไม่ทำให้เกิดการสูญเสียความพร้อมในการเตรียมกำลังและใช้กำลังในการปกป้องอธิปไตยของชาติ ซึ่งเป็นภารกิจหลักสำคัญของกองทัพ และเพื่อให้กองทัพสามารถดำเนินบทบาทดังที่กล่าวแล้ว กองทัพไทยต้องมีขีดความสามารถในการปฏิบัติการร่วมในลักษณะผสมผสานเป็นเครือข่าย ประสานงานระหว่างกองทัพ สามารถปฏิบัติการ



ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีความซับซ้อน ดังนั้นการที่กองทัพจะพิทักษ์ รักษาผลประโยชน์แห่งชาติได้ จึงต้องมีกำลังที่มีขีดความสามารถไว้อย่างเพียงพอ เหมาะสม ทันสมัย ตอบสนอง และ สอดคล้องกับ มาตรการที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี มีความเป็นเอกประสงค์ ที่มีขีดความสามารถในการปฏิบัติการ หลายนบทบาทในห้วงเวลาเดียวกัน ในขณะที่ยังสามารถปฏิบัติการในบทบาทหลัก คือ บทบาท การรบ (War - Fighting) ได้อย่างเต็มขีดความสามารถ

อย่างไรก็ตาม การร่วมมือกันระหว่างเหล่าทัพจะนำพาให้กองทัพไทย ไปสู่จุดหมาย ทั้งการเตรียมกำลัง และการใช้กำลังร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เหล่าทัพจะต้องมองภาพ ของการปฏิบัติการร่วมเป็นปัจจัยสำคัญของการเป็นกองทัพไทย ซึ่งรวมไปถึง การจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องและเกื้อกูลต่อกันโดยไม่ยึดติดกับผลประโยชน์ของเหล่าทัพใด เหล่าทัพหนึ่งเป็นสำคัญดังนั้นเพื่อให้กองทัพไทยดำรงไว้ซึ่งบทบาทสำคัญในด้านการป้องกันภัยคุกคาม จากภายนอกประเทศ และการปฏิบัติงานของทหารในภาวะปกติ (Peace Time Military Engagement) ที่ทหารต้องเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเป็นไปอย่างมีทิศทางชัดเจนและเหมาะสมต่อการ ดำเนินงานของส่วนราชการในกองทัพไทย ผบ.ทสส./ผบ.ศ บท.บก.ทท. จึงกำหนดนโยบายไว้ เกี่ยวกับงาน ด้านการทูตโดยฝ่ายทหารไว้โดย “ให้ความสำคัญต่อแนวความคิดทางยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือด้าน ความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศรอบบ้าน และกลุ่มประเทศอาเซียน โดยใช้การทูตฝ่ายทหาร (Defense Diplomacy) ได้แก่ การแลกเปลี่ยนที่นั้การศึกษาและการขยายการฝึกร่วมผสมระหว่างกันให้ ครอบคลุมประเทศสมาชิกอาเซียนตามความพร้อมของแต่ละประเทศ และขยายไปสู่ประเทศนอก ภูมิภาคอื่น ๆ อันจะเป็นกลไกหลักสำคัญในการรักษาดุลยภาพ ระหว่างประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค แสวงประโยชน์ด้วยการผสมผสานข้อดีของประเทศตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน รวมทั้งการ สนับสนุนการจัดตั้งกรรมาธิการทหารอาเซียน (ASEAN Military Committee) เพื่อเป็นกลไกในการ เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก อันจะส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศ ที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ ที่สามารถเดินเคียงคู่กับประเทศต่าง ๆ ในกลุ่ม อาเซียนไปสู่ความมั่นคงและความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ได้”

ปัจจุบันเราสามารถแบ่งการดำเนินงานของกองทัพไทยที่เกี่ยวกับการทูตโดยฝ่ายทหาร เป็น ๒ ลักษณะ คือ การดำเนินการการทูตโดยฝ่ายทหารจากภายนอกประเทศ และการดำเนินการการทูต โดยฝ่ายทหารภายในประเทศ โดยทั้งสองลักษณะมีความมุ่งประสงค์ที่จะเสริมสร้างความเป็นมิตร ในขณะเดียวกันก็พยายามที่จะลดความหวาดระแวงของแต่ละฝ่ายอันที่อาจจะเกิดขึ้นได้ โดยการแสดง ความจริงใจในด้านต่าง ๆ

## การทูตโดยฝ่ายทหารจากภายนอกประเทศไทย

สำหรับการดำเนินการการทูตโดยฝ่ายทหารจากภายนอกประเทศนั้นกองทัพไทยมีการ จัดตั้งสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำต่างประเทศ จำนวน ๒๕ แห่งทั่วโลก ทั้งนี้ภารกิจและหน้าที่ หลักดังต่อไปนี้

### ๑. งานเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๑.๑ ร่วมกิจกรรมและงานเลี้ยงรับรองต่าง ๆ กับกระทรวงกลาโหม, กองบัญชาการ ทหารสูงสุด (Joint Staffs), กองทัพบกมิตรประเทศ และรวมทั้งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเหล่าทัพ และผู้ช่วยทูต

ฝ่ายทหารประเทศต่าง ๆ ในงานรับรองฉลองวันชาติ หรือวันกองทัพ รวมทั้งกิจกรรมอย่างไม่เป็นทางการต่าง ๆ

๑.๒ ประสานงาน และอำนวยความสะดวกในการเยือนมิตรประเทศ เป็นทางการของผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกองทัพไทย และการเยือนไทยอย่างเป็นทางการของผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกองทัพมิตรประเทศ

## ๒. งานด้านการข่าว

๒.๑ รายงานข่าวสารข้อมูลประจำสัปดาห์ ให้แก่กองทัพไทย

๒.๒ รายงานข่าวสารข่าวกรอง ข่าวเฉพาะกรณี หรือข่าวสารข่าวกรองตามคำสั่งคำขอให้แก่กองทัพไทย

๒.๓ ร่วมฟังการบรรยายสรุปด้านการข่าว นโยบายด้านความมั่นคง และการพัฒนาการทางทหารของกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการทหารสูงสุด และสถาบันทางวิชาการด้านความมั่นคงต่าง ๆ

๒.๔ ติดต่อรวบรวม และแลกเปลี่ยนข่าวสารกับผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของกองทัพมิตรประเทศ ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับประเทศไทยและประเทศที่เกี่ยวข้องในภูมิภาค โดยเฉพาะหน่วยงานด้านการทหาร และด้านความมั่นคงของมิตรประเทศ

## ๓. งานด้านการพัฒนากองทัพ

๓.๑ กำกับดูแลนายทหารนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ทั้งหลักสูตรในสถาบันการทหารและมหาวิทยาลัย ทั้งด้านการศึกษา ด้านกำลังพล ด้านธุรการ และด้านงบประมาณ

๓.๒ ร่วมชมการสาธิต การปฏิบัติงาน และการวิจัยพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ ของกองทัพมิตรประเทศ ณ ที่ตั้งทางทหารของหน่วยงานต่าง ๆ และรายงานผลให้กองทัพไทยทราบตามความเหมาะสม

๓.๓ ร่วมชมการแสดงนิทรรศการด้านอาวุธ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ทางทหารของภาคธุรกิจ เอกชนของมิตรประเทศ และรายงานผลให้กองทัพไทยทราบตามความเหมาะสม

๓.๔ รวบรวมข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากองทัพมิตรประเทศ และกองทัพของประเทศที่อยู่ในความสนใจ และรายงานให้หน่วยงานของกองทัพไทยที่เกี่ยวข้องทราบ

## ๔. งานด้านการจัดหายุทโธปกรณ์ และการซ่อมบำรุงยุทโธปกรณ์

๔.๑ กำกับดูแล และประสานงาน การจัดหายุทโธปกรณ์ พัสตุและสิ่งอุปกรณ์ทางทหาร เช่น อุปกรณ์ ชิ้นส่วน อะไหล่ สำหรับกองทัพไทย

๔.๒ ติดตามความคืบหน้า และตรวจสอบกระบวนการผลิตยุทโธปกรณ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญา และจัดทำรายงานปัญหาข้อขัดข้อง และข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

๔.๓ ควบคุม ติดตาม การเบิกจ่ายงบประมาณที่ใช้ในการจัดหาพัสตุ และอุปกรณ์ทางทหาร

๔.๔ กำกับดูแล และติดตาม การจัดส่งพัสตุ สิ่งอุปกรณ์ทางทหารไปยังประเทศไทย ตั้งแต่จากโรงงานฯ ไปยังคลังทางทหาร และไปยังท่าเรือทางทหาร หรือท่าเรือภาคเอกชนของมิตรประเทศ ก่อนที่จะบรรจุทูลงเรือไปยังประเทศไทยรวมทั้งการส่งกลับยุทโธปกรณ์บางรายการจากประเทศไทย เพื่อมาทำการซ่อมบำรุงตามวงรอบ

๔.๕ ติดต่อบริษัท ประสานงาน ตรวจสอบ และรวบรวมข่าวสาร ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับยุโรปกรณี ในความสนใจ และที่เกี่ยวข้องกับกองทัพบก

๕. การถวายความปลอดภัยฯ การรับเสด็จฯ และปฏิบัติหน้าที่ราชองครักษ์เวร ในการถวายความปลอดภัย

๖. ด้านการประชาสัมพันธ์

๖.๑ การร่วมกิจกรรม เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศไทย และกองทัพไทย ในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

๖.๒ สนับสนุนข้อมูลข่าวสารทั่วไปให้แก่ข้าราชการ และนายทหารมิตรประเทศที่จะเดินทางมาปฏิบัติราชการในประเทศไทย

๗. งานอื่น ๆ

๗.๑ เป็นผู้แทนของผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของกองทัพ เข้าร่วมประชุม หรือร่วมในพิธีการต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

๗.๒ ให้คำปรึกษาแก่เอกอัครราชทูตฯ เกี่ยวกับกิจการทหารไทย

๗.๓ ร่วมประชุมทีมไทยแลนด์ ของสถานเอกอัครราชทูตฯ เพื่อให้ข้อมูล รับทราบข้อมูล และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างข้าราชการสถานทูตฯ

๗.๔ ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ของมิตรประเทศนอกเหนือจากกระทรวงกลาโหมที่มีความสัมพันธ์และปฏิบัติการในลักษณะที่มีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานของกองทัพไทย

๗.๕ งานสนับสนุนกิจกรรมของสถานเอกอัครราชทูตฯ เช่น การจัดการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร งานฉลองวันชาติ งาน Thai Festival เป็นต้น

๗.๖ งานรับรอง และอำนวยความสะดวกแก่ข้าราชการกระทรวงกลาโหม กรมราชองครักษ์ กองบัญชาการทหารสูงสุด เหล่าทัพ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มาปฏิบัติราชการในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียงตามความเหมาะสม

## การทูตโดยฝ่ายทหารจากภายในประเทศไทย

สำหรับการดำเนินงานการทูตโดยฝ่ายทหารจากภายในประเทศนั้นกองทัพไทยจะดำเนินการโดยกรมฝ่ายเสนาธิการร่วมต่าง ๆ จะเป็นผู้ดำเนินการโดยมีความริเริ่มในการดำเนินการจากการสั่งการของผู้บังคับบัญชา (Top-Down) หน่วยริเริ่มขึ้นเอง (Bottom-Up) หรือจากความริเริ่มของมิตรประเทศเอง (Side-Way) ตัวอย่างของการดำเนินงานจากภายในประเทศได้แก่

การแลกเปลี่ยนการเยือนมิตรประเทศของผู้บังคับบัญชาชั้นสูง

การให้ที่นั่งในหลักสูตรการศึกษาภายในประเทศแก่ทหารต่างชาติ

การจัดการแข่งขันยิงปืนทหารอาเซียน

การประชุม ผบ.ทบ. ในภาคพื้นแปซิฟิก

การประชุมแพทย์ทหารภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำให้ทราบว่า ภารกิจการดำเนินงานตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นโดยเฉพาะการดำเนินงานจากภายในประเทศนั้น มิได้เป็นการดำเนินงานด้านการทูตโดยฝ่ายทหาร

ทั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจน้อยเกี่ยวกับการดำเนินงานการทูตโดยฝ่ายทหาร โดยทราบเพียงว่าเมื่อก้าวถึงการทูตโดยฝ่ายทหารแล้วก็ยอมที่จะเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารที่ไปประจำการอยู่ในต่างประเทศแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนั้นแล้วระบบงบประมาณของกองทัพไม่ได้มีการระบุอย่างชัดเจนถึงหมวดรายจ่ายของกองทัพที่ว่าด้วยการดำเนินงานการทูตโดยฝ่ายทหาร หากแต่จะแยกหมวดรายจ่ายออกไปตามลักษณะหน้านางานนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้การดำเนินงานด้านการทูตโดยฝ่ายทหารจึงถูกกลืนไปทั้ง ๆ ที่การปฏิบัติการกิจของกองทัพไทยในปัจจุบันล้วนแล้วแต่มีการดำเนินการด้านการทูตโดยฝ่ายทหารแฝงอยู่ทั้งสิ้น

## การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้บังคับบัญชา กลุ่มฝ่ายเสนาธิการในกองทัพ และกลุ่มอดีตผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำต่างประเทศ เพื่อทราบถึงความเข้าใจถึงความสำคัญของการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองทัพไทยทั้งในปัจจุบัน โดยกำหนดหัวข้อแบบสอบถามไว้ดังนี้

๑. เมื่อก้าวถึงการทูตโดยฝ่ายทหาร ท่านมีความเข้าใจอย่างไร
  - ๑.๑ หน่วยงานใด/ผู้ใด ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ
  - ๑.๒ ท่านคิดว่าการทูตโดยฝ่ายทหารมีความจำเป็นหรือไม่อย่างไร
๒. สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันมีผลต่อการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารหรือไม่
  - ๒.๑ ถ้ามีท่านคิดว่าผลที่เปลี่ยนแปลงนั้นเป็นอย่างไร
  - ๒.๒ ท่านคิดว่าประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศมีความหวาดระแวงประเทศไทยหรือไม่และการดำเนินการทางการทูตโดยฝ่ายทหารในปัจจุบันมีส่วนในการลดความหวาดระแวงที่อาจเกิดขึ้นได้หรือไม่
๓. แนวความคิดในการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารในปัจจุบันเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองทัพไทยควรเป็นอย่างไร
  - ๓.๑ มีภารกิจใดบ้างที่ไม่เหมาะสมในสภาวะปัจจุบัน
  - ๓.๒ มีภารกิจใดบ้างที่ควรเพิ่มบทบาท

## ผลการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สอบถามผู้ให้ข้อมูล จำนวน ๑๐ ราย ปรากฏผลการสัมภาษณ์ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ยกเว้นกลุ่มอดีตผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำต่างประเทศยังขาดความเข้าใจถึงการดำเนินงานของการทูตโดยฝ่ายทหารและความหมายและคำจำกัดความที่ถูกต้อง โดยมีความเข้าใจว่าผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินการในเรื่องนี้คือ กรมข่าวทหาร โดยผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำต่างประเทศ เนื่องจากภารกิจของกองทัพไทยในประเด็นนี้ได้ถูกระบุไว้ในนโยบายด้านการข่าว ในขณะที่เดียวกันมีความเห็นพ้องกันว่า การทูตโดยฝ่ายทหารมีความจำเป็นในการส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของกองทัพไทยประสบความสำเร็จ และจะยิ่งเพิ่มความจำเป็นมากยิ่งขึ้นกว่าที่ผ่านมาเมื่อประเทศไทยไทยเข้าสู่การเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ข้อมูลจากทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่า สถานะแวดล้อมในปัจจุบันมีผลอย่างมากในการที่จะต้องใช้การทูตโดยฝ่ายทหารนำการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการป้องกันและแก้ไขข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตระหว่างประเทศเพื่อนบ้านและระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ไม่ว่าจะกรณีใดก็ตาม ทั้งนี้ผลที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นได้แก่ความต้องการในการแสดงออกซึ่งความโปร่งใสและบริสุทธิ์ใจต่อกันและกัน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการที่กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะได้ก้าวเดินไปพร้อม ๆ กัน และควรจะมีกลไกในการเตรียมความพร้อมของกองทัพประเทศสมาชิกเพื่อรับมือกับภัยคุกคามนอกกรอบแบบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตต่อประเด็นคำถามเกี่ยวกับความหวาดระแวงของต่างประเทศที่มีต่อประเทศไทยนั้น สามารถสรุปข้อมูลได้ว่า หากความหวาดระแวงจะเกิดขึ้นได้นั้นก็มีได้เกิดมาจากตัวบุคคลเช่น ตัวผู้ช่วยทูตทหาร หรือเจ้าหน้าที่ทางการทูตที่รัฐบาลได้จัดส่งไป แต่จะเกิดขึ้นจากจิตใต้สำนึกและการปลูกฝังบ่มเพาะความเชื่อตั้งแต่เยาว์วัยของแต่ละบุคคลจนเกิดเป็นค่านิยมที่ฝังลึกอยู่ในจิตวิญญาณของปัจเจกชน ซึ่งรอเวลาที่จะแสดงออกมาเมื่อมีปัจจัยและเงื่อนไขที่เหมาะสม ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ปัจจุบันจะยิ่งได้ชัดว่า การใช้การดำเนินการทางการทูตโดยฝ่ายทหารจะส่งผลดีต่อการสร้างความไว้วางใจระหว่างมิตรประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในกลุ่มอาเซียนในอดีต หรือแม้แต่ในปัจจุบันที่มีผู้นำ และรัฐบาลที่มีรากฐานมาจากกองทัพทั้งสิ้น

เมื่อสอบถามถึงแนวความคิดในการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารในปัจจุบันเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองทัพไทยควรเป็นอย่างไร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นอดีตผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำต่างประเทศ ได้ให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันว่า การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารนั้นเป็นงานและหน้าที่ของทุกกรมฝ่ายเสนาธิการร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย แต่มีความจำเป็นที่กรมข่าวทหารจะต้องเป็นเจ้าภาพในการดำเนินการ ทั้งนี้ควรปรับความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่องานต่างประเทศว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกัน โดยภารกิจในปัจจุบันที่มีความเกี่ยวข้องกับกองทัพต่างชาติมีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง ในปัจจุบันการดำเนินการด้านการทูตโดยฝ่ายทหารของกองทัพไทยยังขาดการบูรณาการและการกำหนดภารกิจให้ชัดเจนเด่นชัด ทั้งนี้ ก็เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของกองทัพในการสร้างความไว้วางใจกับมิตรประเทศต่าง ๆ ในอันที่จะสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ และผาสุกของมวลประเทศสมาชิกทั้งหลาย สำหรับภารกิจอื่น ๆ ที่ควรเพิ่มเติมนั้น ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าในระดับนโยบายควรมีการจัดระบบงบประมาณให้สอดคล้องกับภารกิจ ทั้งนี้ควรเพิ่มหมวดค่าใช้จ่ายในแผนงบประมาณประจำปีของกองทัพ โดยแยกออกเป็นภารกิจการทูตโดยฝ่ายทหารอย่างชัดเจน เนื่องจากปัจจุบันงานการทูตโดยฝ่ายทหารนั้นแท้จริงแล้วก็ถูกฝังอยู่ในภารกิจของหน่วยต่าง ๆ อยู่แล้วนั่นเอง ต่อประเด็นของการเพิ่มภารกิจได้นั้น ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่า กองทัพไทยควรปรับสถานะในสายตากองทัพต่างประเทศจาก “ผู้รับ” เป็น “ผู้ให้” ให้มากขึ้น เช่น การเสนอให้ทุนการศึกษาในโรงเรียนทหารของเหล่าทัพให้กับกำลังพลจากต่างประเทศมากขึ้น หรือการจัดส่งครูฝึก หรือผู้ชำนาญการในด้านต่างไปทำการฝึกให้กับกองทัพมิตรประเทศอื่น ๆ หรือหากเป็นไปได้ก็อาจก้าวไปถึงการแลกเปลี่ยนนายทหารในกองบัญชาการต่าง ๆ เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศ NATO ที่ได้ดำเนินการมานานแล้วก็เป็นได้

## ผลการวิเคราะห์และประมวลข้อมูลเกี่ยวกับการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารของ กองทัพไทย

การวิเคราะห์ที่ใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ ข้อมูลในระดับต่าง ๆ จำนวน ๑๐ ราย ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พูดคุยนี้ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมสามารถถามเหตุผลและซักถามข้อมูลเฉพาะกรณีที่เป็นปัญหาข้อสงสัยต่าง ๆ ได้ตามต้องการ ทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ของการดำเนินงานด้านการทูตโดยฝ่ายทหาร ตลอดจนแนวความคิด ต่าง ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าที่ไม่เคยปรากฏในตำราหรือเอกสารใด ๆ มาก่อน สำหรับข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากรายงานเอกสาร หนังสือ ระเบียบแบบธรรมเนียม เอกสารวิจัยและวิทยานิพนธ์ ที่ห้องสมุดต่าง ๆ รวบรวมไว้ จากข้อมูลที่กล่าวมาแล้วสามารถนำมาประมวลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ได้ดังนี้

๑. สภาพปัญหาปัจจุบันของการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของ กองทัพไทย มีลักษณะที่ขาดการบูรณาการเป็นอย่างมากและไร้ทิศทาง ผู้ปฏิบัติในแต่ละส่วนงาน ไม่ทราบว่าภารกิจที่ตนกำลังทำอยู่นั้นมีผลทางด้านทูตหรือไม่และอย่างไร จำเป็นอย่างยิ่งที่กองทัพ ต้องปรับปรุงแก้ไข โดยขจัดปัญหาและข้อขัดแย้งภายในองค์กรซึ่งมีสาเหตุมาจากระบบงบประมาณ ของกองทัพที่อาจเกิดขึ้น

๒. หากกองทัพไทยเห็นความสำคัญในด้านการใช้การทูตก่อนการใช้กำลังเช่นเดียวกับ มิตรประเทศแล้ว กองทัพไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง กำหนดแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการ ดำเนินการด้านการทูตโดยฝ่ายทหาร โดยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาถึงนโยบาย ด้านการต่างประเทศของรัฐบาล และกระทรวงการต่างประเทศเป็นหลัก เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด กับประเทศ

### สรุป

บทบาทของกองทัพไทยในการแก้ปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศในปัจจุบันจะ มีการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารใน ๒ ลักษณะ คือ การดำเนินงานการทูตฝ่ายทหารจาก ภายนอกประเทศและภายในประเทศ โดยทั้ง ๒ ลักษณะนี้มีความประสงค์จะเสริมสร้างความเป็นมิตร และลดความหวาดระแวงของแต่ละฝ่าย

การทูตฝ่ายทหารถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาลต่างชาติโดยตรง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและหากใช้การทูตเป็นหนึ่งในการดำเนินการทางด้านการทูต ของประเทศก็จัดได้ว่าการทูตฝ่ายทหารนี้เป็นพลังอำนาจอย่างหนึ่ง

อย่างไรก็ตามการใช้ทูตฝ่ายทหารในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองทัพไทย ยังขาดการบูรณาการและยังมีปัญหาในเรื่องของงบประมาณ หากกองทัพไทยพิจารณากำหนด แนวทางที่ชัดเจนโดยพิจารณานโยบายด้านการต่างประเทศของรัฐบาลและของกระทรวงต่างประเทศ ประกอบจะส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประเทศด้วย

## บทที่ ๕

### สรุปและข้อเสนอแนะ

#### สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย ได้ศึกษาปัญหาอุปสรรคสำคัญที่เกี่ยวกับการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารของกองทัพไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานด้านนี้ของกองทัพไทยในอนาคตให้ดียิ่งขึ้นไป โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยเฉพาะ สภาวะปัจจุบันของภารกิจการทูตโดยฝ่ายทหารของกองทัพไทย โดยสำรวจภารกิจต่าง ๆ ของกองทัพไทยที่เกี่ยวข้องกับการทูตโดยฝ่ายทหาร และได้วิเคราะห์ถึงความท้าทายของการทูตโดยฝ่ายทหารของกองทัพไทยที่รออยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมปัจจุบัน รวมถึงแนวความคิดในการพัฒนาแนวทางในการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารสนับสนุนภารกิจของกองทัพไทย

จากผลการวิจัยในบทที่ ๓ และบทที่ ๔ ได้ให้ผลสนับสนุนต่อวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการดำเนินการตามภารกิจดังกล่าว และทำให้ทราบถึงแนวทางการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารสนับสนุนภารกิจของกองทัพไทย อันเป็นแนวทางในการพัฒนาและเตรียมการของกองทัพไทยในอนาคตให้ดียิ่งขึ้นไป พอสรุปได้ ดังนี้

#### ๑. สภาพปัจจุบันของการดำเนินการทูตโดยฝ่ายทหารของกองทัพไทย

จากนโยบายในการปฏิบัติงานของกองทัพที่ได้กล่าวถึงบทบาทใน การแก้ปัญหาภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นจากภายนอกประเทศ โดยเฉพาะต้องให้ความเร่งด่วนในประเด็นข้อพิพาทที่เกิดจากปัญหาเส้นเขตแดนที่ไม่ชัดเจน โดยกองทัพไทยจะต้องแสดงออกความจริงใจในการสนับสนุนการแก้ปัญหาแบบสันติวิธีโดยใช้กลไกทางทหารที่มีอยู่ โดยเฉพาะการใช้การทูตโดยฝ่ายทหาร (Defence Diplomacy) สนับสนุนนโยบายรัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศ ทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี อย่างไรก็ตามกองทัพไทยจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ที่เพียงพอและสามารถพึ่งตนเองได้ มีขีดความสามารถในการป้องปรามทางยุทธศาสตร์และสามารถใช้กำลังในการป้องปรามการคุกคามด้วยกำลังจากภายนอกประเทศได้ตลอดเวลา จะเห็นได้ว่านโยบายดังกล่าวได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญของการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แต่ในปัจจุบันการดำเนินงานด้านการทูตทหารยังคงอยู่ในวงจำกัดของผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกองทัพและผู้ช่วยทูตทหารประจำต่างประเทศทั้งหลาย ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานต่างประเทศของกองทัพไทย ขาดความเข้าใจถึงการดำเนินงานของการทูตโดยฝ่ายทหารและความหมายและคำจำกัดความที่ถูกต้อง โดยมีความเข้าใจว่าผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินการในเรื่องนี้คือ กรมข่าวทหาร โดยผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำต่างประเทศ ในขณะที่เดียวกันที่การทูตโดยฝ่ายทหารมีความจำเป็นในการส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของกองทัพไทยให้ประสบความสำเร็จ และจะยิ่งเพิ่มความจำเป็นมากยิ่งขึ้นเมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว ความร่วมมือระหว่างกองทัพเพื่อสันติ

จึงมีความจำเป็นในอันที่จะเป็นหลักประกันให้กับประเทศในภูมิภาคได้รอดพ้นจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่เมื่อมีความจำเป็น

## ๒. ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ

๒.๑ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันประเทศ รวมถึงนโยบาย ยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทย ได้มีการกำหนดกรอบนโยบายยุทธศาสตร์ และมีการอ้างอิงถึงการทูตฝ่ายทหาร (Defence Diplomacy) ไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าว ยังขาดความชัดเจนที่จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง เช่น ไม่มีการกำหนดความเร่งด่วนในการดำเนินงานด้านการทูตเป็นรายประเทศ ไม่มีความเร่งด่วนในการปฏิบัติการด้านใด ๆ ไม่มีการให้น้ำหนักในการใช้ทรัพยากรและงบประมาณ และที่สำคัญคือ ไม่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่เด่นชัด โดยการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารในทางปฏิบัติกลับเป็นไปตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่กำหนดขึ้นโดยแต่ละหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็น สนผ.ทท. บก.ทท. และเหล่าทัพ เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของเหล่าทัพ รวมถึงเป็นการปฏิบัติตามแนวความคิด ความชำนาญ และการตอบสนองต่อการสั่งการหรือการให้แนวทางเป็นครั้งคราว ที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารได้รับจากหน่วยต้นสังกัดของตนเป็นสำคัญ

๒.๒ เมื่อศึกษาจากแนวความคิด ทฤษฎี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์ ความมั่นคง และพลังอำนาจแห่งชาติแล้ว พบว่าการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านการทูต รวมถึงการทูตฝ่ายทหารต่อรัฐชาติต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีความจำเป็นต่อความอยู่รอดและความมั่นคงของประเทศ โดยจะต้องมีการผสมผสานการใช้กำลังอำนาจด้านต่าง ๆ อย่างมีบูรณาการ และประสานสอดคล้อง เพื่อนำมาซึ่งทิศทางที่มีปฏิสัมพันธ์กับชาตินั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเป็นพันธมิตร หุนส่วน คู่แข่งขัน หรือศัตรู อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ชาติเป็นสำคัญ ดังนั้น การขาดยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารที่ชัดเจน ย่อมส่งผลกระทบต่อการนำมาซึ่งผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ตามยุทธศาสตร์ชาติ

๒.๓ เมื่อศึกษา เปรียบเทียบกับการทูตฝ่ายทหารของสหรัฐ ฯ และของสหราชอาณาจักร พบว่า ได้มีการกำหนดการผสมผสานพลังอำนาจแห่งชาติ ซึ่งรวมถึงกำลังอำนาจด้านการทูต และกำลังอำนาจด้านการทหารไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งยังมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาและใช้ขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหารไว้ด้วย โดยกำหนดให้การทูตฝ่ายทหารเป็นแนวหน้าในการเผชิญกับภัยคุกคาม ไม่ว่าจะเป็นอาวุธทำลายล้างสูง ผู้ก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึงการขึ้นมาจากจีน ที่การทูตฝ่ายทหารจะต้องคอยติดตาม ประเมิน วิเคราะห์ แจ้งเตือน รวมถึงร่วมกับหุนส่วนและพันธมิตรด้านการข่าวกรองและการขัดขวาง ครอบคลุมแต่เนิ่น โดยมีการบูรณาการในการแปลงผลประโยชน์ชาติและวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคง มาเป็นวัตถุประสงค์ด้านการทูตฝ่ายทหาร และกำหนดออกมาเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ก่อนที่จะกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่ตอบสนองต่อประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าว แล้วจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดความชัดเจนของนโยบายที่แปลงสู่การปฏิบัติตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดทำแผนงานด้านการทูตฝ่ายทหารของสเปน ที่ผลผลิตของแผนมีความชัดเจนในเรื่องความเร่งด่วนของการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารเป็นรายประเทศ ความเร่งด่วนในการใช้เครื่องมือและทรัพยากร ไปจนถึงความชัดเจนในการจัดทำแผนงานเป็นตารางรายปีไว้อย่างละเอียด



๒.๔ การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ขาดการประสานสอดคล้องกัน ในระดับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กับแผนงาน โครงการ และกิจกรรม อันเป็น ผลจากการขาดยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารที่อยู่ระหว่างกลาง ผลที่ตามมาคือ ข้อตกลงและความร่วมมือต่าง ๆ กับมิตรประเทศในระดับประเทศ ระดับกระทรวง ระดับกองทัพ และเหล่าทัพ ไม่ได้สอดคล้องกันอย่างแท้จริง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบาย เหล่าทัพ ก็ขาดทิศทางที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติและขาดการประสานสอดคล้อง ซึ่งเมื่อนำไปสู่ การปฏิบัติโดยผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร จึงขาดการบูรณาการงานด้านการทูตฝ่ายทหารอย่างเป็นระบบ

๒.๕ กองทัพไทยมีความร่วมมือตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมกับชาติ พันธมิตรเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม กิจกรรมเหล่านั้น ยังคงขาดการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้ ตอบสนองผลประโยชน์ชาติอย่างจริงจัง เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านในหลายระดับและหลายมิติ แต่ยังไม่สามารถนำมาซึ่งความพยายามในการแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนและปัญหาพื้นที่ทับซ้อนได้ ยังไม่สามารถนำมาซึ่งความร่วมมือในการสกัดกั้นผู้อพยพเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและการค้ายาเสพติด ข้ามชาติได้อย่างแท้จริง และที่สำคัญคือยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นปัญหาสำคัญของชาติได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง บทเรียนจากการศึกษาการทูตฝ่ายทหารของต่างประเทศ พบว่าการทูตฝ่ายทหารมิใช่แค่การพัฒนา ความสัมพันธ์ซึ่งเป็นเพียงเครื่องมือเท่านั้น แต่มีเป้าหมายที่แท้จริงคือ เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติ โดยเป็นแนวทางในการประเมิน วิเคราะห์ภัยคุกคาม และแสวงหาความร่วมมือกับพันธมิตรและ หุ้นส่วนเพื่อติดตาม รบกวาน ชัดขวาง และกำจัดภัยคุกคาม สิ่งทำลาย และความเสี่ยงต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นอาวุธทำลายล้าง ผู้อพยพ การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ และการขึ้นมาของมหาอำนาจใหม่

๒.๖ แนวความคิด ทฤษฎี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์ ความมั่นคง และพลังอำนาจแห่งชาติ เป็นพื้นฐานความคิดด้านการทูตฝ่ายทหาร อันเป็นสิ่งสำคัญและ จำเป็นต่อผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ที่จะต้องรู้และเข้าใจในระดับที่แตกต่างกันไปตาม ความรับผิดชอบ ที่สำคัญคือ ผู้บังคับบัญชาระดับสูง และผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ซึ่งถ้าไม่เข้าใจ แนวความคิดของ Realism หรือ Idealism และกลุ่มทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอื่น ๆ ก็จะไม่ เข้าใจว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นเพราะอะไร ธรรมชาติอื่นคิดเช่นไร และเราควรมีปฏิสัมพันธ์เช่นไร ถ้าไม่ เข้าใจแนวความคิดด้านความมั่นคง ก็จะไม่เห็นความสำคัญของการใช้การทูตฝ่ายทหารเพื่อการดำรงอยู่ ของชาติ ถ้าไม่เข้าใจทฤษฎีด้านพลังอำนาจแห่งชาติ ก็จะไม่ทราบว่าการทูตฝ่ายทหารเป็นเครื่องมือ หนึ่งของรัฐชาติที่จะต้องผสมผสานกับกำลังอำนาจอื่น ๆ เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ชาติ และที่สำคัญ คือ ถ้าไม่เข้าใจและเห็นความสำคัญของแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ ก็จะปล่อยให้ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นไปตามสภาพบังคับที่มาจากสภาพแวดล้อมและรัฐชาติที่เข้ามามีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งในที่สุดก็ต้อง ปฏิบัติตามรัฐชาติที่เหนือกว่า และต้องตกเป็นเบี้ยล่างหรือสูญเสียความเป็นรัฐชาติของตนในที่สุด

การทูตฝ่ายทหารของไทย ยังคงขาดระบบการพัฒนาบุคลากรและหน่วยรับผิดชอบ ด้านการทูตฝ่ายทหารที่ชัดเจน ยังขาดการเตรียมการในระยะยาวเพื่อสร้างพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และเครือข่าย รวมทั้งความเชี่ยวชาญด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และทัศนคติ ที่เหมาะสม อีกทั้งการคัดเลือกบุคลากรที่แต่ละเหล่าทัพดำเนินการภายใต้มาตรฐานที่แตกต่างกัน ก็ได้ส่งผลต่อการเตรียมบุคลากรด้วย และที่สำคัญ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการทูตฝ่ายทหาร เช่น

ผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับหน่วย ฝ่ายเสนาธิการ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับนานาชาติ ยังขาดทัศนคติและความรับผิดชอบการปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารอยู่

การศึกษาการทูตฝ่ายทหารของต่างประเทศ พบว่าการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร จะต้องมีการเตรียมการขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น ต้องมีการส่งคนที่จะทำหน้าที่ไปศึกษาในประเทศต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และเครือข่ายในประเทศนั้น ๆ และบางชาติยังตั้งเกณฑ์การคัดเลือกผู้ช่วยทูตทหารไว้สูง เช่น ต้องจบปริญญาโท ต้องเชี่ยวชาญในภูมิภาค หรือประเทศนั้น ๆ เข้าใจวัฒนธรรม และประเพณี เป็นต้น อีกทั้งหลายชาติได้จัดระบบหมุนเวียน ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารอย่างเป็นระบบ เพื่อการบริหารจัดการกำลังพลให้สามารถจัดส่ง ผู้ที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ แต่ละวัฒนธรรม ไปทำงานด้านการทูตฝ่ายทหารในพื้นที่ที่ตนถนัด

## ข้อเสนอแนะ

เพื่อพัฒนาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของกองบัญชาการทหารไทย ให้สามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) อันเป็นไปตามแนวความคิด ทฤษฎี และแนวทางการดำเนินงานที่เป็นสากล ด้วยการแก้ไขปัญหาคอขวดที่พบระหว่างการศึกษาดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยที่ผ่านมา มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการทูตฝ่ายทหารด้วยการปรับปรุงบทบาท ความรับผิดชอบ และโครงสร้างหน่วยงานในส่วนที่จำเป็น เพื่อให้เกิดหน่วยงาน และกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร และแผนการทูตฝ่ายทหาร เพื่อให้เกิดการบูรณาการงานด้านการทูตฝ่ายทหารอย่างแท้จริง และเพื่อพัฒนาแนวทางการรับราชการผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

๑. การจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารและแผนการทูตฝ่ายทหาร กำหนดให้เป็นหน้าที่ของ สนผ.ภท. โดยระหว่างการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ และยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ สนผ.ภท. ขว.ทหาร และ ขว.เหล่าทัพ ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำ ซึ่งจะทำให้ขั้นตอนการทบทวนยุทธศาสตร์มีความชัดเจน สามารถกำหนดวัตถุประสงค์มูลฐานด้านการทูตฝ่ายทหาร ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับที่เหนือกว่าการทบทวนตรวจสอบสภาพแวดล้อมก็จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในขั้นตอนทบทวนการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย สนผ.ภท. ควรจัดการสัมมนาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทูตฝ่ายทหาร ให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริง ปัญหา ข้อขัดข้องในการดำเนินงานเพื่อจะได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ และแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงการพัฒนาและใช้ขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และหน่วยปฏิบัติสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ผลจากการมีส่วนร่วมจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารดังกล่าว ก็จะช่วยทำให้แผนการทูตฝ่ายทหาร มีการประสานสอดคล้องและสามารถนำไปบูรณาการในการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ ควรมีการทบทวนแผนการทูตฝ่ายทหาร เป็นรายปี และทบทวนยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ในวาระที่เหมาะสม

๒. การบูรณาการงานด้านการทูตฝ่ายทหาร เป็นการนำยุทธศาสตร์ และแผนการทูตฝ่ายทหาร ไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งถ้าการวางแผนจัดทำเป็นไปตามแนวทางข้อ ๑ ที่ทุกหน่วยเข้ามามีส่วนร่วม ก็จะทำให้เกิดการบูรณาการโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา จึงต้องกำหนดบทบาท ความรับผิดชอบ และโครงสร้างที่เหมาะสม

โดยสถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ จะต้องเป็นหน่วยหลักในการบูรณาการการปฏิบัติงานด้านการทูตทั้งสิ้นในต่างประเทศอย่างแท้จริง เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศ อาจต้องปรับทัศนคติในการปฏิบัติงาน ให้เห็นความสำคัญของการทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสามารถนำมาซึ่งการป้องกันภัยคุกคาม ส่งเสริมการต่อสู้และแข่งขันกับสิ่งทำลาย ช่วยแก้ไขปัญหาคอขวด และสนับสนุนรัฐชาติไทยในการนำมาซึ่งความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน มากกว่าการตั้งเป้าหมายไปที่การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเท่านั้น สำหรับการบูรณาการการทูตฝ่ายทหารภายในกระทรวงกลาโหม มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการทูตฝ่ายทหารไทยเสียใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยจัดให้การทูตฝ่ายทหารทั้งสิ้นอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของ สนผ.ทท. หรืออย่างน้อยที่สุดให้ขึ้นการบังคับบัญชากับ บก.ทท. ในขณะที่หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ก็ต้องรับนโยบาย และยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารไปดำเนินการด้วย

๓. แนวทางการรับราชการของผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร สามารถดำเนินการได้ในสองแนวทาง คือ แนวทางแรก สามารถดำเนินการได้เลย โดยการกำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร จะต้องมีการปูพื้นฐานและมีความคุ้นเคย เพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเทศ ภูมิภาค หรือวัฒนธรรมนั้น ๆ และมีแนวทางหมุนวนไปตามตำแหน่งต่าง ๆ อีกแนวทาง เป็นการวางแผนระยะยาวในการพัฒนาให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยต้องมีการสร้างให้มีความรู้ ประสบการณ์ ภาษา วัฒนธรรม และประเพณีในแต่ละพื้นที่แต่ละประเทศ และให้เจริญเติบโตในสายงานนี้ โดยอาจปรับอัตราให้บางประเทศมีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารในชั้นยศพลตรี

๔. การปรับทัศนคติและแนวความคิดของกำลังของกองทัพ การทูตโดยฝ่ายทหารนับได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญของกองทัพในการดำเนินการด้านการต่างประเทศในอันที่จะดำรงรักษาหรือพัฒนาสถานภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของมิตรประเทศต่าง ๆ ซึ่งนับได้ว่าเป็นหนึ่งในการเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพ (Combat Multiplier) เครื่องมือหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันการทูตโดยฝ่ายทหารนั้นไม่ได้จำกัดบทบาทเฉพาะกับผู้ช่วยทูตทหารและผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของกองทัพเท่านั้น กำลังพลที่ปฏิบัติงานตามแนวชายแดนที่ประจำการวางกำลังเผชิญหน้ากับกำลังของกองทัพมิตรประเทศก็สามารถดำเนินการด้านการทูตโดยฝ่ายทหารได้ ดังนั้นกองทัพควรมีการปลูกฝังและให้ความรู้ด้านการทูตโดยฝ่ายทหารกับกำลังพลของกองทัพ ตั้งแต่ในช่วงต้นก่อนการเข้าประจำการ โดยอาจบรรจุวิชาการทูตโดยฝ่ายทหารเข้าไว้ในโรงเรียนทหารในทุกระดับ ในขณะเดียวกันในขั้นต้นอาจให้กรมข่าวทหารเป็นหน่วยรับผิดชอบทางฝ่ายอำนวยการในการเตรียมความพร้อมให้กับกำลังพลให้มีจิตสำนึกในการให้การสนับสนุนภารกิจการทูตโดยฝ่ายทหารที่ปฏิบัติภายในประเทศของตนเอง โดยอาจจัดให้มีการสัมมนาหรือเสวนาระหว่างกำลังพลที่เสร็จสิ้นการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ช่วยทูตทหารประจำต่างประเทศมาแล้ว เพื่อให้ได้มาซึ่งแผนงาน และหลักนิยามด้านการทูตโดยฝ่ายทหารของกองทัพไทยที่ชัดเจนและทันสมัยมากยิ่งขึ้น

๕. การบูรณาการภารกิจและกิจกรรมด้านการต่างประเทศ กองทัพไทยควรมีการกำหนดภารกิจด้านการทูตโดยฝ่ายทหารให้เป็นหนึ่งในภารกิจหลักของกองทัพเพื่อใช้ในการแก้ไขและป้องปรามปัญหาระหว่างประเทศที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ในขณะเดียวกันต้องกำหนดแนวทางในการดำเนินงานให้เป็นไปแนวทางเดียวกันทั้งกองทัพควรมีการวางแผนงานด้านการทูตโดยฝ่ายทหารให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของหน่วยที่เกี่ยวข้องโดยอาจจะบุลถึงหัวข้อสำคัญต่าง ๆ ไว้ภายในแผนงานอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความช่วยเหลือด้านพัฒนากำลังพล หรือการ Invest in People ให้กับกำลังพลจากมิตรประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มนายทหารระดับล่างถึงระดับกลางจากกองทัพมิตรประเทศ นับว่าเป็นภารกิจการทูตโดยฝ่ายทหารที่ควรให้ความสำคัญและเร่งด่วน เนื่องจากเป็นการสร้างความไว้วางใจและปรับค่านิยมให้กับกำลังพลมิตรประเทศ ที่จะเติบโตต่อไปในกองทัพของตนแต่ได้รับการปลูกฝังความรู้และความคิดต่าง ๆ ให้คล้ายคลึงกับกองทัพของเรา ซึ่งจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตง่ายยิ่งขึ้น โดยการจัดสรรงบประมาณไว้ให้สำหรับภารกิจการทูตโดยฝ่ายทหาร โดยให้กรมฝ่ายเสนาธิการร่วมและกรมฝ่ายกิจการพิเศษร่วมเป็นผู้เสนอโครงการ/ภารกิจย่อย พร้อมงบประมาณสนับสนุนเพื่อดำเนินการต่อไปและมุ่งไปสู่การรักษาผลประโยชน์ของชาติ

๖. ภารกิจอื่นที่สามารถนำการทูตโดยฝ่ายทหารเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ กองทัพไทยควรให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับภาระกิจและข้อตกลงที่ประเทศไทยได้ให้ไว้ใน ASEAN Standby Arrangements ในการพร้อมที่จะให้การสนับสนุนประเทศสมาชิกอื่น ๆ ในระบบเตรียมพร้อมเพื่อบรรเทาภัยพิบัติและตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินของอาเซียน ในกรณีที่เกิดภัยพิบัติทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความจริงใจของประเทศไทย ในการดำรงและรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในภูมิภาค รวมทั้งอาจทำ Standby Arrangements อื่น ๆ เพื่อรองรับภารกิจการให้การสนับสนุนกับสหประชาชาติ หรือองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ทั้งนี้การทำ Standby Arrangements ดังกล่าวยังสามารถถือได้ว่าเป็นการเตรียมพร้อมของทั้งกำลังพล และยุทธโศปกรณ์ไว้ในยามปกติให้สามารถพร้อมปฏิบัติงานตลอดเวลา โดยสามารถนำหน่วยเตรียมพร้อมเหล่านี้มาใช้สนับสนุนการปฏิบัติทั้งในและนอกประเทศ

การทูตฝ่ายทหาร มีนิยามความหมาย บทบาทหน้าที่ และรูปแบบการดำเนินงานที่กว้างขวางไปกว่าความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยในปัจจุบัน ที่มีมุมมองว่าการทูตฝ่ายทหาร คือ งานของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับชาติที่ไปประจำการเท่านั้น ขณะที่การให้นิยามความหมายของการทูตฝ่ายทหารที่เป็นสากลครอบคลุมไปถึงการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่กระทรวงกลาโหม ที่มีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติด้านการต่างประเทศในมิติความมั่นคง และการป้องกันประเทศ โดยใช้กิจกรรมที่ไม่รุนแรง ถือเป็นเครื่องมือหรือกำลังอำนาจแห่งชาติประการหนึ่งในรูปแบบ Soft Power เอกสารวิจัยเรื่องแนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย เป็นการศึกษาปัญหา อุปสรรค ของภารกิจดังกล่าว พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาจึงเป็นเพียงจุดเริ่มต้นให้ผู้สนใจสามารถนำข้อมูลดังกล่าวนี้ไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรให้มีการศึกษาวิจัย นิยาม ความหมาย ขอบเขต บทบาท หน้าที่ รูปแบบ กิจกรรม และวัตถุประสงค์การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยที่เหมาะสม โดยมีขั้นตอนในการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี วรรณกรรม งานวิจัย และการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ทั้งของนานาชาติและของไทย และมีการสัมมนาพร้อมกันของเจ้าหน้าที่ด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการทูตฝ่ายทหารไปด้วยกัน อันจะนำมาซึ่งการปฏิรูปการทูตฝ่ายทหารของไทยต่อไป

๒. ควรให้มีการศึกษาทบทวน แผนงาน โครงการ กิจกรรม และการดำเนินงานของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร และหน่วยงานรวมถึงผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารทั้งสิ้น ว่ามีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเช่นไร มีการบูรณาการเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด

๓. ควรให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อกำหนดกระบวนการและขั้นตอนการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่ยุทธศาสตร์ในระดับรอง ๆ ลงมา ที่เป็นเพียงการกำหนดวิธีการเพื่อตอบสนองเป้าหมายในประเด็นหรือมิติใดมิติหนึ่งตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยใช้ขีดความสามารถหรือกำลังอำนาจแห่งชาติในด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งต้องประสานสอดคล้องกับขีดความสามารถด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น กระบวนการและขั้นตอนการกำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา เป็นต้น

๔. ควรให้มีการศึกษาวิจัย แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหาร โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากร ว่าควรมีการเตรียมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์เช่นไร มีการคัดเลือกให้ไปดำรงตำแหน่งทั้งในประเทศ และต่างประเทศเช่นไร มีระบบหมุนเวียน และแนวทางการรับราชการเช่นไร การพัฒนาช่องทางเครื่องมือด้านการทูตฝ่ายทหารควรมีช่องทางและเครื่องมืออะไรบ้างและควรพัฒนาอย่างไร

๕. ควรให้มีการศึกษาวิจัย แนวทางการใช้ขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหาร ว่าควรมีขอบเขตการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด มีกิจกรรมอะไรบ้าง และควรมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์แห่งชาติอย่างไรบ้าง

๖. ควรให้กระทรวงกลาโหม บก.ทท. และเหล่าทัพ เข้ามาร่วมกันพิจารณากำหนดกรอบและแนวทางการจัดส่งกำลังพลเพื่อไปศึกษาในต่างประเทศ ตามโครงการแลกเปลี่ยน และโครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนากองทัพ และแนวทางในการจัดเตรียมกำลังพลเพื่อปฏิบัติงานในด้านนั้น ๆ รวมถึงการเตรียมบุคลากรด้านการทูตฝ่ายทหาร

## บรรณานุกรม

### ภาษาไทย

#### หนังสือ

- กลาโหม, กระทรวง. ร่างยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๙.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการ, ๒๕๖๐.
- ประภัสสร เทพชาตรี. ความมั่นคงระหว่างประเทศ : การศึกษาในเชิงโลกนโยบายศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.
- พจน์ พงศ์สุวรรณ, พล.ต.. หลักยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์. ๒๕๓๖.
- เลขาธิการสถานิติบัญญัติแห่งชาติ, สำนักงาน. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๖๐.
- วิชัย ชูเชิด, พันโท. ความมั่นคงศึกษา, เอกสารประกอบการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๔๔.
- สภาความมั่นคงแห่งชาติ, สำนักงาน. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๔. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๘.
- อภิชาติ อีร์อานง. ประเทศไทยจุดยุทธศาสตร์และการป้องกัน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.

#### วารสารและหนังสือพิมพ์

- ขจร กลางสนาม, หลวง. “ประวัติทหารอากาศกับที่ระลึกของกรมอากาศยาน”, กรุงเทพเดลิเมล์, ๒๔๗๐, หน้า ๒๓ – ๒๙.
- สุจินดา ศรีประยูร, นาวาเอกหญิง “ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร”, วารสารนาวิกศาสตร์. ปีที่ ๖๗ เล่มที่ ๒, ประจำเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๗.

#### วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

- เฉลิม คูหาวิชานันท์, พลตรี. “แนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศ”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๙.
- ณคม รัตนราม, พลตรี. “การทูตฝ่ายทหารของไทยในทศวรรษหน้า”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๔๙.
- ปฎิพนธ์ กุลพิจิตร, พลตรี. “บทบาทผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเหล่าทัพและผู้ช่วยฝ่ายทหารไทยต่อด้านการก่อการร้าย”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๔๘.

สมชาย หิรัญย์ชลิตี, พลโท. “ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในการดำเนินการด้านการทูตทหารของสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๔๒.

อำนาจ สอนสมจิตร, พลตรี. “การทูตฝ่ายทหารในอนาคต”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๓๖.

## เอกสารไม่ตีพิมพ์

ข่าวทหาร, กรม. “บทบรรยายสรุป สภาไกลโหม และ ผบ.เหล่าทัพของกรมข่าวทหาร ปี ๒๕๖๐”, ๒๕๖๐.

ข่าวทหาร, กรม. “บัญชีรายชื่อผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทย ณ ต่างประเทศ”, ๒๕๖๑.

ข่าวทหาร, กรม. “สรุปนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ”. ๒๕๖๐.

ข่าวทหาร, กรม. “Annual Report 2017”. ๒๕๖๐

นโยบายและแผนไกลโหม, สำนัก. “สรุปข้อมูลด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ”, ๒๕๖๐.

ยุทธการทหาร, กรม. “แผนปฏิบัติการราชการ ๔ ปี กองทัพอไทย พ.ศ.๒๕๕๙ – ๒๕๖๒”, ๒๕๖๐.

สมบูรณ์ ศรานุกิต (หลวงศรานุกิต), พลตรี, คำแถลงเรื่อง “ทูตทหาร” ณ สภาไกลโหม, วันที่ ๙, ๑๘ กรกฎาคม และ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๑

## ภาษาต่างประเทศ

### Books

Baylis, John and Smith, Steve (eds). The Globalization of World Politics: An introduction to international relations. New York : Oxford University Press, 2001.

Carey, Roger and Salmon, Trevor C. International Security In The Modern World. New York : St, Martin’s Press, Inc., 1992.

Cohen, Saul B. Geopolitics in the New World Era: A New Perspective on an Old Discipline. in George J. Demko and William B. Wood, eds.. Reordering the World : Westview Press, 1994.

Department of Defense of United States of America. Quadrennial Defense Review Report. Washington DC : DOD., 2010.

Glassner, Martin Ira. Political Geography. New York : John Wiley & Sons, 1993.

HM Government. A Strong Britain in an Age of Uncertainty : The National Security Strategy .London : The Stationery Office Limited, 2010

HM Government. Securing Britain in an Age of Uncertainty : The Strategic Defence and Security Review. London : The Stationery Office Limited, 2010.

- Howard, Michael and Paret, Peter (eds). Carl Von Clausewitz: ON WAR. New Jersey : Princeton University Press, 1997.
- Huntington, Samuel P. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New York : Simon & Schuster, 1997.
- Joint Chiefs of Staff. The National Military Strategy of the United States of America. Washington DC : JCS, 2011.
- Keohane, R. and Nye J.. Power and Interdependence, Boston : Little Brown, 1977.
- Kim, W. Chan and Mauborgne, Renee. Blue Ocean Strategy. Boston : Harvard Business School Publisher, 2015.
- Mansfield, Harvey C.. The Prince : Niccolò Machiavelli. (Second Edition), Chicago: The University of Chicago Press, 1998.
- Mearsheimer, John J. The Tragedy of Great Power Politics. New York : W.W. Norton & Company, 2001.
- Nicholson, Michael. Causes and Consequences in International Relations: a conceptual study. New York, Pinter, 1996.
- Olaf in Palme. Common Security: A Blueprint for Survival. New York: Simon and Schuster, 1982, pp. 7-11.
- Paul, T.V. and Hall, John A. (eds). International Order and the Future of World Politics. Cambridge : Cambridge University Press, 1999.
- Porter, Michael E. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. New York : Free Press, 1980.
- Shultz, Richard. Godson, Roy and Cluestar, George. Security Studies for The Twenty – First Century. Washington D.C. : Brassey’s Inc., 1997.
- Smith, Hugh. (eds). The Strategists. Canberra : Australian Defence Studies Center, 2001.
- Snyder, Craig A. Contemporary Security and Strategy. Melbourne : Macmillan Press LTD, 1999.
- The White House. National Security Strategy of the United States of America. Washington D.C. : Seal of the President of the United States, 2017.
- The White House. National Security Strategy. Washington DC: The White House, 2010
- Toffler, Alvin And Toffler, Heidi. War and Anti War. Boston: Little Brown and Company, 1993.
- Treverton, Gregory F. and Jones, Seth G.. Measuring National Power. Santa Monica, CA : RAND Cooperation, 2005.
- Vinod Bhatia, LTG., Vijai S Chaudhari, RDM., and Ranjit Singh, BG.. Defence Diplomacy and International Military Co-operation. New Delhi : Centre for Joint Warfare Studies, 2016.



Wheelen, L. Thomas and Hunger, J. David, Strategic Management and Business Policy: Toward Global Sustainability. Boston : Pearson Education, 2012.

## Journal

Alberts, David S. and Czerwinski, Thomas J. (1999). “Complexity, Global Politics, and National Security”. National Defense University Institute for National Strategic Studies, ISBN 1-57906-046-3.

Boone, Bartholomees J. “US. Army War College Guide to National Security Issues” National Security Strategy and Policy, US Army War College, Volume II Carlisle : USAWC, 2012.

Liotta, L. H. and Lloyd, Richmond M., From Here to There: The Strategy and Forces Planning Framework, Naval War College Review, Vol. 58: No. 2 Article 7, 2005.

Mackinder, H J. “The Geographical Pivot of History”. The Geographical Journal, 2004, No. 4, p. 298-321, 1904.

Mills, John R. “All Elements of National Power, Re-Organizing the Interagency Structure and Process for Victory in the Long War”, Strategic Insights, Volume V, Issue 6 July 2006.

Ministerio De Defensa. Defence Diplomacy Plan. Madrid : General Catalogue of Official Publication, 2012.

Muthanna, KA, Brig. “Military Diplomacy”, Journal of Defence Studies, Vol 5. No 1. January 2011, P. 1 – 15.

Oldys and Birch. “A Discourse of the Invention of Ships, Anchors, Compass, &c.”, The Works of Sir Walter Raleigh, Kt., vol. 8. Oxford : The University Press, 1829.

Pajtinka, Erik. “Military Diplomacy and Its Present Functions”, Security Dimensions. International and National Studies”, no 20, p. 179 – 194, 2016 .

Porter E. Michael. “Competitive Strategy”, Measuring Business Excellence, Vol. 1 Issue: 2, pp. 12 – 17.

Sills, Joe. “The Role of the United Nations in Forming Global Norms”. International Relations Studies and the United Nations Occasional Papers, 2002 No.2. New York : ACUNS. 2002.

## Research

- Farlin, Jeff. "Instruments of National Power : How America Earned Independence". USAWC Strategy Research Project. Pennsylvania: USAWC, 2014.
- Kirby E. Watson. "The New Geography : The Map, the Satellite and The Computer". US Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, USAWC Class OF 2011.
- UK Minister of Defence. "UK's International Defence Engagement Strategy". Denfence Engagement MOD. London. 2017.
- Yarger Y. Harry. "Strategic Theory for the 21st Century : The little Book on Big Strategy". US Army War College, Carlisle : USAWC, 2006.

ภาคผนวก

## ผนวก ก

### แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทย เรื่อง “การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย”

แบบสอบถามฉบับนี้ จะนำคำตอบไปใช้ประโยชน์ในการทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย” ของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒ เลขที่ ๙๐๓๔/๖๓ โดยรวบรวมข้อมูล ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดแนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย จึงขอความกรุณาโปรดตอบแบบสอบถาม และขอขอบพระคุณล่วงหน้าเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ข้อมูล ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนางานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยต่อไป

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น ๗ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ ๒ แนวความคิดด้านการทูตฝ่ายทหารทั่วไป ส่วนที่ ๓ นโยบายในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ส่วนที่ ๔ ข้อตกลง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ ๕ การปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ส่วนที่ ๖ ปัญหา และอุปสรรคการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ส่วนที่ ๗ ข้อเสนอแนะการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

#### ส่วนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

- ๑. ยศ. ชื่อ นามสกุล .....
- ๒. ตำแหน่ง.....
- ๓. ที่อยู่ปัจจุบัน .....

#### ส่วนที่ ๒ แนวความคิดด้านการทูตฝ่ายทหารทั่วไป

- ๑. ในความเห็นของท่าน การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ควรมีพื้นฐานความรู้ และความเข้าใจในเรื่อง หรือประเด็น ไດบ้าง .....
- ๒. ท่านเห็นว่านอกเหนือจากผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารแล้ว มีตัวแสดงอื่นๆ ที่มีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารหรือไม่ เป็นใครบ้าง .....
- ๓. ในความคิดเห็นท่าน การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร มีบทบาท หรือหน้าที่เช่นไรบ้าง .....
- ๔. ท่านเห็นว่า มีการดำเนินงานหรือการจัดกิจกรรมใดได้บ้าง เพื่อตอบสนองต่องานด้านการทูตฝ่ายทหาร

### ส่วนที่ ๓ นโยบายในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย

๑. มีกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์การต่างประเทศ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ยุทธศาสตร์ทหาร ไต่บ้าง ที่ให้แนวทางการทูตฝ่ายทหารไว้อย่างชัดเจน จนท่านสามารถนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในประเทศที่ท่านมาปฏิบัติหน้าที่อยู่ได้ .....
๒. การดำเนินงานในฐานะผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารในประเทศที่ท่านปฏิบัติหน้าที่อยู่ ท่านยึดถือคำสั่ง หรือนโยบายใดบ้างที่เป็นกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ในการปฏิบัติงาน.....

### ส่วนที่ ๔ ข้อตกลง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

๑. มีข้อตกลงความร่วมมือในระดับรัฐบาล ระดับกระทรวง ระดับกองทัพ และระดับเหล่าทัพของไทยกับประเทศที่ท่านทำหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร หรือไม่ ระดับใด และเรื่องอะไรบ้าง .....
๒. ในระดับกองทัพ และเหล่าทัพที่ท่านรับผิดชอบในฐานะผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ได้มีแผนงาน โครงการ และกิจกรรมความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศนั้นๆ ในเรื่องอะไรบ้าง.....
๓. ท่านเห็นว่า ข้อตกลง แผนงาน โครงการ ตามที่ท่านได้ให้ข้อมูลในข้อ ๑ และ ๒ ของส่วนนี้ มีความเชื่อมโยง เกี่ยวข้อง ประสานสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด และควรเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง

### ส่วนที่ ๕ การปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

๑. ในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ณ ประเทศที่ท่านประจำการอยู่ ได้มีการจัดทำแผนงานของกิจกรรมประจำปี หรือสองปี ไว้หรือไม่ ถ้ามี กรุณาสรุปคร่าวๆ ตั้งแต่ ต.ค. - ก.ย. ของปีถัดไป .....
๒. จากแผนงานกิจกรรมตามข้อ ๑ ในส่วนนี้ ท่านได้รับคำสั่ง หรือนโยบาย หรือไม่ว่าแต่ละกิจกรรมมีความเร่งด่วนมากน้อยเพียงใด และควรทุ่มเททรัพยากรที่มีไปดำเนินการในด้านใด .....
๓. ในการปฏิบัติงานร่วมกับสถานเอกอัครราชทูตในประเทศที่ท่านประจำการ ท่านเห็นว่าการบูรณาการการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติอย่างแท้จริงหรือไม่อย่างไร.....
๔. ในการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร (กรณีมีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไปประจำการมากกว่า ๑ เหล่าทัพ) ท่านเห็นว่าการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารผ่านข้อตกลง กิจกรรมต่างๆ สอดรับกันหรือไม่อย่างไร.....

๕. ท่านเห็นว่าความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับประเทศที่ท่านประจำการสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับประเทศไทยได้อย่างไรบ้าง และได้พยายามดำเนินการไปบ้างแล้วมากน้อยเพียงใด.....

๖. ท่านเห็นว่า กระบวนการในการคัดเลือกผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร และเจ้าหน้าที่ในสำนักงานของท่านที่ผ่านมา มีความเหมาะสม หรือไม่ อย่างไร .....

๗. ท่านเห็นว่า การจัดรูปแบบการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารด้วยกันเอง และผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารกับเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่ไปประจำการ ณ ประเทศเดียวกันกับท่านในสถานเอกอัครราชทูตมีความเหมาะสม หรือไม่ อย่างไร .....

### ส่วนที่ ๖ ปัญหา และอุปสรรคการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

๑. ปัญหาและอุปสรรคในระดับนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานปฏิบัติหน้าที่ของท่าน .....

๒. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่ไปประจำการ ณ ประเทศเดียวกันกับท่าน.....

๓. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานภายในสำนักงานของท่าน .....

๔. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารกับประเทศที่ท่านไปประจำการ .....

๕. ปัญหาและอุปสรรคด้านอื่นๆ .....

### ส่วนที่ ๗ ข้อเสนอแนะการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

๑. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย และการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการทูตฝ่ายทหาร .....

๒. ข้อเสนอแนะในการเตรียมเจ้าหน้าที่ด้านการทูตฝ่ายทหาร ตั้งแต่การคัดเลือกผู้ช่วยทูตทหารจนถึงไปปฏิบัติหน้าที่.....

๓. ข้อเสนอแนะในการบูรณาการการปฏิบัติงานด้านการทูต โดยเฉพาะการทูตฝ่ายทหาร .....

๔. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่ท่านเห็นว่าจะมีประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร .....

**หมายเหตุ**

๑. ท่านสามารถที่จะเลือกตอบคำถามในข้อใดข้อหนึ่ง หรือตอบทุกข้อตามที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมและสบายใจ
๒. คำตอบของท่านจะถูกนำมาใช้ในเชิงวิชาการในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรเท่านั้น ทั้งนี้ ก็เพื่อการพัฒนาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ขอพระคุณอย่างสูงในความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามสัมภาษณ์

## ผนวก ข

### แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร เรื่อง “การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย”

แบบสอบถามฉบับนี้ จะนำคำตอบไปใช้ประโยชน์ในการทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร เพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐ เลขที่ ๘๕๑๔/๖๐ โดยรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย และการนำไปสู่การปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี จึงขอความกรุณาโปรดตอบแบบสอบถาม และขอขอบพระคุณล่วงหน้าเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ข้อมูลความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนางานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยต่อไป

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ ๒ แนวความคิดด้านการทูตฝ่ายทหารทั่วไป ส่วนที่ ๓ นโยบายในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ส่วนที่ ๔ ข้อตกลง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

#### ส่วนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ยศ. ชื่อ นามสกุล .....
๒. ตำแหน่ง .....

#### ส่วนที่ ๒ แนวความคิดด้านการทูตฝ่ายทหารทั่วไป

๑. ในความเห็นของท่าน การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ควรมีพื้นฐานความรู้ และความเข้าใจในเรื่อง หรือประเด็น ไດบ้าง .....
๒. ท่านเห็นว่านอกเหนือจากผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารแล้ว มีตัวแสดงอื่นๆ ที่มีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารหรือไม่ เป็นใครบ้าง .....

#### ส่วนที่ ๓ นโยบายในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย

๑. มีกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์การต่างประเทศ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ยุทธศาสตร์ทหาร ไດบ้าง ที่ให้แนวทางการทูตฝ่ายทหารไว้อย่างชัดเจน จนท่านสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในหน่วยของท่านที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศได้.....



๒. การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศ มีคำสั่ง หรือนโยบายใดบ้างที่เป็นกรอบในการปฏิบัติงานในหน่วยของท่าน.....

#### ส่วนที่ ๔ ข้อตกลง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

๑. มีข้อตกลงความร่วมมือในระดับรัฐบาล ระดับกระทรวง ระดับกองทัพ และระดับเหล่าทัพของไทยกับประเทศต่างๆ ที่หน่วยงานของท่านต้องเกี่ยวข้อง และต้องใช้ในการปฏิบัติงานร่วมกับต่างประเทศหรือไม่ อย่างไร .....

๒. ท่านเห็นว่า ข้อตกลง แผนงาน โครงการ ตามข้อ ๑ กับกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานของท่านต้องดำเนินการเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ มีความเชื่อมโยง สอดรับ กันมากน้อยเพียงใด และสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานของหน่วยงานท่านได้หรือไม่.....

#### ส่วนที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

๑. ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศในหน่วยงานของท่าน มีปัญหา และอุปสรรคที่สำคัญใดบ้าง.....

๒. ท่านมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคดังกล่าว อย่างไร.....

#### หมายเหตุ

๑. ท่านสามารถที่จะเลือกตอบคำถามในข้อใดข้อหนึ่ง หรือตอบทุกข้อตามที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมและสบายใจ
๒. คำตอบของท่านจะถูกนำมาใช้ในเชิงวิชาการในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรเท่านั้น ทั้งนี้ ก็เพื่อการพัฒนาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ขอพระคุณอย่างสูงในความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามสัมภาษณ์

## ผนวก ค

### แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ช่วยทูตทหารต่างประเทศ เรื่อง “การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย”

แบบสอบถามฉบับนี้ จะนำคำตอบไปใช้ประโยชน์ในการทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร เพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)” ของนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐ เลขที่ ๘๕๑๔/๖๐ โดยรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย และการนำไปสู่การปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี จึงขอความกรุณาโปรดตอบแบบสอบถาม และขอขอบพระคุณล่วงหน้าเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ข้อมูลความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนางานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยต่อไป

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ ๒ ยุทธศาสตร์ แผนงาน นโยบาย และการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของประเทศท่าน ส่วนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานด้านความมั่นคงของไทย

#### ส่วนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ยศ. ชื่อ นามสกุล .....
๒. ตำแหน่ง .....

#### ส่วนที่ ๒ ยุทธศาสตร์ แผนงาน นโยบาย และการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของประเทศท่าน

๑. การกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของประเทศท่าน มีความเชื่อมโยง และประสานสอดคล้องกันของยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ และยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ หรือไม่ อย่างไร .....
๒. ในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารของท่าน มีกรอบนโยบายที่ท่านต้องยึดถืออย่างไรบ้าง เช่น มียุทธศาสตร์การทูตฝ่ายทหาร แผนการทูตฝ่ายทหาร หรือนโยบายการทูตฝ่ายทหาร ที่กำหนดขอบเขต ความเร่งด่วน หรือสิ่งที่ต้องเน้นในการมีปฏิสัมพันธ์ หรือดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ .....
๓. งานด้านการทูตฝ่ายทหารของประเทศท่าน มีการกำหนดโครงการกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการกับประเทศต่างๆ ไว้หรือไม่ ถ้ามีกำหนดเป็นโครงการกี่ปี และมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใด .....

**ส่วนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานด้านความมั่นคงของไทย**

๑. ปัญหา และอุปสรรคในการมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานด้านความมั่นคงของไทย

.....

๒. ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานด้านความมั่นคงของไทย

.....

**หมายเหตุ**

๑. ท่านสามารถที่จะเลือกตอบคำถามในข้อใดข้อหนึ่ง หรือตอบทุกข้อตามที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมและสบายใจ
๒. คำตอบของท่านจะถูกนำมาใช้ในเชิงวิชาการในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรเท่านั้น ทั้งนี้ ก็เพื่อการพัฒนาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ขอขอบคุณอย่างสูงในความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามสัมภาษณ์

## ผนวก ง

### In-depth Interview Questionnaire for the Foreign Defence Attachés On “Defence Diplomacy”

The purpose of this questionnaire is for the research on “The Guideline on Formulating a Defence Diplomacy Strategy in Support of the 20-year National Strategy (2017-2037),” conducted by a follower of the National Defence College, Class 60, student No. 8514/60. The questionnaire will collect information, opinions and suggestions as a guideline to develop strategies, policies and the implementation of Thailand’s Defence Diplomacy in support of the 20-year National Strategy. In this regard, I wish to request your kind cooperation in providing information, opinions and suggestions in order to develop the implementation of Thailand’s military attaché affairs.

The questionnaire is divided into 3 sections: Section 1 – Information of the interviewee; Section 2 – Your country’s strategies, plans, policies and implementation on Defence Diplomacy and; Section 3 – Problems, obstacles and suggestions in interacting with Thailand’s security agencies

#### Section 1 - Information of the interviewee

1. Rank/Name.....

2. Position.....

#### Section 2 - Your country’s strategies, plans, policies and implementation on military attaché affairs

1. Do your country’s principles for the implementation of Defence Diplomacy conforms to your national, foreign affairs and defence strategies and how?.....  
.....

2. Do you go by any framework of policies in carrying out your duty as the Defence Attaché? For instance, a strategy, a plan or a policy on Defence Diplomacy that

define the limits, urgency or any emphasis on the interaction or implementation of the various activities. ....

3. With respect to your Defence Diplomacy, has a project of activities with the various countries been determined? If yes, how many years does the project cover and how in-depth are the details of the project?.....

**Section 3 - Problems, obstacles and suggestions in interacting with Thailand's security agencies**

1. Problems, obstacles in interacting with Thailand's security agencies.....  
.....

2. Suggestions on how to develop cooperation with Thailand's security agencies.....  
.....

**Note**

- 1. You can choose to respond to all or either of the questions as seen appropriate.
- 2. Your response will be used for academic purposes within the National Defence College only, which will help develop the implementation of Thailand's military attaché affairs aiming to conform to the current situation.

Thank you very much for your kind cooperation to this questionnaire!

## ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ พลตรี พงศ์เทพ แก้วไชโย

วัน เดือน ปีเกิด ๑๐ กันยายน ๒๕๐๘

การศึกษา

ภายในประเทศ

- : มศ.๓ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- : มศ.๕ โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร
- : เตรียมทหารรุ่นที่ ๒๔
- : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ ๓๕
- : หลักสูตรชั้นนายร้อยและชั้นนายพันทหารราบ
- : โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำชุดที่ ๗๕
- : วิทยาลัยการทัพบก หลักสูตรหลักประจำชุดที่ ๕๘

ต่างประเทศ

- : หลักสูตรชั้นนายพันทหารราบ ออสเตรเลีย (๒๕๓๖)
- : หลักสูตรการบริหารจัดการด้านการป้องกันประเทศ สหราชอาณาจักร (๒๕๔๖)
- : วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการมั่นคงศึกษา สหราชอาณาจักร (๒๕๔๘)

ประวัติการทำงานโดยย่อ

- : ผู้บังคับหมวด ผู้บังคับกองร้อย ฝอ.๓ ร.๑๖ พัน ๑
- : ผู้สังเกตการณ์ทางทหารสหประชาชาติประจำชายแดน อิรัก-คูเวต
- : รองผู้อำนวยการกองการต่างประเทศ กรมข่าวทหารบก
- : ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกไทย ณ กรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร
- : ผู้อำนวยการกองพิธีการทูต กรมข่าวทหาร
- : รองผู้อำนวยการสำนักวิเทศสัมพันธ์ กรมข่าวทหาร
- : ผู้อำนวยการสำนักกิจการชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน กรมกิจการชายแดนทหาร

ตำแหน่งปัจจุบัน : รองเจ้ากรมกิจการชายแดนทหาร กรมกิจการชายแดน กองบัญชาการกองทัพไทย

# สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การทหาร

เรื่อง แนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย

ผู้วิจัย พลตรี พงศ์เทพ แก้วไชโย หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๒

ตำแหน่ง รองเจ้ากรมกิจการชายแดนทหาร

## ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การทูตโดยฝ่ายทหาร (Defense Diplomacy) หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ตามกรอบนโยบายของรัฐโดยใช้ทรัพยากรและขีดความสามารถทางทหารที่รัฐนั้น ๆ มีอยู่อย่างสันติ หรือ Soft Power ซึ่งกองทัพสหราชอาณาจักรเป็นต้นกำเนิดของการใช้การทูตโดยฝ่ายทหาร และมีบทบาทอย่างกว้างขวางในยุคหลังสงครามเย็น โดยได้บรรจุแนวความคิดดังกล่าวไว้ในยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ (Strategic Defense Review 1998) จนกลายเป็นแนวนโยบายที่มุ่งหมายให้เกิดความสงบสุขและสันติในบริบทปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้น การใช้การทูตโดยฝ่ายทหารยังเป็นความพยายามทำลายกำแพงความตึงเครียดในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของบรรดารัฐ-ชาติในยุโรป โดยทั่วไปแล้วแนวนโยบายดังกล่าวพยายามที่จะใช้มาตรการในการเสริมสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นของประเทศต่าง ๆ เพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์หลักคือการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และปรับปรุงความสัมพันธ์สำหรับประเทศที่เคยเป็นศัตรูกันมาก่อนให้มีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น ตลอดจนลดความหวาดระแวงระหว่างกัน ดังนั้นการทูตโดยฝ่ายทหารจึงเป็นเครื่องมือทางนโยบายที่รวมเอาพลังอำนาจทางทหารและขีดความสามารถทางการทูตเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อตอบสนองกลยุทธ์หยุดความขัดแย้งและลดความรุนแรงของวิกฤติการณ์ระหว่างชาติต่าง ๆ ได้ หากเราได้ศึกษาแนวคิดนี้อย่างลึกซึ้งโดยให้ความสำคัญต่อบริบทของแนวความคิดและการปฏิบัติ โดยไม่จำเพาะที่จะศึกษา แต่แนวทางการปฏิบัติของกองทัพชาติตะวันตกเท่านั้น หากแต่แนวคิดดังกล่าวนี้ยังได้รับความสนใจจากกระทรวงกลาโหมและกองทัพไทยอยู่บ้างก็ตาม อย่างไรก็ตาม ยังขาดความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวัง รวมทั้งเป้าหมายของการดำเนินการนั้นยังคงเลือนราง

การดำเนินงานด้านการต่างประเทศหรืองานด้านการทูต จึงกลายเป็นสิ่งหนึ่งที่ทุกหน่วยงานจะต้องพิจารณาทบทวน เพื่อให้สามารถตอบสนองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๕๒ ที่ได้กำหนดให้ “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย” เพื่อตอบรับต่อสถานการณ์ปัจจุบัน และเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๖๕ ที่ได้กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มี

ยุทธศาสตร์ชาติ จึงได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ขึ้น พร้อมไปกับที่หน่วยงานต่างๆ ได้จัดทำยุทธศาสตร์แบบคู่ขนานกันไป โดยในประเด็นยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของยุทธศาสตร์นี้ได้กำหนดให้มี “การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติรวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อเสริมสร้างความสงบ สันติสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้า ให้กับประเทศชาติ ภูมิภาค และโลก อย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่จะรองรับปัญหาร่วมกันได้” ซึ่งก็คือการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการบูรณาการงานด้านการทูต โดยเฉพาะการทูตฝ่ายทหาร ที่จะต้องมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ แนวความคิด ทฤษฎี และการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ที่เป็นการผสมผสานแนวความคิดทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์พลังอำนาจแห่งชาติและความมั่นคง เข้าไว้ด้วยกัน ยังคงเป็นสิ่งใหม่โดยเฉพาะกับสังคมไทย จนส่งผลให้การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยยังขาดความชัดเจน ทั้งในด้านการกำหนดทิศทางและนโยบาย การบูรณาการและการบริหารจัดการร่วมกันของหน่วยงาน หรือภายในหน่วยงานเดียวกันเอง ซึ่งอาจต่างไปจากอีกหลายๆ ชาติ ที่ได้เริ่มมีการจัดทำยุทธศาสตร์ นโยบายหรือแผนการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร (Defense Diplomacy) ขึ้นอย่างเป็นระบบตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

การขาดการกำหนดแนวทางการดำเนินการด้านการทูตฝ่ายทหารดังกล่าว ได้ส่งผลต่อความชัดเจนในการปฏิบัติของหน่วยงานที่รับผิดชอบการทูตฝ่ายทหาร และทำให้การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ ขาดการสอดคล้องและประสานสอดคล้องในการปฏิบัติงานร่วมกัน ทั้งในส่วนของหน่วยงานภายในกองบัญชาการกองทัพไทยเอง กับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอื่นๆ จนส่งผลกระทบต่อการทำงานเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติไทยโดยรวมและปัญหาดังกล่าวจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ของกองทัพมิตรประเทศและองค์กรที่เพิ่มขึ้นมาอย่างรวดเร็วภายใต้โลกที่เชื่อมต่อกัน และแต่ละชาติในโลกต่างก็มุ่งที่จะใช้การมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวไปในทิศทางเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชาติของตนเป็นสำคัญ

ดังนั้นการวางแนวทางการดำเนินการด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทย จึงเป็นความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างมาก ในอันที่จะตอบสนองและรองรับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ซึ่งจะนำมาซึ่งความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของชาติไทยต่อไป

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการดำเนินการด้านการทูตโดยฝ่ายทหารของไทยและต่างประเทศ
๒. เพื่อศึกษา ปัญหา ข้อขัดข้องในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทย
๓. เพื่อเสนอแนะ แนวความคิดในการปรับปรุงบทบาท ความรับผิดชอบ และโครงสร้างของหน่วยงานที่รับผิดชอบภายในเรื่องการทูตฝ่ายทหาร สนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย



## ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย” ประกอบด้วยขอบเขตการศึกษาดังนี้

### ๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เน้นการศึกษาวิเคราะห์ กระบวนการและรูปแบบการดำเนินการทูตโดยฝ่ายทหาร และการให้แนวทางในการดำเนินการด้านการทูตฝ่ายทหาร

### ๒. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา

หน่วยงานด้านการทูตฝ่ายทหารทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบแนวคิด กระบวนการ และรูปแบบในการดำเนินงานด้านการทูตโดยฝ่ายทหาร

### ๓. ขอบเขตด้านประชากร

การสัมภาษณ์ มีขอบเขตอยู่ที่ผู้ช่วยทูตและอดีตผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยที่ไปประจำการในต่างประเทศ และผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารต่างประเทศที่มาประจำการในประเทศไทย รวมถึงผู้บังคับบัญชาหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

## วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

### ๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จาก เอกสารแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ผ่านมา โดยค้นคว้าข้อมูล หนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุด วปอ.สปท. เว็บไซต์ และเอกสารทางการของหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ รวมถึงข้อมูล เอกสาร หลักฐาน จาก การบรรยาย ผลการประชุม การสัมมนา และการดูงานของหลักสูตร วปอ.รุ่นที่ ๖๒

๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จาก การสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้ช่วยทูตและอดีตผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยที่ไปประจำการในต่างประเทศ และผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารต่างประเทศที่มาประจำการในประเทศไทย รวมถึงผู้บังคับบัญชาหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารและประสบการณ์ตรงของผู้ทำวิจัย ที่เคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกไทยประจำกรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ แล้วนำมาจัดทำเป็นคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติงาน ก่อนที่จะนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิ เกิดเป็นความคิดรวบยอดในการกำหนดแนวความคิด และรูปแบบของแนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย

### ๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากการศึกษาวิจัย

## ผลการวิจัย

### ๑. ผลการศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑

ผลการศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาการดำเนินการด้านการทูตโดยฝ่ายทหารของไทยและต่างประเทศ ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

จากนโยบายในการปฏิบัติงานของกองทัพที่ได้กล่าวถึงบทบาทใน การแก้ปัญหาภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นจากภายนอกประเทศ โดยเฉพาะต้องให้ความเร่งด่วนในประเด็นข้อพิพาทที่เกิดจากปัญหาเส้นเขตแดนที่ไม่ชัดเจน โดยกองทัพไทยจะต้องแสดงออกความจริงใจใน การสนับสนุนการแก้ปัญหาแบบสันติวิธี โดยใช้กลไกทางทหารที่มีอยู่ โดยเฉพาะการใช้การทูตโดยฝ่ายทหาร (Defense Diplomacy) สนับสนุนนโยบายรัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศ ทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี อย่างไรก็ตามกองทัพไทยจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ที่เพียงพอและสามารถพึ่งตนเองได้ มีขีดความสามารถในการป้องปรามทางยุทธศาสตร์และสามารถใช้กำลังในการป้องปรามการคุกคามด้วยกำลังจากภายนอกประเทศได้ตลอดเวลา จะเห็นได้ว่านโยบายดังกล่าวได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญของการใช้การทูตโดยฝ่ายทหารในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทต่างๆที่เกิดขึ้น แต่ในปัจจุบันการดำเนินงานด้านการทูตทหารยังคงอยู่ในวงจำกัดของผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกองทัพ และผู้ช่วยทูตทหารประจำต่างประเทศทั้งหลาย ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานต่างประเทศของกองทัพไทย ขาดความเข้าใจถึงการดำเนินงานของการทูตโดยฝ่ายทหารและความหมายและคำจำกัดความที่ถูกต้อง โดยมีความเข้าใจว่าผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินการในเรื่องนี้คือ กรมข่าวทหารทหาร โดยผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำต่างประเทศ ในขณะที่เดียวกันที่การทูตโดยฝ่ายทหารมีความจำเป็นในการส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของกองทัพไทยให้ประสบความสำเร็จ และจะยิ่งเพิ่มความจำเป็นมากยิ่งขึ้นเมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว ความร่วมมือระหว่างกองทัพเพื่อสันติจึงมีความจำเป็นในอันที่จะเป็นหลักประกันให้กับประเทศในภูมิภาคได้รอดพ้นจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่เมื่อมีความจำเป็น

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกรทูตฝ่ายทหารของสหรัฐ ฯ และของสหราชอาณาจักร พบว่า ได้มีการกำหนดการผสมผสานพลังอำนาจแห่งชาติ ซึ่งรวมถึงกำลังอำนาจด้านการทูตและกำลังอำนาจด้านการทหารไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งยังมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาและใช้ขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหารไว้ด้วย โดยกำหนดให้การทูตฝ่ายทหารเป็นแนวทางในการเผชิญกับภัยคุกคาม ไม่ว่าจะป็นอาวุธทำลายล้างสูง ภัยพิพ การก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึงการขึ้นมาจากเงินที่การทูตฝ่ายทหารจะต้องคอยติดตาม ประเมิน วิเคราะห์ แจ้งเตือน รวมถึงร่วมกับหุ้นส่วนและพันธมิตรด้านการข่าวกรองและการขัดขวาง รบกวบนแต่เนิ่น โดยมีการบูรณาการในการแปลงผลประโยชน์ชาติและวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคง มาเป็นวัตถุประสงค์ด้านการทูตฝ่ายทหาร และกำหนดออกมาเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ก่อนที่จะกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่ตอบสนองต่อ

ประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าว แล้วจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดความชัดเจนของนโยบายที่แปลงสู่การปฏิบัติมาตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดทำแผนงานด้านการทูตฝ่ายทหารของสเปน ที่ผลผลิตของแผนมีความชัดเจนในเรื่องความเร่งด่วนของการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารเป็นรายประเทศ ความเร่งด่วนในการใช้เครื่องมือและทรัพยากร ไปจนถึงความชัดเจนในการจัดทำแผนงานเป็นตารางรายปีไว้อย่างละเอียด

## ๒. ผลการศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒

ผลการศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒ เพื่อศึกษา ปัญหา ข้อขัดข้องในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทย ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันประเทศ รวมถึงนโยบาย ยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทย ได้มีการกำหนดกรอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมีการอ้างอิงถึงการทูตฝ่ายทหาร (Defense Diplomacy) ไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าว ยังขาดความชัดเจนที่จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง เช่น ไม่มีการกำหนดความเร่งด่วนในการดำเนินงานด้านการทูตเป็นรายประเทศ ไม่มีความเร่งด่วนในการปฏิบัติการด้านใดๆ ไม่มีการให้น้ำหนักในการใช้ทรัพยากรและงบประมาณ และที่สำคัญคือ ไม่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่เด่นชัด โดยการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารในทางปฏิบัติกลับเป็นไปตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่กำหนดขึ้นโดยแต่ละหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็น สนผ.กท. บก.ทท. และเหล่าทัพ เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของเหล่าทัพ รวมถึงเป็นการปฏิบัติตามแนวความคิด ความชำนาญ และการตอบสนองต่อการสั่งการหรือการให้แนวทางเป็นครั้งคราวที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารได้รับจากหน่วยต้นสังกัดของตนเป็นสำคัญ

การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ขาดการประสานสอดคล้องกันในระดับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กับแผนงาน โครงการ และกิจกรรม อันเป็นผลจากการขาดยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารที่อยู่ระหว่างกลาง ผลที่ตามมาคือ ข้อตกลงและความร่วมมือต่าง ๆ กับมิตรประเทศ ในระดับประเทศ ระดับกระทรวง ระดับกองทัพ และเหล่าทัพ ไม่ได้สอดคล้องกันอย่างแท้จริง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายเหล่าทัพ ก็ขาดทิศทางที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติและขาดการประสานสอดคล้อง ซึ่งเมื่อนำไปสู่การปฏิบัติโดยผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร จึงขาดการบูรณาการงานด้านการทูตฝ่ายทหารอย่างเป็นระบบ

การทูตฝ่ายทหารของไทย ยังคงขาดระบบการพัฒนาบุคลากรและหน่วยรับผิดชอบด้านการทูตฝ่ายทหารที่ชัดเจน ยังขาดการเตรียมการในระยะยาวเพื่อสร้างพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และเครือข่าย รวมทั้งความเชี่ยวชาญด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และทัศนคติที่เหมาะสม อีกทั้งการคัดเลือกบุคลากรที่แต่ละเหล่าทัพดำเนินการภายใต้มาตรฐานที่แตกต่างกัน ก็ได้ส่งผลต่อการเตรียมบุคลากรด้วย และที่สำคัญ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการทูตฝ่ายทหาร เช่น ผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับหน่วย ฝ่ายเสนาธิการ และหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับนานาชาติ ยังขาดทัศนคติและความรับผิดชอบการปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารอยู่

## ๓. ผลการศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓

ผลการศึกษาที่ต่อบัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓ เพื่อเสนอแนะ แนวความคิดในการปรับปรุงบทบาท ความรับผิดชอบ และโครงสร้างของหน่วยงานที่รับผิดชอบภายในกองบัญชาการกองทัพไทย (ฉะนั้นจึงส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาบทบาทและหน้าที่ของ สำนักงานประสานภารกิจด้านความมั่นคงกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมให้สอดคล้องกับความมั่นคงของชาติโดยแบ่งแนวทางการพัฒนาออกเป็น ๒ แนวทาง คือ)

## ข้อเสนอแนะ

เพื่อพัฒนาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายของกองบัญชาการทหารไทย ให้สามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) อันเป็นไปตามแนวความคิด ทฤษฎี และแนวทางการดำเนินงานที่เป็นสากล ด้วยการแก้ไขปัญหาคอขวดซึ่งที่พบระหว่างการศึกษาดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยที่ผ่านมา มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการทูตฝ่ายทหารด้วยการปรับปรุงบทบาท ความรับผิดชอบ และโครงสร้างหน่วยงานในส่วนที่จำเป็น เพื่อให้เกิดหน่วยงาน และกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร และแผนการทูตฝ่ายทหาร เพื่อให้เกิดการบูรณาการงานด้านการทูตฝ่ายทหารอย่างแท้จริง และเพื่อพัฒนาแนวทางการรับราชการผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

### ๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ การจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารและแผนการทูตฝ่ายทหาร กำหนดให้เป็นหน้าที่ของ สนผ.กท. โดยระหว่างการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ และยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ สนผ.กท. ขว.ทหาร และ ขว.เหล่าทัพ ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำ ซึ่งจะทำให้ขั้นตอนการทบทวนยุทธศาสตร์มีความชัดเจน สามารถกำหนดวัตถุประสงค์มูลฐานด้านการทูตฝ่ายทหาร ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับที่เหนือกว่าการทบทวนตรวจสอบสภาพแวดล้อมก็จะเป็นไปได้ในทิศทางเดียวกัน ในขั้นตอนทบทวนการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย สนผ.กท. ควรจัดการสัมมนาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทูตฝ่ายทหาร ให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริง ปัญหา ข้อขัดข้องในการดำเนินงานเพื่อจะได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ และแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงการพัฒนาและใช้ขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และหน่วยปฏิบัติสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ผลจากการมีส่วนร่วมจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารดังกล่าว ก็จะช่วยให้แผนการทูตฝ่ายทหารมีการประสานสอดคล้องและสามารถนำไปบูรณาการในการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ ควรมีการทบทวนแผนการทูตฝ่ายทหาร เป็นรายปี และทบทวนยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ในวาระที่เหมาะสม

๑.๒ การบูรณาการงานด้านการทูตฝ่ายทหาร เป็นการนำยุทธศาสตร์และแผนการทูตฝ่ายทหาร ไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งถ้าการวางแผนจัดทำเป็นไปตามแนวทางข้อ ๑.๑ ที่ทุกหน่วยเข้ามามีส่วนร่วม ก็จะทำให้เกิดการบูรณาการโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา จึงต้องกำหนดบทบาท ความรับผิดชอบ และโครงสร้างที่เหมาะสมโดยสถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ จะต้องเป็นหน่วยหลักในการบูรณาการการปฏิบัติงานด้านการทูตทั้งสิ้นในต่างประเทศอย่างแท้จริง เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติ ซึ่งกระทรวงการ

ต่างประเทศ อาจต้องปรับทัศนคติในการปฏิบัติงาน ให้เห็นความสำคัญของการทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สามารถนำมาซึ่งการป้องกันภัยคุกคาม ส่งเสริมการต่อสู้และแข่งขันกับสิ่งทำทลายช่วยแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ และสนับสนุนรัฐชาติไทยในการนำมาซึ่งความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนมากกว่าการตั้งเป้าหมายไปที่การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเท่านั้นสำหรับการบูรณาการการทูตฝ่ายทหารภายในกระทรวงกลาโหม มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการทูตฝ่ายทหารไทยเสียใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยจัดให้การทูตฝ่ายทหารทั้งสิ้นอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของ สนผ.ทท. หรืออย่างน้อยที่สุดให้ขึ้นการบังคับบัญชา กับ บก.ทท. ในขณะที่หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ก็ต้องรับนโยบาย และยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารไปดำเนินการด้วย

**๑.๓ แนวทางการรับราชการของผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร สามารถดำเนินการได้ในสองแนวทาง คือ แนวทางแรก สามารถดำเนินการได้เลย โดยการกำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร จะต้องมีการปูพื้นฐานและมีความคุ้นเคย เพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเทศ ภูมิภาค หรือวัฒนธรรมนั้น ๆ และมีแนวทางหมุนวนไปตามตำแหน่งต่าง ๆ อีกแนวทาง เป็นการวางแผนระยะยาวในการพัฒนาให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยต้องมีการสร้างให้มีความรู้ ประสบการณ์ ภาษา วัฒนธรรม และประเพณีในแต่ละพื้นที่แต่ละประเทศ และให้เจริญเติบโตในสายงานนี้ โดยอาจปรับอัตราให้บางประเทศมีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารในชั้นยศพลตรี**

**๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** การดำเนินการเชิงปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งสำคัญ รองลงมาจากการดำเนินการทางนโยบาย เนื่องจากความสำเร็จแบบมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นต้องอาศัยการดำเนินการเชิงปฏิบัติซึ่งแบ่งตามการดำเนินการได้ ๓ ระยะ ดังนี้

### **๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติระยะสั้น**

การปรับทัศนคติและแนวความคิดของกำลังของกองทัพ การทูตโดยฝ่ายทหารนับได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญของกองทัพในการดำเนินการด้านการต่างประเทศในอันที่จะดำรงรักษาหรือพัฒนาสถานภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของมิตรประเทศต่างๆ ซึ่งนับได้ว่าเป็นหนึ่งในการเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพ (Combat Multiplier) เครื่องมือหนึ่ง ในขณะเดียวกันการทูตโดยฝ่ายทหารนั้นไม่ได้จำกัดบทบาทเฉพาะกับผู้ช่วยทูตทหารและผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของกองทัพเท่านั้น กำลังพลที่ปฏิบัติงานตามแนวชายแดนที่ประจำการวางกำลังเผชิญหน้ากับกำลังของกองทัพมิตรประเทศก็สามารถดำเนินการด้านการทูตโดยฝ่ายทหารได้ ดังนั้นกองทัพควรมีการปลูกฝังและให้ความรู้ด้านการทูตโดยฝ่ายทหารกับกำลังพลของกองทัพ ตั้งแต่ในช่วงต้นก่อนการเข้าประจำการ โดยอาจบรรจุวิชาการทูตโดยฝ่ายทหารเข้าไว้ในโรงเรียนทหารในทุกๆระดับ ในขณะเดียวกันในขั้นต้นอาจให้กรมข่าวทหารเป็นหน่วยรับผิดชอบทางฝ่ายอำนวยการในการเตรียมความพร้อมให้กับกำลังพลให้มีจิตสำนึกในการให้การสนับสนุนภารกิจการทูตโดยฝ่ายทหารที่ปฏิบัติภายในประเทศของตนเอง โดยอาจจัดให้มีการสัมมนาระหว่างกำลังพลที่เสร็จสิ้นการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ช่วยทูตทหารประจำต่างประเทศมาแล้ว เพื่อให้ได้มาซึ่งแผนงาน และหลักนิยมด้านการทูตโดยฝ่ายทหารของกองทัพไทยที่ชัดเจนและทันสมัยมากยิ่งขึ้น

### **๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติระยะกลาง**

ภารกิจอื่นที่สามารถนำการทูตโดยฝ่ายทหารเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ กองทัพไทยควรให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับภารกิจและข้อตกลงที่ประเทศไทยได้ให้ไว้ใน ASEAN Standby Arrangements ในการพร้อมที่จะให้การสนับสนุนประเทศสมาชิกอื่นๆ ในระบบเตรียมพร้อมเพื่อบรรเทาภัยพิบัติและตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินของอาเซียน ในกรณีที่เกิดภัยพิบัติทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความจริงใจของประเทศไทย ในการดำรงและรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในภูมิภาค รวมทั้งอาจทำ Standby Arrangements อื่นๆ เพื่อรองรับภารกิจการให้การสนับสนุนกับสหประชาชาติ หรือองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ทั้งนี้การทำ Standby Arrangements ดังกล่าวยังสามารถถือได้ว่าเป็นการเตรียมพร้อมของทั้งกำลังพล และยุทธโศปกรณ์ไว้ในยามปกติให้สามารถพร้อมปฏิบัติงานตลอดเวลา โดยสามารถนำหน่วยเตรียมพร้อมเหล่านี้มาใช้สนับสนุนการปฏิบัติทั้งในและนอกประเทศ

### ๒.๓ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติระยะยาว

การบูรณาการภารกิจและกิจกรรมด้านการต่างประเทศ กองทัพไทยควรมีการกำหนดภารกิจด้านการทูตโดยฝ่ายทหารให้เป็นหนึ่งในภารกิจหลักของกองทัพเพื่อใช้ในการแก้ไขและป้องปรามปัญหาระหว่างประเทศที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ในขณะเดียวกันต้องกำหนดแนวทางในการดำเนินงานให้เป็นไปแนวทางเดียวกันทั้งกองทัพควรมีการวางแผนงานด้านการทูตโดยฝ่ายทหารให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของหน่วยที่เกี่ยวข้องโดยอาจจะรวมถึงหัวข้อสำคัญต่างๆไว้ภายในแผนงานอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความช่วยเหลือด้านพัฒนากำลังพลหรือการ invest in people ให้กับกำลังพลจากมิตรประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มนายทหารระดับล่างถึงระดับกลางจากกองทัพมิตรประเทศ นับว่าเป็นภารกิจการทูตโดยฝ่ายทหารที่ควรให้ความสำคัญและเร่งด่วน เนื่องจากเป็นการสร้างความไว้วางใจและปรับค่านิยมให้กับกำลังพลมิตรประเทศ ที่จะเติบโตต่อไปในกองทัพของตนแต่ได้รับการปลูกฝังความรู้และความคิดต่างๆ ให้คล้ายคลึงกับกองทัพของเรา ซึ่งจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศใดๆที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตง่ายยิ่งขึ้น โดยการจัดสรรงบประมาณไว้ให้สำหรับภารกิจการทูตโดยฝ่ายทหาร โดยให้กรมฝ่ายเสนาธิการร่วมและกรมฝ่ายกิจการพิเศษร่วมเป็นผู้เสนอโครงการ/ภารกิจย่อย พร้อมงบประมาณสนับสนุนเพื่อดำเนินการต่อไป และมุ่งไปสู่การรักษาผลประโยชน์ของชาติ

### ๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การทูตฝ่ายทหาร มีนิยามความหมาย บทบาทหน้าที่ และรูปแบบการดำเนินงานที่กว้างขวางไปกว่าความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยในปัจจุบัน ที่มีมุมมองว่าการทูตฝ่ายทหาร คือ งานของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับชาติที่ไปประจำการเท่านั้น ขณะที่การให้นิยามความหมายของการทูตฝ่ายทหารที่เป็นสากลครอบคลุมไปถึงการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่กระทรวงกลาโหม ที่มีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติด้านการต่างประเทศในมิติความมั่นคง และการป้องกันประเทศ โดยใช้กิจกรรมที่ไม่รุนแรง ถือเป็นเครื่องมือหรือกำลังอำนาจแห่งชาติประการหนึ่งในรูปแบบ Soft Power เอกสารวิจัยฉบับนี้ เรื่องแนวทางการใช้การทูตฝ่ายทหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการกองทัพไทย เป็นการศึกษาปัญหา อุปสรรค ของภารกิจดังกล่าว พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา จึงเป็นเพียงจุดเริ่มต้นให้ผู้สนใจสามารถนำข้อมูลดังกล่าวนี้ไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยครั้งต่อไป

**๓.๑** ควรให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อกำหนดกระบวนการและขั้นตอนการแปลง ยุทธศาสตร์ชาติ ไปสู่ยุทธศาสตร์ในระดับรอง ๆ ลงมา ที่เป็นเพียงการกำหนดวิธีการเพื่อตอบสนอง เป้าหมายในประเด็นหรือมิติใดมิติหนึ่งตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยใช้ขีดความสามารถหรือกำลังอำนาจ แห่งชาติด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งต้องประสานสอดคล้องกับขีดความสามารถด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น กระบวนการและขั้นตอนการกำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา เป็นต้น

**๓.๒** ควรให้มีการศึกษาวิจัย นิยาม ความหมาย ขอบเขต บทบาท หน้าที่ รูปแบบ กิจกรรม และวัตถุประสงค์การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทยที่เหมาะสม โดยมี ขั้นตอนในการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี วรรณกรรม งานวิจัย และการดำเนินงานด้านการทูตฝ่าย ทหารทั้งของนานาชาติและของไทย และมีการสัมมนาร่วมกันของเจ้าหน้าที่ด้านการทูตฝ่ายทหารของ ไทย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการทูตฝ่ายทหารไปด้วยกัน อันจะนำมา ซึ่งการปฏิรูปการทูตฝ่ายทหารของไทยต่อไป

**๓.๓** ควรให้มีการศึกษาวิจัย แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการทูต ฝ่ายทหาร โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากร ว่าควรมีการเตรียมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์เช่นไร มีการคัดเลือกให้ไปดำรงตำแหน่งทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เช่นไร มีระบบหมุนเวียน และแนวทางการรับราชการเช่นไร การพัฒนาช่องทางเครื่องมือด้านการทูต ฝ่ายทหาร ควรมีช่องทางและเครื่องมืออะไรบ้างและควรพัฒนาอย่างไร

**๓.๔** ควรให้มีการศึกษาวิจัย แนวทางการใช้ขีดความสามารถด้านการทูตฝ่าย ทหาร ว่าควรมีขอบเขตการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด มีกิจกรรมอะไรบ้าง และควรมีเป้าหมายเพื่อ ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์แห่งชาติอย่างไรบ้าง

-----